תלמוד בבלי · אחרונים · שיטה מקובצת · סדר נשים

שיטה מקובצת על נזיר

רבי בצלאל אשכנזי

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

שיטה מקובצת על נזיר

רבי בצלאל אשכנזי

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/שיטה-מקובצת-על-נזיר/
הקובץ נוצר ב־18 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611162349 של הספרייה.

תוכן העניינים

דף ב. 6
דף ב: 8
דף ג. 10
דף ג: 12
דף ד. 14
דף ד: 17
דף ה. 19
דף ה: 22
דף ו. 23
דף ו: 25
דף ז. 25
דף ז: 28
דף ח. 29
דף ח: 31
דף ט. 33
דף ט: 37
דף י. 39
דף י: 41
דף יא. 42
דף יא: 45
דף יב. 46
דף יב: 51
דף יג. 55
דף יג: 55
דף יד. 57
דף יד: 59
דף טו. 60
דף טו: 62
דף טז. 64
דף טז: 66
דף יז. 67
דף יז: 68
דף יח. 70
דף יח: 70
דף יט. 72
דף יט: 73
דף כ. 75
דף כ: 78
דף כא. 79
דף כא: 80
דף כב. 81
דף כב: 82
דף כג. 85
דף כג: 87
דף כד. 87
דף כד: 89
דף כה. 90
דף כה: 91
דף כו. 92
דף כו: 94
דף כז. 96
דף כז: 97
דף כח. 98
דף כח: 100
דף כט. 102
דף כט: 104
דף ל. 106
דף ל: 108
דף לא. 109
דף לא: 109
דף לב. 111
דף לב: 112

דף לג 115
דף לד 115
דף לד: 116
דף לה 118
דף לה: 119
דף לו: 121
דף לז 121
דף לז: 122
דף לח 125
דף לח: 127
דף לט 128
דף לט: 128
דף מ 129
דף מ: 130
דף מא 130
דף מא: 131
דף מב 131
דף מב: 133
דף מג 135
דף מג: 136
דף מד 137
דף מד: 139
דף מה 140
דף מה: 144
דף מו 144
דף מו: 145
דף מז 149
דף מז: 150
דף מח 152
דף מח: 152
דף מט 153
דף מט: 155
דף נ 155
דף נ: 156
דף נא 156
דף נא: 157
דף נב 158
דף נב: 159
דף נג 160
דף נג: 162
דף נד 163
דף נד: 164
דף נה 167
דף נה: 168
דף נו 169
דף נו: 170
דף נז 171
דף נז: 171
דף נח 174
דף נח: 176
דף נט 178
דף נט: 179
דף ס 180
דף ס: 181
דף סא 182
דף סא: 184
דף סב 185
דף סב: 187
דף סג 188
דף סג: 191
דף סד 192
דף סד: 193
דף סה 196
דף סה: 197

דף סו. 201

דף ב.

מסכת נזיר בעזרת מוריש ומעשיר אתחיל חדושי מסכת נזיר בסיעתא דשמיא פרק כל כנויי נזירות

כל כנויי נזירות כנזירות. כל דבר שאינו עיקר הלשון קרי כנוי כמו המכנה שם לחברו. ומה הן הכנויין נזיק נזיח פזיח שאם אמר הריני נזיח פזיח וכו' הוי כאומר הריני נזיר. ובפרק קמא דנדרים פליגי בה ר' יוחנן וריש לקיש ר' יוחנן סבר כנוי לשון נכרים הוא. פירוש כשהנכרים רוצים לנדור קרבן אומרים אלו הלשונות קונם קונח הלכך בישראל הוי נדר דבנדרים הלך אחר לשון בני אדם. ואפילו אינו יודע בטיב הלשון אם מתכוין למשמעות שמוציא מפיו קונם או קונח כו' כאלו הוציא קרבן מפיו דמי. ועל פי הרגלותם נעשה הלשון הזה מן התורה כמו שמצינו בחניכת דגט אשה שלפי שהורגלו בני אדם לקרותו כך חשוב כעיקר השם. וריש לקיש אמר לשון שבדו להם חכמים להיות נודר בו. ומפרש התם דזימנין דבעי למימר לה' קרבן ויאמר לה' גרידא ומפיק שם שמים לבטלה. ולכך בדו חכמים אלו הלשונות והרגילום לנדור בהם דבהני כנויין אין רהיט להזכיר השם כל כך. וגבי נזירות נמי פליג ר' יוחנן ואמר נזיק פזיח הוי לשון נכרים דבמקום נזיר שהוא לשון הקדש טועים ואומרים אלו הלשונות. ולריש לקיש בדו להם חכמים דלא לימא (לה') נזיר גרידא כיון דזימנין אומר נזיר לה'. ושפיר מייתי קרבן על אלו הלשונות ומשום חולין בעזרה ליכא. דכיון דהרגילום חכמים לידור ועשאוהו לשון הוי כלשון הקדש מן התורה ומייתי שפיר קרבן דלא גרע משבעים לשון שהרגילום הדיוטות:

נזיק וכו'. לשון נזיר קצר הוא דהא ידות מפרש לה בנדרים ולא כאן. וכן פירכות טובא סמך אגמרא דנדרים. מנימוקי הר' עזריאל ז"ל. ובמה שכתב אם מתכוין למשמעות שמוציא בפיו כו' עיין בתוס' בד"ה נזיר:

האומר אהא נאה הרי זה נזיר. גם זה נמי יד הוי וגריעא טפי מהאומר אהא בלא נאה דהאומר אהא ונזיר עובר לפניו יש במשמעותו לשון נזירות יותר מאהא בתענית. אבל האומר אהא נאה לא מהני אם נזיר עובר לפניו דאהא נאה אמצוות משמע ובעינן דוקא תפוס בשערו כדמפרש בגמרא.

ומתניתין לא זו אף זו קתני. ותימה אמאי לא כללינהי בהדי הדדי וליתני האומר אהא או אהא נאה הרי זה נזיר. ושמא משום דבתרי גווני איירי רישא בנזיר עובר לפניו וסיפא בתופס בשערו. הרא"ש ז"ל בפירושיו:

הריני כזה. מוקי לה בגמרא והוא שהיה נזיר עובר לפניו. והוא הדין נמי אם אמר הריני גרידא ונזיר עובר לפניו שהוא נזיר דהא שייך טפי בנזירות מאהא וליכא לספוקי כל

כך בתענית. ועוד יש בירושלמי בהדיא הריני יד לנזירות הרי עלי יד לקרבן. והא דנקט הכא הריני כזה משום דמעיקרא תני ידות דאתיא מדרשא כגון אהא נאה וכל שכן הריני דשייך טפי בנזירות. והדר תני כנויים נזיח פזיח. והדר תני עיקר נזירות מהריני כזה ואילך אלא שאין מפורשין כל כך כמו הריני נזיר. דאם איתא דהני בתראי ידות מקמי כנוים הוה ליה למיתנינהו כדאמר בגמרא וכדאמר בנדרים. הריני מכלכל הריני מסלסל. בגמ' מפרש דכי איכוון למאי דמשמע הוי לשון נזירות. הר' עזריאל ז"ל: ועיין בתוס' בדבור המתחיל הריני כזה:

גמרא מכדי תנא בסדר נשים קאי מאי טעמא תני נזיר. בסדר קדשים דאיירי בקרבנות הוי ליה למיתני דבסוף נזירותו מייתי שלש בהמות וגם אם נטמא מייתי צפרים וכבש לאשם. ועוד בכריתות דאיירי בדין שתויי יין וחשיב דברים המשכרים דאסורים לכהן וגמר שכר שכר מנזיר התם הוה שייך טפי למיתני. ומשני תנא אקרא קאי והיה אם לא תמצא חן בעיניו וכתב לה ספר כריתות. והכי קאמר מי גרם לעבירה יין. וקאמר וכל הרואה סוטה בקלקולה ידיר עצמו מן היין. והכי פירושו להכי שייך נזיר בנשים לסדר אותה בגיטין דמי גרם לעבירה יין ועל ידי כך מתגרשת ולכך רגילה היא להזיר. והדר מפרש כל הרואה סוטה בקלקולה. פירוש לאחר ששתת ונתקלקלה על בטנה וירכה וידוע שודאי נבעלה ידיר לפי שגרם לעבירה. ולכך נסמכו פרשיות זה לזה. וכן המגרש אשתו והרואה בגירושה ויודעין בבירור שזינתה שעל ידי כן גירשה ידיר עצמו מן היין. ולכך אינו מביא אלא בקוצר דמיון בעלמא לראיה שידיר עצמו מן היין משום עבירה והלכך תנא נזיר בסדר נשים. והכא לא איירי כלל תלמודא בסוטה ושפיר בעי בסוטה תנא מנזיר סליק. לשון ר"ן:

פתח בכנויין כל כנויי נזירות ומפרש ידות האומר אהא. הוה ליה לומר כנויין נזיק נזיח פזיח ברישא דמתחיל בהון. ותו ידות אינשי וכי שכח האי תנא לשנות כל ידות נדרים כנדרים. אלא בנדרים שנסדרה ראשונה האריך ודקדק כל הצורך וכאן קיצר לשון וסמיך אגמריה דהתם ולא חש להזכיר אלא ראשי דברים והרבה כאלו במסכתות. הר' עזריאל ז"ל.

ומקשי פתח בכנויין ומפרש ידות. כלומר שלא הוזכרו כלל במשנה. ובנדרים גרסינן ותו ידות אינשי. כלומר ואפילו לא היה מפרש ידות והיה מפרש בכנוין מיד הוה קשיא לן אינשי וכי שכח אותם מלהזכירם ברישא. ותימה כיון שמחסר ותאני לה היה לו לומר חסורי מחסרא והכי קתני כל ידות נזירות כנזירות וכל כנויי נזירות כנזירות כיצד האומר

אהא הרי זה נזיר דהשתא הוי כסדר. וי"ל דדבר ראשון של משנתינו לא רצה לשבשה דקבלה היא שהמסכתא מתחלת בכנוי ולא בידות. עד כאן. שיטה:

והתם פריך הניחא למאן דאמר כנויין לשון נכרים הם כו'. ומשני לא חסורי קמחסרת לה (ותני) תני נמי ידות ברישא כל ידות נדרים כנדרים וכל כנויי נדרים כנדרים. אבל הכא לא מסתבר ליה לשנויי הכי ולשבושי תחלת המסכתא וניחא ליה טפי לשנויי דמתחיל בעיקר קרבן. והתם לא שייך לשנויי הכי. הרא"ש ז"ל בפירושיו:

התם דאיסורא דנפשיה הוא מפרש לאיסורא ברישא. אבל במה בהמה דאיסורא איידי בהמה קאתי על ידי הבהמה לבא לאדם האיסור ובדין כיון שבאה לו האיסור על ידי בהמתו היה לנו לאסור בכל עניינו דכי מתירין לו הוי חדוש ולהכי התחיל החדוש ברישא. הר' עזריאל ז"ל:

דף ב:

אלא התם לפרוש כנויי ברישא. כיון דמוקמת טעמא בכולה והם נמי עיקר נזירות טפי מידות. תוספי הרא"ש ז"ל:

אלא היינו טעמא דמפרש ידות ברישא הואיל ואתיין מדרשא חביבין ליה. כדאמרינן בפרק קמא דמסכת נדרים נזיר להזיר לעשות כינויי נזירות כנזירות וידות נזירות כו'. וכנויין לא נפקי בהדיא מדרשא כידות משום דכנויין היינו עיקר נזירות. הילכך לא צריכי למיפק מדרשא דהתיבות דומות לתיבת נזיר דאי מחיק ליה לרגל דנזיק דנזיח דפזיח הוה כתיב נזיר. הילכך לא נפק ממש מדרשא אלא ידות דלאו עיקר נזירות הן וצריכות למיפק מדרשא. והואיל ואתיין ליה מדרשא חביבין ליה והילכך מפרש ידות ברישא משום דאתיין מדרשא:

ודילמא אהא בתענית קאמר והיכי משוית ליה נזיר ודאי להכי להביא קרבנותיו לעזרה כיון דאיכא למימר דלתענית נתכוון. ועוד אפילו נזיר ספק לא הוי דכיון דאיכא למימר הכי והכי הא אמרינן סתם נזירות להקל. הרא"ש ז"ל בפירושיו:

ואקשי ודלמא אהא בתענית קאמר. אמר שמואל כגון שהיה נזיר עובר לפניו. וא"ת למה לא נשאל את פיו לאיזה דבר נתכוון. וי"ל דמיירי באדם שאמר כיוונתי לפי מה שידונו חכמים על פי הלשון שאמרתי. עד כאן. שיטה. וכן כתוב בתוספי הרא"ש ז"ל וז"ל: ודילמא אהא בתענית קאמר. כי אמר אהא ונתכוון למאי דמשמע זה הלשון היכי דמשמע לשון נזירות. עד כאן:

לימא קסבר שמואל ידים שאין מוכיחות לא הויין ידים. דאי קסבר הויין ידים אפילו אין נזיר עובר לפניו נמי. דנהי דלא הויין ידים מוכיחות מכל מקום יד לנזירות הוי דטפי משמעותיה לשון נזירות מלשון תענית דאהא משמע דקאי אגופו לשנותו לשם חדש והיינו שיהא נקרא נזיר. אבל היושב בתענית אין שמו משתנה.

אמרי בזמן שהנזיר עובר לפניו ליכא לספוקי במילתא אחרינא. כלומר לעולם קסבר ידים שאין מוכיחות הויין ידים ובזמן שהנזיר עובר לפניו אכתי הוו ידים שאין מוכיחות ומכל מקום מוכח טפי לנזירות מלתענית כיון דנזיר עובר לפניו הילכך ליכא לספוקי במלתא אחריתי כיון דמוכח טפי לנזירות. אבל אם היה הדבר שקול לזה כמו לזה הא אמרינן ספק נזירות להקל. אבל אם אין נזיר עובר לפניו דילמא אהא בתענית קאמר והדבר שקול ולא הוי נזיר. הרא"ש ז"ל בפירושיו:

מהו דתימא בעינן פיו ולבו שוין כאחד שיוציא בפיו מה שמחשב בלבו. אבל הכא שאנו צריכין למחשבת לבו לפרש מה שהוציא בפיו דאיכא לספוקי שמא לפוטרו מקרבנותיו קאמר סלקא דעתך אמינא הוי דברים שבלב ואינן דברים קא משמע לן כיון שנזיר עובר לפניו ואין לבו מכחיש מה שמוציא בפיו אלא מפרש בלבו מה שמוציא בפיו מקרי שפיר פיו ולבו שוין. אבל אין נזיר עובר לפניו אפילו גמר בלבו ונתכוון לנזירות לאו כלום הוא דדברים שבלב הוא כיון דאינו מוציא דבר בפיו שיהיה לנזירות דהא איכא לספוקי בתענית ופיו ולבו שוין בעינן וליכא אלא חד. הרב ר' עזריאל ז"ל:

או אהא נאה הרי זה נזיר. ודלמא אתנאה לפניו במצות קאמר ונזיר ודאי לא הוי ואפילו ספק כדפרישית לעיל.

אמר שמואל שתפוס בשערו. אבל נזיר עובר לפניו לא מהני אלא דוקא כשאומר אהא דאיכא לספוקי או בנזיר או בתענית. דמשמע יהא גופי מתענה כנזיר וכיון דנזיר עובר לפניו מוכח שהוא רוצה שיהא גופו כמוהו. אבל אהא נאה דאיכא לספוקי בלשון נאה אם להתנאות בשערו ולגדלו כדין נזיר קאמר או להתנאות במצוה אין הוכחה במה שנזיר עובר לפניו כיון דאין הספק אלא בלשון נאה. אבל במה שתפוס בשערו איכא הוכחה דלהתנאות בשערו קאמר ולא בעינן שיאמר בלבי היה דהוכחה גמורה הוי מה שתפוס בשערו. אבל אין תפוס בשערו אפילו יאמר בלבי היה לא מהני דלא מיקרי פיו ולבו שוין כיון דליכא הוכחה כלל. הרא"ש ז"ל בפירושיו.

ומקשינן נזירא הוי מילתא דעבידא דאמרין ליה נאה. פירוש וכי רגילות הוא לידור בנזיר דקרי ליה נאה. ורבינו תם ז"ל גריס נזירות מילתא דעבירה הוא וקאמרין ליה נאה. כלומר היכי קרי ליה נאה והא מילתא דעבירה שציער עצמו מן היין. שיטה.

וזה לשון הרא"ש ז"ל בפירושיו. הדא מילתא דעבירה ואמרינן ליה נאה. כלומר אסור הוא לנזור כדאמרינן בפרק קמא דנדרים כנדרי רשעים נדר בנזיר ובקרבן כנדרי כשרים לא אמר כלום. עד כאן:

הכי גרסינן ונזיר מילתא דעבידא הוא ולכך קרינן ליה נוי. הכי גרסינן ואפילו לר' אלעזר הקפר כו'. וכל זה מסקנא דמלתא דרוצה ליישב המשנה לכולי עלמא דכנויין וידות דמתניתין דברי הכל. ור"ת גריס מילתא דעבירה. קושיא הוא כלומר דבר עבירה ואמרין ליה נאה בתמיה. פירוש היאך קורא במתניתין נזירות שהיא עבירה נאה דקים לו שאסור לידור בנזיר בפרק קמא דנדרים. ומשני אפילו לר' אלעזר הקפר ולא גרסינן בויי"ו. מנימוקי הר' עזריאל ז"ל:

ומה שתלה הטעם נזיר טמא משום דילמא אתי למעבר אנזירותיה ולא משום ששנה בחטא כדלקמן. לפי שאם היה תולה הטעם בצער היין פעם שנייה הוה משמע בנזיר טהור נמי קצת עבירה שאף הוא מצער עצמו מן היין ולא קרי ליה במתניתין שפיר נאה. להכי תלי טעמא דילמא אתי למעבד כו' דבנזיר טהור דליכא האי טעמא לאו חוטא קרי ליה קרא. הר' עזריאל ז"ל:

דף ג.

פיסקא. הריני כזה לא אמר כלום. דלא אמר שום דבר במשמע נזירות. וכל הני לישני דמתניתין מיירו שמתכוין למשמעות הלשון שאמר בפיו. הר' עזריאל ז"ל:

נהי נמי דתפיס בשערו לא אמר כלום. כלומר אפילו אי מוקמת לה בתפוס בשערו כההיא דאהא נאה לא מהני מידי דמשמע שיהיה כמו שערו ואין זה כלום. ומוקי לה שמואל כדאוקי ההיא דאהא כשנזיר עובר לפניו. אבל אי אמר הריני ולא אמר כזה לא מהני מידי דהריני גרוע מאהא. ואין לתמוה מאי קא משמע לן דהריני כזה בשנזיר עובר לפניו דהוי נזיר פשיטא הא קאמר בהדיא הריני כזה. משום דלא תימא דלמא הריני כזה בעושר או ביופי או בייחוס. הרא"ש ז"ל בפירושיו:

ופרקינן אמר שמואל הכא במאי עסקינן כשהיה נזיר עובר לפניו. פירוש ואפילו הכי בהריני גרידא לא אמר כלום. ותימא כיון דנזיר עובר לפניו ואמר הריני כזה למה צריך שיהא תפוס בשערו. שיטה: ועיין בתוספות:

ואמרי נהי נמי דתפוס בשערו הריני כזה לא קאמר. דהוי משמע הריני כזה שער לגדלו מאי כזה. פירוש. וזהו פירוש הגירסא שדוחין התוספות:

ואקשינן ואימא תורה שנאמר סלסלה ותרוממך. פירוש והוא נודר לעסוק ולהפך בה. ולא רצה להעמיד בשנזיר עובר לפניו דניחא ליה לשנויי בלאו הכי ופריק אמר שמואל הכא נמי שתפוס בשערו. שיטה. אבל הרא"ש ז"ל כתב בפירושיו וז"ל: הכא נמי שתפוס בשערו אבל נזיר עובר לפניו לא מהני כיון דהספק הוא בלשון. וכן כתב הרב עזריאל ז"ל: **תנא פרע פרע יליף**. כלומר תנא דמתניתין יליף האי לשלח פרע מפרע לא ישלחו דכתיב גבי כהנים מה התם גידול שער אף הכא גידול שער כי היכי דילפינן בסנהדרין פרק כהן גדול פרע דכהנים מפרע דנזיר לומר שהכהנים מגלחין אחד לשלשים יום. דפריך התם אימא לא לירבו כלל. ומשני אי הוה כתיב לא ישלחו פרע כדקאמרת. השתא דכתיב פרע לא ישלחו פרע ליהוי שלוחי הוא דלא לישלחו כלומר לא יגלח יותר משיעור פרע האמור בנזיר.

ואי בעית אימא האי ושולח מים נמי ריבוי הוא. כלומר האי דפרכת לי מהאי קרא דלשון העברה הוא לאו פירכא היא דמצינן לפרושי ליה לשון גידול. אבל לאו שינויה אחרינא הוי למימר דלא צריכנא לשינוייא קמא. דכמה שילוח כתיבי בקראי דלא הוי לשון גידול.

כד מסקין מיא לפירא (**דבי**) **ורבי**. והכי פירושא דקרא ושולח כלומר מגדל פירות על ידי מים שעל פני חוצות. הרא"ש ז"ל בפירושיו. וא"ת והא איכא בקרא כמה שלוח שאינו לשון רביה כגון שלח תשלח וישלח יעקב. וי"ל אין הכי נמי ואיהו לא אתי אלא לשנויי קרא דושלח מים דלא ליקשי. אי נמי יש לומר דלא דייק אלא משלוח שאינו אמור גבי בעלי חיים דבבעלי חיים שייך לשון שלוח ממש. שיטה:

פיסקא. אמר ריש לקיש צפרים סמוכים לשיער קבל עליו. וא"ת ואמאי נקט צפורים לימא נשרין וטופרין דסמיכי לשיער טפי מצפרים. ועוד קשיא לי לינקוט כמה תיבות הכתובין במקרא אצל שיער. ופירש ר"י דריש לקיש אית ליה נמי טעמא דר' יוחנן דאמר חיישין שמא צפורי נזיר קבל עליו ומוקי לה גם הוא בשנזיר עובר לפניו. אלא דסבר ריש לקיש אי לאו נמי דאיכא למימר צפורים סמוכין לשיער קבל עליו לא הוו ידים מוכיחות לנזירות. וכן מוכח בתר הכי דקא בעי מאי בינייהו ואמאי לא קאמר איכא בינייהו בשאין נזיר עובר לפניו אלמא אפילו לריש לקיש בעינן שיהא נזיר עובר לפניו. וגם מדקאמר לריש לקיש אפילו אין נזיר עובר לפניו משמע משום דאמר בהדיא צפורים סמוכין לשיער עלי אבל אמר צפורים סתם בעי ריש לקיש שיהא נזיר עובר לפניו. ונראה לי דאין הוכחה מהכא דאית ליה לריש לקיש טעמא דר' יוחנן משום דאיפשר דריש

לקיש בעי נזיר עובר לפניו בהדי טעמא דסמוכין אבל בטעמא דסמוכין לחודיה לא סגי ליה. הגהה: מיהו סמוכין עיקר טפי:

דף ג:

מכדי חיישינן קאמר ודילמא נדבה קבל עליו. שנדר להביא שתי תורים נדבה. לכאורה משמע צפרי נדבה ולא נזיר וקשה כיון דחיישינן קאמר ליחייב נמי בנזירות. מיהו איכא למימר כיון דהדבר שקול לא מיחייב בנזירות דספק נזירות להקל. ומיהו קשה דמשמע דלא קשיא ליה אלא משום דחיישינן קאמר אבל אי הוי ודאי הוה ניחא ליה. ואמאי אדרבא כל שכן דקשה טפי ואמאי הוי ודאי דלמא נדבה קאמר הגהה: שיהיה נזיר וגם יביא צפרי נדבה. הלכך נראה לי דלמא צפרי נדבה קאמר ויביא מספק זה וזה כיון דחיישינן קאמרת. אבל אי הוה אמר ודאי לא הוה קשיא ליה שיביא שניהם. ונראה לי דעל כרחיך חיישינן דקאמר לאו משום דהוי ספק דאי איפשר לעשותו נזיר מספק ולהביא קרבנותיו לעזרה. ומצינו כיוצא בזה חיישינן להקל דחשבינן ליה כודאי. בשבת פרק שואל חיישינן שמא חוץ לחומה לנו. ובחגיגה חיישינן שמא באמבטי עברה. ובגיטין חיישינן שמא במי מילין כתבו. והכי קאמר מכדי חיישינן קאמר ומספק משוית ליה כודאי ודלמא נדבה קבל עליו ולדבר זה נעשה כודאי אבל לא לענין נזיר דספק נזירות להקל.

אם כן הרי עלי קן מיבעי ליה. שכן דרך הנודרים לומר ובנדרים הלך אחר לשון בני אדם. **ודלמא צפרי מצורע קבל עליו**. לפטור מצורע מצפרים שחייב להביא לטהרתו. לפירושא קמא להתחייב זה וזה. ולפירושי דוקא צפרי מצורע. וקשיא לן אמאי שבק נזיר דקיימינא ביה ונקט צפרי מצורע. ליפרוך דילמא לפטור נזיר טמא מצפרין קאמר. ולהך פירושא דלהתחייב זה וזה קאמר איכא למימר דלא ניחא ליה למימר להתחייב שתים מתורת נזיר חדא להיותו נזיר דאמרינן שמא צפורי נזיר טמא קבל עליו ועוד ליפטור נזיר מקרבנותיו. הילכך ניחא ליה למימר מצפורי מצורע. ולפירושי איכא למימר דניחא ליה למיפרך ממצורע שמביא שתי צפרים ולא למפרך מנזיר שמביא שתי תורים או בני יונה. וא"ת לישני ליה דאמר בלבו. ויש לומר דלא מהני כיון דצפורים משמע הכי והכי ולא מוכח טפי לנזירות.

כגון שהיה נזיר טהור עובר לפניו: ואיהו לא מיחייב להביא צפרים הילכך על כרחיך הכי קאמר הרי עלי להיות נזיר ולהתחייב בצפרים אם אטמא. וקשה דלמא הכי קאמר הרי עלי לפטור זה מצפורים אם יטמא. וי"ל דבכי האי גוונא אהני אם אמר בלבי היה

כך. ונראה לי דאין צריך לומר בלבי היה כך משום שיש לנו לפרש דבריו בענין זה שחייב עצמו בודאי מהשתא ולא שקבל עליו דבר שאם יארע במקרה שיתחייב. הלכך לא מפרשינן דבריו אלא להיותו נזיר או לפטור מי שנתחייב כבר קרבנות. לריש לקיש אף על גב דאין נזיר עובר לפניו דכיון דלדידיה אהני טעמא דסמוכין היכא דלא פירש בהדיא להיותו נזיר אם נזיר עובר לפניו הלכך מהני נמי אם פירש בהדיא דלא בעי נזיר עובר לפניו. אבל לר' יוחנן סמוכין לא מהני מידי הילכך בעי לעולם נזיר עובר לפניו:

האומר ימין הרי זו שבועה. אם אמר ימין שלא אוכל ככר זו ואכלו לוקה. הרא"ש ז"ל בפירושיו:

גמרא. אינו חייב עד שיזיר מכולן. פירוש עד שיאמר הריני נזיר בסתם. ואם בא להזכיר צריך להזכיר כולן. ומיהו מודה ר' שמעון בהריני מסלסל ומכלכל דהתם לא הזכיר כלום אף על גב דלשון גידול שיער הן הוי כאלו אמר הריני כאותו שרגיל לגדל שיער והוי כאלו אמר הריני נזיר בסתם:

אמר קרא מכל אשר יעשה מגפן היין מחרצנים ועד זג. וכיון דכתיב מכל אשר יעשה מגפן היין למה ליה תו למכתב מחרצנים ועד זג לומר שאם בא לפרש דצריך לפרש הכל. וכיון דקפיד קרא אחרצנים וזג הוא הדין אתגלחת וטומאה:

אילימא קדושא ואבדלתא כו'. וקשה נהי דקידוש הוי דאורייתא כדאמר בברכות נשים חייבות בקידוש היום דבר תורה מיהו קדוש על היין לאו דאורייתא דמקדשין על הפת במקום שאין יין. והאי דרשנא דזכרהו על היין אסמכתא בעלמא היא. ועוד אבדלתא מאי איכא למימר על כרחך לאו דאורייתא היא. ועוד מאי קאמר אלא כי הא דאמר רבא שבועה ששתה כו' ואמאי חזר בו מקדושה ואבדלתא כי היכי דחל נזירות על שבועה הכי נמי חל על מצות קידוש. ונראה לי דהא לא קשיא דלהך פירושא לא גרסינן אלא והכי גרסינן כי הא דאמר רבא כלומר כי היכי דאמר רבא דנזירות חלה על שבועה הכי נמי חלה על מצות קידוש. הרא"ש ז"ל בפירושיו: ועוד הקשה הר' עזריאל ז"ל וז"ל הכי גרסינן מאי היא אילימא דקידושא ואבדלתא מושבע ועומד מהר סיני הוא דכתיב זכרהו על היין. ולא נהירא תינח קידוש אבדלתא מאי איכא למימר. ועוד אי נמי קדושא מן התורה אינו צריך לטעום למברך אלא מדרבנן אי נמי ישמע מפי אחר שיטעום דשומע כעונה או יקדש ויתן הכוס לאחד מבני ביתו. ועוד אפילו מדרבנן אינו צריך לטעום רביעית אלא מלא לוגמיו ונזיר אינו אסור אלא ברביעית. וגרסת רבינו תם (עד כאן: ד' ע"א) הרי מושבע עליו מהר סיני בתמיה. כלומר וכי מושבע עליו מהר סיני לשתותו

שצריך קרא לומר שהנזיר אסור ממנו דהא דאמר זכור את יום השבת לקדשו זכרהו על היין אטו יין כתיב בקרא.

דף ד.

אתיא נזירות חלה על שבועה. אף על פי שהוא מושבע ועומד מהר סיני על לא תשבעו בשמי לשקר אתיא קרא לאוקמיא דנזירות חלה עליו. תוספי הרא"ש ז"ל:
לאפוקי מדר' יהודה דתניא ר' יהודה אומר אכל דבילה קעילית. פירוש דבלה תאנים מחוברים יחד. קעילית על שם מקום ששמו קעילה כדכתיב הגידוני אנשי קעילה.
ושתה דבש וחלב כו'. ר' יהודה אומר אינו נזכר בברייתא דסתמא היא שנויה ומוקי לה כר' יהודה דאמר על היין במיתה ועל שאר המשכרין באזהרה בכריתות פרק אמרו לו. וההיא הוה מצי לאתויי. הר' עזריאל ז"ל:
אכל דבילה קעילית ושתה דבש וחלב. פירוש או שתה דבש או חלב ונכנס למקדש חייב. שיטה:
ואיבעית אימא ר' שמעון לית ליה איסור חל על איסור. פירש ר"ת ומשכר יתירא שמעינן ליה דנזיר ששתה יין ביום הכפורים אין חייב משום יום הכפורים דלא אתי איסור יום הכפורים וחייל באיסור נזיר. ומהכא יליף ר' שמעון בכל דוכתא דאין איסור חל על איסור דהכי משמע פירושא דקרא מיין ושכר יזיר דוקא משום נזירות חייב על יין ושכר ולא משום איסור אחר דלא אתי איסור אחר וחייל עליה. וקשה דבחולין פרק כל הבשר דריש שמואל דאין איסור חל על איסור מקרא דומתו בו כי יחללוהו פרט לזו שמחוללת ועומדת. ונראה לי דר' שמעון לית ליה בעלמא איסור חל על איסור מקרא דומתו בו כי יחללוהו. ודריש הכא מיין ושכר דגבי נזירות חל איסור על איסור דאם אמר שבועה שלא אשתה יין ואמר הריני נזיר אתיא נזירות וחיילא אשבועה ולוקה שתים דהכי משמע פירושא דקרא מיין ושכר יזיר לעולם אף אם נאסר בו כבר. ומיין דריש דנזירות חלה לבטל השבועה ומשכר דריש דנזירות חלה על איסור שבועה. הרא"ש ז"ל בפירושיו. ופירושו ז"ל כפירוש התוספות. וכן פירש הר' עזריאל ז"ל וזה לשונו: ואיבעית אימא ר' שמעון לית ליה איסור חל על איסור דתניא האוכל נבלה כו'. ומהתם גמרינן בעלמא לר' שמעון. ולהכי איצטריך שכר למימר דנזירות חייל ביין האסור דלא ניגמר מהתם דלא חייל. דכי היכי דיין מייתר ליה לר' שמעון לאסור יין מצוה כיין הרשות שכר נמי מייתר לאסור יין האיסור. וכן אם היה יום הכפורים ואמר הריני נזיר אותו נזירות חייל איום הכפורים ולוקה משום נזירות אם שתה דאף על גב דבעלמא לית ליה איסור חל

על איסור הכא מייתר ליה שכר לומר דחל. אבל רבנן בעלמא נמי אית להו איסור חל על איסור ולא איצטריך להו שכר להכי. עד כאן:

האוכל נבלה ביום הכפורים. ומיירי שנתנבלה ערב יום הכפורים דלא אתי איסור יום הכפורים וחייל אאיסוריה דנבלה. תוספי הרא"ש ז"ל. וז"ל הרא"ש ז"ל בפירושיו: האוכל נבלה ביום הכיפורים שוגג פטור מחטאת. דלא אתי איסור יום הכיפורים וחייל אאיסור נבלה אם נתנבלה מאתמול. ואם נתנבלה היום מכל מקום קודם יום הכפורים הוה עליה איסור שאינו זבוח דכתיב וזבחת ואכלת מה שהוא זבוח אתה אוכל ומה שאינו זבוח אי אתה אוכל ולא חייל איסור יום הכפורים עליה. עד כאן. אבל הר' עזריאל ז"ל כתב וז"ל: האוכל נבלה ביום הכפורים. כשנתנבלה קודם יום הכפורים איירי ולא אתי איסור כולל דיום הכפורים וחייל אף על גב דחמיר. אבל כשנתנבלה ביום הכפורים אף על גב דאיסור אבר מן החי הוה רכיב עלה מבעוד יום כי מייתא פקע איסור אבר מן החי אתי איסור נבלה ויום הכפורים ור' שמעון מודה באיסור בת אחת דחייל. וגם אין לפרש משום איסור דשאינה זבוחה ובנתנבלה בו ביום נמי. דאיסור זה לא מצינן בכל מקום דוזבחת איצטריך לנפלה סכין ושחטה פסולה שנאמר וזבחת ואכלת מה שאתה זובח אתה אוכל. ועוד בשמעתא דמסוכנת משמע דליתא להוא עשה כלל. ולכאורה משמע טפי דקאי וזבחת על האדם הזובח ואילו כתיב זביחת אדם תאכל אז ודאי הוה משמע הא שאינה זבוחה לא תאכל. עד כאן:

דתניא ר' שמעון אומר כל שהוא למכות ולא אמרו כזית אלא לענין קרבן. כלומר באיסורין ששגגתן חטאת כגון חלב ודם וחמץ בפסח לא מייתי קרבן עד דאכיל מינייהו כזית. אבל באיסורין שאין בהם אלא לאו בכל שהוא לוקה. והא דתניא בפרק בתרא דע"ז תבלין שנים ושלשה שמות והן מין אחד אסור ומצטרפין. ר' שמעון אומר שני שמות אין מצטרפין. הא פרכינן לה במסכת מעילה דאמרינן ומי בעי ר' שמעון צירוף והאמר כל שהוא למכות. ופרקינן מאי אין מצטרפין אין צריכין צירוף. שיטה:

מתני' הריני כשמשון כבן מנוח כבעל דלילה וכמי שעקר דלתות עזה וכמי שנקרו פלשתים את עיניו. כשמשון בן מנוח ובעל דלילה לא גריס הרא"ש ז"ל בפירושיו אלא הכי גריס הריני כשמשון בן מנוח כבעל דלילה וכמי שעקר דלתות עזה וכמי שנקרו פלשתים את עיניו.

גמ' למה לי למתני כל הלין. כלומר למה לו לפרש כל כך. צריכי דאי תנא כו'. ולא הוה במשמעות לשונו לשון נזירות קא משמע לן כבעל דלילה לכך צריך לומר כל אלה. ולפי

הענין נראה שצריך לומר כל אלה כשמשון בן מנוח כבעל דלילה או כשמשון בן מנוח כמי שעקר או כשמשון בן מנוח כמי שנקרו כו'. תוספי הרא"ש ו"ל:

למה לי למתני כל הלין. פירוש הני תלתא קמאי משמע דליתנהו בהן וי"ו. וצריכי כלהו כשמשון כבן מנוח כבעל דלילה. ושואל התלמוד למה הצריכה משנתנו לנודר כל הני תלת תסגי בחד להיות נזיר כשמשון או כבן מנוח גרידה. הוה אמינא כשמשון גרידא אחרינא ולא הוי נזיר. ועל כונת לבו לא סמכינן כדפרישית לעיל. או הוה אמינא איכא דמתקרי הכי שקורין אותו בן מנוח. קא משמע לן כבעל דלילה או כמי שעקר. הר' עזריאל ז"ל. וכן בשיטה וזה לשונה: למה לי למתני כל הלין דהיינו כשמשון כבן מנוח כבעל דלילה ואמאי לא הוי נזיר כשמשון גרידא. ופרקינן צריכי דאם אמר הריני כשמשון הוה אמינא כשמשון אחרינא קא משמע לן כבן מנוח. ואם אמר כבן מנוח הוה אמינא איכא איניש דמתקרי הכי שמשון בן מנוח קא משמע לן כבעל דלילה. ויש אומרים דבעל דלילה לחודיה סגי וכן כמי שנקרו פלשתים עיניו בלחוד סגי עד כאן. וביש אומרים כתב הרא"ש ז"ל בפירושיו וזה לשונו: ואמרינן דאפילו אמר כשמשון בן מנוח לא אמר כלום דהרבה אנשים נקראים כך. עד שיאמר אחד מאלו שלשה סימנין מובהקין עמו. ובאחד מהם סגי ולא בעינן כל שלשתן דבגמרא עביד צריכתא עד בעל דלילה ותו לא. ונראה דאם אמר אחד משלשה סימנין הללו אין צריך להזכיר שמשון כיון דלא עביד צריכותא מבעל דלילה. ואם אמר כבן מנוח פירושו ואם אמר נמי כבן מנוח. עד כאן. וכן כתב הר' עזריאל ז"ל בפירוש המשנה וז"ל: הריני כשמשון כבן מנוח כבעל דלילה וכמי שנקרו פלשתים את עיניו וכמי שעקר דלתות עזה. הכי פירושו הריני נזיר כשמשון כבן מנוח כבעל דלילה הרי זה נזיר. אבל כשמשון כבן מנוח גרידא לא הוי נזיר דאיכא דאיתקרי הכי כדאמר בגמ'. אבל כבעל דלילה או כמי שעקר דלתות עזה או כמי שנקרו פלשתים את עיניו חד מתלתא סימני בתרא הוי סימן ותו ליכא למיחש לשמשון בן מנוח אחר כדתנן ואם היו משולשים יכתבו סימן. להכי גרסינן וי"ו מבעל דלילה ואילך וכמי שעקר וכמי שנקרו ומשמשת כמו או. וכמדומה דהוא הדין אם היה יודע שם אביו של מנוח והזכיר דהוי סימן טוב כדתנן בגט פשוט גבי שני יוסף בן שמעון. עד כאן:

מתני'. הכביד שערו מיקל בתער. דוקא מיקל שמגלח מקצת שערו אבל כל שערו לא. חדא דלשון מיקל משמע הכי. ועוד אבשלום שנתגאה בשערו לא מסתבר לומר שהיה מגלח כל שער למאן דאמר בגמ' שהיה מגלח כל שבוע או כל שלשים יום. ועוד הרי נתלה בשערו. ודוקא בתער אבל במספרים לא. והלכות נזיר עולם ונזיר אבשלום הלכתא גמירי לה וקראי אסמכתא בעלמא נינהו. הרא"ש ז"ל בפירושיו:

נזיר שמשון אינו מיקל בתער. ותו לא איצטריך למתני ואינו מביא שלש בהמות. הר' עזריאל ז"ל:

גמ'. הכי קאמר ואם נזיר עולם כו'. הוא הדין דמהני להיות נזיר עולם אם אמר הריני כאבשלום בן דוד וסימן אחר עמו (חדא) דהיינו דבר הנדור דכתיב אשר נדרתי ואין זה שום חידוש. ולהכי נקט דבר הרגיל נזיר עולם דכל אדם אינו בקי לידע שהיה אבשלום נזיר עולם. ובשמשון דוקא איצטרכא ליה דאין לשון אחר לאותו נזירות. וגם ידוע הוא וזיל קרי בי רב הוא. לשון ר"ן מנימוקי הר' עזריאל ז"ל:

דף ד:

הרי עלי כבכור. אם אמר הרי עלי ככר זה כבכור. ר' יעקב אוסר. סלקא דעתך דלא בעי שיתפיס בדבר הנדור אלא אפילו התפיס בדבר האסור כגון בכור שקדושתו מרחם אסור.

מאי לאו ר' יהודה סבר לה כר' יעקב. דשמשון נמי לא נדר בנזירות אלא על פי המלאך היה נזיר. הרא"ש ז"ל בפירושיו:

מאי לאו ר' יהודה סבר לה כר' יעקב. הקשה ר' יקותיאל היכי מצי למימר דר' יהודה כר' יעקב דאמר לא בעי דבר הנדור. והאמר ר' יהודה בנדרים פרק (הרי) ואלו מותרין תרומה בגליל לא אמר כלום שאין בני גליל מכירין בתרומת הלשכה ואם כן כונתו לומר תרומת דגן ומשום הכי לאו כלום הוא שאין זה דבר הנדור. ותירץ הר"מ דלא דמי דאף על גב דר' יהודה סבירא ליה שאין מתפיסין בתרומה אפילו הכי מתפיסין בדבר דהוי קצת דומה לדבר הנדור כגון בכור שהוא קרבן כמו שאר קרבנות. וכן בנזיר שמשון משום דדמי לשאר נזירים. תוספי הרא"ש ז"ל:

והאי דכולי עלמא דאמרינן היינו דוקא הני תנאי דהיינו ר' יעקב ור' יוסי. אבל ר' יהודה דאמר האומר כשמשון חל נזירות עליה ודאי אית ליה דלא בעינן בנזירות דבר הנידר. אי נמי יש לומר דר' יהודה סבר דשמשון דבר הנדור הוה דהמלאך חוזר למנוח שיצוה לבנו שיקבל עליו נזירות וכן עשה. ור' שמעון סבר דלא צוה אלא שישמרוהו כדין נזיר אבל הוא לא קבל. שיטה. וכפירוש אחרון כתב הרא"ש ז"ל בפירושיו וז"ל: לא דכולי עלמא בעינן דבר הנדור. כל הני תנאי. ושאני גבי בכור דכתיב לה' ומרבינן מיניה בכור דהוי כעין דבר הנדור דדמי לקדשים. וכן ר' יהודה נמי מרבה מלה' דכתיב גבי נזיר שמשון דדמי לשאר נזירים. אי נמי דר' יהודה סבר דשמשון קבל עליו נזירות כשהגיע לכלל שנותיו כי כן צוה לו המלאך. אי נמי מנוח הדירו כדאמרינן האיש מדיר את בנו בנזיר עד כאן. וכן כתב הר' עזריאל ז"ל וז"ל: לא דכולי עלמא בעינן דבר הנדור. פירוש כולי

עלמא אכולהו קאי ר' יהודה ור' שמעון ור' יוסי ור' יעקב. והיינו טעמא דר' יעקב גבי בכור דכתיב לה' שנאמר כי ידור נדר לה' ומרבינן בכור וכי היכי דמרבינן בכור אליבא דר' יעקב מלה' דכתיב גבי נזיר אף על גב שאינו דבר הנדור הכי נמי לר' יהודה. והא דפריך בסמוך גבי נזיר הכתיב לה' לר' שמעון פריך דלית ליה נזיר שמשון. וראיה לדבר דלה' מוקי ליה הכא ר' שמעון כשמעון הצדיק וכן הוא אומר בפרק קמא דנדרים דר' שמעון ושמעון הצדיק בשיטה ור' יהודה פליג עליה התם ואמר דחסידים הראשונים היו מתנדבים נזירות כדי להביא חטאתם ואם כן אייתר לה' לנזיר שמשון. ואי אפשר לפרש ר' יעקב ור' יוסי אבל ר' יהודה סבר לא בעינן דבר הנדור. דהא ר' יהודה בפרק קמא דנדרים אמר האומר כירושלים לא אמר כלום עד שידור בדבר הקרב בירושלים. וכן נמי מוקמינן כותיה הא דריש פרק אלו מותרים הרי עלי כבשר מליח כיין נסך אם בשל שמים נדר הרי זה נזיר. פירוש של שמים כגון קרבנות וכתיב בהן על כל קרבנך תקריב מלח. וביין נסך נסכי מזבח. ואם כן בעי דבר הנדור. ומעיקרא כי אמר ליה לימא כתנאי ומוקי ר' יהודה כר' יעקב הוה מצי לאקשויי הא אלא דלא חש להאריך ומסיק האמת. עד כאן:

גבי נזיר הכתיב לה'. ואף על גב דליכא טעמא דמצוה להקדישו כמו בבכור מכל מקום למאי אתא אלא לאו לרבויי נזיר שמשון:

ובקש לטרדני. שבשביל שראה צילו ושערו נבהל מרוב יופיו ובקש להשתחוות לו. הר' עזריאל ז"ל:

והכתיב כי נזיר אלהים יהיה הנער. דקא סלקא דעתך שצוה הכתוב למנוח להזירו כדתנן לקמן האיש מדיר בנו בנזיר. וגם האם תהיה בנזיר כל ימי עיבורה. תוספי הרא"ש ז"ל. וכן כתוב בתוספות. והר' עזריאל ז"ל כתב וז"ל: וקפריך לר' שמעון ושמשון לאו נזיר הוה והכתיב כי נזיר אלהים יהיה הנער. שצוה המקום את מנוח להדיר בנו בנזיר. ומשני מלאך הוא דקאמר ליה ומנוח לא הזירו כלל: (הגהה על פי ספרים הישינים) ושמשון לאו נזיר הוה והכתיב כי נזיר אלהים הוא. אלמא היה נזיר גמור שהרי קבל עליו הנזירות. ומשני מלאך הוא דקאמר ליה. פירוש הכי קאמר שמשון השם בחר בי וצוה עלי בעודי בבטן על ידי מלאך שאהיה נזיר. אבל מעולם לא קבל נזירות עליו ותדע שהרי נטמא למתים ואין נזירות לחצאין לדברי ר' שמעון. והכי מיושב שפיר. עד כאן.

אילימא דכתיב בלחי החמור הכיתי אלף איש. נראה לי דמהאי קרא לא מייתי מידי דבאותה שעה באו פלשתים והוצרך לעמוד על נפשו. תוספי הרא"ש ז"ל בפירושיו.

ודילמא גרדויי גרדינהו. שהיה עושה ממנו כמעשה חץ שהיה זורק להם וחוזר ונוטלה וזורק לאחרים והורגם. חצים תירגם יונתן גרדויי. תוספי הרא"ש ז"ל. ודילמא גרדויי גרדינהו. פירוש שחתכם ולא נגע בהם. ויש גורסין ודילמא גרויי גרינהו. פירוש לשון גירי כלומר חץ היה זורק בהם למרחוק והורגם והוא לא נגע בהו. שיטה:

ודילמא גוססין שוינהו. ואפילו למאן דאמר לקמן פרק שלושה מינין דנזיר אסור ליגע בגוסס הכא לא גוססין ממש אלא סמוכין לגוססין. ונראה לי לחלק בין גוסס בידי שמים לגוסס בידי אדם. הרא"ש ז"ל בפירושיו:

ר' יהודה הנשיא אומר אבשלום כו'. ולא גרסינן רבי מאיר. תוספי הרא"ש ז"ל:

דף ה.

שכן מצינו בבני מלכים. אבל מלך עצמו מסתפר בכל יום כדאמרינן בפרק כהן גדול מלך ביופיו תחזינה. הר' עזריאל ז"ל.

והא רבי הוא דאמר התם בערכין. אין ימים פחות משנים שאין המוכר יכול לגאול תוך שני ימים. ודרוש ימים כפשטיה לתחלת הגאולה ודריש ליה שנה לסוף גאולה משום דכתיב עד מלאת לו שנה תמימה.

זו היא שיבה זו היא ביאה מה ביאה חולץ וקוצה וטח ונותן לו שבוע אף שיבה חולץ וקוצה וטח ונותן לו שבוע. אף על גב דלא חזו תיבות להדדי כיון דמשמעתין חד הוא דריש להו בגזרה שוה. הרא"ש ז"ל בפירושיו:

הכי גרסינן דילמא לארבע ירחי חדא זימנא כרפרישית. ובספרים ישנים כתב אי נמי ארבעה ימים בסוף שנה. הרב עזריאל ז"ל:

ר' נהוראי אומר מגלח אחת לשלשים יום. מאי טעמא גבי כהן הדיוט משום דאיכא כובד הכא נמי משום דאיכא כובד. פירוש דסבירא ליה דמשום הכי אמר הכתוב לכהן הדיוט לספר משלשים יום לשלשים יום משום דאיכא כובד וניחא ליה שיהו נאים ומהודרים. והכא נמי דגמירי הכביד שערו מיקל בתער בהכי איכא כובד. שיטה:

מאי טעמא גבי כהנים משום דאיכא כובד. אף על גב דכהנים נמי יליף מסתם נזיר פרע פרע מכל מקום יליף כובד נזיר עולם מכובד כהנים. ולא בעי למילף מנזיר סתם דהתם לאו משום כובד הוא אלא משום דאז נשלם נזירותו. דהא בנזירות מרובה ימתין עד לבסוף ואינו מגלח כלל משום כובד:

מאי איכא בינייהו לשאר אחוהי. בין אבשלום ואחיו דהוו בני מלכים מסתפרים בכל ערב שבת. ולפי רגילותם בעי דאין רגילות לבני מלכים להסתפר בימי החול עד ערב

שבת אם לאו דאיקלע יום טוב באמצע השבת. ולהכי מתרץ ליה איכא ביניהו יום טוב שחל להיות באמצע השבת. דאינהו מגלחו ואיהו שהיה נזיר עולם אינו מגלח. אי נמי מצפרא ועד פניא דאינהו אחוה מגלחי בצפרא ואיהו עד פניא למאן דאמר מקצת יום ככולו. פניא לאו דוקא אלא לאחר הקרבת קרבנות דכי היכי דנזיר טהור אינו מגלח אלא על (הדברים) הדמים כך נזיר עולם דאבשלום אינו מיקל אלא על הדמים. הר' עזריאל ז"ל: מאי איכא בנייהו לשאר אחוהי הוי מצי למימר דאינהו מצו לגלוחי במספרים ואיהו דוקא בתער ואיהו דוקא מיקל והן יכולין לגלח הכל. אלא בסתם גילוח שרגילין בני מלכים לגלח קא בעי מאי בנייהו. ואין דרכן לגלח הכל וגם במספרים. והאי דלא קאמר שהוא מביא שלש בהמות כשהוא רוצה לגלח כהך סתם נזיר שאינו מגלח אלא בשעת הבאת קרבנותיו איכא למימר דהיינו הך דקאמר דלא מצי מגלח עד פניא. ולאו דוקא פניא אלא דלא מגלח עד אחר הבאת קרבנותיו. הרא"ש ז"ל בפירושיו:

ומהדרינן תניא ר' נהוראי אומר לקץ ארבעים שנה ששאלו להם מלך. תנא אותה שנה ששאלו להם מלך היא שנת עשר לשמואל הרמתי. ובפרק ב' דתמורה מפרש עשר שנים מלך שמואל בעצמו. שנה אחת מלך שמואל ושאול ושתי שנים מלך שאול בעצמו הרי שלוש שנים. ול"ו שמלך דוד. ועכשיו צריך לומר ששנת עשר ששאלו מלך לא העמיד שהם ארבע שנים לשמואל עשירי וי"א וי"ב וי"ג. ול"ו לדוד (קרי) הרי ארבעים. והכי גריס רש"י ז"ל בתמורה ל"ו לדוד. וקשה דאחר מעשה אבשלום כתיב ויהי רעב בימי דוד שלש שנים. ואחר הרעב היו שתי שנים אחת שהלך יואב בכל הארץ למנות את ישראל ואחת שקבע דוד משמרות הרי חמש. והוא לא מלך אלא מ': ול"ו וה' הרי כאן מ"א. וצריך לומר ששנה ראשונה של רעב היה המרד של אבשלום.

ויש בסדר עולם גרסא אחרת שנת ל"ז לדוד כי בשנת ל"ז של דוד מרד אבשלום. ולפי זה נאמר בשנת עשר ששאלו להם מלך אותה שנה העמיד. ועם ל"ז של דוד ושלש הרי ארבעים. וקשה דאם כן איכא טפי שנת ארבע לשמואל ול"ז הרי כאן מ"א. וצריך לומר דלא חשבינן משנת עשר ששאלו מלך אלא מי"א שהעמידו. ומכל מקום קשה דאם כן שתי שנים דרעב ושנת שמיטה ושנת משמרות הרי לא חי אחר המעשה אלא שלש שנים שיש מל"ז עד מ'. וצריך לומר ששנה אחת קודם המרד התחיל הרעב ושנת המרד שניה ולא נשארו רק שנת רעב שנת שמיטה שנת משמרות.

ואיכא תנא בסדר עולם דאמר ל"ה לדוד. והשתא קשה כשתמנה משנת עשר לא תמצא רק ל"ט שנה. ואומר ר"ת דל"ו ול"ה אחד הם וההוא דאמר ל"ו חשיב שנה שנפטר שאול ומלך חציה ודוד מלך חציה. ומאן דאמר ל"ה לא חשיב לה לדוד הלכך ליכא

אלא ל"ה. ומה שאנו אומרים ששמואל מלך י"א שנה מפרש בסדר עולם מדכתיב ויהי הארון בקרית יערים עשרים שנה. והוא נשבה כשמת עלי ומלך שמואל כדדרשינן וזרח השמש עד שלא כבתה שמשו של עלי זרחה שמשו של שמואל הרמתי. ודוד הביא הארון מקרית יערים לאחר שמלך שבע שנים בחברון כשמלך על ישראל. צא מאותן כ"ז לדוד נשתיירו י"ג לשמואל ושמואל נפטר באותו הפרק שנפטר שאול ומלך דוד. אם כן מונה אותם בשוה סדר עולם י"א לשמואל וב' לשאול דכתיב ושתי שנים מלך על ישראל וז' לדוד. שיטה:

והר' עזריאל ז"ל כתב וז"ל: לקץ ארבעים שנה ששאלו להם מלך. נראה דלכך תולה ר' נהוראי חשבונו בשאלת מלך וגם אומר שתלה הכתוב הני מ' שנה דאבשלום בשנה ששאלו להם מלך משום דאז תחילת מרידתו דאבשלום במלכות דוד אביו כשהלך לחברון כדאיתא פרק שני דתמורה. ולכך תולה תחילת קלקול מרידות אביו למרידת ישראל למלכות אביהם שבשמים ששאלו להם מלך. והם שאלו שלא כהוגן שאמרו שימה לנו מלך לשפטנו ככל הגוים ושמואל היה מלך עליהם ושופטם על פי המקום שהיה נביא.

היא שנת עשרה לשמואל הרמתי. אותה שנה שמרד אבשלום באביו וישראל במלכות אביהם שבשמים היא שנת עשר שנתמנה שמואל הרמתי להיות שופט שהרי כל ימיו של שמואל נ"ב שנה דכתיב עד עולם. ואמרינן בסדר עולם בפרק שהתחילה חנה להתפלל שיתן לה הקדוש ברוך הוא בן נתמנה עלי להיות שופט על ישראל. ומיום שהתפללה עד יום שנולד שמואל שהתה שנה שלימה בין תפלה ועיבור והריון ובשנה שניה נולד שמואל. ועלי שפט את ישראל ארבעים שנה נמצאת שנת ל"ט לשמואל מיד מת עלי ומיד נתמנה שמואל להיות שופט בשאר שלש עשרה שנים. י"א שנה מלך בעצמו ושני שנים מלך עם שאול הרי שלש עשרה שנה לשמואל. ואמר בסדר עולם דשנת מרד אבשלום היא שנת ל"ה למלכות דוד והיא שנת ארבעים לשאלת מלך נמצא שהיא שנת עשרה לשמואל ואז יהיה החשבון מכוון שבתחלת עשר שאלו להם מלך ולא נתן להם כל אותו השנה. ויש אומרים עד תחלת י"ב שמלך שאול ולסוף שתי שנים למלכותו מת שמואל הרי ד' שנים משאלת מלך עד מות שמואל וד' שנים שמלך עוד שאול אחר מיתתו בתחלת שנה אחרת והם חשבון שנה לענין שאלת מלך הרי חמש שנים וה' חדשים. ולא הוו מהשלמת שנה זו שהיא מתחלה מלכות בית דוד גם הם חשובים שנה. ועוד ד' שנים עד מרד אבשלום הרי שלשים וחמשה למלכות בית דוד וארבעים לשאלת מלך היא עשר לשמואל הרמתי. עד כאן.

מתני' סתם נזירות שלשים יום. אם אמר הריני נזיר בסתם ולא פירש כמה צריך לנהוג נזירות שלשים יום.

גמ' יהיה בגימטריא תלתין הוו. יראה דגמרא גמירי לה ואסמכוה אהך גימטריא דלאו מי"ג מדות היא שהתורה נדרשת בהן. הרא"ש ז"ל בפירושיו.

ורב מתנא נילף מנזיר נזרו. דמסתבר טפי דכולהו איכתיבו למניינא מלמדרש גימטרייא. הרא"ש ז"ל בפירושיו. וא"ת לרב מתנא דמפיק מניינא מיהיה מאי דריש מכולהו כיון דלא באו למניינא. וי"ל דבכולהו איכא דרשא אלא דלא ידעינן להו. שיטה:

מלמד שנזירות חלה על נזירות. שאם אמר הריני נזיר וחזר ואמר נזיר מונה שתים זו אחר זו כדתנן הריני נזיר ויום אחד מונה שתים. אבל אם אמר הריני נזיר היום הריני נזיר היום או הריני נזיר אם אוכל ככר זו שניה לא חיילא כדמוכח פרק אלו מותרין.

ובר פדא אמר ליכא חד מנהון דלאו לדרשא בתמיה. פירוש וכי כלהו לדרשא לכל הפחות איכא חד דלאו לדרשה (ומהו) ומדהא למניינא כלהו נמי למניינא אף על גב דאית בהו דרשא מדאפקה קרא להאי לישנא שמע מינה למניינא. מנימוקי הר' עזריאל ז"ל.

דף ה:

משום הכי תני תלתין יומין. לפי שגם ביום שלשים אסור עד שיגלח ויביא קרבנותיו. והשתא לבר פדא סתם נזירות תשעה ועשרים יום ומגלח ביום שלשים. ובמסקנא לא קאי הכי:

אלא לבר פדא קשיא. דמיום כ"ט שלמו ימי נזירותו וביום שלשים יגלח. והוה מצי לשנויי לאלתר נעשה כאומר שלמים. אלא ניחא ליה לאקשויי מסיפא ולאוכוחי דעל כורחין אמרינן הכי אם גילח יום שלשים יצא. ואם איתא (בנזירות) דנזירות שלושים יום אמאי יצא כיון דאכתי לא שלים נזירותיה. אלא סיפא על כרחין מסייע ליה לבר פדא הילכך רישא אית לך לפרושי דנעשה כאומר שלמים כלומר אף על גב דסתם נזירות כ"ט יום שיהא נזיר שלשים יום לפי שמנהג הוא בבני אדם מאחר שסתם נזירות הוא סכום למנין שלושים רק חסר יום אחד הנודר נזירות מפרש שלושים יום שהוא מנין שלם לכך גזרו בכולן שלשים יום ויגלח ביום אחד ושלשים. אבל אם גילח ביום שלשים יצא. והא דקאמר באומר שלמים לאו דוקא דלבר פדא אפילו אמר שלשים ולא אמר שלמים אינו מגלח עד יום אחד ושלשים דלבר פדא לית ליה מקצת היום ככולו. אלא הכי קאמר נעשה כאומר דבר שמשמע שלמים והיינו שלשים יום. והשתא ליכא מידי בעיקר נזירות בין רב מתנא לבר פדא דלתרווייהו מדאורייתא מגלח ביום שלשים ומדרבנן אינו מגלח

אלא עד יום אחד ושלשים. אלא בהא פליגי דלבר פדא מיום כ"ט שלמו ימי נזירותו ואם נטמא ביום שלשים קודם הבאת קרבנותיו אינו סותר מדאורייתא אלא מדרבנן ואינו מביא קרבן. ולרב מתנא יום שלשים מן המנין אלא דמקצת היום ככולו. ואם נטמא קודם הבאת קרבנותיו סותר מדאורייתא. ויש מפרשים דהא דקאמר בר פדא נעשה כאומר שלמים היינו דוקא היכא דקאמר הריני נזיר בסתם. אבל אם אמר הריני נזיר כ"ט יום מגלח ביום שלושים. ואיכא ביניהו טובא אם גילח יום שלשים לא יצא. ודעת שנייה דעת רש"י ז"ל:

בשלמא לרב מתנא ניחא אלא לבר פדא קשיא. ומשני הכא ודאי דאמר שלמים. פירוש כיון דאמר שלשים יום הוי כאלו אמר שלמים. אית ספרים דגרסי הכי ולא נהירא הך גירסא דהיאך קאמר לרב מתנא ניחא דהא הך מתניתין סיפא דהך מתניתין דאוקי לה רב מתנא דסבר דמקצת היום ככולו והאיך ניחא ליה בסיפא פליגא אדישא וסבר דלא אמרינן מקצת היום ככולו. הילכך נראה כגירסת הספרים דגרסי בשלמא לבר פדא ניחא דכיון דאמר הריני נזיר שלשים יום אם גילח ביום שלשים לא יצא דלית ליה מקצת היום ככולו. אלא לרב מתנא דסבר דסתם נזירות שלשים יום ואפילו הכי אם גילח ביום שלשים יצא משום דמקצת היום ככולו מה לי אמר הריני נזיר סתם ומה לי אם אמר הריני נזיר שלשים יום כיון דמקצת היום ככולו. ומשני באומר שלמים שאמר בפירוש הריני נזיר שלושים יום שלמים. דהשתא לא מצינן למימר מקצת היום ככולו כיון שפירש שלמים. ואית ספרים דגרסי נעשה כאומר שלמים. פירוש כיון דסתם נזירות שלושים יום למה ליה לפרש שלשים יום. אלא ודאי כיון שאמר שלשים יום נעשה כאומר שלמים.

מי שנזר שתי נזירות כגון שאמר הרי עלי שתי נזירות. הרא"ש ז"ל בפירושיו:

מי שנדר שתי נזירות ואמר הריני נזיר וחזר ואמר הריני נזיר. לבר פדא קשיא אמאי צריך להמתין עד שלשים ואחד. והיינו נמי קשיא דלעיל אלא משום דבעי למירמא מסיפא. הר' עזריאל ז"ל:

דף ו.

אימא סיפא אם גלח הראשונה יום שלשים מגלח את השנייה יום ששים. ואי יום ל' ממנין נזירות ראשונה אם כן אינו עולה למנין נזירות שנייה ואמאי מגלח שניה יום ס'. תוספי הרא"ש ז"ל. ואם כן לבר פדא נמי תיקשי לך מאי קא משמע לן דאמרינן נעשה כאומר שלמים הא אמרה חדא זימנא. ואיכא למימר דלבר פרא ניחא דמשמע מינה דאותו יום שהוא מגלח לנזירות ראשונה עולה לו למנין נזירות שניה וקא משמע לן דאף

על גב דאין תחלת היום עולה לו בתחלת נזירות. אלא לרב מתנא כיון דשמעינן דמקצת היום עולה לו בסופו כל שכן שסוף היום עולה לו בתחלתו ולא שמעינן שום חדוש מהך סיפא:

אלא לבר פדא למה לי הא אמר שלושים חסר אחד. דסלקא דעתך דהכי קאמר שיום ל' עולה לו לכאן ולכאן כדפריק לה רב מתנה לעיל. ולבר פדא מה צריך יום שלושים למנין הראשון הא אמר שלושים חסר אחת. אמר לך בר פדא אנא נמי אהא סמכי מכאן אני למד דסתם נזירות כ"ט יום מדקאמר שיום שלושים עלה למנין השניה אלמא נשלמה הנזירות הראשונה מיום כ"ט. דאי לאו הכי כיון דיום שלושים הוא מחשבון נזירות הראשונה תו לו מצי למהוי מחשבון נזירות שניה דלא אמרינן מקצת היום ככולו ונמצא שכל היום כולו צריך להשלים נזירות ראשונה. הרא"ש ז"ל בפירושיו.

אנא נמי אהא סמכי והכי פירושו שיום שלשים עולה מן המנין לנזירות שניה אלמא עיקר נזירות לא הוי אלא כ"ט יום שאם היה צריך יום שלשים להשלים נזירות הראשונה לא היה עולה לנזירות שניה דפשיטא ליה דתרי מקצת היום ככולו לא אמרינן. תוספי הרא"ש ז"ל:

אלא לבר פדא קשיא דמנין נזירות אינו אלא מן התורה כ"ט מהו עולה לו מן המנין דמשמע שמשלים נזירות ראשונה.

הכי גרסינן אלא לבר פדא למה לי הא אמר שלשים חסר אחת. אהא אנא סמכי דעל כרחך שמעינן דנזירות כ"ט ופירוש דיום שלשים הוא עולה לו מן המנין עולה לו לתגלחת נזיר ראשונה ולהתחלת מנין נזירות שניה. אבל לא למנין נזירות ראשונה דמנין נזירות אינו אלא עשרים ותשעה. מנמוקי הר' עזריאל ז"ל:

בשלמא לרב מתנא ניחא. כיון דסתם נזירות שלשים יום אם נטמא ביום שלשים קודם הבאת קרבנותיו סותר הכל. דהא דאמר רב מתנא מקצת היום ככולו היינו לאחר הבאת קרבנותיו. אבל קודם הבאת קרבנותיו אכתי הוי נזיר מדאורייתא וסותר הכל. אלא לבר פדא שאמר סתם נזירות כ"ט יום מדאורייתא אמאי סותר. דפשיטא דנזיר שהשלים ימי נזירותיו ואיחר מלהביא קרבנותיו שאינו סותר אם נטמא. הרא"ש ז"ל בפירושיו:

ונראה דיום ל"א נמי אם נטמא סותר שלשים מדרבנן גזרה אטו יום שלשים. והכי משמע בפרק בתרא דקאמר אי לרבנן כלהו סותר משמע דמיירי ביום ל"א. והכי איתא בהדיא בתוספתא נטמא ביום ל"א סותר הכל. תוספי הרא"ש ז"ל:

דף ו:

אינו סותר אלא שבעה. כלומר אינו סותר כלל אלא ממתין שבעת ימי טומאתו ואז יביא קרבנותיו. ואף על גב דטמא משלח קרבנותיו שאני נזיר דכתיב על כפי הנזיר. הרא"ש ז"ל בפירושיו:

ואי סלקא דעתך קסבר ר' אליעזר מקצת היום ככולו נסתור שבעה. פירוש לא נסתור כלל. ואי לא סבר מקצת היום ככולו נסתור כולהו כיון שנטמא ביום אחרון של נזירות.

אמרה תורה נטמא ביום מלאת תן לו תורת נזיר. כלומר לעולם לית ליה מקצת היום ככולו אלא דגזרת הכתוב היא שאם נטמא ביום אחרון של נזירותו אפילו אם נזר נזירות מרובה אינו סותר אלא שלושים יום בתורת סתם נזיר. הרא"ש ז"ל בפירושיו.

אמר ריש לקיש לעולם לא קסבר מקצת היום ככולו קודם הבאת קרבנותיו. והא דלא סתר הכל היינו טעמא דאמר קרא זאת תורת הנזיר ביום מלאת ימי נזרו התורה אמרה ביום מלאת תן לו תורת נזיר. ואף על גב דמשמעות דקרא מיירי ביום הבאת קרבנותיו אפילו הכי ביום מלאת משמע יום השלמת נזירותו. דכי נטמא יום אחרון לנזירותו בין נזירות שלושים בין נזירות ק' יום אינו סותר אלא בתורת סתם נזיר שזהו שלושים יום. תוספי הרא"ש ז"ל:

אמרה תורה נטמא ביום מלאת תן לו כו'. לכאורה איתותב רב מתנא דלא משני תלמודא אלא אליבא דרב פדא. ואיכא דאמרי דרב מתנא מוקי לה באומר שלמים:

תלמוד לומר קדוש יהיה גדל פרע ואין גידול פרע פחות משלשים יום. דהכי משמע כמנין יהיה גדל פרע.

אי אלו הן ימים שצריכין מלאת אלו ימי החדש שפעמים הן כ"ט ופעמים ממלאין את החדש ועושין אותו משלשים יום. ובר פדא דאמר כר' יונתן עד מלאת עד אותו יום שממלאין בו את החדש ולא יום מלאת בכלל. ור' יאשיה נמי אית ליה עד ולא עד בכלל ולהכי דריש ליה מקדוש יהיה. הרא"ש ז"ל בפירושיו:

ובר פדא כר' יונתן וקסבר עד יום שלשים. שממנו ממלאים חדש חסר ולא עד בכלל. והאי דקאמר הוי אומר שלשים יום לענין גלוח הוא דקאמר שמגלח יום שלשים. הר' עזריאל ז"ל:

דף ז.

ואימא שנה. שפעמים צריכין למלאת חסרון השנה בימים שפעמים השנה היא שנ"ג ימים ופעמים שנ"ד ופעמים שנ"ה. והוה מצי לשנויי תפשת מרובה לא תפשת.

שנה מי מנינן לימים. אין משלימין השנה בימים כי החדש ממלאין אותו ופעמים מחסרין אותו ומתוך זה יגיעו ימי השנה לשנ"ג או לשנ"ד או לשנ"ה. אבל השנה משלימין אותה בחדש שפעמים מעברין אותה ומוסיפין עליה חדש כדאמרי רבנן דקיסרי דחדשים אתה מונה להשוות שנת הלבנה לשנת החמה וממתינין עד שיגיע מותר החמה על ימי הלבנה לחדש אחד. ואי אתה מונה בכל שנה ימים להוסיפן על שנת הלבנה להשותה לשנת החמה. אי נמי חדשים אתה מונה לשנים. שפעמים יש בשנה י"ב חדשים ופעמים י"ג חדשים. ואם אמר קונם פירות האלו עלי שנה מונה מחדש שעומד בו עד חדש זה לשנה אחרת בין שהיא פשוטה בין שהיא מעוברת. ואינו מונה ימים לשנה להוסיף על י"ב חדשים עד שס"ה ימים. תוספי הרא"ש ז"ל בפירושיו:

אריכא לי הדא מלתא כו'. נזירות אחת שקבלתי כבר עלי ודומה לי כאלו הוא עד סוף העולם. וכיון דמצינן לתרוצי דבוריה הרי סתם נזירות להקל.

וליהוי כל פרסה ופרסה חד נזירות. אמכאן ועד מקום פלוני פריך דנימא דקבל עליו מנין נזירויות כמנין פרסאות עד מקום פלוני. ואמתניתין דכשער ראשי קא סמיך ונטר לאיתוייה עד קושיא דבסמוך. ויש מפרשים דאמתניתין כו' ככתוב בתוספות. ולשון ראשון הגון. הרא"ש ז"ל בפירושיו. ובשיטה כתוב וז"ל: ואקשינן וליהוי כל פרסה ופרסה חד נזירות. יש מפרשים דאמתניתין פריך דקתני מכאן ועד סוף העולם אינו נזיר אלא שלשים ואמאי נימא דקבל עליו נזירויות כמנין כל פרסאות שמשם ועד סוף העולם ומגלח כל שלשים יום. ויש מפרשים דארבא פריך דאמר כשהחזיק בדרך. וליהוי כל פרסה ופרסא חדא נזירות דנימא הכי קאמר הרי עלי נזירות כמנין הפרסאות שמכאן ועד מקום פלוני שאני הולך שם ויהיה חייב מאה נזיריות של שלשים.

אמר רב פפא באתרא דלא מנו פרסה. פירוש ולא הוי דבר המסויים ואין לחלק נזירות כנגדן. והואיל ואי אתה יכול לחלק לנזירויות טוב לנו לומר דנזירות שלשים קבל עליו מלומר דחד נזירות אריכתא קבל עליו עד כאן. ולקמן כתב וז"ל: מה לך לאקשויי כולי האי שאני התם במתניתין דקתני הריני נזיר אחת. דמכאן ועד סוף העולם אהריני נזיר אחת קאי ולהכי אמרינן דנזיר שלשים יום ותו לא כיון דאמר הריני נזיר אחת דנזירות אחת היינו שלשים יום. ועד סוף העולם דקאמר הכי קאמר אריכא לי הדא מילתא כמכאן ועד סוף העולם. ומכאן ראיה לפירוש ראשון שכתבנו למעלה דכלהו פירכי אמתניתין דמכאן ועד סוף העולם פריך ליה דקתני בה אחת. דלמאי דתני רבא הא לא קתני אחת. עד כאן. וז"ל הרא"ש ז"ל לקמן: שאני התם דקתני הריני נזיר אחת. אפירכא דלעיל קאי דפריך והא עד סוף העולם קאמר. עד כאן:

מי לא תנן האומר הריני כשער ראשי. והא דלא אייתי לעיל הריני כשער ראשי גבי כל פרסה ופרסה משום דהכא איצטריך לאיפלוגי בין שער לשאר דברים כדמשני כל מילתא דאית בה קיצותא לא קתני כל דבר שיש לו קצבה לא קתני שקבל עליו נזירות. דודאי כשער ראשי דלא הוי קיצותא אית לן למימר שהוא מקבל עליו נזירות אבל לעיל אינו צריך לזה התירוץ:

למה לך לאקשויי כולי האי. דפרכת מפרסה ומאוונא שאני התם דהא קתני אחת גדולה מכאן ועד סוף העולם לכך נזיר שלשים יום ותו לא. דמשמע אחת דדמיא עלי כמכאן ועד סוף העולם. תוספי הרא"ש ז"ל:

רבה אמר למה לך לאקשויי כולי האי דקשיא לך מפרסה ואוונא. שאני הכא דקתני נזירות אחת הריני נזיר אחת גדולה כמכאן ועד סוף העולם. דמשמע אחת דדמיא ליה גדולה כמכאן דכיון דאחת קאמר ולא פירש יותר ליכא למימר נזירויות קאמר אלא חד נזירות סתם של שלושים יום. ולא שנא סתם במועט ולא שנא סתם במרובה. ואף על פי שרבה היה רבו של רבא נסדרו דבריו לבסוף לפי שהן עיקר. הר' עזריאל ז"ל:

מתני' הריני נזיר ויום אחד או שאמר הריני נזיר ושעה אחת או שאמר הריני נזיר ומחצה הרי זה נזיר שתים. פירוש דכי אמר הריני נזיר קבל עליו חד נזירות. וכי הדר אמר יום אחד או שעה אחת לאוסופי נזירות אחרינא אתיא. והרי הוא נזיר שתי נזיריות כל אחד ואחד משלשים יום דאין נזירות פחות משלשים יום. ומגלח לסוף שלשים. מיהו אם אמר הריני נזיר שלשים ואחד יום או שלשים ושתים כיון דפירש הימים אינו נזיר סתם אלא כמנין הימים שפירש. דהא אמר בפירוש אחד ושלשים יום דצירף הל' עם האחד משמע דאינו רוצה להיות נזיר כי אם ל"א יום. אבל לעיל דאמר הריני נזיר סתמא דהוי נזיר שלושים יום והדר אמר יום אחד דלא צירף סיום אחד עם הל' הוי נזיר שתים דאין לו ליום אחד עם מי לצרף והוי נזירות בפני עצמו:

גמ אבל אמר הריני נזיר ושעה אחת. לא רצה להוסיף נזירות אחרת שאין מונין נזירות לשעות אלא לימים ולא בא להוסיף כי אם יום אחד שמונין ימים לשעות והוי כאלו אמר אחד ושלשים יום. הרא"ש ז"ל בפירושיו. והר' עזריאל פירש אי תנא הריני נזיר ויום אחד התם הוא דמני תרתי דאין נזירות ליום אחד. דהריני נזיר גרידא פסקא למלתא כאילו אמר בפירוש שלשים יום וכי הדר אמר יום אחד הוי כאילו אמר שלשים יום ויום אחד דקאמר רבא בסמוך דהוי נזיר שתים מדלא אמר ואחד יום. אבל הריני נזיר ושעה אחת אימא לימני אחד ושלשים ותו לא דהא אי אמר הריני נזיר שלשים ושעה אחם בפירוש קתני סיפא דמונה אחד ושלשים ותו לא דלא סגי דלא לימא הכי דהא לא מצי

למימר שלשים ואחד שעה דאם כן הוי משמע כלן שעות. קא משמע לן דהריני נזיר הוי נזירות שלם מעצמו וכי הדר אמר יום או שעה הוי תחלת נזירות אחרת ואין נזירות פחות משלשים. דכיון דחל עליו שעה אין לו הפסק פחות משלשים. והא דהזכיר שעה הכי קאמר חל עלי בשעה אחת. עד כאן.

דף ז:

מתני' הריני נזיר שלשים ושעה אחת נזיר אחד ושלשים יום שאין נודרין שעות. דכיון דהזכיר שלשים הוי כאילו אמר שלשים ואחד יום דלא אמרינן דיום אחד הוי נזירות בפני עצמה כיון שיש לצרפו עם מנין שלשים שהזכיר תחלה. ושעה אחת הוי כמו יום אחד שאין נודרין שעות. הרא"ש ז"ל בפירושיו:

הריני נזיר שלשים יום ושעה אחת הרי זה נזיר שלשים ואחד יום שאין נוזרין שעות. פירוש ויש לתת טעם לדבר שזה אפילו שתק היה נאסר אחר השלשים יום שעה אחת של הבאת קרבנותיו ואם כן למה הוצרך לפרש שעה אלא מפני שרצה להיות נזיר יום אחד שלם יותר על השלשים. שיטה.

גמ' לא שנו אלא שלשים ואחד יום. כלומר הא דאמרי במתניתין אם אמר הריני נזיר שלשים יום ושעה שהוא נזיר אחד ושלשים יום לפי שאין נודרין שעות והוי כאלו אמר אחד ושלשים יום דוקא קאמר שלשים ואחד יום דומיא דשלשים יום ושעה. אבל אם אמר שלשים יום ויום אחד מייתור לשונו דאמר יום יתירא קאמר רב הכי. הרא"ש ז"ל בפירושיו. וזה לשון שיטה: אמר רב לא שנו אלא דאמר שלשים ואחד יום. פירוש רב דייק ממתני' דקתני הרי זה נזיר שלושים ואחד יום דהוי כאלו אמר שלשים ואחד יום. וקאמר השתא הא דדייקא מתניתין שהאומר הריני נזיר שלשים ואחד יום שהוא נזיר שלשים ואחד יום ותו לא לא שנו אלא דאמר שלשים ואחד יום. אבל אמר הריני נזיר שלשים יום ויום אחד הרי זה נזיר שתים דדרשינן לישנא יתירא (דהיכי) דהאי יום יום דקאמר תרי זימני. עד כאן:

בזמן שאמר לו חוץ מאלו אין צריך ליקח לו דרך. דכיון דלא היה צריך לשייר אלו ושיירינה לישנא יתירא לשייר לו דרך קאתי. והוא הדין דרבנן סברי דלישנא יתירה לשיורי קאתי אלא דליכא מידי לשיורי. ונקט ר' עקיבא דאיהו בפירוש קאמר דלטפויי קאתי. ואף על גב דרב פסיק התם הלכה כחכמים דמוכר בעין רעה מוכר מכל מקום בלישנא יתירא לא פליגי כדפרישית. הרא"ש ז"ל בפירושיו:

דף ח.

מתני' הריני נזיר כשער ראשי כו'. הרי זה נזיר עולם ומגלח אחת לשלשים יום. כי קבל עליו נזירות כמנין שיער ראשו וכל שלושים ושלושים הוי נזירות בפני עצמו. ומגלח בכל יום אחד ושלשים ובו ביום מתחיל נזירות ואינו שותה יין ואינו מטמא למתים לעולם. ולא כנזיר עולם דלעיל דנזיר אבשלום דמיקל בתער דוקא ולא במספרים ופליגי לעיל אם מגלח לשנה או לשלשים יום או לשבעה ימים ואם רצה אינו מגלח ואינו מביא קרבן. אבל בנזיר עולם דהכא צריך לגלח ולהביא קרבנותיו משלושים לשלשים. והא מספקא לי אם ירצה לעמוד בנזירותו בלא הבאת קרבן זמן גדול רק שלא יעבור בבל תאחר על קרבנות שנתחייב אם הרשות בידו מידי דהוה אנזיר שהשלים ימי נדירותו שיכול להשהות קרבנותיו ובלבד שלא יעבור בבל תאחר. או דילמא כיון שקבל עליו לנזירות כל ימיו חייב הוא להשלים נזירות זו מיד ולהתחיל אחרת והדעת נוטה כך כיון שכל ימיו הוא מחוייב נזירות אין לו לאחר מלהשלים כל מה שיוכל. ועוד יש דין שלישי לנזיר עולם ונזירות אחת יש לו כל ימי חייו ואינו מגלח לעולם אם לא נטמא כדקתני בברייתא בגמרא אין זה נזיר עולם אלא נזיר לעולם. הרא"ש ז"ל בפירושיו:

רבי אומר אין זה מגלח אחד לשלשים יום. פירוש דכיון דאמר הריני נזיר חד נזירות אריכא קבל עליו. והכי קאמר נזירות אחד ארוך כשער ראשי עלי. נמצא שאינו יכול לגלח כלל כל ימי חייו ולא יקל בתער כל עיקר. ויש מפרשים דהוי כנזיר עולם דאבשלום דאם הכביד שערו מיקל בתער ומביא שלש בהמות. שיטה. והרא"ש ז"ל כתב וז"ל: רבי אומר אין זה מגלח אחד לשלשים יום. דסבר רבי דנזירות אחת ימים כמנין שער ראשו קבל עליו. ואיכא לאסתפוקי אם יש לו דין נזיר עולם דאבשלום או דין נזיר לעולם. ואין נראה לי ספק כיון דנזירות אחת כמנין שערו קביל עילוי חד נזירות הוי כאומר מאה שנה. עד כאן:

והלכתא כתנא קמא דאפילו אמר הריני נזיר כשער ראשי וכעפר הארץ וכחול הים הרי זה נזיר עולם ומגלח אחד לשלשים יום. ותלתא מיני נזיר נינהו. חד האי דמקבל עליו נזירויות הרבה ומגלח כל שלשים יום. ואידך נזיר עולם דאבשלום כגון דאמר הריני נזיר עולם דאמרינן הכביד שערו מיקל בתער אבל כל ראשו לא היה מגלח מדקא בעי לעיל מאי איכא ביניהו לשאר אחוה. ואי הוה מגלח לגמרי הוה ביניהו טובא דאיהו מגלח לגמרי ואינהו לא היו אלא מסתפרים. ואידך אם אמר הריני נזיר מאה שנים או הריני נזיר לעולם דאינו מגלח לעולם ולא מיקל כל ימיו משערו אלא אם כן נטמא שמגלח. ועל

כרחין נזיר עולם ונזיר לעולם תרתי נינהו מדאמרינן בגמרא אין זה נזיר עולם אלא נזיר לעולם שמע מינה דתרי גווני נינהו. שיטה:

ואם אמר סתם נדרתי. לא היה בלבי אלא כמו שידונו חכמים לשוני. הרא"ש ז"ל בפירושיו:

מונה נזירות כמנין ימות השנה. שס"ה נזירויות כמנין ימות החמה. אבל אם אמר כימות החמה חד נזירות קביל עילוויה שנה אחת כיון דאית ליה קיצותא כדדייק לעיל מברייתא דאלף שנה. והא דלא דייק מהך מתניתין דדוקא דאמר כמנין הא לאו הכי לא אמרינן נזיריות קבל עליו כיון דאית ליה קיצותא. משום דאיכא למימר דאתיא כרבי או כר' יהודה דסברי דאפילו כשער ראשו חד נזירות קביל עליה. אבל לרבנן לא שני להו בין איכא קיצותא לליכא קיצותא. הרא"ש ז"ל בפירושיו:

כמנין ימות החמה דהוי שס"ה. וא"ת אריכא בעי למימני כמנין ימות החמה וכן גבי ברייתא דימות הלבנה דאית ביה קיצותא. יש לומר דהאי תירוצא דלעיל דיחויא הוא ומסקנא דשמעתין כרבה. ועוד דמסיק ליה בגמרא מונה שאני. ולעיל לא חש להאריך ולאקשוויי. הר' עזריאל ז"ל:

גמרא ואמאי וליחזייה כאלו היא מלאה קשואין ודלועין. דספק נזירות להקל ולא ימנה אלא נזירות אחת כמנין מלא הקופה ואם מחזקת פחות משלשים ימנה אחת ואם מחזקת ארבעים או חמישים ינהוג נזירות כמניינם.

אדם מכניס עצמו לדבר שספקו חמור מודאו. מכניס עצמו לכל חומר הספקות כגון בהך דמתניתין שאם ודאי נדר בחרדל היה מגלח משלושים לשלשים. ועכשו שהוא ספק שמא מלאה קשואין קאמר אינו מגלח אלא פעם אחת אחר נזירות ראשונה. אם מחזקת הקופה פחות מל' מגלח ביום ל"א. ואם מחזקת יותר מל' מגלח סוף ששים ואחד ושוב אינו מגלח כל ימיו דשמא כחרדל קאמר ונזיר הוי. ואינו יכול לגלח משלשים לשלשים דשמא בקשואין קאמר וכבר שלמו ימי נזרו ואינו מביא קרבן דהוי חולין בעזרה. ואף על גב דעולה ושלמים מצי לאיתויי ולהתנות בנדבה חטאת אינה באה נדבה ואינו יכול לגלח בלא הבאת קרבן:

ר' שמעון אוסר שספק נזירות להחמיר. ואף על גב דספקו חמור מודאו דאילו היו בו מאה כור היה נזיר ומגלח לשלשים יום ועכשיו אינו מגלח לעולם שאינו מביא קרבנותיו בספק. וא"ת ולמה ספקו חמור מודאו. יאמר אם לא היו בו מאה כור הריני נזיר. וי"ל דמכל מקום הוא חמור שאם נטמא קודם שאמר תנאי זה אינו יכול להביא קרבן טומאה. וכן במתניתין יכול לקבל עליו נזירות כמנין חרדל אלא שאם נטמא אחר שהשלים נזירות

של קשואין קודם שקבל עליו נזירות בחרדל אינו יכול להביא קרבן טומאה. הרא"ש ז"ל בפירושיו:

ר' שמעון אוסר. כדפרישית דהוי ספקא אימור הוי בכרי ואימור לא הוה ולא מייתי מספק חולין בעזרה ואם כן אסור לגלח. ואי נמי יכול להביא עולה ושלמים על תנאי והוי מותר לגלח דחטאת אינו מעכב שייך למימר אסור לגלח כדינו בלא תנאי. הרב עזריאל ז"ל:

קשה עוד אמאי ספקו חמור מודאו יחזור ויאמר כו'. וי"ל כו' ככתוב בתוס'. ועוד יש לומר דהיכא דניטמא קודם שאמר דלא מצי מגלח דקא עבר לאו דלא תקיפו. שיטה.

ר' יהודה מתיר שספק נזירות להקל. דלא מעייל נפשיה לספק חמור ואינו נזיר כלל שכך היתה דעתו שאם לא יוכל לברר הדבר שלא יהא בדבורו כלום. הרא"ש ז"ל בפירושיו:

אבל הכא נחית לנזירות. וממה נפשך נזירות קשואין קבל עליה לכל הפחות במאי ליסלקיה מיניה. הילכך מקשואין ואילך אין סברא לפוטרו. וטעמא הוי מידי דהוה אספק נגעים דעד שלא נזקק ספקו טהור. משנזקק לטומאה ספיקו טמא. הכא נמי אזלינן בתר חזקה. גבי כרי בחזקת שאינו נזיר. גבי מתניתין בחזקת שהוא נזיר.

אמאי לא. בתמיה אמאי לא ליסלקיה ליחזי לקופה כו'. דקסלקא דעתך נזירות הוא דקביל עליה ואם כן כל חד וחד משלשים יום נזירות באפי נפשיה ומשמנה נזירות בקשואין נסתלק מנזירות ראשונה ומיד יש לנו לפוטרו כדין ספק נזירות. ולא מהניא חזקת נזירות שלפניו דהאי לחודיה והאי לחודיה. מנימוקי הר' עזריאל ז"ל:

אמאי ליחזייה לקופה כאלו היא מלאה קישואין ותיהוי ליה תקנתא. למה אתה אומר שעומד כל ימיו בספק זה ואין לו תקנה הרי אחר שעברה נזירות של קישואין יכול לגלח. דסלקא דעתך נזירות של חרדל קביל עילוי ואחר שגילח לנזירות דקשואין נסתלק מספק קשואין ואין עליו עתה אלא ספק חרדל ולא נחת אכתי לנזירות ומספיקא לא מחתינן ליה בספק נזירות להקל. ומשני סבר כרבי דאמר נזירות אחת קביל עילויה. הילכך לא יצא מספק קשואין שאינו יכול לגלח דשמא כחרדל קאמר וכל ימיו הוי נזיר. ומכאן מוכח דלרבי אינו מגלח כל ימיו. דאם לא כן לא פסיק מיניה נזירות דקשואין:

דף ח:

אי אמרת בשלמא נזיריות קביל עילויה היינו טעמא דכיון דהשלים מת. כלומר ניחא דמייתי מילתיה דר' יהודה על מילתיה דרבנן דהשלמה דידיה כהשלמה דרבנן. אלא אי אמרת חדא נזירות קביל עילויה מי הוי השלמה דידיה כהשלמה דרבנן. ותו אי אמרת

דמילתא באפי נפשה קאמר ולא הוי השלמה דידיה כהשלמה דרבנן אם כן הוי מעשה לסתור. דבכל אתר דמייתי מעשה לסייועי מייתי ולא לסתור. הרא"ש ז"ל בפירושיו. וכן כתב בתוספותיו וז"ל: אי אמרת בשלמא בנזירות קביל עליה ואף על פי שלא פירש כאילו פירש נזירות דמי. היינו טעמא דכיון שהשלים מת כלומר ניחא טפי הא דאמר כיון שהשלים שס"ה נזיריות מת. אלא אי אמרת חדא נזירותא אריכתא של שס"ה ימים קביל עליה ופליג אתנא קמא. מי הוי השלמה כלל דתנא קמא דכי אמר ר' יהודה מעשה באחד וכיון שהשלים מת משמע דקאמר כיון שהשלים נזירות דקאמר תנא קמא מת דאם לא כן הויא מעשה לסתור עד כאן. וזה כפירוש שני דתוספות. ובשיטה כתוב וז"ל: אי אמרת בשלמא נזירות דשלשים יום קביל עליה היינו טעמא דכיון שהשלים מת. אלא אי אמרת חדא נזירות ארוכה כמנין ימות החמה קביל עליה מי הוי ליה השלמה כלל. יש מפרשים דבחד נזירות לא שייך השלמה כלל אלא בנזיריות הרבה שייך לומר שהושלמו. עד כאן. וזה כפירוש ראשון דתוספות.

כמנין הלקטי קיץ. שבין הקציעות כשמייבשין בשדות לילך בין השורות כמו ההיא דמי שהחשיך הלקטי קטנה. וכן פירש שם הקונטרס שביל. ור"ח פירש כמין תל המתלקט והוא כמו קיר חיצון בין הבתים. והכא נמי תילים של קציעות והן השורות.

אשבלי שמיטה. שפורצין גדר שדותיהן וגנותיהן בשמיטה כדי שיכנס שם כל מי שירצה.

מונה נזירות כמנין הלקט. ובתוספתא תני עלה הרי זה נזיר עולם ומגלח לשלשים יום. ואיירי כגון שאמר כמנין הלקטי קיץ ושבילי שבכל יום. דאי על שלו לבד קאמר אית ליה קיצותא ונזירות אריכתא הוי כדלעיל. מיהו יש לתרץ דמנין שאני כדמתרץ במשנה. אי נמי מסקנא דשמעתא כרבה דלא חשיב קיצותא לרבנן אלף ממש ק' שנים או אלף שנה דלא תיקשי לברייתא דמייתינא לעיל. הר' עזריאל ז"ל:

ושלש מחלוקות בדבר. לרבנן בין אמר במנין בין לא אמר במנין נזיריות קביל עליה היכא דלית ליה קיצותא. ולר' יהודה שני ליה בין מונה ובין לא מונה. הרא"ש ז"ל בפירושיו. וז"ל שיטה: והשתא שלש מחלוקות בדבר. רבנן סברי דאפילו לא אמר מנין כיון דלית ביה קיצותא כגון כשער ראשי מונה נזיריות. אי נמי היכא דאמר מנין אף על גב דאית ביה קיצותא מונה נזיריות כמנין ימות החמה. ור' יהודה סבר דהיכא דאמר מנין אף על גב דאית ביה קיצותא מונה נזיריות. אבל היכא דלא אמר מנין אף על גב דלית ביה קיצותא אינו מונה נזיריות אלא חדא נזירות אריכא. ורבי סבר דלעולם אינו מונה נזיריות אלא היכא שפירש נזיריות. עד כאן:

הריני נזיר ואחת מונה שתים כו'. אחת ועוד מונה שלש. אחת ועוד ושוב מונה ארבע. ומגלח בכל שלושים ומביא קרבן.
מהו דתימא ושוב כי כולהו. נראה לי דהוא הדין דהוה מצי למימר מהו דתימא ועוד כי כולהו ומונה ארבע. אלא אבתראה נקט.
קיר קירות. הוה מצי למכתב קיר וכתיב קירות: והנה הנגע בקירות והנה פשה הנגע בקירות. ומראיהן שפל מן הקיר לא דריש דלגופיה איצטריך. ואם תאמר והא דרשינן מקירות איזה קיר שהוא כקירות הוי אומר זה קרן זויות. וי"ל דאי לא אתא אלא לדרשא דהכא ליכתוב ארבע פעמים קיר ומדכתב קירות דרשינן מניה איזהו קיר שהוא כקירות. וליכא למימר דכולה להך דרשא איצטריך דאם כן בחד קירות סגי. הרא"ש ז"ל בפירושיו: וגבי סוכה דמכשרינן עגולה כדאמרינן בסוכה העשויה ככבשן אף על גב דדרשינן בסכות בסכות הרי כאן ארבע למאן דדריש אם למקרא. לא דמי לקירות דהכא דלשון סוכה הוי סכך ומיתורא דרשינן באם אינו ענין הלכך אפילו עיגול מהני. מנמוקי הר' עזריאל ז"ל: סליק פרק כל כנויי נזירות פרק הריני נזיר

דף ט.

מן הגרוגרות. בגמרא מפרש טעמא דבית שמאי משום דסברי אין אדם מוציא דבריו לבטלה וסברי נמי תפוס לשון ראשון. וכיון דאמר הריני נזיר הוה ליה נזיר.
אמר ר' יהודה אף כשאמרו בית שמאי לא אמרו אלא (בחומר) באומר הרי הן עלי קרבן. פירוש שאם אמר הריני נזיר מן הגרוגרות שיילינן ליה מה היה בלבו. ואם אמר שנתכוון לומר הרי הן קרבן והא דקאמר הריני נזיר מגרוגרות מובדל ומופרש רצה לומר בהא אמרי בית שמאי דהוי נדור מהן שאסורות לו ואינו נזיר מיין. והכי פירושא דמלתא לא אמרו בית שמאי אלא באומר לנו שבדעתו היה לומר שיהו עליו קרבן. ופליג ר' יהודה אתנא קמא. שיטה. וכן פירש הרא"ש ז"ל בפירושיו וז"ל: אמר ר' יהודה אף כשאמרו בית שמאי לא אמרו אלא באומר הרי הן עלי קרבן. דלא נחלקו בית שמאי ובית הלל לענין נזירות דמודו בית שמאי דלא הוי נזיר. ולא נחלקו אלא באומר בלבי היה שיהו הגרוגרות עלי קרבן. בית שמאי סברי דהוי נדור מן הגרוגרות ובית הלל סברי דלא הוי נדור. ותנא קמא סבר אפילו אם אמר בלבי היה הוי נזיר כיון שהוציא נזירות מפיו. ונדור לא הוי אף על גב דאמר דלהכי איכוון דדברים שבלב אינם דברים הואיל והוא משנה מה שהוציא מפיו. ולבית הלל לא הוי לא נזיר ולא נדור. עד כאן. וכן פירש הרב עזריאל ז"ל וז"ל: אמר ר' יהודה אף כשאמרו בית שמאי לא אמרו אלא באומר הרי עלי קרבן. כלומר שיהא

עליו כלום במשמעות זה הלשון אלא כשבדקנוהו אחרי כן למה נתכוון יאמר שנתכוון לאסור עליו דבלה וגרוגרות. ואז הוא נדור מהן כאלו אמר בפירוש גרוגרות ודבלה עלי קרבן. ואין זה דברים שבלב דלבו אינו מכחיש פיו דהוצאת פיו אינו משמע נזירות. ותנא קמא סבר דאף כשאמר לאוסרם עלי כקרבן נתכוונתי הוי נזיר דהוצאת פיו משמע נזירות לבית שמאי. ונדור מהם לא הוי דהוי דברים שבלב (ולאו) ולא מצי מכחיש פיו. ולבית הלל לא הוי לא נזור ולא נדור אפילו לר' יהודה דלא פליגי אלא אליבא דבית שמאי. עד כאן:

גמרא אמרי בני הישיבה עד בערכין ככתוב בתוס'. והכא נמי כיון דאין אדם מוציא דבריו לבטלה יש לנו לומר שטעה וכסבור היה שיש נזירות בכי האי גוונא. הרא"ש ז"ל בפירושיו:

ומהדרינן בית שמאי סברי לה כרבי דאמר אין אדם מוציא דבריו לבטלה. פירוש גבי האומר ערך כלי עלי יותן דמיו דאדם יודע דאין ערך לכלי וגמר ואמר לשם דמים. הכא נמי אדם יודע שאין נזירות לגרוגרות וגמר ואמר לשם נזירות יין ומה שיוצא מן הגפן. וא"ת מי דמי התם ודאי יש לומר דהואיל ואין ערך לכלי דרוצה לומר דמים וקרי להו ערך. אבל הכא אי לנזירות איכוון אחר שאמר הריני נזיר לישתוק ולא יאמר מן הגרוגרות. וכיון דאמר הכי יש לנו לומר שלא אמר אלא לפרש דבריו. וי"ל דקסברי בית שמאי תפיס לשון ראשון וכיון דאין אדם מוציא דבריו לבטלה הוי נזיר ולא נעשה מן הגרוגרות פירוש למילתיה. שיטה:

כר' יוסי דאמר אף בגמר דבריו אדם נתפס. גבי הרי זו תמורת עולה תמורת שלמים דקאמר ר' יוסי תרעה עד שתסתאב ויביא בדמי חציה עולה וחציה שלמים. דכיון דמתחלה היה בדעתו לומר שתיהן חיילי שתיהן. הכא נמי מתחלה היה דעתו לומר הריני נזיר מן הגרוגרות והוי נדר ופתחו עמו עם הנדר אמר פתח של היתר וגלה לנו שאין בדעתו לידור כלל כי אמר דברים שאינן כי אין נזיר מן הגרוגרות. הרא"ש ז"ל בפירושיו. וכן בשיטה וז"ל: ובית הלל סברי להו כר' יוסי דאמר בגמר דבריו אדם נתפס והאי נדר ופתחו עמו הוא. פירוש ר' יוסי אומר גבי האומר תמורת עולה תמורת שלמים ויביא בדמי חציה עולה ובדמי חציה שלמים. דר' יוסי מחשיב גם לשון אחרון. והכא נמי אזלינן בתר שתי הלשונות ומעיקרא כי אמר הריני נזיר בדעתו היה לו לומר מן הגרוגרות בגמר דבריו ונדר ופתחו עמו היא ומותר דהוי כמתחרט בתוך כדי דיבור דאין בדיבורו כלום. דנהי דבמילתיה דר' יוסי אזלינן נמי אחר לשון ראשון היינו משום דאפשר לילך אחר

דעתו ולהביא בדמיה עולה ושלמים. אבל הכא דללשון אחרון אינו נזיר כלל ולא סגי דלא אזלינן בתריה הרי לשון ראשון מתבטל ואינו נזיר כלל. עד כאן:

תימה לי למימר דבית הלל סברי לה כר' יוסי כו'. הכל ככתוב בתוספות. ועוד קשה אמאי קאמר דבית שמאי סברי לה כר' מאיר דאמר אין אדם מוציא דבריו לבטלה. לימא דבית שמאי סברי לה כר' יהודה דאמר תפוס לשון ראשון ולכך הוי נזיר. ולא הוה מצי לאקשויי כדמקשה בסמוך ולבית שמאי נמי נדר ופתחו הוא דקאמר סברי בית שמאי תפוס לשון ראשון וגרוגרות ודבילה לאו כלום הוא. לכן נראה לי דדוקא בית שמאי סברי לה כר' מאיר דאמר אין אדם מוציא דבריו לבטלה דלא סגי למימר תפוס לשון ראשון. דלא דמי לתמורת עולה תמורת שלמים שהן שני דברים ושייך בהו תפוס לשון ראשון. אבל הכא אין כאן לשון ראשון ולשון שני שהרי מן הגרוגרות אינו כי אם פירוש מהריני נזיר וגמר הדבר ומשום הכי צריך למימר דאית להו לבית שמאי אין אדם מוציא דבריו לבטלה. והא דאמר ובית הלל סברי לה כר' יוסי הכי פירושו אפילו סבירא לן בעלמא אין אדם מוציא דבריו לבטלה ותפוס לשון ראשון הכא יש לנו לומר כר' יוסי בתמורה. וגבי ערך כלי או פחות מבן חדש שייך לומר הואיל ואין (דרך) ערך לכלי ולא לפחות מבן חדש רצה לומר דמיו וקרי ערך. אבל הכא אם לנזירות נתכוון כיון דאמר הריני נזיר מה לו לומר מן הגרוגרות. וגם תפוס לשון ראשון נמי לא פריך הכא כדפריך שהכל לשון אחד ולכך יש לומר לכולי עלמא כר' יוסי בתמורה דאף בגמר דבריו אדם נתפיס וכי אמר הריני נזיר היה דעתו לומר מן הגרוגרת ונזיר ופתחו עמו הוא. ולבית שמאי נמי נדר ופתחו עמו הוא ושפיר קאמרי בית הלל כדפרישית. תוספי הרא"ש ז"ל.

וכן כתב הר' עזריאל ז"ל וז"ל: דמסתברא דבית הלל בעי לאוקמא מילתייהו אפילו לר' מאיר. ואף על גב דלית ליה בעלמא אין אדם מוציא דבריו לבטלה ואית ליה נמי תפוס לשון ראשון. דכי אמרינן תפוס לשון ראשון הני מילי גבי ערך כלי דאיכא תרי דיבורי ויש במשמעות לשונו שרוצה להתחייב בדמי כלי ואינו חוזר ואומר שום דבר שמכחיש משמעות הלשון. וכן גבי תמורה. אבל הכא כולי עלמא מודו דאזלי אף בגמר דבריו ולא הוי נזיר. דכי אמר הריני נזיר דעתו היה לפרש מן הגרוגרות והוי נדר ופתחו עמו. והשתא פריך שפיר לבית שמאי נדר ופתחו הוא כדמפרש דטעמא רבה איכא דכולי עלמא מודו ליה עד כאן. ולבית שמאי נמי נדר ופתחו עמו הוא דנהי דאית להו אין אדם מוציא דבריו לבטלה מכל מקום מה שהוציא בפיו מן הגרוגרות מאי קא עבדת ליה ובמאי דיינת ליה. דלא דמי לאומר ערך כלי ופחות מבן חדש עלי דהתם מתוך שאין אדם מוציא דבריו לבטלה מתרצינן לדיבוריה דערך דקאמר היינו דמים. אבל הכא מן הגרוגרות דקאמר

במאי דייניגן ליה. הרא"ש ז"ל בפירושיו:
ובית שמאי לטעמיהו דאמרי אין שאלה בהקדש על ידי חכם דחכם אין מתיר לו הקדשו וכדתנן בית שמאי אומרים הקדש טעות הקדש ואם כן אין בו שאלה לחכם. וכי היכי דאין בו שאלה על ידי חכם כך אינו יכול לחזור בו תוך כדי דיבור. וכן אין שאלה בנזירות דנזירות כהקדש דמי דכתיב קדוש יהיה. והוא הדין דאין יכול לחזור בו תוך כדי דיבור מקבלת הנזירות ואף על גב דבעלמא תוך כדי דיבור כדיבור דמי הכא לא הוי כדיבור. ומשום הכי אמרי בית שמאי דהוי נזיר. שיטה:
בית הלל סברי לה כר' שמעון. דתנן ר' שמעון פוטר גבי הרי עלי מנחה להביא מן השעורים קאמר ליה ובסמוך מייתי לה. והכא נמי לא נדר כדרך שאר נודרים שאין נזירות מן הגרוגרות. וקשה למה אינו משני ובית הלל סברי יש שאלה בהקדש ויש שאלה בנזירות. ועוד קשה לר' יהודה דאמר במתניתין דלכולי עלמא אינו נזיר. והא לא סבירא ליה כר' שמעון דבפרק המנחות והנסכים אמרינן דר' שמעון בשיטת ר' יוסי אמרה דאמר אף בגמר דבריו אדם נתפס ור' יהודה אית ליה תפוס לשון ראשון פרק שני דזבחים. וי"ל שרוצה לומר טעם לבית הלל שיהיה שייך אף לבית שמאי אליבא דר' יהודה. והשתא ניחא דלא קאמר טעמא דבית הלל משום שיש שאלה. והכי פירושו ובית הלל סברי לה כר' שמעון. אפילו לרבנן דר' שמעון דאמרי גבי הרי עלי מנחה להביא מן השעורים יביא מן החטים הכא אמרי שאינו נזיר. דכי היכי דסבירא ליה לר' שמעון שלא התנדב כדרך המתנדבים הכי נמי סבירא להו לרבנן דר' שמעון הכא. דהתם איכא למימר דטעי שהוא סבור שמתנדבים מן השעורים לפי שראויין למנחת העומר ומנחת קנאות. אבל גרוגרות ודבילה דלא שייכי לנזירות לכולי עלמא לא הוי נזיר שלא נזר כדרך הנוזרים. וגם זה תימא שמפרש מלתא דבית הלל לתנא קמא משום דמלתא דבית שמאי לר' יהודה. ועוד אי משום בית שמאי לר' יהודה הוה מצי למימר ובית הלל לא סברי כר' מאיר אין אדם מוציא דבריו לבטלה. והאי טעמא מועיל לבית שמאי אליבא דר' יהודה. ונראה לפרש ובית הלל סברי לה כר' שמעון שהיא נתינת טעם לבית הלל אליבא דר' יהודה דאמר דפליגי היכא דאמר הרי עלי קרבן דבית הלל אמרי אינו נזיר מן הגרוגרות. וקאמר דמשום דסברי לה כר' שמעון קאמרי הכא נמי לא נדר כדרך הנודרים שאמר לשון נזירות. ובית שמאי סברי דשפיר הוי כדרך הנודרים שרצה לומר הריני מובדל מן הגרוגרות. והכי נמי משמע בסמוך דהיינו טעמא שאינו נדור מן הגרוגרות לבית הלל משום דסברי כר' שמעון. אבל אין צריך ליתן טעם לבית הלל למה אינו נזיר משום דאיכא למימר דסבירא להו יש שאלה בהקדש ובנזירות ולא סבירא להו כר' מאיר דאמר אין אדם מוציא דבריו

לבטלה. וגם לבית שמאי אליבא דר' יהודה אינו צריך ליתן טעם דאיכא למימר דסלקא דעתיה כר' מאיר דאמר אין אדם מוציא דבריו לבטלה. תוספי הרא"ש ז"ל.

וזה לשון הר' עזריאל: ובית הלל סברי להו כר' שמעון. גבי האומר הרי עלי מנחה מן השעורין דקאמר תנא קמא יביא מן החטים דתפוס לשון ראשון. ור' שמעון פוטר לגמרי שלא התנדב כדרך המתנדבים שאין מנחה באה מן השעורין אלא מנחת העומר ומנחת קנאות והוי כמי שלא אמר כלום. הכא נמי לא נדר כדרך הנודרים ולא הוי נזיר. ולא מבעיא למאן דאמר פותחין בחרטה דמצי הדר ביה דיש שאלה בהקדש ובנזירות. אלא אפילו למאן דאמר אין פותחין בחרטה וצריך למצוא פתח גמור אפילו הכי לא הוי נזיר שלא נדר כדרך הנודרים. ואפילו למאן דאמר אין אדם מוציא דבריו לבטלה ולמאן דאמר גבי מנחה יביא מן החטים מודו הכא דאינו נזיר כר' שמעון בעלמא שלא התנדב והכא נמי לכולי עלמא זה לא נדר כדרך הנודרין דגרוגרת ודבילה לא שייכי כלל גבי נזירות. דדוקא גבי מנחת שעורים דשייכי בעלמא גבי קנאות ועומר ואיכא למימר דלמנחה מעלייתא איכוון אלא שטעה להכי קאמרי תנא קמא ור' יוסי דיביא מן החטין. אבל הכא לכולי עלמא לא הוי נזירות דגרוגרת ודבילה לא שייכי בנזירות כלל. עד כאן. וכן תירץ בשיטה וז"ל: והוא הדין שהיה יכול לומר ובית הלל סברי יש שאלה בהקדש וכי היכי דיש בו שאלה נמי מצי למיהדר ביה תוך כדי דבור. אלא שיותר רצה לתת טעם לבית הלל גם אליבא דמאן דאמר אין שאלה בהקדש דאינו נזיר מהאי טעמא דאמרן. עד כאן:

דף ט:

מתניתין דלא כי האי תנא דתניא ר' נתן אומר בית שמאי אומרים הרי זה נדור ונזיר. פירוש נדור מן הגרוגרות ומן הדבלה ונזיר מן היין. ומיירי כשאמר הריני נזיר מן הגרוגרות ומן הדבלה דסבירא לה כר' מאיר דאמר אין אדם מוציא דבריו לבטלה. והוי נזיר דלחנם לא הוציא לשון נזירות מפיו. ונדור כר' יהודה דאמר שכשחזר ואמר מן הגרוגרות הוי כאומר הרי הן עלי קרבן הלכך הוי נדור ונזיר. ומתניתין קתני דבית שמאי סברי נזיר ותו לא. ובית הלל אומרים נדור ואינו נזיר. פירוש נדור מן הגרוגרות דסבירא לה כר' יהודה דאמר דמיירי באומר הרי הן עלי קרבן ולכך הוי נדור ואינו נזיר דסבירא להו דלא כר' מאיר ואמרי אדם מוציא דבריו לבטלה. ומתניתין קתני בית הלל אומרים אינו נזיר כלומר ולא נדור. שיטה. והרא"ש ז"ל פירש וז"ל: בית שמאי אומרים נדור ונזיר. פירוש נדור או נזיר. אם אמר לא היה בלבי לנזירות אלא שיהיה עלי קרבן הוי נדור. ואם לא אמר כלום הוי נזיר דסבר כר' מאיר וכר' יהודה. עד כאן:

תנן התם במנחות יביא מן החטים שאין מנחה באה מן השעורין חוץ ממנחת קנאות ומנחת העומר. וזה טעה דסבור היה שמנחה מן השעורין. הלכך כיון דלמנחה מעלייא איכוון יביא מן החטין. וכן האומר הרי עלי מנחה להביא קמח יביא סלת מהאי טעמא. וכן שלא בשמן ולבונה דטעה במנחת קנאות וסוטה שהן באין קמח שלא בשמן. וכן בחצי עשרון שנדבתו בכהן גדול שמקריב חצי עשרון בכל יום. הר' עזריאל ז"ל:

הרי עלי מנחה מן השעורים יביא מן החטים. פירוש לפי שאין מנחה באה מן השעורים אלא מנחת העומר ומנחת חוטא. ומיהו אם לא אמר מנחה אלא אמר הרי עלי להביא מן השעורים פטור דלא נתכוון למנחה. קמח יביא סלת. פירוש קמח שאינו מנופה. סלת מנופה. שלא בשמן ולבונה יביא שמן ולבונה. שאין מנחה בלא שמן ולבונה אלא מנחת סוטה וחוטא. חצי עשרון יביא עשרון שלם. פירוש שלא מצינו שום מנחה פחות מעשרון חוץ ממנחות חביתין. עשרון ומחצה יביא שנים. ור' שמעון פוטר שלא התנדב כדרך המתנדבים.

ואמרינן מאן תנא דכי אמר הרי עלי מנחה מן השעורים מייתי מן החטים ולא אמרינן דהוי נדר ופתחו עמו. אמר חזקיה במחלוקת שנויה ובית שמאי היא. לאו מי אמרי בית שמאי אמר הריני נזיר מן הגרוגרות ומן הדבלה הרי זה נזיר. כלומר כהלכתו. הכא נמי כי נדר במנחה שאינה כך ואמר מן השעורים יביא כהלכתא מן החטים. ור' יוחנן אמר אפילו תימא דברי הכל. ואפילו בית הלל מודו דיביא מן החטים דמתניתין דקתני יביא מן החטים מיירי באומר אילו הייתי יודע שאין נודרים מן השעורים לא נדרתי כך אלא הייתי נודר מן החטים או סלת בשמן ולבונה. דגילה בדעתו שנדר כדנדרי אינשי. ואפילו הכי פטרו ר' שמעון דאין דרך בני אדם לידור כך. אבל במתניתין כי נמי אמר אם הייתי יודע שאין נודרין מגרוגרות הייתי נודר מן היין לאו כלום קאמר דבהא לא טעו אינשי. דשאני שעורים דמינא דחטים הוא ועבידי אינשי דטעו. אבל במתניתין הוי נדר ופתחו עמו. שיטה:

אמר רבא מתניתין קשיתיה מאי איריא דתני הרי עלי מנחה מן השעורים ליתני מן העדשים. אלא ודאי אי אמר מן העדשים לא מייתי כלום. וקסבר חזקיה כי קאמרי בית שמאי התם כר' יהודה ומוקי למתניתין כבית שמאי. פירוש כר' יהודה דאמר במתניתין דנדור אף על גב דאין בלשונו משמעות נדר. הלכך הכא נמי כי אמר מן השעורים חייב להביא חטים אף על גב דלא משמע לגמרי הכי. מיהו קשה כיון דחזקיה מיירי באומר אילו הייתי יודע כו' מאי דוחקין למימר כי קאמרי בית שמאי כר' יהודה דאלמא דמוקי למתניתין כבית שמאי. הא לכולי עלמא נמי אתיא כיון דמיירי באומר אילו הייתי יודע.

ותו אם כן אמאי הדר ביה כיון דהשתא נמי מוקי לה כבית שמאי. ונראה דלא גרסינן ליה אלא הכי גרסינן אמר רבא מתניתין קשיתיה מאי איריא דתני מן השעורים ליתני מן העדשים אלא לאו שמע מינה משום דטעי ובשעורים הוא דטעי בעדשים לא טעי. שיטה: **והא ר' יוחנן הוא דאמר באומר אילו הייתי יודע כו'**. ובעדשים לא טעי אינשי כי היכי דלבית הלל מן הגרוגרות ולא הוי נדיר אפילו אי אמר אילו הייתי יודע כו':

דף י.

מתני' אמר אמרה פרה זו הריני נזירה אם עומדת אני אומר הדלת הזה הריני נזירה אם נפתחה אני. דדלת לשון נקבה כדכתיב הדלת תסוב על צירה. ובגמרא מפרש לכולה מתניתין ואמר כסבורה פרה זו אינה עומדת וכמו והאניה חשבה להשבר כלומר לפי עניינה אינה יכולה לעמוד. והיינו אמר אמרה פרה דמתניתין שאמר האדם סבורה פרה זו שאינה עומדת.

ואם אומר הריני נזיר מבשרה כו'. ככתוב בתוס'. ותימה וליתני הריני נזיר מבשר פרה זו. וי"ל דנקט פרה רבוצה לאשמועינן שכשהוא אומר בלשון הזה יש במשמעותו שתעמוד מאליה אבל אם העמידה אדם לא הוי נזיר לבית שמאי. ופירש ר' יוסף קלצון אמר האומר כסבורה פרה זו כו' ככתוב בתוספות. ונראה לפרש שהאדם לא קבל עליו נזירות בפירוש אלא מספר מאמר הפרה שמתוך שהיא תאיבה לעמוד ברצון תאמר הריני נזירה אם עומדת אני. ונזירות לא שייך בה אלא שתהא מופרשת ואסורה שלא יהנו ממנה. וכשהוא מספר דברים הללו הוי כאלו אמר הוא הריני נזיר מבשרה דבענין אחר למה לו לומר דברים הללו אלא שבלבו לקיים מה שהוא מספר מאמר הפרה. ומיהו תימה מאי פריך הא אמרה בית שמאי חדא זימנא הא טובא איצטריך הך דפרה לאשמעינן דהוי נזיר אף על גב דלא הזכיר נזירות. ושמא קשה לו למה הוצרכו בית הלל לחלוק כיון דהוי כעין פלוגתא דרישא. הרא"ש ז"ל בפירושיו:

גמרא ופרה מי משתעי. הוא הדין דמצי למפרך מדלת. כגון שהיתה פרה רבוצה לפניו ואמר כסבורה פרה זו שאינה עומדת הריני נזיר אם עומדת מאליה ועמדה מאליה. והריני נזיר מפיק ה"א כלומר נזיר ממנו אני כלומר אם עומדת אני נזיר. ולא שאמר כלשון הריני נזירה ואם כן (לאו) לא הוי דומיא דגרוגרות שקבל עליו נזירות מתחלה ובתר הכי כי אמר מן הגרוגרות בעי לאיתשולי עליה ולמיהדר ביה. אלא כך אמר הריני נזיר מבשרה או הריני נזיר ממנה אם עומדת. והלכו בית שמאי לשיטתן דכי אמר הריני נזיר כל דין נזיר קבל עליו וכי הדר אמר מבשרה בעי למהדר ולא מצי הדר. וכן גבי דלת שהיא נעולה

ואמר הריני נזיר אם נפתחה אני נזיר. וקצת חדוש אשמעינן דאף על פי שתולה נזירותו בעמידת פרה או בפתיחת דלת הוי נזיר לבית שמאי ולהכי לא נקט בהדיא שאמר הריני נזיר מן הפרה ומן הדלת. הר' עזריאל ז"ל:

תרתי תלת. כלומר בטוב הוצרך לשנות בשנים ושלשה מקומות כדמפרש ואזיל. וא"ת והא רבא גופיה מפרש למתניתין בסמוך בענין אחר. יש לומר דלדבריו דרמי בר חמא קאמר. ועוד יש לומר דאליבא דר' חייא ור' אושעיא דתנו בהדיא בברייתות שלהן הריני נזיר מבשר פרה ומקרשי דלת לדידהו ודאי צריך לומר תרתי תלת וצריכי. מיהו ודאי מתניתין דלא מתנייא בהדיא הכי מפרש לה בסמוך בדין אחרת. ולפי המסקנא ניחא שפיר דמוקי רבא לפלוגייתהו כההיא דגרוגרות ואז צריך למימר תרתי ותלת. ושמא רבא לא אמר להך שינויי דבסמוך אלא התלמוד תולה ברבא משום דאותיב על שינוי דרמי בר חמא. אבל רבא עצמו לא אמר אלא הך שינוייא בתרא דהריני נזיר מבשרה אם לא עמדה. וכי האי גוונא אמר פרק החולץ איתביה ר' יוחנן לר' שמעון בן לקיש. ולפי המסקנא צריך לומר דלאו איהו מותב הכי אלא תלמודא לפי מה שהיה סבור. ובפרק ג' לקמן בשרא וחמרא מצויין הם ביחד זוללי בשר וסובאי יין ועבידי אינשי דטעו ומחלפי להו.

אמר רבא מי קתני אם עמדה מאיליה. הא אמרת דעקר חדושא דמתניתין הא דתנן רביצת פרה לאשמועינן דוקא עמדה מאיליה ואם כן הוה ליה למיתני בפירוש עומדת מאיליה. וליכא לפרושי בין עמדה מאיליה בין עמדה על ידי אחרים דאם כן אמאי תנא כלל רביצת פרה וליתני האומר הריני נזיר מבשר פרה. ועוד דבר ברור הוא שתעמוד על ידי עצמה או על ידי אחרים ומה לו לתלות נזירות בתנאי שהוא יודע בבירור שיתקיים אם הוא רוצה להיות נזיר יאמר בלא תנאי הריני נזיר:

כגון שהיתה פרה רבוצה לפניו ואמר הרי עלי קרבן. והכי פירושא דמתניתין סבורה פרה שאינה יכולה לעמוד ותאיבה לידור שאם תעמוד בין מאליה בין על ידי אחרים שתכנס לעזרה ויקריבוה לקרבן נזירות. ואף על פי שאין נזיר מביא פרה לקרבן חובה מכל מקום היו רגילין להביא יום תגלחתן קרבנות נדבה עולה ושלמים כדכתיב מלבד אשר תשיג ידו כפי נדרו. והוא משלים דבריה ואומר הרי עלי קרבן נזירות. ולאידך פירושא הוי כאלו אמר הרי עלי קרבן נזירות. לבית שמאי הוי נזיר ולבית הלל אין בלשון הזה משמעות נזירות. ולפירושא קמא תמיהא אם אמר בפירוש הרי עלי קרבן נזירות אמאי לא הוי נזיר לבית הלל. הרא"ש ז"ל בפירושיו. וז"ל בתוספותיו: אלא אמר רבא כגון שהיתה פרה רבוצה לפניו ואמר הרי עלי קרבן. ומתניתין הכי קאמר אמר אמרה פרה כלומר כסבורה פרה זו דאינה עומדת שאין יכולה לעמוד. הריני נזירה אם עומדת

אני כלומר היא כאילו אמרה הריני לצורך קרבנות נזירות לכשאעמוד בין אעמוד על ידי עצמי בין יעמידוני אחרים. ואף על פי שאין הפרה ראויה לקרבנות נזירות מכל מקום היה רגילות שהיה מביא עם קרבנותיו עולות ושלמים הרבה כדאשכח באבשלום. ולפירוש רבינו יוסף נפרש כן כסבורה פרה זו אינה עומדת ותאיבה היתה לעמוד ודומה שתאמר ברצון הריני לקרבנות נזירות לכשאעמוד. וכשאדם מספר לנו לשון זה דעתו לקיים עליו מה שאומר שהפרה רוצה לומר והוי כאלו אמר הרי עלי קרבנות נזירות. בית שמאי אומרים גלה דעתו שרוצה להיות נזיר. ובית הלל אומרים לשון זה לא משמע קבלת נזירות. עד כאן:

ואי קשיא לך הא מתניתין לא תני אם לא אלא עומדת אני. הא לא קשיא בין אם עומדת אני לאם אין עומדת ליכא דדייקינן כל כך דעביד תנא דשכח בגירסיה. אבל הא דלא קתני אם לא אוכל אם עומדת ובעינן לאוסופיה מאליה היכא דלא קתני במתניתין לא מוספינן:

דף י:

הריני נזיר מיין אם לא עמדה. והכי פירושו סבורה פרה זו שאינה עומדת לא מעצמה ולא על ידי אחרים ואמר הריני נזיר מיין אם לא תעמוד. וא"ת והא אם עומדת קתני. וי"ל דהא לא קשיא ליה דזמנין שמדלג התנא אות אחת. אבל עמדה מאליה שהוא עקר החדוש הוה ליה למיתני. ולפירוש בתרא אין צריך להגיה המשנה והכי פירושו סבורה פרה זו שאינה עומדת שאינה רוצה לעמוד ודומה הוא שתאמר ברצון הריני נזירה אם עומדת אני. ולשון משל באדם המסבב לעשות דבר ואומר אהא נזיר אם אעשנו. וסברי בית שמאי דהמספר דברי פרה הוי כאלו הוא אומר הריני נזיר אם לא אעמידנה לפי שהוא כועס עליה לפי שאינה רוצה לעמוד ואומר בלבו אדרבה אני אעמידנה ואם לאו אהא נזיר. ועמדה על ידי עצמה או שהעמידה אחר וזה קורא מאליה כיון שהוא לא העמידה. בית שמאי סברי תורפנה דההוא גברא אוקמיה בידיה. גילוי דעתו כמו במקום התורפה ותורף שהוא גלוי השטר ועקרו. והא לא אוקמה. דמעצמה עמדה או אחרים העמידוה. ובית הלל לא היה דעתו אלא שתקום והא קמתה ולא הוי נזיר. הרא"ש ז"ל בפירושיו:

וזה לשון הרב עזריאל ז"ל. שהיתה רבוצה כו' והכי משמע מתניתין אמר הנודר אמרה פרה זו בלבה שלא תעמוד לא מאליה ולא על ידי אחר שלא יבא שום אדם להעמידה. הריני נזירה נזיר בעבורה אם עומדת כלומר אם תתקיים מחשבתה שמעכבת עומדת שם שלא אעמידנה. והשתא אינו צריך להגיה דבר. גם נפרש עומדת לשון עיכוב כמו למה תעמוד בחוץ. אי נמי אם עומדת אני קאי לאמרה פרה והכי פירושו אם עומדת

אני בתמיה וכי אעמד מכאן הריני נזיר אם לא אעמידנה. וכן יש לומר בדרמי בר חמא. עד כאן:

מי קא מתפיס בה מידי. מה שייך למימר בדעתו היה הפרה עלי בקרבן הא לא מתפיס בה מידי. אלא כגון דאמר הריני נזיר מבשרה אם לא עמדה. והכי משמע אמרה פרה זו בלבה שאינה עומדת לא מעצמה ולא על ידי אחר הרי נזירה מפיק הריני נזיר מבשרה אם לא עמדה. ולאידך פירושא כסבורה פרה זו שאינה עומדת שאינה חפצה לעמוד ומסרבת ואומרת אהא נזירה מופרשת ואסורה שלא יהנו ממנה. וכשהוא מספר דבר זה בדעתו היה שיהא נזיר מבשרה אם לא יעמידנה. אי נמי מירי שאמר בפירוש הריני נזיר מבשרה אם לא עמדה. ואין לתמוה כיון דאמר בפירוש הכי אמאי תנא כלל רביצת הפרה דמשום דפליגי בית שמאי ובית הלל מאי תורפיה דההוא גברא נקטיה. הרא"ש ז"ל בפירושיו. ואין לתמוה כיון דמירי בהדיא שאמר הריני נזיר מבשרה אמאי תנן במתניתין ענין הפרה. דהא איצטריך לאשמועינן תרפא דהדין גברא שעל ידי שפירש לנו דעת הפרה אנו אומרים כשהוא אומר הריני נזיר אם לא עמדה היא רוצה לומר אם לא אעמידנה. עד כאן:

אי הכי אימא סיפא כו'. ומדאמר ר' יהודה אלא באומר הרי עלי קרבן מכלל דשמעינן לתנא קמא דמיתפס לגופיה דפרה. הר' עזריאל ז"ל:

ופריך לבית הלל אם לא עמדה הריני נזיר בתמיה ואמאי והא מבשרה קאמר. ומשני לטעמא דבית שמאי קאמרי. והשתא הוי הך פלוגתא דומיא דפלוגתא דגרוגרות והיינו דאמר רבא לעיל תרתי תלת. ולאו משום דשיירי מתניתין כשעמדה מאליה כיון דלא פירש. וגם ליכא לפרושי שאמר הריני נזיר אם עמדה בין על ידי עצמה בין על ידי אחר שאין דרך אדם לתלות נזירותו בדבר שיודע שיעשה שאם דעתו להיות נזיר למה תלה בשום דבר. אבל צריכות דלעיל לא הוי להאי שינוייא דפרה ודלת ואיצטריך שפיר לאשמועינן דמשום דאוקמה ביד הוא והצריכותא לא הוי אלא לרמי בר חמא. תוס' הרא"ש ז"ל. ועיין לעיל בדבריו בד"ה תרתי תלת כלומר בטוב כו':

דף יא.

מתניתין מזגו לו את הכוס ואמר הריני נזיר ממנו הרי זה נזיר. ואפילו לר' שמעון דאמר עד שיזור מכלן הכא מודה כיון דלא הזכיר בהדיא יין דלא גרע מידות נזירות. הרא"ש ז"ל בפירושיו: לא נתכוונה. כלומר כוס זה שאתם רוצים להשקותי הרי הוא עלי קרבן. ולא בעי למימר דנשייליה דהא ליה ליה דעתא צילותא. הר' עזריאל ז"ל:

לא נתכוונה זו אלא. כלומר הרי הוא עלי קרבן. פירוש כוס זה הוא עלי קרבן דמסתמא אמרי דלכך נתכוונה. ושכור נדרו נדר אם לא הגיע לשכרותו של לוט. שיטה:
גמ' וכי תימא לימא הכי סבר מייתין אחרינה ומצערו ליה שכן דרך להפציר בשכור להוסיף על שכרותו אבל אין דרך להפציר כל כך באדם שאינו שכור. הלכך אם אין דעתו לנזירות לימא הרי עלי קרבן:
מתני' אבל איני יודע שהנזיר אסור ביין ואיני מקבל עלי ליאסר איין. ונראה לי דלא זו אף זו קתני דרישא שהוא יודע שנזיר אסיר ביין ודאי אמרינן דאין נזירות לחצאין ואסור בכלן. אבל בסיפא הוי כמו נדר בטעות דאלו היה יודע שהנזיר אסור ביין לא היה מקבל עליו נזירות.
אבל סבור הייתי שחכמים היו מתירין לי כו'. סלקא דעתין דהכי קאמר סבור הייתי שחכמים היו מתירין לי אף אם הייתי מקבלו ולכך איני מקבלו עלי. ולהכי פריך בגמ' והא אמרת רישא. הרא"ש ז"ל בפירושיו: וכתב ז"ל לקמן בגמ' והא אמרת רישא אסור ור' שמעון מתיר. סלקא דעתין שבשעת נזירותו לא קבל עליו יין. סיפא דנזר מכולהו ואיתשיל מחדא קבל עליו נזירות בסתם ואחר כך בא לפני החכם ונתחרט על איסור היין או על טומאת מתים ואמר כסבור הייתי שחכמים מתירין לי שאי אפשר לי להיות בלא יין או בלי ליטמא למתים. לרבנן סוף נזירות כתחלת נזירות כמו בקבלת נזירות אם קבל דבר אחד חל עליו כל תורת נזירות הוא הדין נמי סוף נזירות אם נשאל על אחד הותר הכל. ואפילו למאן דלית ליה בפרק ד' דנדרים נדר שהותר מקצתו הותר כולו הכא מודה מטעמא דפרישית דסוף נזירות כתחלת נזירות. ור' שמעון נמי סבר סוף נזירות כתחלת נזירות ואפילו למאן דאית ליה נדר שהותר מקצתו הותר כולו הכא מודה כי היכי דבתחלת נזירות אינו נזיר עד שיזור מכולן הכי נמי לענין חרטה לא הותר עד שיתחרט על כולו. הרא"ש ז"ל בפירושיו. וכן כתב בתוספותיו וז"ל: והא אמרת רישא שאסור. לרבנן רישא כגון שנדר מחדא שלא קבל עליו מתחלה הנזירות דיין. סיפא דנזר מכולהו ואיתשיל מחדא מתחלת נזירותו קבל עליו כל נזירות ואמר סתמא הריני נזיר ואחר כך בא לפני חכם ושאל על נזרו ומתחרט מיין שאומר אדעתא דיין לא נדרתי שהייתי סבור שחכמים מתירין יין מפני שאיני יכול לחיות בלא יין או אדעתא דטומאה לא נדרתי. אבל משאר דיני נזירות לא נשאל. לרבנן דאמרי אפילו לא נדר אלא מאחד מהם הוי נזיר דסוף נזירות כתחלת נזירות וכי נשאל על אחד מהם ואמר לו חכם מיין הותר לך הותר כמו כן מן הכל. עד כאן:
והר' עזריאל כתב וז"ל: יודע אני שנזיר אסור ביין אבל סבור אני שחכמים מתירין לי.

כך אמר בשעת נזירות הריני מקבל כל דין נזירות אבל סבור אני שחכמים מתירין לי מפני שאיני יכול לחיות. והוי דומיא דהני בבי דלעיל על מנת שאהיה שותה יין דכלהו בשעת נזירות קאמר. ופריך והא אמרת רישא ור' שמעון מתיר. רישא דנדר מחדא שלא קבל נזירות אלא מתגלחת ומטומאה. לרבנן ההיא דגרוגרות ודבלה דאמר לאיתשולי הוא דאתי שבשעת נזירות פתח נדרו. לרבנן דאמרי אפילו לא נדר אלא מחדא הוי נזיר מכולן הני מילי גבי מן החרצנים ומן הזגין דלא מתשיל מידי ולא חזר בו מנזירות אלא שפירש אלו מנזירותו. ועל מנת שאהיה אינו דרך שאלה. אבל הכא דקאמר סבור אני בכך ופתח נדר הוי ואף על גב דלא מיתשיל מכולהו מותר בכלן כמו בתחלת נזירותו שאסור בכולן על ידי נדר מאחד מהן. עד כאן:

תניא כוותיה דרבינא כו'. מפני שמתנה על מה שכתוב בתורה. והיינו כר' שמעון דאי לרבנן אפילו אמר חוץ מיין הוי נזיר. הרא"ש ז"ל בפירושיו. ואם תאמר למה לי כו' ככתוב בתוספות. וי"ל דאיתא לנזירות על ידי שליח דאחר יביא קרבנותיו בשבילו. ועיקר נזירות הם הקרבנות. שיטה. והר' עזריאל ז"ל כתב וז"ל: והכא לא שייך למיבעי תנאי דאפשר על ידי שליח כתנאי דבני גד ובני ראובן. ודוקא גבי מעשה בידים הוא כגון קנין חליצה גט קדושין וכיוצא בהן דהתם ודאי אם אי אפשר לקיים על ידי אחר אלא על ידי עצמו אלים המעשה ואפילו לא נתקיים התנאי לא נתבטל המעשה. אבל נדר ונזירות דאין צריך מעשה בידים אלא שיזהיר וישמור מעצמו לא אלים שיתקיים אם לא נתקיים התנאי. עד כאן. וא"ת והא אמרינן הריני נזיר על מנת שאגלח בבית חוניו יגלח בירושלים בבית המקדש ואם גלח בבית חוניו יצא. והלא מתנה על מה שכתוב. ותירץ הר"ם דלשונו בשני עניינים משמע. משמע נזירות גמור ומגלח בבית המקדש ואם גלח בבית חוניו לא יצא. ומשמע נמי שלא קבל עליו שום נזירות אלא צערא בעלמא ואם היה מגלח בבית המקדש היה מביא חולין לעזרה. ומיתלא תלי וקאי. אם גלח בבית המקדש איגלאי מילתא דלנזירות גמור נתכוון. ואם גלח בבית חוניו גלי אדעתיה דלצער נפשיה בעלמא נתכוון. תוס' הרא"ש ז"ל.

ור' יהושע בן לוי אמר לך האי על מנת כחוץ דמי. כלומר כאילו אמר בפירוש הריני נזיר חוץ מיין ולא הוי נזיר לר' שמעון עד שיזיר מכולן. אבל אם לא היה חוץ אלא על מנת הואיל ולא שייר בעיקר הדבר הוי תנאי דקסבר מתנה על מה שכתוב בתורה תנאו קיים.

והא אמרת רישא אסור ור' שמעון מתיר. פירוש קא סלקא דעתין דמתניתין מיירי שאמר כך בשעת קבלת הנזירות הריני מקבל עלי דין נזירות וסבור אני שהחכמים יתירוני ביין

או בטומאה אף אם אני מקבלה עלי ולכך אני מקבלם עלי כלל. והיינו דמקשינן דאם כן איפכא מבעי ליה דרבנן הוי נזיר ולר' שמעון אינו נזיר עד כאן. שיטה.

דף יא:

ואיבעית אימא בנדרי אונסין פליגי. היינו אונס שאינו יכול להיות בלא יין וכן בטומאה מפני שהוא קובר ואין לו אומנות אחר. אי נמי אונס ממש שאנסוהו לידור והוי כמו נודרין לחרמין ולהרגין דקרי התם נדרי אונסין. הר' עזריאל ז"ל:

נדרי שגגות. כגון קונם אם אכלתי ושתיתי ונזכר שאכל ושתה לא הוי נדר דאמרינן האדם בשבועה פרט לאנוס. ובשעה שנדר הוא סבור שלא אכל ולא היה בדעתו לידור ואנוס היה מחמת שכחה. הרא"ש ז"ל בפירושיו:

ארבעה נדרים הללו צריכין שאלה לחכם. ולא בפתח חרטה דכל נדר נמי ניתר על ידי חרטה. אלא אף על גב דלאו נדרים נינהו צריך לילך לחכם ויתיר לו שלא יקל ראשו בנדרים. הרא"ש ז"ל בפירושיו. וז"ל הר' עזריאל ז"ל: ארבעה נדרים הללו צריכין שאלה לחכם. והא איכא בין הני לשאר נדרים דבהני אף בלא חרטה יתיר החכם למאן דאמר פותחין בחרטה. ולמאן דאמר אין פותחין בחרטה ובעי פתח גמור הני בחרטה כל דהו עד כאן.

וקשה קצת דלא דמי לנדרי אונסין דהתם בשעה שנדר לא ידע באונס שאירע לאחר מכאן אבל הכא בשעה שנדר ידע זה האונס. ותירץ הר"מ דמכל מקום טעמא דמתניתין כמו טעמא דנדרי אונסין. דהתם הוי טעמא משום דאין פיו ולבו שוין דאדעתא דאונס לא נדר. ובמתניתין נמי בשעה שקבל עליו נזירות לא היה בדעתו לאסור עצמו ביין כי אם בשאר דברים ולא היו פיו ולבו שוין הלכך לרבנן לא בעי שאלה. ואף על גב דאי הוה אמר בהדיא חוץ מן היין הוי נזיר. הני מילי היכא דלא אניס בקבלת יין אבל הכא דמחמת אונס אינו מקבל עליו יין לא הוי נזיר כלל. ובשם ר"י מצאתי דמתניתין איירי בשקבל עליו נזירות סתם והיה דעתו לכל דין נזירות ואירע לו מקרה או חולי שצריך לשתות לו יין או שהוצרך ליטמא למתים. ועתה הוא אומר יודע אני שהנזיר אסור ביין אבל הייתי סבור שאף אילו היה בדעתי להיות נזיר בכל ענין שחכמים מתירין לי מחמת האונס כל שכן השתא דדין הוא שיתירו לי כי ודאי לדעת אלו האונסין לא קבלתי עלי. ונראה לי שצריך להוסיף על דבריו דאכתי לא דמי לגמרי לנדרי אונסין דהתם אירע האונס קודם שחל הנדר. הלכך יש לפרש דהכא מיירי כגון שאמר הריני נזיר לזמן ידוע שאז יתחיל נזירותי וקודם הגעת הזמן אירע לו האונס. הרא"ש ז"ל בפירושיו:

מתני' ועלי לגלח נזיר. קיבל עליו שיביא קרבנות נזיר על גלוח של נזיר אחד מן השוק כדי לפטור אותו מקרבנותיו. ולפיכך אמר לגלח לפי שאינו מגלח אף על פי שמלאו ימיו עד שיביא קרבנותיו. ולפיכך אמר לגלח נזיר שאתן קרבנותיו שנכשר בהן לגלח.
אם היו פקחין כל אחד פוטר חברו מקרבנותיו. וחדושא דמתניתין שהראשון יכול לפטור השני אף על פי שבשעת נזרו אכתי לא הוי השני נזיר כדמפרש בגמרא. הרא"ש ז"ל בפירושיו.
גמ' ומינה. כלומר גם בעיא זו איכא למיפשט מינה דמדקאמר ועלי לגלח שמע מינה ואני אתחלת דבורא משמע. דאי אסוף דיבורא ליתני ואני והריני נזיר.
וזה לשון הפירוש. ומינה דמתניתין מצינן למילף מדקאמר ואני ובתר הכי אמר ועלי לגלח שמע מינה דהיכא דאמר ואני לחוד היינו תחלת דיבורא. עד כאן:
וממאי דהכי הוא דואני ליהוי אפלגא דדיבורא. אימא אכולה דיבורא משמע. ואי משום דאמר בתר הכי ועלי דיקת הכי ליכא למימר הכי דהאי דקאמר עלי האי ועלי בהא מילתא כלומר האי ועלי הכי משמע דהא מילתא דאמרי ואם תהא עלי חובה למעבד כדאמר חברי. פירוש.
וזה לשון הרא"ש ז"ל בפירושיו: הכי קאמר ועלי כי האי מלתא. כלומר ואני לכל דבר עלי כמו שאמרת להיות נזיר וגם לגלח נזיר וכפל מלה הוא שכן דרך האדם לסתום ואחר כך לפרש. ומה שלא פירש הנזירות משום דלשון ואני משמע בפירוש נזירות דמשמע אני בגופי כמותך. הרא"ש ז"ל בפירושיו. ומסיים ז"ל וז"ל: ויש תימה דאם כן ליתני ועלי גרידא ואמאי קאמר ועלי לגלח. עד כאן.

דף יב.

אסור בכל הנשים שבעולם. ... ואי אמרת ניזיל בתר רובא הוה ליה קבוע כמחצה על מחצה דמי. ואומר רבינו יצחק דמן הדין לא שייך חזקת שליח עושה שליחותו בדבר שאינו בידו של שליח דמאן לימא לן דמשכח איתתא דבעיא לאיקדושי ליה. אלא קנסא הוא דקנסו רבנן לפי שעשה שליחות (בזה) כזה שלא פירש איזו אשה יקדש לו. תדע דלקמן אמרינן טעמא משום דאשה קבוע. ואין דין קבוע אלא כשהקבוע ידוע וניכר לעצמו דומיא דתשע חנויות. וא"ת אם כן האיך נהיה אנו מותרין בכל הנשים כו' ככתוב בתוס'. ויש מפרשים דמדאורייתא כל חדא וחדא שריא דנוקמה אחזקתה והיא בחזקת פנויה. שיטה:

והוא הדין דהוה מצי למיתני קן מפורשת כגון שפירש איזו לעולה ואיזו לחטאת. אלא שהיה צריך לפרש ובלבד שיכיר הנשארת אם היא חטאת או עולה. דאם לאו אינו יכול ליקח לה זוג דאינה ראויה להקרבה שהעולה נעשית למעלה מן הסיקרא והחטאת למטה. ולא רצה להאריך ותנא קן סתומה. וגם אורחא דמלתא שאינו מכיר אם עולה אם חטאת כשנאבד זוגה אלא כשהם ביחד אז נקל להכירם. אי נמי נקט קן סתומה משום סיפא פרח לבין הקריבות פסול ופוסל אחד כנגדו. ואם היה מפורש היה פוסל שנים ועיין שם. הרא"ש ז"ל בפירושיו:

איתיביה ריש לקיש לרבי יוחנן קן סתומה שפרח אחד ממנה לאויר העולם או שפרח לבין חטאות המתות או שמתה אחת מהן יקח זוג לשנית. ואלו שאר קינין בעלמא מתקנן ואמאי כל חדא וחדא נימא היינו הא. פירוש זב וזבה יש להן להביא שני פרידין אחד לחטאת ואחד לעולה וכן מצורע בדלות ויולדת בדלות וכן שמיעת הקול וביטוי שפתים וטומאת מקדש וקדשיו בדל כל אלו מביאין שני פרידין אחת לחטאת ואחת לעולה. וצריך לפרש איזה מהן הוא לעולה ואיזהו לחטאת. וכשהפריש שני גוזלות סתם ועדיין לא פירש איזו מהן לחטאת ואיזו מהן לעולה זו היא קן סתומה. ולעולם אין קן פחותה משנים. וכשהקן היא סתומה ופרח גוזל אחד מהן לאויר כלומר שהלכה לה או שנתערבה אחת מהן לבין המתות כלומר לאותן העומדות למיתה כגון שמתו בעליהן או נתכפרו באחרת דקיימא לן ימותו או שמתה אחת מהן יקח זוג לשני. פירוש ואחר כך יפרש אותן ויעשה אחד לחטאת ואחד לעולה. ולהכי נקט קן סתומה משום דאם היה קן מפורשת ופרח אחת ממנה לאויר או שמתה ואין ידוע איזה מהן הלכה אם החטאת אם העולה שתיהן הופסדו ואי אפשר לו ליקח זוג לשניה אלא אם כן הוא ידוע אותה שפרחה אם היתה החטאת או העולה. דאם אינו ידוע ימות השני הנשאר ואין לו תקנה להיקרב שעולה נעשית למעלה וחטאת למטה. ומשום הכי ניחא ליה למינקט בקוצר סתומה ופרח אחד מהן דבקן סתומה אין צריך לדקדק כלום.

הא שאר קינין דעלמא מתקנן. לאדם זה שפרח מקנו גוזל אם יצטרך להביא משום חובה אחרת. ואמאי נימא כל חדא וחדא דשאר קינין בעלמא היינו הך דפרח לאויר העולם. וכשירצה להביא קן אחד לחובה שמא יביא אותו שפרח כבר והיה קדוש לדבר אחר ואינו מועיל לכפרה זו שמביא בשנייה אחר שנתפרש לחובה אחרת דדבר שבחובה אינו בא אלא מן החולין. ולא קנסינן ליה על שלא שמרו יפה. ואם תאמר דילמא כיון דפרח פקע קדושתייהו והוי חולין. וי"ל דבפרק שילוח הקן אמרינן דאם הקדיש פירות שובכו ומתו לא פקע קדושתייהו ולעולם הן הקדש. וא"ת מכל מקום נימא דכיון דאבדה בטלה

הפרשתו דהכי נמי אמרינן פרק קמא דזבחים מידי דהופרש לחוב זה ואבד כשר לחוב אחר. ויש לומר דמכל מקום שפיר קאמר תלמודא דאם איתא לר' יוחנן כי היכי דאסור בכל הנשים מטעם קנס ואף על גב דקרובות של האשה שנתקדשה בטלין ברוב הכי נמי הוה לן למיקנסיה ולשוויי עליה כל העופות באיסור. שיטה.

והרב עזריאל ז"ל כתב וז"ל: חזקה שליח עושה שליחותו ובכל אחת שירצה לקדש איכא לספוקי שמא השליח קדש כבר בתה או אחותה או בת בתה או בת בנה או אמה או אם אמה או אם אביה.

בפרק התקבל גרסינן ומת השליח דאי לאו הכי יאמר השליח איזה קידש. ואומר הרי"ץ דאין זה דין תורה אלא קנס דקנסו מפני שעשה שליחות סתם והכניס עצמו לספק. דאי מן התורה אם כן כל אדם יהא אסור לקדש שום אשה דשמא זו היא ששליח קדש. ואי משום דנאמנת לומר לא נתקדשתי דכנגד השליח נאמנת לומר לא קדשתני כדאמר גבי הוא אסור בקרובותיה והיא מותרת בקרוביו. אם כן מהאי טעמא יהא מותר המשלח לקדש דליכא למיחש שמא אחותה היא דהא אחותה יכולה להשיא עצמה ולומר לא נתקדשתי. וכי תימא דין הוא שתהא נאמנת על עצמה דמסתמא לא היתה מתקדשת עצמה אם לא היתה יודעת שלא נתקדשה אבל אינה נאמנת להתיר אחותה על פיה. מכל מקום קטנה שמת אביה תאסר לינשא לעולם דשמא קבל אביה קדושין מן השליח דהא אינה נאמנת לומר לא נתקדשתי דמנא ידעה אי קיבל אביה קדושין בעוד שהיתה קטנה. ועוד דכיון דקטנה (היא) היתה אינה נאמנת.

ואילו שאר קינין בעלמא מתקנן. אם יצטרך זה פעם אחרת לכפרה יביא ולא חיישינן שמא יביא אותו שפרח ולא יועיל לכפרה זו שמביא שניה לחובתו שהרי כבר קדוש הוא וקיימא לן כל דבר שבחובה אינו בא אלא מן החולין. ולא קנסינן ליה על שלא שמרו יפה והיה לנו כבר לקנסו שלא יוכל להביא קן לכפרה אחרת. כך פירש הרי"ץ. וקשיא טובא חדא דבפרק התקבל לא משמע דטעמא משום קנסא דקאמר הני מילי לחומרא. ועוד מי הוה ליה לאסוקי שימות השליח קודם שיספיק לאמר מי קדש. ועוד מי הוה בידו לפרש מי יקדש שמא לא תתרצה ולכך צוהו שמי שתתרצה לו יקדש. ועוד אליעזר עבד אברהם יוכיח שלא הוציא לו מן הכלל אלא בנות כנען ועשאו יצחק שליח לקדושי מי שתתרצה לקדש לו. ועוד אי מטעם קנס מאי פריך מקן סתומה לפי שלא שמרו יפה. שמא מיד כהן פרח שמסרוהו ומתפרש בעשייתו כדאמרינן אין הקינין מתפרשות אלא בלקיחת בעלים ובעשיית כהן והבעלים לא פשעו. ועוד דהוה ליה למימר ולדידיה שאר קינין מתקנן אמאי כו'. לכך נראה דטעמא משום דחזקת שליח עושה שליחותו ולא משום

קנס. והלכה כרב נחמן דאמר בפרק בכל מערבין דבשל תורה אין חזקת שליח עושה שליחתו בשל סופרים חזקת שליח עושה שליחותו אלמא דאזיל להחמיר. ואם כן חזקה שליח עושה שליחותו אינו כרוב גמור דהוי כמחצה על מחצה ולהכי בשל תורה הוי ספקא דאורייתא לחומרא. גני קדושין אמרינן חזקה שליח עושה שליחותו להחמיר. גבי גרושין אמרינן אין חזקה לחומרא. ובשל סופרים אמרינן ספיקא דרבנן ולקולא וסמכינן אחזקת שליח. ומה שקשה היאך מותר לקדש קטנה זה אינו דמסתמא בפומבי מקדשה וקול יוצא בעיר. וזו הואיל ואין לה קול אין לחוש. והשתא פריך שפיר מקן סתומה ואלו שאר קינין בעלמא מתקנן ואמאי לימא כל קבוע כמחצה על מחצה דמי ואותו המין יאסר לכל.

ומשני אמינא לך אשה דלא ניידא ואת אמרת לי כו'. דאשה דרכה להיות קבועה כבודה בת מלך פנימה וכי אזיל גבה המשלח ומקדשה הוה ליה קבוע. ואת אמרת לי איסור דנייד דדרך עוף שפורח אנה ואנה ודרך ציידי עופות לצודם בפחים ורשתות ומכמורות. וכל דפריש מרובא פריש ומהן הוא לקח קנו.

וכי תימא הכי נמי אימר בשוקא אשכחא וקדיש. שמא השליח מצא אשה בשוק שנתרצת לו וקדש ולמה אסורה לו הלא אינה קבוע שם וכל דפריש מרובא פריש. ולכל הפחות אם כבר קדש ובא לימלך לא היה לנו לאסור. ואסור בכל הנשים דקאמר ר' יוחנן אפילו קדש בדיעבד. אבל הא לא פריך שנתיר לו לכתחלה. דודאי אסור גזרה שמא יקח לו מן הקבוע כדאמר ברישׁ כל התערובות וניכבשן כי היכי דניידן וניחזי כל דפריש כו'. ומשני גזרה שמא יקח לו מן הקבוע.

ומשני התם הדרא לניחותא. אשה אחר שקדשה היא שבה לביתה ומתערבת עם שאר קבועות ואסורה לבא עליה במקום קביעותה דכל קבוע כמחצה על מחצה דמי. אבל קן משלקחו והותר מטעם דפרח מי הדרא לניחותא. שוב לא יחזור לקנו הראשון להתערב עם הקבועים לחזור וליאסר.

קשה לפי שפירשנו בקן סתומה דאורייתא ולא מטעם קנס אפילו באכילה ליתסר וגם לשוחטו אם לקחו בקן קבועה דהא השוחט עוף קדשים בחוץ חייב. יש לומר דמכולה מילתא פריך אבל מזה יוכלו ליזהר שלא לאכול מאותו המין גזירה משום קבוע. אבל קני זבים ויולדות לא אפשר מפני שהן מחוסרי כפרה. לשון ר"ן. ע"כ:

אמינא לך (איסורין דנייד) אשה דלא ניידא. דבשעה שקדשה השליח היתה נחה וקבועה בביתה הלכך היתה חשובה בין כל הנשים שבעולם כמחצה על מחצה. ואילו עשאו שליח לקדש לו נשים וקדש חצי הנשים שבעולם היו נאסרות כל הנשים משום ספק

קרובות אפילו אי ניידי משום דרוב הנשים אסורות עליו משום ספק קורבה. השתא נמי נאסרות כל הנשים כיון שהאוסר קבוע אף על פי שאין הנאסר קבוע. ואת אמרת לי איסורא דנייד. העוף הפורח הוא נד בעולם וכיון דלא הוי קבוע אין לו כח לאסור דבטל הוא ברוב קינין שבעולם. אבל אי הוה קבוע חשבינן כאילו חצי קינין שבעולם אסורין כדחשבינן האשה המקודשת כאלו קדש חצי הנשים שבעולם. וכי תימא הכי נמי דנייד דאימא בשוקא אשכח וקדש. דחומרא יתירא היא לאסור כל הנשים שבעולם והוה לנו לתלות שמא בשעה שקדשה לא היתה קבוע ולא היתה כחצי הנשים שבעולם. הא הדרא לניחותא אחר שקדשה. וכיון דקבועה היא השתא חשובה כחצי דנשים. אבל עוף אין לו קביעות כשחוזר לקנו דתדיר נודד ממקומו ופורח מקן לקן ואין לו קביעות מקום. הרא"ש ז"ל בפירושיו.

ובשיטה כתוב וז"ל: אמר ליה ר' יוחנן קאמינא אנא אשה דלא ניידא. פירוש אלא קבועה בביתה וכשבא השליח לקדשה הוה ליה קבוע וכל קבוע כמחצה על מחצה דמי. ואמטי להכי אסור בכל הנשים שבעולם. ואמרת לי איסורא דנייד שהעוף מדדה הוא ואינו קבוע וכל דפריש מרובא פריש. ואפילו אם יקח אותו בתוך הקן כיון דמדדה ונייד לאו קבוע הוא. וכי תימא הכי נמי גבי אשה ניידא דאימא בשוקא אשכח אתתא וקידשה. יש מפרשים השליח מצא אשה וקידשה דנייד. וקשה דמכל מקום אחיותיה וקרובותיה היו קבועות באותה שעה. לכך יש לפרש דקאמר מקידושין שבא המשלח שוב לקדש אשה לעצמו דכיון שהאשה בשוק יש לנו לומר שהיא מרובא דעלמא ואינה מקרובות של המקודשת. עד כאן:

וזה לשון תוספי הרא"ש. אמינא אשה דלא ניידא אלא קבועה היא בביתה דכל כבודה בת מלך פנימה. וראוי לקנוס יותר הואיל ודומה לקבוע. ואמרת לי איסורא דנייד עוף שפורח אנה ואנה ואינו קבוע וכל דפריש מרוב פריש. ואפילו אם יקח אותו בתוך הקן לא הוי קבוע ואין קביעותו קביעות.

וכי תימא הכא נמי שמא בשוק אשכח וקדש. פירוש וכי תימא הכא נמי אסר לה ר' יוחנן אפילו קדשה המשלח בשוק אף על פי שבמקום ניידות מקדשה. אפילו הכי לא דמי להיא דקנין דאשה הדרא לניחותה ולקביעותה ותאסור כדין כל קבוע. גבי קן מי הדרא דבעוף לא שייך לעולם קביעות. ועוד פירש הקונטריס ענין אחר אנא אמינא אשה דלא ניידא כו'. פירוש שבשעה שקדשה השליח היתה קבועה אבל עוף בשעה שפרח היה נייד שלא היה שם קבוע. וכי תימא הכא נמי אימר בשוקא אשכח וקדיש בשעה שקדש השליח היו כל קרובותיה בשוקא. התם הדרא לניחותא וכשבא המשלח לקדש

אז הן קבועות. גבי קן מי הדרא ואפילו יקחנה בקן היא מותרת דבעוף לא שייך קביעות. עד כאן:

התם הדרא לניחותא גבי קן מי הדרא. פירש רש"י ז"ל גבי אשה אחר שקדשה בשוק תבא אל ביתה ואיך יבא עליה במקום קביעות. אבל גבי קן מי הדרא אינה חוזרת אל קנה הראשון שדרך עוף להיות בקן זה ואחר כך בקן אחר. אבל אשה הדרא לביתה הראשון. כך פירש רש"י ז"ל. ולפי זה משמע דבעינן קבוע במקום ראשון שנולד הספק וזה לא מצינו. ועוד יוליכנה למקום אחר שלא היתה שם מעולם. עד כאן. שיטה:

ומודה ר' יוחנן באשה שאין לה בת כו'. יש ספרים דלא גרסי בת הבן ואם האב. ומכל מקום בעינן דלית לה כל הני אלא לא נחית למיתני קורבא דאתי על יד האיש. ובשניות ליכא למיחש דספיקא דרבנן לקולא. מנמוקי הרב ר' עזריאל ז"ל.

שאין לה לא בת דניחוש לחמות וגם לא בת בת וגם לא בת בן דניחוש לאם חמיו ואם חמותו. ולא אם דניחוש לבת אשתו. וגם לא אם אם ולא אם אב דניחוש לבת בתה ולבת בנה. הרא"ש ז"ל בפירושיו:

במילתא דלא קיימא קמיה לא משוי איניש שליח. קא סלקא דעתין דלא מסיק איניש אדעתיה למנותו שליח למה שאין בידו לעשות עתה הלכך לא הוי שלוחו לקדש לו אותה אשה שנתגרשה אחר מינוי השליחות ואם קדשה לו אינה מקודשת ומותר בקרובותיה. אבל אם פירש בפירוש שעשאו שליח אפילו לנשים שהן עתה אסורות אם יהיו מותרות הוי שלוחו לפי מה דסלקא דעתין השתא. הרא"ש ז"ל בפירושיו:

דף יב:

במילתא דלא מצי עבד לא משוי שליח. ולעולם מסיק איניש אדעתיה במאי דלא קאי קמיה ואפילו הכי לא הוי שלוחו אף אם פירש לו בפירוש. דכל מילתא דלא מצי איהו למעבד השתא שאם היה אומר לה הרי את מקודשת לי לאחר שיגרשך בעליך לא הויא מקודשת דאין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם. הלכך אי אמר נמי לשלוחו קדשנה לי לאחר שתתגרש לא הוי שלוחו. שם.

ומשני כי משוי איניש שליח במילתא דמצי עבד השתא. כגון (נזירות) לגלח נזיר שאי אפשר שלא יהא נזיר אחר בעולם שיוכל זה להביא קרבנותיו. מלתא דלא מצי עביד השתא לא מצי משוי שליח. וכיון שלא היה יכול השליח לקדשה בשעת שליחות אינה מקודשת. וברוב ספרים גרסינן מלתא דחזיא ליה משויה שליח. כלומר דבר הראוי לו לאחר זמן כגון אם תתאלמן או תתגרש הואיל ועכשיו אינו ראוי לא מצי לשוייה שליח.

והתלמידים הגיהו הספרים משום דלא הוו ידעי הפירוש והגיהו מלתא דלא מצי עביד השתא. מנמוקי הר' עזריאל ז"ל.

אמרי. שפיר קאמר הא מודה ר' יוחנן דלא מצי איניש לשוויי שליח למילתא דחזייא לשעתה דאיהו גופא לא מצי למעבד לאלתר לא משוי שליח. אבל כי אמר הריני נזיר ועלי לגלח מלתא דתליא ביה בגופיה הוא ומצי למעבד כל שעתא דמצי לאהדורי ביה בין איתה קמיה בין ליתא קמיה. אבל גבי שליחות לא מצי לשוויי אלא במלתא דמצי עביד השתא ואפילו אם פירש לו קדש לי אשה זו לאחר שתתגרש. והכי מוכח קמיה דמותיב מהאומר לאפוטרופס כו':

פסק רבינו תם דאדם שיש לו קמח יכול ליתן רשות לחבירו להפריש ממנה חלה ואף על פי שבאותה שעה שעושהו שליח לא מצי עביד ליה איהו דאין מפרישין חלה מקמח. משום דהוי ביד המשלח לקנות עיסה מגולגלת ולהפריש ממנה חלה על קמח זה אחר שנתגלגל. דכי האי גוונא אמרינן בקדושין פרק האומר ערוגה זו מחוברין יהיו תרומה על פירות תלושין לכשיתלשו או לכשיביאו שליש ונתלשו והביאו שליש דבריו קיימין. תוספי הרא"ש ז"ל.

והר' עזריאל ז"ל כתב וז"ל: אמנם יכול אדם לעשות שליח לשחוט פסחו קודם ארבעה עשר וכן להפריש חלתו קודם גלגול ואף על גב דלאו איהו מצי עביד. והיינו טעמא הואיל ויכול להקנותן הפסח או הקמח או הדמים ליקחם בשוק. וכל שבידו לעשות לאו מחוסר מעשה הוא.

אישה יקימנו ואישה יפרנו ואייתר אישה למעוטי שלוחו. ר' יונתן אמר מצינו שלוחו של אדם כמותו. פרק איש מקדש ושחטו אותו כל קהל עדת ישראל בין הערבים וכי כל קהל עדת ישראל שוחטין אותו אלא ששלוחו של אדם כמותו. תוספי הרא"ש ז"ל.

זה לשון הר' עזריאל ז"ל. ואישה יפרנו קרא יתירא הוא דלא בעי למיכתב אלא אישה יקימנו. אלא לומר דוקא בעל מיפר ולא שליח. עד כאן:

הרי הן קיימין לא אמר כלום. דהחריש לה ביום שומעו כתיב. שם. עד כאן. ובתוספי הרא"ש ז"ל כתוב: הרי הן קיימין לא אמר כלום. דאיכא למימר לא גמר בדעתו לזאת דמאן לימא לן אי זה נדרים תדור אולי תדור דבר הקשה בעיניו. הרי הן מופרין ר' אליעזר אומר מופרין. ואיכא למימר דשפיר גמר בדעתו דאי אפשיה באשה נדרנית. וחכמים אומרים אינו מופר שאין יכול להפר קודם הנדר כלל. עד כאן:

וחכמים אומרים אינו מופר. מפרש בנדרים טעמייהו משום דכתיב אישה יקימנו ואישה יפרנו כל שאינו בכלל הקמה אינו בכלל הפרה:

קסלקא דעתייהו דבני הישיבה שרצו להקשות מכאן דכי אמר ר' יאשיה אליבא דרבנן דאמרי דלא מצי מיפר. דאי אליבא דר' אליעזר אמאי משוי שליח להפר יפר לה הוא בעצמו. אלמא מלתא דלא מצי איהו למיעבד משוי שליח. ומשני לעולם ר' יאשיה אליבא דר' אליעזר והא דקשיא לך אמאי אינו מפר לה בשעה שמחזירין בדרך סבר דלמא משתלינא או רתחנא או מטרידנא. הלכך ממנה שליח יום או יומים קודם הליכתו. והא ליכא לאקשויי אמאי לא יפר לה באותה שעה כל נדרים שתידור מאותו שעה עד שישוב מן הדרך. לפי שכל זמן שישנו בעיר אינו רוצה שיהיו מופרים עד שישמע את נדרה דשמא תדור נדר שהוא חפץ בקיומו. ומיהו קשה יפר לה משעת הליכתו עד שישוב כמו שאומר לשליח טרם לכתו להפר לה משיחזיק בדרך עד שישוב. וי"ל דלא משוי שליח אלא בשעת הליכתו דלא מסיק אדעתיה קודם לכן. ואותה שעה דילמא מטריד ולא יוכל להפר בפניה. ואף על גב דמשמע בנדרים שיכול להפר שלא בפניה מכל מקום הוא ירא שמא תעבור על נדרה ואף על פי שהפר לה כיון שלא ידעה יש לה עונש כנתכוון לאכול בשר חזיר ועלה בידו בשר טלה. הלכך ניחא ליה טפי שיפר לה השליח בפניה. הרא"ש ז"ל בפירושיו.

ודילמא אליבא דר' אליעזר. כלומר ר' יאשיה סבר לה כר' אליעזר דאמר שהבעל יכול להפר. ליפר לה איהו טרם לכתו. ומדנקט מי שאמר לאפוטרופוס משמע שלא היה הוא יכול להפר וכרבנן. תוספי הרא"ש ז"ל:

אלא מאי כר' אליעזר אי הכי למה לי לשווייה שליח ליפר לה איהו. בשלמא אי סבר כרבנן דאמרי בעל לא מצי מיפר נדרים שעתידה לידור להכי מצי משוי שליח להפר לה לאחר שתדור שהבעל לא היה בעיר ואז יפר לה אפוטרופס במקומו אפילו לא ישמע בעל. אלא אי סבר לה כר' אליעזר שליח למה לי. קודם שילך יאמר כל נדרים שתדרי עד שאבא ממקום פלוני יהו מותרין לך. ומשני משתלינא או מטרידנא או מרתחינא. הוה ליה לשנוי כשהחזיק בדרך כשאמר לשליח ואינו רוצה לחזור. אלא משני דאפילו רוצה לחזור שמא ישכח להפר לה או יכעוס או יהיה טרוד בדבר אחר וישכח ולא יפרנה. וכי תימא יאמר לשליח שיאמר לאשתו שהפר לה בעלה כל נדרים שתדור עד שיבא. שמא השליח ישכח ולא יאמר לה הואיל ואינו מוטל עליו להפר:

אי אמרינן בעל מיפר בלא שמיעה. דבעיא הוא בנדרים פרק נערה אי משמע דקרא דוקא אי לאו דוקא ולא מסיק ולא מידי. ואי לא מצי מיהוי הפרה בלא שמיעת בעל נפרש הכי למה ליה לישוייה שליח בשלמא אי סבר לה כרבנן להכי משוי שליח דאף על גב דשליח נמי לא יוכל להפר לה אפילו כשישמע נדרה עד שישמע הבעל ואז יכול הבעל עצמו

להפר לה מכל מקום עביד שליח משום דשמא כשישמע הבעל יהיה כעוס ולא יפר לה. אלא אי סבר כר' אליעזר דמצי בעל להפר מה שעתידה לידור למה לי לשווייה שליח הא לא מסיק אדעתיה השתא שיהיה כעוס ביום שילך לדרכו שהרי עדיין לא נדרה וכעס אחר לא מסיק אדעתיה. ומשני מיד שירצה לילך וירצה להפר לה יהיה כעוס מדבר אחר או יהיה טרוד בדברים וישכח ולא יפר לה. מנמוקי הר' עזריאל ז"ל:

מתני' הוי עלי לגלח חצי נזיר ושמע חבירו ואמר ועלי לגלח חצי נזיר הרי זה מגלח נזיר שלם וזה מגלח נזיר שלם דברי ר' מאיר. הוה מצי למיתני פלוגתיהו באחד שאמר הרי עלי לגלח חצי נזיר בלא שמע חבירו אלא לרבותא דר' מאיר נקטיה דלא תימא שני קאי למלאות מה שחיסר הראשון והוי כאומר חצי קרבנות נזיר עלי קא משמע לן דגם השני צריך לגלח נזיר שלם. הרא"ש ז"ל בפירושיו:

גמ' ר' מאיר סבר כיון דאמר הרי עלי איחייב בכוליה קרבן נזירות. דר' מאיר לטעמיה דאית ליה תפוס לשון ראשון וכי אמר הרי עלי לגלח הוי כאלו אמר תגלחת שלימה של נזיר. וכי אמר תו חצי נזיר דמשמע דלגלח קאי אחצי נזיר כלומר חצי קרבנות נזיר עלי לאו כל כמיניה דתפוש לשון ראשון דמשמע תגלחת שלימה. אבל אם אמר הרי עלי חצי קרבנות נזיר דלא שייך ביה למימר תפוש לשון ראשון דהרי עלי לאו כלום קאמר בלא סיום דבריו. ורבנן סברי נדר ופתחו עמו והוי כאומר חצי קרבנות נזיר עלי והכי קאמר הרי עלי חצי תגלחת נזיר. ולא דמי לקרבנות חצי נזיר דקרבנות משמע כוליה קרבנות. הרא"ש ז"ל בפירושיו:

וזה לשונו בתוספותיו. נדר ופתחו עמו. פירוש נדר ופירושו שפירשתי מה שאמרתי יהא עלי זהו לגלח חצי נזיר שלא אתחייב רק בחציו. וצריך ליתן טעם מה בין זה לקרבנות חצי נזיר דמודו ביה דמשלם כוליה. וי"ל דהתם קרבנות משמע משלם וכי הדר אמר חצי נזיר לאו פירושא. אבל הכא פירש בטוב דהרי עלי דקאמר חציו הוא דקביל:

מתני'. והאי נפל מיירי דאין ידוע אם כלו לו חדשיו אם לאו ומת תוך שלשים. והא דאמר פרק ר' אליעזר דמילה פיהק ומת דברי הכל מת כלומר נפל. לאו נפל ודאי קאמר אלא ספק ולא חי שיצטרך לפדותו ולאבל. ותדע דקאמר התם כי פליגי בנפל מן הגג ואכלו ארי מר סבר חי ומר סבר מת. ועל כרחין בעי למימר ספק דודאי מת ליכא למימר דמנא ידע שלא יחיה לאחר שלשים. מנימוקי הר' עזריאל ז"ל:

דף יג.

חזרה וילדה. אחר שקבל עליו נזירות והביא קרבן. הרי זה נזיר שמחמת הנפל לא חל עליו נזירות. ולר' שמעון צריך להתנות כבראשונה שמא הראשון היה בן קיימא:

גמ'. והפילה אשתו והפריש קרבן וחזרה וילדה. פירוש בו ביום. ומסיק דמבעיא ליה אליבא דר' יהודה דאמר דעל נפל לא הוי נזיר ואי לא חזרה וילדה פשיטא דלא הוי קדוש. אבל השתא דילדה בו ביום איכא הוכחא דהוי בן קיימא שאין אשה מתעברת וחוזרת ומתעברת וטיפה אחת נחלקה לשתים. או דילמא זה נגמרה צורתו לשבעה והראשון נגמרה צורתו לתשעה ולא כלו חדשיו ולא קדיש והגוזז ועובד בו פטור. אבל לר' שמעון כיון דממה נפשך חייב למנות נזירות ולהביא קרבן קדוש. ואף על גב דאי בעי לא מקבל עליה נזירות ויעמוד בספק זה לעולם ולא יביא קרבן נמצא שאין בהפרשה זו כלום. מכל מקום כיון שהפריש קרבן גילה בדעתו שרוצה לקבל עליו נזירות והוי כאומר הרי אלו בהמות קדושין לקרבן נזירות שאקבל עלי דמסתבר דקדשי. אי נמי כמו שחייב להיות נזיר מספק כמו כן חלה קדושה על הקרבן מספק ואסורין בגיזה ועבודה. הרא"ש ז"ל בפירושיו:

אי אליבא דר' שמעון הא אמר ספק נזירות להחמיר. ואפילו לא ילדה בן קיימא אחרי כן מייתו על הנפל. ואי משום שצריך לה להקדישו להיות נדבה מספק הכי נמי שנולד בן קיימא יצטרך לחזור ולהקדישן. הר' עזריאל ז"ל. אי אליבא דר' שמעון הא אמר ספק נזירות להחמיר. ואפילו לא ילדה אחרי כן בן קיימא מייתי לה על הנפל. ולא מיבעיא ליה לענין אבלות דפשיטא מספק לא יתאבל עליו ולא יהא צריך לפדותו:

מאי קדוש או לא קדוש. מי אמרינן כיון דבשעת הפרשה הויא ספק לידה ולא קדיש הכא נמי לא קדיש בתר הכי אף על גב דאכתי איתיה בשעת לידה גמורה. או דילמא סוף סוף כיון דהשתא ילדה בן מעליא קדיש. למאי נפקא מינה אי קדיש אי לא קדיש הא לא מתכפר בהאי לטעמיה דר' יהודה אלא באידך דמייתי כשחזרה וילדה. אלא קא מיבעיא ליה אי קדיש אי לא קדיש משום גיזתו ועבודתו אי שריא או לא.

ואם תמצי לומר כל באנפיה כסיפא ליה. חרפה היא לו לקבל עליו נזירות בשביל בן אחר אם לא על בן של ראשון. תוספי הרא"ש ז"ל:

דף יג:

הריני נזיר ונזיר לכשיהיה לי בן. מתחלה קבל עליו נזירות סתם ועוד קיבל עליו נזירות אחר כשיהיה לו בן. התחיל מונה ואחר כך נולד לו בן. קודם שהשלים שלשים יום.

משלים את שלו כיון שקבל עליו מתחלה ובכלות שלשים שלו יגלח ויביא קרבן. דכשם שימי נזירות בנו אינן מתחילין עד לאחר מנין שלו לגבי תגלחת נמי לא חייל נזירות בנו עד לאחר גילוח ולהכי מותר לגלח. ואחר כך מונה שלשים של בנו ובהשלימו אותן יגלח ויביא קרבן. מנימוקי הרב עזריאל ז"ל. והוא על דרך פירוש התוספות. אבל בפירוש כתוב כדרך רש"י ז"ל וזה לשונו: הריני נזיר עכשו ונזיר כשיהיה לי בן. התחיל מונה את שלו נזירות של עצמו. ואחר כך נולד לו בן קודם שהשלים נזירות שלו אינו מגלח הואיל ובנו נולד בתוך ימי נזירות שלו. דרואין אותה כאלו מאותה שעה שנולד חלה עליו נזירות בנו הילכך אינו יכול לגלח עד אחר נזירות בנו. אבל מכל מקום כיון דנזירות שלו התחיל קודם להכי משלים את שלו הואיל ואמר הריני נזיר ברישא ואחר כך מונה של בנו. ולבסוף מגלח תגלחת אחת בלבד. שאם תאמר ימנה על בנו משנולד וביום שלושים יגלח ושוב ישלים נזירות שלו והדר יגלח כיון דאין בין גילוח ראשון לגילוח שני גידול שער כל כך שאין גידול שער פחות מל' יום הילכך אינו מגלח אלא תגלחת אחת על שניהם לסוף נזירותו. ואינו מביא שתי קרבנות נזירות שאינו מביא שתי קרבנות לתגלחת אחת. עד כאן:

הריני נזיר כשיהיה לי בן ונזיר. שקבל עליו נזירות בנו תחלה. התחיל מונה את שלו אולי ישלמו שלושים יום קודם שיולד לו בן ואחר כך נולד לו בן קודם שישלמו. מניח את שלו ומונה את של בנו. דכיון שקבל נזירות בנו תחלה מיד כשנולד לו בן צריך להניח את שלו. ונפקא מינה בהפסקה זו שאינו מגלח כי אם פעם אחת. דאם היה על של בנו היה צריך למנות שלשים לנזירותו דאין תגלחת פחות מל' יום ולא שייך למיתני ואחר כך משלים את שלו דאין זו השלמה כיון דצריך למנות שלושים יום משלם. אבל אם היה משלים שלו בלא הפסקה ואחר כך היה מונה של בנו היה צריך שתי תגלחות. אבל השתא מביא על תגלחת אחת שני קרבנות. ונראה לי דלרב דאמר שטמא ביום גדול שער אינו סותר אפשר דמגלח על של בנו ואחר כך מונה שלושים על נזירתו. והאי דקרי ליה השלמה לפי שאם נטמא אחר ששלמו השלשים שלו אינו סותר כיון שאינו מונה מאז והלאה אלא לגידול שער. ונפקא מינה בהך הפסקה שצריך להשלים יתר על שתי נזירות כדי גדול שער. ועוד נפקא מינה לריש לקיש דאמר נטמא בשל בנו אינו סותר את שלו דאם מנה עשרים לנזירותו והפסיק והתחיל למנות את בנו ונטמא בתוך עשרה ימים אינו סותר אלא נזירות בנו. ואם היה משלים את שלו בלא הפסקה היה סותר הכל. ולר' יוחנן דאמר סותר הכל נפקא מינה דאם מנה עשרים לנזירותו והפסיק ומנה עשרים לשל בנו ונטמא סותר הכל. ואילו היה משלים את שלו תחלה לא היה סותר כי אם עשרים ימים:

הריני נזיר לאחר עשרים יום ומעכשיו מאה יום. קבל עליו נזירות של שלשים יום שיחולו לאחר עשרים יום. ועוד קבל עליו נזירות של מאה יום בסתם בלא קביעות זמן אלא אמר הריני נזיר מאה יום. ובשביל שאמר הריני נזיר לאחר עשרים יום אמר ומעכשו מאה יום כלומר שראוין לחול מעכשו:

או דילמא כיון דאית ליה כדי גידול שער לבסוף חיילי דאינו חושש על ההפסקה. כיון דאית ליה חשיבות של גידול שער דהיינו שלושים יום אינו חושש על ההפסקה. ולמאי דפרישית דבכל נזירות מופסקת צריך לגלח שני פעמים ניחא דנקט לישנא דגידול שער כלומר שאינו מפסיד כלום בהפסקה שאינו צריך למנות יומי יתירי לצורך גדול שער. הרא"ש ז"ל בפירושיו:

דף יד.

ותיבעי לך נזירות מועטת אחר נזירות מרובה. דמשמע דמשום דאיכא גידול שער לבסוף ליבעי נזירות מועטת כגון אם אמר הריני נזיר לאחר עשרים יום ומעכשו נזיר שלשים. אי חייב נזירות נמי מהשתא וימנה עתה העשרים ואחר כך ימנה הל' ולאחר הל' ימנה להשלים נזירות ראשון ויגלח תגלחת אחת לכולם. אבל לאחר הל' לא יגלח דלא מצי לגלח השתא כדאמר שאין גדול כו'. או דלמא לא חייל ולאחר העשרים ימנה שתי נזיריות. הרב עזריאל ז"ל.

ותיבעי ליה נזירות מועטת. כלומר מדתלה ספק שאלתו בהא דמשום דאית ביה כדי גידול שער חיילי מכלל דפשיטא ליה דאם לא נשאר כדי גידול שער לא חיילי. ואמאי בהא נמי איכא לאסתפוקי דדילמא אינו חושש על הפסקה אף על פי שלא נשאר בגידול שער. דאף על גב דבעי לממנא יומי יתירי לצורך גידול שער לא חייש. חדא מגו חדא קא מבעיא ליה. באם תמצי לומר מבעיא ליה ותרוייהו מספקא ליה כיון דעשרה ימים הוא דיתירון לא סלקי ליה הדין עשרים. כיון שנשארו רק עשרה ימים אחר ההפסקה סלקי ליה עשרים הראשונים לנזירות של מאה יום דאינו רוצה למנות נזירות מופסקת כיון שלא נשאר לו אחר ההפסקה כדי גידול שער. הרא"ש ז"ל בפירושיו:

חדא מגו חדא קא מיבעיא ליה. אם תמצא לומר נזירות מועטת כיון דעשרה יומין (היתירון) הוא דיתירון שאם יתחיל מעכשו למנות הסתם נזירות לא ישאר כי אם עשרה ימים ולא סלקין ליה הלין עשרים יש לנו לומר שאין בדעתו להתחיל נזירותו בתוך העשרים כדי שלא יצטרך להפסיק כיון שאין המותר חשוב שאינו ראוי לנזירות בפני עצמו. ואית ספרים דגרסי ולא סלקי ליה הלין עשרה. והיא היא ואיירי בהלין עשרה

אחרונים דלאו השלמה חשובה היא. אבל ודאי הריני נזיר מאה יום כיון דאית ליה תמנין יומין לבסוף מסלקינן ליה או לא. תוספי הרא"ש ז"ל:

אמר הריני נזיר לאחר עשרים יום ומעכשו נזיר עולם מי חיילא עליה או לא. אם תמצי לומר הריני נזיר לאחר עשרים יום ומעכשיו מאה יום חיילי שאני התם דאף על גב דחיילי מאה יום מעכשיו אפשר לו לקיים כל משפט נזירות שלאחר עשרים יום כי אחרי ההשלמה של נזירות מאה יגלח ויביא קרבנות מאה ושל נזירות של אחר עשרים יום. או לאידך פירושא יגלח אחר נזירות של אחר עשרים ויביא קרבן ויגלח שנית אחר השלמת המאה. אבל הכא אי חייל נזירות עולם מיד שוב לא יגלח לעולם. ומיירי כגון דאמר ומעכשו נזיר לעולם דאותו אינו מגלח לעולם. אבל נזיר עולם מקל בתער למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה לעיל בפרקא קמא.

ואם תמצי לומר כיון דאיפשר לאיתשולי חיילי. כלומר לא תמנע נזירות לעולם מלחול לאלתר משום בטול נזירות של אחר עשרים דאמרינן כשאמר ומעכשיו נזיר לעולם היה בדעתו שיחול מיד. ועל נזירות של אחר עשרים ילך אצל חכם ויתיר לו והרי כאלו הוא קיים. אמר הריני נזיר שמשון לאחר עשרים יום ומעכשו נזיר סתם מהו. מי אמרינן יתחיל למנות מעכשו נזירות סתם ולאחר עשרים יפסיק נזירותו ויתחיל נזירות שמשון ולא יגלח לעולם. או דילמא כיון דאינו יכול להשלים נזירותו וגם אין שאלה לנזיר שמשון כדאיתא בפרק בתרא דמכות לא חיילת עליה כלל נזירות של שלשים יום. ויש מפרשים הריני נזיר לאחר עשרים יום ומעכשו נזיר עולם דדינו הכביד שערו מקל בתער ומביא שלש בהמות מי חיילי. אם תמצי לומר דבין נזירות מרובה ובין נזירות מועטת חיילי וכי מטו עשרים יום מפסיק. שאני התם דלא הוי הפסק כולי האי דדומה הוא לנזירות אחת דבני חדא ביקתא אינון. אבל הכא אי חייל מהשתא נזיר עולם כיון דנזירות דאחר עשרים אינו כיוצא בו כלל הוי הפסק הילכך לא חייל נזיר עולם עד אחר שישלים נזירות של אחר עשרים. או דילמא אפילו הכי חייל מהשתא וכי מטו עשרים יום יפסיק וימנה נזירותו ויגלח ויחזור לנזירות עולם כיון דאיפשר לאיתשולי אנזירות דלאחר עשרים ולא הוי הפסק כלל. והוא הדין דהוה מצי למבעי הריני נזיר עולם לאחר עשרים יום ומעכשו נזיר סתם. דמצי נמי לאיתשולי אנזיר עולם. הרא"ש ז"ל בפירושיו. אבל הרב עזריאל ז"ל כתב וז"ל: אבל אם אמר נזיר עולם אחר עשרים ומעכשו נזיר שלשים פשיטא שיחול מהשתא דאם לא ימנה מעכשו מתי ימנה אותם. עד כאן:

אמר כמשה בשבעה באדר מאי. בעיא באנפי נפשה היא אי יש בלשון הזה לשון נזירות או לא. מי אמרינן בשבעה באדר יום שנפטר משה רבינו ומחמת צער רבו נזירויות

בישראל ויש בזה הלשון יד לנזירות. או לא לפי שבשבעה באדר מת משה וכמו כן הוא יום משתה ושמחה ואין בדבריו כלום. פשוט מיהא חדא אמר הריני נזיר וכו'. ברייתא היא. תוספי הרא"ש ז"ל:

אמר כמשה בשבעה באדר. פירש רבינו תם דמסתמא הרבה היו שם שנדרו בנזיר בפטירת משה רבינו. אי נמי אם לא נדרו אוננים היו ופרשו מלשתות יין. או דילמא האי בשבעה באדר ביום שנולד משה דאכלו ושתו וחדו. הר' עזריאל ז"ל:

דף יד:

נטמא ביום גידול שער. כגון סתם נזיר שנצטרע וביום טהרתו מגלח ומביא קרבנותיו וצריך למנות עוד שלשים יום לגדול שער מלבד הימים הראשונים שמנה קודם שנצטרע לפי שאין תגלחת פחות משלשים יום. וכן אם גלחוהו לסטים. הרא"ש ז"ל בפירושיו:

ואפילו לר' יוחנן דאמר סותר כל היכא דקאי בנזירותו עדיין לא השלים כל הנזירות שקבל. וכן אם נטמא בימי צרעתו עדיין לא השלים נזירותו לפי שימי חלוטו אין עולין לו. גידול שער הא משלם נזירות הוא. כבר השלים כל הנזירות שקבל ובהא מודה ר' יוחנן דלא סתר. וא"ת אמאי מיגרע מנטמא יום מאה ואחד שהוא יום התגלחת ואיכא למיגזר אטו נטמא ביום שלשים דסתם נזירות שגם הוא יום תגלחת כדפרישית בפרק קמא. ואף על גב שכבר השלים כל נזירותו הוא סותר שלשים. ויש לומר התם אינו סותר כי אם מדרבנן ואינו סותר הכל כי אם שלשים יום ואינו מביא קרבן טומאה. והכא מיירי לענין סתירה דאורייתא לסתור הכל ולהביא קרבן טומאה. תוספי הרא"ש ז"ל:

ומהדרינן לעולם אליבא דרבנן ומאי אין לו תקנה למצות גילוח. פירוש לקיים גילוח כמצותו לדעת שהוא מותר ביין ובטומאה ולא יסתור עוד ולא יביא קרבן טומאה. אבל מצות גילוח הפסיד דמצות גילוח ליתן שערו תחת הדוד ולכשיטהר אין שום דוד של שלמים לפניו. ויש מפרשים דעיקר מצות גילוח כי כתיב באדם טהור כתיב.

והאי הכל מודים בדוחק יש ליישבו דאי אמרת דמר' אליעזר ורבנן קאמר אי ר' אליעזר הא יש לו תקנה שיסתור שבעה ויגלח. ואי אמרת הכל מודים רבנן דמודו לר' אליעזר מאי הכל. ואי אמרינן דלר' יוחנן וריש לקיש קאי מה שייך הא בפלוגתייהו. ויש מפרשים דקאי ארב ושמואל דאיפליגו בנטמא ביום גידול שער אם סותר. הכא מודו דכיון דהביא קרבנותיו נסתלק מנזירות ומותר לשתות יין בלא תגלחת ונתבטל מצות גילוח. שיטה:

לוקה על הטומאה. אף על פי שאינו סותר אפילו מדרבנן אלא ביום שלשים ואחד אבל ביום שלשים ושנים אינו סותר אפילו הכי לוקה. הרא"ש ז"ל בפירושיו:

דף טו.

מתני' הריני נזיר כשיהיה לי בן ונזיר מאה. קבל עליו נזירות של שלשים יום כשיולד לו בן ועוד קבל עליו נזירות של מאה יום. נולד לו בן עד שבעים יום לא הפסיד. כלומר כיון שנשארו מנזירות מאה יום שלשים יום דשלמי ימי נזירות בנו בהדי נזירותו. והוא הדין קודם שבעים יום. והוא הדין אם אמר איפכא הריני נזיר מאה יום ונזיר כשיהיה לי בן אם נולד לו בן עד שבעים יום לא הפסיד כלום דלעולם כשישלם ימי בנו להיות מובלעין בתוך ימי נזירותו אין צריך למנות מנין אחר בשביל בנו. והא דאמרינן הריני נזיר ונזיר כשיהיה לי בן דמונה שתיהן היינו משום דלא שלמי כי הדדי. אבל אם נולד לו בן ביום ראשון למנין נזירותו מנין אחד פוטר את שתיהן. ורבינו תם פירש דדוקא הריני נזיר כשיהיה לי בן ונזיר מאה יום הוא דאמרינן לא הפסיד כלום משום דמיד כשנולד לו בן צריך להפסיק נזירותו ולמנות נזירות בנו הלכך אותו מנין עולה גם למנין מאה יום שהתחיל כבר למנות. אבל אם אמר הריני נזיר מאה יום ונזיר כשיהיה לי בן כיון דאינו צריך להפסיק נזירותו כשיולד לו בן לא חיילא עליה נזירות בנו עד שישלים נזירתו. והכי מסתברא דההפסקה שצריך להפסיק גורמת שעולין לכאן ולכאן. דהא אם קבל עליו נזירות של שלשים יום ונזירות של מאה יום צריך למנות שתיהן. ולא אמרינן דמתחלה היה בדעתו רק להיות נזיר שלשים יום ושוב נמלך להיות נזיר מאה יום אבל רוצה הוא שיהיו מובלעין השלשים בתוך המאה. אלמא דוקא ההפסקה גורמת. הכא נמי לאחר שבעים סותר שאין תגלחת פחות מל' יום. ולא גרסינן סותר עד שבעים. והכי פרושיה סותר את המנין העתיד לבוא שאינו עולה לו לתשלום נזירותו אלא מונה של בנו ואחר כך משלים נזירות שאין תגלחת פחות מל' יום וכיון דלא שלמי בהדי הדדי אינן עולין לכאן ולכאן. וקשיא לי האי לישנא שאין תגלחת פחותה מל' יום דלא שייך להזכיר לישנא דתגלחת אלא היכא שהמנין אינו אלא לגידול שער ולא לשם נזירות. והכי הוה ליה למימר שאין נזירות פחותה משלשים יום. ונראה לי לפרש הריני נזיר כשיהיה לי בן ונזיר מאה יום נולד לו בן עד שבעים לא הפסיד כלום מן המנין שמנה אלא מפסיק ומונה נזירות בנו ומגלח ומביא קרבן ואחר כך משלים לנזירות ראשונה ומגלח ומביא קרבן. לאחר שבעים סותר עד שבעים. פירוש למפרע סותר עד שבעים כל כמה שמנה משבעים ואילך הפסיד. כיצד אם מנה שמנים מפסיק ומונה נזירות בנו ומגלח ומביא קרבן וחוזר ומונה שלשים שאין תגלחת פחות משלשים יום. ומפסיד עשר למפרע שמשמונים ועד שבעים:

גמרא אמר רב יום שבעים כו'. הפירוש ככתוב בתוספות. ולאידך פירושא יום שבעים מתחיל נזירות בנו ומגלח יום מאה שהוא יום אחד ושלשים לנזירות בנו ומשלים שלשים לנזירותו. נמצא שהרויח יום אחד. ולפירושא קמא תימה הוא שיום אחד באמצע נזירותו עולה לו לשנים. הרא"ש ז"ל בפירושיו:

אמר רב יום שבעים עולה לו לכאן ולכאן. כלומר אם נולד לו בן עד יום שבעים ויום שבעים בכלל יהא יום לידת הבן עולה לכאן ולכאן. כיצד נולד לו בן יום שבעים אותו היום יעלה לו לשנים תחלתו קודם שנולד לו הבן יעלה לו לנזירותו כאלו השלים שבעים וסופו יעלה לו להתחיל נזירות בנו וימנה שלושים יום עד יום זה ודי לו בכ"ט יום. ואל תתמה והלא אינו מקיים כמו שנדר מאה יום. יש לומר דמדאורייתא הוא מותר לגלח יום ק' דמקצת היום ככולו וככתוב בתוספות. תוספי הרא"ש ז"ל:

בדין הוא דלא ליתני עד שבעים. קצר התלמוד וכאלו אמר וכו'. כלומר בדין הוא דלא ליתני עד שבעים לא הפסיד אבל היה לו לשנות עד שבעים הרויח. אלא משום דקתני סיפא אחר שבעים סותר שהוא מפסיד קתני רישא נמי לא הפסיד. ולאו דוקא אלא אף מרויח הוא:

תא שמע מסיפא נולד לו אחר שבעים סותר. ולרב אם נולד לו ביום ע"א אמאי סותר הרי מובלע נזירות בנו בתוך המאה. ותימה לרב לא הוו מובלעין ימי נזירות בנו בתוך ימי נזירתו דימי נזירות שלמו ביום תשעים (ואחד) ותשעה כיון דיום שבעים ואחד עולה לשני ימים לנזירותו. וימי נזירות בנו לא שלמו עד יום מאה. וי"ל דמכל מקום נזירות בנו מובלע בתוך מאת יום שהזכיר בנזירותו. ועוד יש לומר הא דאמר רב דעולה לשנים היינו כי שלמי ימי נזירות בנו בתוך ימי נזירותו. אבל ביום שבעים ואחד דאי אמרת דעולה לשנים אז לא יהו מובלעין ימי נזירות בנו בימי נזירותו ועל כרחין אז לא יעלה לשנים הלכך לא אמרינן דאינו עולה לשנים ואז יהו מובלעין. ולאידך פירושא פריך דאם נולד ביום שבעים ואחד אינו מפסיד כלום. הרא"ש ז"ל בפירושיו. וכתירוץ ראשון כתב הר' עזריאל ז"ל לאידך פירושא וז"ל. תא שמע נולד לו לאחר שבעים סותר. פירוש הפסיד ואמאי קאמר תנא ברישא לא הפסיד אטו סיפא אמאי תני סיפא הפסיד הלא לא הפסיד כלום כיון דיום שבעים עולה לכאן ולכאן אם כן הוי יום מאה שלשים ללידה. ואף על גב דאי לרב אי יום הלידה חשיב תרי יומי יכלה מנין המאה ביום צ"ט ונזירות בנו ימשוך יום אחד אחריו עד יום מאה. מכל מקום לא הפסיד כלום שלא יצטרך למנות נזירות בנו לחודיה. דאין דעתו למנותו בפני עצמו אלא אם כן ימשוך אחר המאה שלו. אבל

כיון שאינו עובר המאה אף על גב שימשוך אחר נזירות שלו דעתו הוא שיהא מובלע בתוך שלו.

ומשני מאי אחר. אחר שבעים דקתני מתני' היינו אחר אחר. ועל כרחין דהשתא נמשכין שלשים של לידה עד יום מאה ואחד ולכך הפסיד עד כאן.

תא שמע מסיפא נולד לו אחר שבעים סותר. פירוש ומשמע אחר שבעים ביום שבעים ואחד. ואמאי סותר כלומר מפסיד והלא יום שבעים ואחד עצמו חשוב לשנים ונמצא שנזירות הבן ונזירות המאה כלין ביום המאה. רצוני לומר ששלשים יום של בן מובלעין במאה ימים של עצמו. וא"ת בלא רב נמי כשנולד ביום ע"א אמאי סותר הרי משעת לידה עולה לבן ויש עדיין שלושים עד מאה. וי"ל דאי לאו רב הוה אמינא שכוונת הנודר שלא ימנה לבן אלא ממחרת דיום הלידה לא יהיה ממנין הנזירות. שיטה:

ומתניתין ליתא לדרב. כלומר לית לה להא דרב. הרא"ש ז"ל בפירושיו. ויש גורסין וכן הוא מתניתין לרב שמע מינה. כלומר ודאי מתניתין היא קשיא לרב דלא אמרה רב אליבא דתנא דמתניתין. שיטה. וכן פירשו בתוספי הרא"ש ז"ל וזה לשונן: וכן מתניתין לרב שמע מינה. כלומר וכן הוא ודאי דמתניתין מוכחא דלא כרב ולא אמרה רב לשמעתיה אליבא דתנא דמתניתין. ורב כמאן אמרה לשמעתיה. הואיל ולא איירי אליבא דתנא דמתניתין כמאן אמרה לשמעתיה. עד כאן. וכתב הר' עזריאל ז"ל וזה לשונו: הכי גרסינן בכל הספרים וכן מתניתין לרב. כלומר וכן הוא ודאי דמתניתין קשיא לרב דמוכחא איפכא מדרב. ולשון נזיר משונה הוא. ור"נ מפרש וכן מתניתין לרב דקאי אדבתריה ואלא רב כמאן כו'. כלומר וכן ודאי מתניתין משתמעא לרב כמו שפירשנו (לרב) אחר ממש דעל כרחך יצטרך לפרש כן משום דקשיא מאי איריא מתניתין דלא כוותיה ואם כן רב כמאן אמרה לשמעתיה דאמר תרי מקצת היום ככולו ביום אחד ועולה לכאן ולכאן. עד כאן:

דף טו:

שכשם שמצות שלשים מבטלת שבעה. דבהא מודית שאם עברו השלשים קודם הרגל שאפילו לא רחץ ערב הרגל מותר לרחוץ ברגל. כך גזרת שבעה מבטלת גזרת שלשים. תוספי הרא"ש ז"ל:

מאי טעמא דאבא שאול לאו משום דקסבר יום שביעי עולה לו לכאן ולכאן. פירוש יום שביעי שהוא ערב הרגל עולה לו למנין שבעה ולמנין שלשים. ויש מפרשים תחלת שביעי עולה לתשלום שבעה ושאר היום מתחיל דין שמיני והוי כאלו מנה שמנה וכיון שהתחיל במקצת גזרת שלשים לפני הרגל בטלו כולם. ודחיק ודילמא עד כאן לא קאמר

אבא שאול אלא באבלות שבעה דרבנן הוא. פירוש דמן התורה אין אבלות אלא יום ראשון דכתיב ואחריתה כיום מר. אבל בנזירות דאורייתא לא אמר. (כלום) כלומר לא אמרינן תרי מקצת היום. ולא הוה מצי לאיתויי מתני' דאייתינן בפרקא קמא במי שנזר שתי נזירות דאם גילח יום ששים חסר אחת יצא שיום שלשים עולה לכאן ולכאן. דלבר (פזיא) פדא לא הוי משום דתרי מקצת היום ככולו אלא משום דיום שלשים אינו צריך להמנות למנין ראשון. ולרב מתנא נמי לא דמי דהתם עולה בראשו להשלים נזירות ראשון ומתחיל נזירות שני. אבל במתניתין לא אמרינן שיום הלידה יעלה ליום הלידה ולימי נזירות בנו. ולהכי אייתי דאבא שאול דאית ליה מקצת היום ככולו טפי משאר תנאי. שיטה:

משום דקסבר שביעי עולה לכאן ולכאן. תחלתו עולה למנין שבעה וסופו עולה למנין שלשים הרי נהג דין שלשים. ובירושלמי דייקינן כיון דשביעי עולה לכאן ולכאן לא ימנה אלא כ"ט כדאמרינן הכא בנולד לו בן עד שבעים דמגלח ביום מאה. ולא משני מידי. ולי נראה דלא קשה דשלשים יום לגיהוץ ולתספורת אסמכוה אקרא במועד קטן דיליף פרע פרע מנזיר. ואי אמרת דיום שביעי עולה לשני ימים לא משכחת לה שלשים לעולם:

אבל בנזירות דאורייתא לא. ואף על גב דפרישית לעיל דרב לא בא לעקור נזירות דאורייתא אלא לאוקמי אדאורייתא. מכל מקום נזירות יש לו עיקר מן התורה וראוי להחמיר בו יותר מבאבילות שאין לו עיקר מן התורה. הרא"ש ו"ל בפירושיו:

מאי טעמא דר' יוסי. דהא הוה לן למימר דאיגלאי מלתא דלא ספרה כלל. לאו משום דקסבר מקצת היום. ודחינן ממאי ודילמא היינו טעמא דר' יוסי דקסבר מכאן ולהבא הוא מטמא. פירוש וכי שחטו וזרקו עליה הויא טהורה ממש. משום דמכי התחיל יום שני קצת וקבלה טהרה מטומאה דאתמול וכי הדרא חזיא מטמאה מכאן ולהבא ולא למפרע. דלא בעינן שתהא טהורה כל היום ולא צריך למיהוי מקצת היום ככולו. אבל היכא דבחושבנא דיומי תליא מלתא כגון בנזירות לעולם אימא לך דלא אמרינן מקצת היום ככולו. שיטה:

ורב דאמר כר' יוסי. ממאי דילמא לאו היינו טעמא דר' יוסי משום מקצת היום ככולו אלא משום דקסבר מכאן ולהבא הוא מטמא מראייה ואילך אבל למפרע לא. וכיון דבשעת שחיטה הות טהורה הלכך הות פטורה מלעשות פסח שני ולא (הוא) הוה טעמא משום מקצת היום ככולו. ואכתי רב דאמר כו'. ואמר לן ר' דהכי דאמר רב וז"ל דמכאן ואילך דמקשה ומי סבר ר' יוסי הכי. לא קא מיירי אלא לפרוכי למאי דקאמרינן דילמא קסבר ר'

יוסי מכאן ולהבא מטמא ולא משגח לתרוצי רב דאמר כמאן. ואף על גב דאיכא לפרושי ר' יוסי קסבר שינויי דחיקו נינהו. פירוש:

אלמא מדקתני למפרע מקצת היום ככולו לית ליה. דאי ככולו מכי מני ו' נקיים וכי ראה אחר כך הויא כראיה ראשונה של זב ויטבל בערב ויטהר כבעל קרי. אלא לא אמרינן ככולו הלכך אפילו טבל משכבות ומושבות של אחר טבילתה טמא שהרי סותר מניינן. וכן משומרת יום פריך. מנמוקי הר' עזריאל ז"ל:

כל טומאת ספק קרי לה טומאת התהום כמו שהתהום מכוסה ואין אדם יודע מה יש בו. ומיהו מסקינן התם דלא התירו טומאת התהום אלא למת בלבד וכך היא הלכה למשה מסיני. הרא"ש ז"ל בפירושיו. והר' עזריאל ז"ל וז"ל: לעולם אימא לך כו' וטומאת התהום דזבה התירו. כלומר לעולם אימא לך מטמא למפרע מן התורה והא דפטורין משום דהני ראיות בז' שלו ובשמיני שלה הויא כטומאת התהום כלומר טומאת ספק שבשעה שטבלו לא היו יכולין לידע שיראו אחרי כן שעל ידי כן באה להם טומאה למפרע. וגבי נזיר ועושה פסח גמירי דהותר להם טומאת התהום פרק כיצד צולין. והא דתני ר' חייא לא אמרו טומאת התהום אלא למת בלבד מפרש לה התם למעוטי מאי:

דף טז.

והאמר ר' יוסי למפרע הוא מטמא. מסקנא דמלתא היא לפרושי דר' אושעיא סבר דלמפרע דקאמר ר' יוסי היינו מדרבנן:

איבעית אימא כגון דשפעה שלשה ימים בהדי הדדי. לאו דוקא דהוא הדין אם שפעה סוף יום ראשון וכל יום שני ותחלת שלישי דליכא מניינא כלל והאי נמי מקרי תלתא יומי. סמוך לשקיעת החמה דליכא שהות למניינא ולא הוי שימור שהות ביום. ולא קאי תלתא יומי אסמוך לשקיעת החמה דהאי בשני בין השמשות סגי כדאיתא בהדיא בכיצד צולין. אי נמי ברואה בשני בין השמשות דהשתא הוי סוף יום ראשון ותחלת יום שני וסוף יום שני ותחלת יום שלישי (דהוי) דהוו שלושה ימים רצופים. ונראה מדלא אוקמא ברואה בלילות אלמא סבירא לתלמודא לר' יוסי דלילה חשיב שימור וכי היכי דאמר מקצת היום ככולו בתחלת היום הכי אמרינן בתחלת הלילה. וכן פירש רש"י בפרק כיצד צולין. אבל אינו נראה לרי"ץ דאם כן זבה קטנה תטבול בלילה. ופירש הרי"ץ דכי היכי דאית ליה לר' יוסי מקצת היום ככולו והוי שימור ליום שלפניו הכי נמי אית ליה מקצת היום ככולו בסופו שמראיה ואילך הוי ככולו והוי שימור לראיה שבתחלת היום. הר' עזריאל ז"ל:

ואיבעית אימא דחזאי תלתא יומי סמוך לשקיעת החמה. כלומר דחזאי תלתא יומי על ידי סמוך לשקיעת החמה כגון שראתה שני בין השמשות ובין השמשות מקצתו יום ומקצתו לילה. וראתה בין השמשות של יום ראשון הרי ראתה סוף יום ראשון ותחלת יום שני. וביום שני ראתה כמו כן בין השמשות הרי סוף חצי שני ותחלת שלישי. ובפרק כיצד צולין מפרש בהדיא כגון שראתה שני ימים בין השמשות. ויש לתמוה אמאי לא משני ברואה בלילות פירוש שרואה בכל יום קודם עמוד השחר מעט ושופעת עד לאחר עמוד השחר. אי נמי רואה בלילה ממש שתחלת היום אינה עולה לה לשימור אלא כשפסק מבעוד יום. ועל כרחך דליכא למימר דתחלת הלילה עולה לשימור דבפרק שני דמגלה תנן וכן שומרת יום כנגד יום לא תטבול עד שתהא הנץ החמה. ומסקינן בגמ' משום דבעינן שימור ביממא. ולכך פירש ר"י דהכי קאמר ולר' יוסי כיון דאית ליה זבה שראתה בשביעי שלה אינה סותרת אם כן סבירא ליה דבסוף ספירה מקצת היום ככולו. ואם כן הוא הדין נמי דאית ליה כשפוסקת באמצע היום שהיא עולה לה סוף היום ככולו לשימור דמאי שנא סוף היום מתחלתו. ומשני בשופעות כלומר שמתחלת לראות מבעוד יום ושופעת עד הלילה. אי נמי בין השמשות דהשתא ליכא למיחשב שימור לא בסוף היום ולא בתחלתו. וא"ת והיכי מצי סבר דסוף היום עולה לשימור. והא בפרק תנוקת אמר רב זבה שהפרישה בטהרה בשלישי שלה סופרת למנין שבעה. ופריך עלה תלמודא לימא רב ככותאי אמרה לשמעתיה דאמר יום שפוסקת בו סופרתו למנין שבעה. יש לומר דודאי בזבה גדולה אין עולה לה סוף יום אבל בזבה קטנה עולה. ויש ליתן טעם בדבר דבסוף ספירה אשכחן דסבירא ליה מקצת היום ככולו והוא הדין בשומרת יום שיעלה לה מקצת היום ככולו אף בתחלת ספירה לפי שבתחלה היא סופה שבאותו יום היא טובלת. אבל בתחלת ספירה דזבה גדולה ודאי לא אמר ר' יוסי שיעלה מקצת היום ככולו. ודוקא בתחלת היום הספירה או סוף היום הראיה סבירא ליה לר' יוסי שעולה ככולו אבל מקצת היום באמצע ודאי לא אמר ר' יוסי. תוספי הרא"ש ז"ל:

סליק פרק הריני נזיר קמאפרק מי שאמר קמא

מי שאמר הריני נזיר מגלח ליום שלשים ואחד. לרב מתנא סתם נזירות שלשים יום הלכך מגלח יום אחד ושלשים. ולבר פדא סתם נזירות כ"ט יום והיה לו לגלח יום שלשים. אלא כדמפרש לעיל נעשה כאומר שלמים. ואם גילח יום שלשים יצא. לבר פדא ניחא דמדאורייתא דינא הכי לגלח יום שלשים. ולרב מתנא מפרש לעיל משום דמקצת היום ככולו. הריני נזיר שלשים יום אם גילח יום שלשים לא יצא. (אך) אף בר פדא מודה בהא כיון דאמר שלשים יום בעינן שלושים יום שלמים. הרא"ש ז"ל בפירושיו:

מי שאמר הריני נזיר נטמא יום שלשים סותר הכל. משמע דוקא יום שלשים סותר הכל אבל שלשים ואחד אינו סותר אלא שבעה אפילו נטמא קודם קרבן. והא דאמר בגמ' קסבר ר' אליעזר כל אחר מלאת ז' סותר אבל לרבנן סותר שלשים. הך אחר מלאת דקאמר קרי יום שלשים קודם הבאת קרבן דאם נטמא סותר ז' מן התורה דאית ליה מקצת היום ככולו עד לאחר קרבן. ולבר פדא סותר שלשים מדרבנן גזירה אטו שלמים ור' אליעזר לא גזר. אבל מכל מקום לרבנן אם נטמא יום אחד ושלשים סותר הכל לרב מתנה מדרבנן. ובפרק קמא פריך (לרב) לבר פדא מדנקט סותר הכל ולא נקט סותר משמע מן התורה. הרב עזריאל ז"ל:

נטמא ביום מאה ואחד. ביום שהקריב קרבנותיו. סותר שלשים לפי שצריך לגלח תגלחת טומאה לאלתר ואחר כך מגלח תגלחת טהרה בסוף שלשים שאין תגלחת טהרה פחות משלשים יום הלכך סותר שלשים ותו לא דקסבר משום דהוי נזיר שכלו ימיו. והוא הדין כי נטמא ביום ל"א סותר את הכל (לר' אליעזר) לתנא קמא דר' אליעזר שסובר סותר. והכי תניא בתוספתא.

דף טז:

אפילו הוא שם שלשים. דסלקא דעתך אמינא דכיון דשהא ימים הראויים לנזירות יביא קרבן טומאה. אפילו הכי אין עולין מן המנין. הר' עזריאל ז"ל:

ואינו מביא קרבן טומאה. דכי כתיב קרבן טומאה בנזיר טהור שנטמא כתיב:

ר' אליעזר אומר לא בו ביום שנאמר והימים הראשונים יפלו. לעולם אינו סותר אלא אם כן עומד ביום שני לנזירותו. והוא הדין דפליגי בכל אדם טהור שנזר ונטמא בו ביום. ורבנן סברי האי דכתיב והימים הראשונים יפלו לאשמועינן דסותר כל מה שמנה. הרא"ש ז"ל בפירושיו:

ר' יוחנן אמר נזירות חלה עליו. פירוש ולוקה בעודו שם אטומאה אם התרו בו לצאת ואינו יוצא ואתגלחת ואשתיית יין. וכן אם התרו בו שלא ידור בעודו שם ונדר לוקה. וכשיטהר אין צריך לחזור ולקבל עליו. שיטה:

ר' יוחנן אמר חלה נזירות עליו. ואם התרו בו לא תדור נדר או שהתרו בו לאחר שנדר שייצא מבית הקברות לוקה. אבל על אותה טומאה לא מייתי קרבן כדפרישית. אבל יצא ונטהר וחזר ונכנס אף על גב דלא הדר קביל עליה נזירות מייתי קרבן טומאה כדפריש ואזיל מיתלא תלייא וקיימא וכי משכחת טהרה חיילא. וריש לקיש סבר אי הדר קביל עליה כשנטהר שמא יחול עליו נזירות חיילא ולקי ומייתי קרבן טומאה כי נטמא אחרי

כן. מיהו ביין וגילוח אם הוא אסור משעה שנדר מספקא להו לרי"ץ ולר"ת. ואין להוכיח קרבן טומאה הוא דלא מייתי על ההיא טומאה הא מיחל חיילי עליה כל דין נזירות. דלאחר שנטהר אם נטמא מייתי קרבן וכן לוקה אם התרו בו שייצא. ומשני ריש לקיש אינו בתורת טומאה ולא בתורת קרבן שאם נטמא לאחר שנטמא לא לקי ולא מייתי קרבן אי לא הדר נדר. אבל אשתיית יין וגילוח לא מזכיר הכא דלא מהדר אלא אמאי דתני במתניתין קרבן וטומאה. מנמוקי הר' עזריאל ז"ל:

וריש לקיש אמר אי הדר אמר חיילא עליו לכשייצא ויטהר. ומיהו מוטל עליו לצאת ולקבל כדמוכח בפרקא קמא דנדרים. וכן לר' יוחנן כדי שיחול עליו נזירות טהרה. ונראה דלריש לקיש נמי אינו צריך קבלת נזירות גמורה אלא אומר הריני בנזירות:

הא מיחל חיילא. דאי לא חיילא מה שייך למיתני אינו מביא קרבן טומאה הא לא חלה עליו נזירות כלל.

אמר ליה אינו בתורת טומאה ואינו בתורת קרבן. והכי קאמר אין עולין לו מן המנין לנזירות כלל שאם נטמא אחר כך אף על פי שטהר לא לקי ואינו מביא קרבן טומאה עד שיטהר ויקבל עליו נזירות. הרא"ש ז"ל בפירושיו:

דף יז.

אלא כי פליגי למילקי אטומאה. פירוש אם יטמא במת בתוך השבעה לאחר שיצא מבית הקברות קודם שיטהר. ר' יוחנן סבר כיון דחיילא עליה נזירות טהרה לסוף השבעה לקי מהשתא כי היכי דלקי אתגלחת ואיין. אבל קרבן לא מייתי. וריש לקיש אמר אף על גב דחיילא לא לקי אם ניטמא תוך ימי הטומאה הואיל ולא חלה עליו עדיין נזירות דטהרה. דכי היכי דקרבן טומאה לא מיחייב מילקא נמי לא לקי. והא דאמר לעיל איתיביה ר' יוחנן לריש לקיש מי שנזר והוא בבית הקברות. לאו ר' יוחנן גופיה הוא דאותיב אלא תלמודא אותיב הכי למאי דסלקא דעתין. ובכמה מקומות בתלמוד מצינו כזה ודוק ותשכח בהחולץ למעוברת. שיטה:

הא מילקא לקי אטומאה. ואי איתא דלא לקי אטומאה לישמעינן רבותא טפי דלא לקי. תוס' הרא"ש ז"ל:

איידי דתנא בסיפא יצא ונטהר ונכנס מביא קרבן טומאה. דהתם לא צריך למיתני ולוקה דפשיטא כיון דמייתי קרבן דלקי. תנא נמי רישא אינו מביא קרבן ולא תנא אינו לוקה. מנימוקי הרב עזריאל ז"ל:

בתקנתא קא מיירי בקלקולא לא קא מיירי. פירוש להורות לנו תקנתו מתי יתחיל ימי נזירותו. אבל לא קא מיירי בקלקול להשמיענו הדין אם יעשה עבירה שיטמא למתים או ישתה יין ויגלח. הרא"ש ז"ל בפירושיו: וז"ל ז"ל בתוספותיו. בתקנתא קא מיירי בקלקולא לא קא מיירי. כלומר בתקנתא לפרש מתי יהיה לו תקנה. באחד האדם שיכלה נזירותו מיירי שעל ידי שמודיענו התנא שיתחיל למנות בשביעי נדע מתי ישלמו ימי נזירתו. בקלקולין בשאר דינין אם ילקה אם ישתה ואם יטמא לא קא מיירי. עד כאן לשונו:

דף יז:

אלא שנכנס בבית הקברות בשידה תיבה ומגדל. והוה נזיר ובא חבירו ופרע עליו מעזיבה שתחתיו ונטמא. ומיבעיא ליה לרבא כי מתרו ביה צא מבית קברות אי לקי לאלתר אם יכול לצאת ואינו יוצא או בעי שהייה כבמקדש.

כי גמירי ממקדש. פירוש חדא מגו חדא קמיבעיא ליה כלומר אם תימצי לומר דבמקדש דבעינן שהייה למלקות דלא פלוג רבנן בין שהייה למלקות הני מילי במקדש אבל בנזיר לא או דילמא לא שנא. הרב עזריאל ז"ל:

ופרע עליו את המעזיבה. כמו ופרע את ראש האשה שגלהו מתחתיו שהסיר את מעזיבת השידה שהרי היה אנוס שלא ידע. ולא מצי למימר כגון שנכנס לבית הקברות שוגג והתרו בו לצאת דאמרינן בשבועות כי גמירי שהייה באונס הוא דגמירי.

קרבן טומאה הוא דלא מייתי אבל גלוחי מגלח. מדלא קתני אינו מגלח דהוי רבותא טפי. הרא"ש ז"ל בפירושיו:

מה טעם קאמר. מההוא טעמא דאינו מגלח אינו מביא קרבן טומאה. הוא הדין דמצי לשנויי כדלעיל בדין הוא דליתני ואינו מגלח ואיידי דבעי למיתנא סיפא. יש ספרים דגרסי הכי:

ימי חלוטו. מנין ימים דכתיב בהן וישב מחוץ לאהלו שבעת ימים והן אחר ימי הסגרו כשפשה הנגע. ולבסוף אותו ימי חלוטו אם נתרפא מיד מגלח את כל שערו בתער ומונה שבעת ימים והם ימי ספרו. ובשביעי מגלח פעם שניה. ודין הוא שלא יעלה למנין נזירות דדמו לימי טומאה כדמפרש ואזיל:

לא אם אמרת בימי טומאה שכן מבטל בו הקודמין. סותר מה שספר. דכתיב והימים הראשונים יפלו. תאמר בימי חלוטו. וא"ת היא גופה נילף מן הדין להשוותם שיהא מבטל הקודמין. איכא למימר הריני נזיר לאחר חמישים יום ומעכשו מאה יום יוכיח דאמר בפירוש לעיל דמונה חמישים ושלושים ואז מגלח לנזירות שלושים ומשלים ומונה

שמונים. אלמא אף על גב דמגלח תגלחת אינו סותר הקודמין. אי נמי כדאמר פרק שלושה מינין ותגלחת תסתור מקל וחומר אמר קרא וטמא ראש נזרו והימים הראשונים יפלו מטמא נזרו דוקא סותר. עד כאן. מנימוקי הרב עזריאל ז"ל:

אמרת ומה נזיר בקבר ששערו ראוי לתגלחת נזירות. קסלקא דעתין דהכי פירושו שצריך לגלח לסוף ז' כדי שיגלח שערו בטהרה. והואיל ויש לו משפט דין נזירות היה לו להיות עולה מן המנין. ימי חלוטו שאין ראוין לתגלחת. כלומר לתגלחת נזירות שהרי תגלחתו לצרעתו הוא ולא לנזירותו. לא כל שכן שלא יעלו לו מן המנין. והיה מדקדק הר"ם וא"ת ימי זב וטמא שרץ יוכיחו שאין ראויין לתגלחת נזירות ואפילו הכי עולין לו מן המנין. ויש לומר דמה להנך שאין בהן תגלחת כל עיקר תאמר בימי חלוטו שיש בהן תגלחת ומסתברא טפי שאין עולין. דאכתי סמכינן אבנין אב דלעיל ומה ימי טומאה מגלח ומביא קרבן כו'. תוספי הרא"ש ז"ל:

מאי לאו תגלחת דטומאה. פירוש וקסלקא דעתך דהכי קאמר ומה נזיר בקבר כלומר נזיר והוא בבית הקברות ששערו ראוי לתגלחת שצריך לגלח לסוף שבעה כדי שיגדל שערו בטהרה. והואיל ויש לו משפט דין נזירות היה ראוי להיות עולין מן המנין ואף על פי כן אין עולין לו מן המנין. ימי חלוטו שאין ראוין לתגלחת של נזירות שהרי תגלחתו לצרעתו ולא לנזירותו לא כל שכן דאין עולין לו מן המנין. אלמא נזיר והוא בבית הקברות טעון תגלחת. ודחינן לא תגלחת טהרה. והכי קאמר ומה נזיר בקבר ששערו ראוי לתגלחת כלומר דשער שעליו עומד להתגלח כשישלים נזירות טהרה אין עולין לו מן המנין. ימי חלוטו שאין שער הראוי מעכשו לתגלחת נזירות דטהרה שהרי בתחלה מגלח תגלחת ימי טומאת צרעתו כשיטהר מצרעתו לא כל שכן שאין עולין לו מן המנין.

מאי לאו לתגלחת טומאה. כלומר שיגלח לסוף שבעה כדין נזיר שנטמא. (ומה מת) ומחמת שיש לו דין נזיר אחר לענין תגלחת ראוין לעלות כיון דלא קרינן בהו והימים הראשונים יפלו יותר מימי חלוטו שאין לו תגלחת בדין נזיר. הרא"ש ז"ל בפירושיו.

ודחינן לא תגלחת דנזירות קתני. פירוש והכי קאמר ומה נזיר בקבר ששערו ראוי לתגלחת טומאה בשביעי שלו ושייך לנזירות דאין תגלחת אחרת בנתים אלא היא אין עולין לו מן המנין. ימי חלוטו שאין שערו ראוי מעכשיו לתגלחת טומאת מת שאם נטמא במת תוך ימי חלוטו יגלח תחלה לסוף ימי חלוטו תגלחת צרעתו ואחר כך ימנה שבעה ויגלח בשביעי. לא כל שכן דאין עולין לו מן המנין:

דף יח.

ולפטור את הנזיר בקבר. כלומר ובא הכתוב לפטור את הנזיר בקבר שאינו צריך העברת שער והבאת צפרים. שמע מינה דנזיר בקבר אינו טעון גילוח שמע מינה. שיטה:
מאן תנא אין שביעי עולה. ולא יתחיל למנות נזירות טהרה עד יום שמיני רבי היא. הרב עזריאל ז"ל:
אימתי וקדש ראשו בזמן שכפר. כלומר בזמן שראוי לכפרה אף אם לא כפר:

דף יח:

ביום ההוא למה לי תנהו ענין לשביעי. כלומר ביום ההוא של תגלחתו. הרא"ש ז"ל בפירושיו.
ור' יוסי בר יהודה סבר אם כן לימא קרא וקדש את ראשו ותו לא וממילא הוה אמינא דאיום שמיני קא מהדר. ביום ההוא למה לי אם אינו ענין לשמיני. והוי כמו מיעוט אחר מיעוט לרבות יום שביעי. תוספי הרא"ש ז"ל:
אם אינו ענין לשמיני תנהו ענין לשביעי. דיתירא הוא למשדייה אשביעי. ויש מפרשים דהוי כמו מיעוט אחר מיעוט לרבות יום שביעי. שיטה:
גופה נטמא בשביעי כו'. הך גופה לא הוי כשאר גופה שבתלמוד אלא שלשון נזיר משונה שהרי לא הביא זאת הברייתא לעיל אלא משום דרבי ור' יוסי איירי לעיל. בהך עניינא קאמר גופה. הרא"ש ז"ל בפירושיו.
גירסת הספרים תנו רבנן נטמא בשביעי וחזר ונטמא בשביעי אינו מביא אלא קרבן אחד. ויש ספרים שכתוב בהן גופא נטמא בשביעי כו'. וכתוב בתוספות האי גופא לא הוי כשאר גופא שבתלמוד דהך ברייתא לא אייתי לה לעיל. אלא קאי אסוגיא דלעיל דפליגי רבי ור' יוסי בר יהודה אי חייל נזירות טהרה מיום ז' ועד יום ח' והכא פליגי בה תנאי. ויש מפרשים דמשום דאמר רב למעלה דנטמא בז' וחזר ונטמא בח' אינו מביא אלא קרבן אחד בין לרבי בין לר' יוסי בר' יהודה ובריש דהא ברייתא אמרינן נמי הכי גופה. שיטה:
מתחיל ומונה מיד דברי רבי. כלומר מיד ביום השמיני. פירוש מתחיל ומונה נזירות טהרה מיד ביום שמיני ואנזיר שנטמא בשמיני קאי. שיטה: וזהו לפי גירסתו דגריס דברי רבי. ובתוספי הרא"ש ז"ל כתב וזה לשונו: ומתחיל ומונה מיד דקאמר ר' אליעזר היינו בשביעי. ומיד דקאמר היינו מיד שיטהר. עד כאן. וכן כתב ז"ל בפירושיו וז"ל: מתחיל ומונה מיד. פירוש מיד בשביעי אחר שהזה וטבל דסבירא ליה דנזירות טהרה חיילא

בשביעי כר' יוסי בר' יהודה. וכן מוכח לקמן פרק כהן גדול דתנן ואינו מתחיל למנות עד שיטהר ויביא קרבנותיו. ומבעיא ליה בגמ' עד שיטהר בשביעי ומני ר' אליעזר היא. והאי דקים ליה לתלמודא הכי ולא בעי לפרושי מתחיל ומונה מיד בשמיני אף על פי שלא הביא קרבן לאפוקי מדרבנן דאמרי דאינו מביא קרבן על טומאתו ואינו מתחיל למנות עד שיביא חטאתו. משום דר' אליעזר הוא דקאמר במתניתין לא בו ביום דאם נטמא ביום ראשון לנזירותו אינו סותר. אם כן על כרחך מדמביא קרבן על טומאה שנטמא בשמיני צריך לומר שהתחיל למנות נזירותו מאתמול. ולקמן דקאמר ר' אליעזר היא הוה מצי למימר ר' יוסי בר' יהודה היא. וכן לעיל הוה מצי למימר ר' אליעזר היא. עד כאן:

ור' ישמעאל אומר כשם שחטאתו מעכבתו כך אשמו מעכבו. ואינו מתחיל למנות ואינו מביא קרבן על טומאתו אלא כי נטמא אחר אשמו. תימה דלעיל דקאמר רב חסדא לרבי אי דנטמא בשמיני וחזר ונטמא בשמיני כיון שיצא לשעה הראויה להכי להביא קרבן כו'. מנא ליה דרבי לא כרבנן ולא כר' ישמעאל דילמא דבעי עד שיביא חטאתו או חטאת ואשם. יש לומר דלישנא דמילתא דרבי משתמע ליה הכי דקאמר ביום ההוא ביום הבאת קרבנותיו. מדסתם רבי דבריו ולא פירש עד שיביא חטאתו או אשמו אלמא מיד שמתחיל יום הבאת קרבנותיו קאמר. תוספי הרא"ש ז"ל:

ורבנן ההוא אף על פי שלא הביא אשמו. דוקדש את ראשו בתר שתי תורים או שני בני יונה כתיב וקודם אשם. לומר לך אפילו לא הביא אשמו אף על פי שלא הביא עולתו. דמעולה סליק דעולה דורון בעלמא הוא דאינה מכפרת בשום מקום.

מאי טעמייהו דרבנן. בשלמא לר' אליעזר אתא ההוא להתחיל אפילו משביעי. ולר' ישמעאל אתא ההוא להקדים קודם עולה דכתיב מקמי וקדש. אלא לרבנן לאשם לא בעי קרא דוקדש כתיב מקמי אשם. ומשני טעמא דרבנן משום אידך קרא דתניא והזיר וכו' לפי שמצינו כל אשמות שבתורה שמעכבין אשם תלוי ומעילה וגזילות מעכבי כפרה ואשם מצורע מעכב הכשרו בקדשים אף זה יעכב הכשר מנין נזירותו. תלמוד לומר והזיר והביא אף על פי שלא הביא הזיר. ומכל מקום איצטריך ההוא כי היכי דלא תדרוש כדדריש ליה הכי אימתי והזיר בזמן שהביא. ואי מההוא הוה אמינא אף על פי שלא הביא עולתו אבל אשמו מעכב.

ור' ישמעאל אמר והזיר והביא אימתי והזיר בזמן שהביא. וההוא אתא למימר אף על פי שלא הביא עולתו. דאי לא כתיב אלא והזיר והביא הוה אמינא אחר שיביא כל הקרבנות אפילו עולה. ואי לא כתיב אלא ביום ההוא הוה אמינא אף על פי שלא הביא כלל מקרבנותיו. הרא"ש ז"ל בפירושיו. ובתוספותיו ז"ל כתב כך וז"ל: ואי לאו והזיר

והביא הוה אמינא מיתורא דההוא שימנה מיום שמיני קודם שיביא קרבנותיו. עד כאן. והרב עזריאל ז"ל פירש וז"ל: מאי טעמייהו דרבנן. פירוש בשלמא לר' אליעזר דמייתי אתי להקדים דשביעי ולר' ישמעאל נמי דאתי להקדים עולתו ניחא. דההוא דכתב לאחר חטאת ועולה אתי להקדים לקרבן הסמוך לו דהיינו עולה. דהכי כתיב ועשה את האחד חטאת ואת האחד עולה וכפר מאשר חטא וקדש ראשו ביום ההוא והביא כבש בן שנתו לאשם. ואף על פי שהיה מקריב חטאת העוף תחלה ואחר כך אשם ואחר כך עולה מכל מקום הזכיר כל קרבן עוף ביחד. אלא לרבנן דאמרי דאתי להקדים לאשם מאי טעמא הא ביום ההוא לאחר חטאת ועולה (כתב) כתיב ואשם כתיב בתריה והוה להו למימר דאתי להקדים חטאת שלפניו. ומשני טעמייהו דרבנן מאידך קרא דתניא והזיר לה' ימי נזרו והביא כבש בן שנתו לאשם מה תלמוד לומר. למה כתב והזיר בין קרבן חטאת ועולה ובין קרבן אשם. לפי שמצינו כל אשמות שבתורה מעכבין יכול אף זה שלא ימנה נזירנות טהרה עד לאחר הבאת אשם. תלמוד לומר והזיר ימי נזרו והביא כבש. אף על פי שלא הביא אשמו הזיר ימי נזרו. עד כאן:

דף יט.

מאן תנא להא דתנו רבנן האשה שנדרה בנזיר. ואחר כך נטמאת במת והפרישה שתי תורים אחד לחטאת ואחד לעולה (ואשם) ואיל לאשם. ואחר כך הפר לה בעלה מביאה חטאת העוף ואינה מביאה עולת העוף. אמר רב חסדא ר' ישמעאל בנו של ר' יוחנן בן ברוקא היא. פירוש דאמר לעיל דעולה לאו דורון הוא אלא מעיקר נזירות וכפרה תלויה בה ולהכי כי הפר לה הבעל לא מייתי לה. דאי רבנן כיון דאמר דעולה דורון בעלמא הוא אף על פי שהפר לה בעלה כיון שהפרישתו כבר אמאי לא תביא. אלא ודאי ר' ישמעאל היא. שיטה:

בעל מיגז גייז. חותך הנדר מכאן ולהבא ולא דמי כהתרת חכם שהוא על פי פתח חרטה ועושה הנדר טעות מעיקרו.

עולת העוף נמי תיתי. והוא הדין אשם נמי דהא נטמאת קודם שהפר לה דקרבנות נזיר טמא על עון טומאה קאתו ולא הוצרך הכשר נזירות טהרה:

אנן אפילו בנזיר טהור קאמרינן. כדמפרש ר' אלעזר הקפר טעמא דחטא בשביל שציער עצמו מן היין והיינו אף נזיר טהור. הרא"ש ז"ל בפירושיו:

מפני ששנה בחטא. פירוש דודאי קסבר ר' אליעזר נזיר טהור נמי חוטא שהרי מביא חטאת בהמה לסוף השלמת נזירותו ולפי שחטא הוא שציער. ולכך אינו מביא נסכים.

והיינו טעמא דקראו חוטא יותר מטהור מפני ששנה בחטא שלא נזהר מטומאה והאריך נזירות וציער צער אחר על צערו שמונה נזירות בתחלה. הלכך האשה דלעיל אינה מביאה עולה ולא האשם שהפרישה שהרי האיש עוקר הנדר מעיקרו. אבל חטאת העוף שהפרישה מיהת מביאה משום דחטאת העוף קל הוא ובא על הספק וגם נמי חטאת במה שציערה עצמה ושנתה בחטא. אבל אם לא הפרישה חטאת מעיקרא לא תביאנה אחרי כן כשהפר לה בעלה כיון דמיעקר עקר אף על פי שנצטערה. וכן נמי דוקא כי נטמאת מביאה חטאת משום דקל הוא כדאמרן ואלו לא הפר לה בעלה היתה מביאה בשמיני השתא נמי מביאה כי נמי מיפר לה דהא שנתה וצערה עצמה וקרא קרי בהדיא לנזיר טמא חוטא ולא לטהור. אבל לא נטמאה לא תביא כלום כיון שהפר לה בעלה. ודוקא הפר לה בעלה אבל איש שנדר והפריש קרבן והתיר לו חכם לא מייתי כלום כיון (דשם) דיש שאלה בהקדש כשהתיר נדרו כמו כן התיר הקדש העוף והבהמה ויצא לחולין שעוקר הנדר מעיקרו ועשה הנדר וההקדש טעות גמור. אבל בהפרת בעלה לא יצא הקדש לחולין והחטאת קדוש הוא עדיין. וראיה קצת מההיא דלקמן פירוש מי שאמר ושמע כו'. מנימוקי הר' עזריאל ז"ל:

לא מיבעיא קאמר. לא מבעיא לא נכנס שיהיה יום ז' עולה לו מן המנין אלא אפילו נכנס בו ביום עולין לו. כלומר ראוי לעלות אם לא נטמא ולכך אם נטמא יביא קרבן. מאי טעמא לא מפרשת לן כי הלין מילי. כאשר פירש שמואל לתלמידיו. אמינא לא צריכיתו. תוספי הרא"ש ז"ל:

אבל נזיר טהור כו'. טהור שקבל עליו נזירות ונטמא אף ביום ראשון סותר את הכל. דכתיב והימים הראשונים יפלו כי טמא נזרו דוקא נטמא שנזר בעינן ימים הראשונים. הרא"ש ז"ל בפירושיו:

דף יט:

נטמא יום ק' חסר אחת יכול לא יסתור וזה יש לו ימים ראשונים. והא כרבנן לא מצית מוקמת ליה דלית להו האי סברא:

אמר רב פפא לאביי הלין יומי דקאמר דנפיק חד ועייל תרין או דנפקי תרין ועיילי תלת. וכל זה בין למאן דאמר מקצת היום ככולו ובין למאן דלית ליה מקצת היום ככולו. הרב עזריאל:

הלין ימים דנפק חד ומתחלי תרי. פירש ר"ת דהכי מבעיא ליה מי אמרינן כי היכי דבימים אחרונים לא בעינן אלא שיהא עוד עליו נזירות שני ימים הכי נמי בימים ראשונים

לא בעינן אלא שיהא עליו נזירות שני ימים והיינו דנפק חד ועייל תרי. או דילמא דומיא דאחרונים לגמרי בעינן שיהא עליו יום א' שלם. דיום אחרון של נזירות שלם הוא דמביא קרבנותיו ביום שאחר השלמת נזירותו ואפילו הביאם ביום שלשים כל זמן שלא הביאם לא פסקה נזירותו. אף ראשונים בעינן יום א' שלם והיינו דנפקין תרין ומתחילי תלתא. הרא"ש ז"ל בפירושיו:

מתני' בית שמאי אומרים נזיר שלשים יום. לפי (שנזיר) שנזר בחוצה לארץ וגזרו טומאה בארץ העמים דקנסינן ליה לחזור ולמנות עוד שלשים יום בטהרה. ולא יביא קרבנו לאחר מלאת ימי נזרו בחוצה לארץ ואינו עובר משום בל תאחר דיש כח ביד חכמים לעקור דבר מן התורה כי האי דהוי שב ואל תעשה:

ובית הלל אומרים נזיר בתחילה. שעשאוהו חכמים כמו נזיר והוא בבית הקברות ויחזור וימנה הכל משיבא לארץ. תוספי הרא"ש ז"ל. וא"ת והא אמרינן בפרק כהן גדול דעל טומאת ארץ העמים אין הנזיר מגלח. וי"ל דהתם מיירי כשעשה נזירות בארץ ויצא לארץ העמים ונכנס הואיל ועשה עיקר נזירותו בארץ אינו סותר את הקודמין. ומתניתין דהכא מיירי בשעשה כל נזירותו בחוץ לארץ:

לסוף שבע שנים. פירוש ביום אחרון עלתה לארץ והורוה בית הלל שתהא נזירה עוד שבע שנים אחרות בארץ ישראל. ובסוף שבע שנים נטמאת במת וסתרה הכל שנאמר והימים הראשונים יפלו כי טמא נזרו. ונמצאת נזירה עשרים ואחת שנה. אמר ר' יהודה לא היתה נזירה אלא ארבע עשרה שנה. פירוש דקסבר ר' יהודה דאם נטמא ביום מלאת אינו סותר כלל. שיטה:

גמ' דבית שמאי סברי ארץ העמים משום אוירא גזור. הכי גרסינן דאפילו נכנס לה בשידה תיבה ומגדל טמא שהחמירו על ארץ העמים לטמא אף האויר ולא בדין טומאת מת. הלכך אין טומאתה כטומאת מת ודי בשלשים יום. ובית הלל אמרי משום גושא גזור כדין מאהיל על הגוש ואם נכנס בשידה תיבה ומגדל טהור. הלכך טומאתה כדין מאהיל על המת והוי כנדר בבית הקברות. לא דכולי עלמא משום אוירא גזור. הלכך לבית שמאי די בל'. ובית הלל סברי דאפילו הכי קנסוה בעיקר נזירות. ולקמן בפרק כהן גדול מוכח כי האי גירסא דאמרינן לקמן אי משום אוירא אין לה דין טומאת מת ולא בעיא הזאה. הרא"ש ז"ל בפירושיו:

וזה לשון הר' עזריאל ז"ל. הכי גרסינן לימא בהא קמפלגי בית שמאי סברי ארץ העמים משום אוירא גזרו ואף הנכנס בשידה תיבה ומגדל טמא. שאין הטומאה באה משום הגוש וטומאת אויר קילא הלכך לא קנסינן ליה לחזור ולמנות אלא שלשים. ובית הלל

סברי משום גושא גזרו שעל גוש ארץ העמים טומאה ברקבון המת והנכנס בה כנכנס בבית הקברות ולא יעלו מה שמנה כאלו מנה בבית הקברות. הכי גרסינן לא דכולי עלמא משום אוירא גזרו ובהא קמפלגי בית שמאי סברי בסתם נזירות שהוא שלשים יום קנסינן ליה ותו לא דארץ העמים בבית הקברות אינה. ובית הלל סברי אף על גב דאינה בבית הקברות קנסינן ליה לחזור ולמנות הכל. עד כאן: ויש ספרים שיש בהן גירסא אחרת. לימא בהא קמפלגי דבית שמאי סברי ארץ העמים משום גושה גזרו. פירוש ולא משום אוירה הלכך קלישא לה טומאה וקנסא בעלמא הוא ולפיכך שלשים ותו לא. ובית הלל סברי משום אוירה גזרו וכל שכן אגושה והוה ליה כמאהיל על הקבר ומשום הכי נזיר בתחלה. ודחינן לא דכולי עלמא משום גושה גזרו ולא אוירא וקנסא בעלמא הוא. והכא בהא קמיפלגי מר סבר בסתם נזירות קנסו ליה ובית הלל אמרי בתחלת נזירות קנסינן ליה. שיטה:

דף כ.

איבעיא להו בשנטמאת ואליבא דבית שמאי. והכי קאמר ליה ר' יהודה לתנא קמא ודאי אמת היה שנטמאת בסוף נזירותה ואפילו הכי לא היתה נזירה אלא ארבע עשרה שנה דהורו לה כבית שמאי להיות נזירה שלשים יום ונטמאת בסוף שלושים יום והוצרכה להיות בנזירות עוד שבע שנים. או דילמא בשלא נטמאת ואליבא דבית הלל ולא פליג ר' יהודה אתנא קמא אלא בעיקר המעשה שר' יהודה אומר שכך היה המעשה שלא נטמאת. אבל אם נטמאת היתה צריכה להיות נזירה אחד ועשרים שנה. תא שמע עלתה לארץ ישראל כו'. לא היה צריך להביא כל זאת המשנה אלא שרוצה לדקדק דכי היכי דלתנא קמא נטמאת בסוף ימי נזירותה הכי נמי לר' יהודה. הילכך פריך אי סלקא דעתך כשנטמאת ואליבא דבית שמאי אם כן נטמאת בסוף ל' יום של נזירות ארץ ישראל אם כן י"ד שנה ול' יום מיבעי ליה. ואית ספרים דגרסי י"ד שנה שלושים יום מיבעי ליה דתניא ר' יהודה אומר משום ר' אליעזר זאת תורת הנזיר ביום מלאת אמרה תורה נטמא ביום מלאת תן לו תורת נזיר. ואי סלקא דעתך כשנטמאת ואליבא דבית שמאי כיון דנטמאת בסוף שלשים לא היתה צריכה להיות נזירה אלא שלושים יום. הרא"ש ז"ל בפירושיו.
וכן פירש הרב עזריאל ו"ל וז"ל: איבעיא להו בשנטמא ואליבא דבית שמאי. הא דקאמר ר' יהודה לא היתה נזירה אלא י"ד בשנטמאה קאמר כדמיירי תנא קמא דקאמר נטמאה בסוף נזירות ארץ ישראל והיתה נזירה אחת ועשרים שנה. וקמהדר ר' יהודה ודאי נטמאת בסוף נזירות ארץ ישראל ולא היתה נזירה אלא י"ד שנה ושלשים יום דארץ

ישראל כבית שמאי ואז נטמאה והתחילה למנות ז' שנים. או דילמא בשלא נטמאה איירי ר' יהודה ואליבא דבית הלל דאמרי נזיר בתחלה. תא שמע עלתה לארץ ולסוף שבעה שנים נטמאה ונמצאת כו'. ואי סלקא דעתך בשנטמאה איירי ר' יהודה ואליבא דבית שמאי אם כן כי היכי דלתנא קמא נטמאה לסוף מנין ארץ ישראל לר' יהודה נמי נטמאה בסוף שלושים דהיינו מנין ארץ ישראל לבית שמאי. אי הכי י"ד שנה ושלשים יום מיבעי ליה. לא היה צריך לאתויי רישא דמתניתין דהכא דמיד מצי למפרך י"ד ושלשים יום מיבעי ליה. אלא לרווחא דמלתא נקטיה כדאשכחן גבי שבת עלה דההיא דבירית.

ויש ספרים דגרסי שבע ושלשים מיבעי ליה דתני ר' יהודה משום ר' אליעזר זאת תורת הנזיר ביום מלאת ימי נזרו נטמא יום מלאת תן לו תורת נזיר. וצריך לפרש פירוש על הסוגיא. וברוב ספרים גרסינן שלשים מיבעי ליה. ואלו גרס חד אלא שמן השבע פשיטא ליה ולא הזכירם. הרב עזריאל ז"ל.

ונראה לי דפירוש גרסת שבע ושלשים אם כן גרס שלשים הוי פירושו כפירוש הרא"ש ז"ל לגרסת שלשים ותו לא. איבעיא להו הא דתנן ר' יהודא אומר לא היתה נזירה אלא י"ד שנה כשנטמאת קאמר ואליבא דבית שמאי. פירוש דאית ליה לר' יהודה שאף י"ד שנה לא היתה נזירה כי אם על ידי שנטמאה דסבירא ליה לר' יהודה כבית שמאי דאמרי דכי עלתה לארץ אינה צריכה למנות אלא שלשים. ונטמאה לסוף שלשים יום בארץ. ועכשו סותרת ומונה עוד שבע שנים שהרי הוצרכה לסתור כל נזירותה כיון שנטמאת. ונמצא דלר' יהודה היתה נזירה י"ד שנים ושלשים יום. דאף על גב דאין צריך לבית שמאי אלא למנות שלשים מכל מקום כי נטמאת צריכה למנות כל השבע שנים דהשלשים יום של ארץ ישראל שהם משום קנס היו כמו סוף נזירות של חוצה לארץ. והיינו דוקא אליבא דבית שמאי דאין צריכה למנות בארץ אלא שלשים יום. דאי לבית הלל דאמרי נזיר בתחלה הרי צריכה היא לחזור ולמנות בארץ שבע שנים אחרות ואם נטמאת בסוף המנין שמנתה בארץ אם כן היתה נזירה אחד ועשרים שנה. או דילמא כשלא נטמאת היתה נזירה י"ד ואליבא דבית הלל. פירוש אליבא דבית הלל דוקא דאמרי נזיר בתחלה נמצא כי כשנכנסה לארץ לא הוצרכה למנות אלא שלשים יום נמצא שלא היתה נזירה אלא שבע שנים ושלשים יום. ויש מפרשים כשנטמאת ולבית שמאי כלומר אפילו לבית שמאי והוא הדין לבית הלל אפילו לבית הלל דמיירי כשנטמאת בתחלת נזיריות של ארץ ישראל שלא סתרה אלא שני ימים או שלשה דהשתא אף על גב דנטמאת ליכא אלא י"ד. או בשלא נטמאת ולבית הלל דוקא כדפרישנא. תא שמע עלתה לארץ כו'. ר' יהודה אומר לא היתה נזירות אלא י"ד שנה ואי סלקא דעתך בשנטמאת ואליבא דבית שמאי

האי י"ד שנה ושלשים יום מיבעי ליה. פירוש דהא נטמאת ביום אחרון של שלשים יום משנכנסה בארץ נמצא כי מנתה שלשים יום משום קנס ואם נטמאת לסוף השלשים יום בארץ סותרת כל נזירותה אפילו לבית שמאי כיון דנטמאת שהרי אנו רואים שאלו נזירות חוצה לארץ נמשך עד סוף שלשים. ונמצא שהיא סותרת כל הנזירות הראשונה והוו להו י"ד שנים ושלשים יום. אלא שמע מינה מתניתין בשלא נטמאת מיירי ואליבא דבית הלל דאמרי נזיר בתחלה:

תניא נמי הכי ר' יהודה אומר משום ר' אליעזר זאת תורת הנזיר ביום מלאת ימי נזרו התורה אמרה נטמא ביום מלאת תן לו תורת נזיר. פירוש דהיינו שלשים יום. ותימה מאי תניא נמי הכי. לפיכך יש גורסין כך ואי סלקא דעתך כשנטמאת ואליבא דבית שמאי האי י"ד שנה שלשים יום מיבעי ליה דתניא ר' יהודה משום ר' אליעזר אומר כו'. פירוש ובמשנתנו ביום מלאת נטמאת כדקתני לסוף שבעה נטמאת ואם כן לא היה לה לסתור אלא שלשים יום בלבד בתורת סתם נזיר:

מתני' מי שהיו שתי כתי עדים מעידין אותו אלו מעידין שנדר שתים. שקבל עליו שתי נזיריות ואלו מעידין שנדר חמש. באותה שעה שאתם אומרים שנדר שתים אנו אומרים שנדר חמש. הרא"ש ז"ל בפירושיו:

בית שמאי אומרים נחלקה עדותן. שמכחישות זו את זו ואין כאן נזיר כלל. אבל כת ביחד מעידה נדרת כך אפילו הוא מכחישה אין בידו להכחישה על פיו. הר' עזריאל ז"ל:

ובית הלל אומרים יש בכלל חמש שתים ויהא נזיר שתים. ודאי בכת אחת אפילו בית הלל מודו דנחלקה עדותן שהאחד אמת והאחד משקר הרי אין שם אלא עד אחד אמיתי. תוספי הרא"ש ז"ל:

גמרא ובית הלל אומרים יש בכלל חמש שתים ושניהם מעידין על שתים. ולתנא דמתניתין גם בית הלל מודים בכת אחת דנחלקה עדותן. הרא"ש ז"ל בפירושיו.

וזה לשון שיטה: מתני' דקתני דפליגי בית שמאי ובית הלל בשתי כתות דלא כי האי תנא. דתניא אמר ר' ישמעאל בנו של ר' יוחנן בן ברוקה לא נחלקו בית שמאי ובית הלל על שתי כתי עדים שאחת אומרת שתים ואחת אומרת חמש שיש בכלל חמש שתים. עד כאן:

אמר רב הכל מודים כו'. ככתוב בתוספת.

הא קא מכחשן אהדדי. פשיטא ומאי קא משמע לן רב אפילו בלא מונה נמי הויא הכחשה. הרא"ש ז"ל בפירושיו: וכתוב עליו הגהה וז"ל: ולא דמי לכשאומר חמש סתם שנוכל לפרש דבריו שרוצה לומר שקבל עליו חמש נזיריות זה אחר זה הלכך אף על פי

שמוכחש בשלוש בשנים מיהא אינו מוכחש. אבל כשאומר שקבל עליו ה' נזיריות ביחד אי אפשר לקיים דבורו לא כולו ולא קצתו שהרי חברו מכחישו הלכך הויא הכחשה. עד כאן. ואית דגרסי הכי אמר רב אילימא אחד אומר חמש ולא שתים. וגם לפירוש התוספות. שיטה. וכן פירש הרא"ש ז"ל בפירושיו וז"ל: במערבא אמרי אין הכחשה במונה באתקפתא דרמי בר חמא עד כאן. וצריך עיון דמשמע דאחד אומר חמש דהוי הכחשה לדברי הכל ואם כן כיוצא בזה אחד אומר מאתים ולא מנה ואחד אומר מנה ולא מאתים משמע דהויא הכחשה תוספי הרא"ש ז"ל:

סליק פרק מי שאמר קמאפרק מי שאמר בתרא

דף כ:

הותר הראשון הותרו כולן. פירוש אם בא הראשון לחכם והתיר לו נדרו גם האחרים הותרו לפי שאמרו ואני כמוהו ותלו נדריהן בנדרו. ויש מפרשים משום דחכם עוקר את הנדר מעיקרו וכיון דהתיר החכם לראשון נמצא דהנדר עקור מעיקרו ואין לאחרונים במה יתפשו:

גמ'. יתיב ריש לקיש והוא שהתפיס. מלתא באפי נפשה היא ולא אמתניתין קאי. הר' עזריאל:

והוא שהתפיסו כולן תוך כדי דיבור. פירש רבינו תם שיעור תוך כדי שאלת תלמיד לרב שלום עליך רבי כדמוכח פרק מרובה. ומכל מקום המחובר לתוך כדי דיבור מועיל כגון שאמרו שלושה ואני ואני שהן שלוש תיבות כנגד שלום עליך רבי אף הרביעי שאמר ואני הואיל ומחובר לתוך כדי דיבור מועיל שכן הוא דרך בני אדם כשהוא עוסק בשום קנין או בשום מעשה ובא רבו ונתן לו שלום עליך רבי חוזר לענין ראשון שהיה עסוק מתחלה ולא הוי הפסקה. אבל החמישי לא הוי נזיר דאיכא ארבעה ואני בנתים.

אמר ליה ר' יהודה נשיאה תוב לא שבקת רוחא לתלמידא. לשהות לתפוס נזירותו שמיד שאמר שלום עליך רבי יצטרך לומר ואני ואם לא אמר מיד ואני לא יתפוס נזירות באמירת ואני בתמיה. אלא סבירא ליה דאפילו שהה זמן גדול יכול הוא להתפיס נזירות בראשון דבציר מידות נזירות לא הוי דכי נזיר עובר עליו ואמר אהא הרי זה נזיר.

תניא נמי הכי כר' שמעון בן לקיש ושהה כדי דיבור ואני. פירוש ששהה מעט יותר מכדי דיבור ואמר ואני הוא אסור וחבירו מותר. פירוש הראשון שאמר הריני נזיר אסור וחבירו שאמר ואני מותר דלאו אקמא קאי. לימא מסייע ממתניתין מי שאמר הריני נזיר אסור וחבירו שאמר ואני ואני ותו לא. ולר' יהודה נשיאה הוה ליה למימר ואני ואני

חמשה פעמים הואיל ולאחר כדי דיבור מועיל. בשלמא לר' שמעון בן לקיש אין לתמוה ליתני ארבע פעמים ואני בתוך כדי דיבור דאינו חושש דמילתא דפשיטא היא דתוך כדי דיבור כדיבור דמי.

תנא כי רוכלא ליחשוב ולידיל ולא חש התנא להאריך כל כך. ור"י מפרש תנא כרוכלא ליחשוב וליזיל. כלומר אי הוה תני פעמים הרבה לא מוכח מיניה דלא בעינן תוך כדי דבור דסבירא ליה דחד בחבריה מתפיס באותו שלפניו ולא בראשון והואיל וכן אמאי הוה תני ואני טובא כי רוכל ליחשוב וליזיל כיון דלא נפקי לן מידי. אבל ר"י כי יתיב וקאמר והוא שהתפיסו כולן תוך כדי דבור של חברו דוקא שלש פעמים ואני שהם ג' תיבת שלום עליך רבי אבל הרביעי לא היה יכול להתפיס בראשון. אמר ליה תוב לא שבקת רוחא לתלמידים שאם נתן שלום לרבו לא יוכל שוב לומר ואני דין הוא שיוכל לומר ואני הואיל ומחובר הוא לתוך כדי דבור ועד ד' פעמים יכול להתפיס בראשון. תניא נמי הכי מי שאמר הריני נזיר ושמע חברו ושהה כדי דבור ואמר ואני מיד אחר ג' תיבות הוא אסור הראשון וחברו מותר השני אף על פי שדבורו מחובר אל כדי דבור לא יועיל רק תוך כדי דבור עצמו כר' שמעון בן לקיש. והוי פשוטה השיטה דלכך נקט לעיל תוך כדי דבור והשתא כדי דיבור. לימא מסייע ליה כו' ואני ואני (לא) מדנקט ב' פעמים ואני שמע מינה דלא מהני אלא ג' כר' שמעון בן לקיש. תוספי הרא"ש ז"ל:

אמר ליה ר' יהודה נשיאה כו'. ומיהו ר' שמעון בן לקיש לא חש להשיב על דבריו. שיטה:

דף כא.

כי רוכלא ליחשב וליזל. אפילו אי הוי תנא רביעי לא הוה שמעינן מיניה דסמוך לכדי דבור כדבור דמי דסבירא ליה לתנא דמתניתין דחד בחבריה מיתפס ולא בראשון. וכיון דלא נפקא לן מיניה מידי לא תני ליה. ופריך כיון דלא שמע מינה מידי לא ליתני אלא חד. משום דקתני סיפא כו'. הרא"ש ז"ל בפירושיו. וכן פירש הר' עזריאל ז"ל וז"ל: ומשני כי רוכלא ליחשוב וליזיל. פירוש מי סברת כולהו בקמייתא מיתפיס לאחד בחבריה מיתפיס כדמוכח בסמוך. אם כן אי הוה תני ואני טובא כי רוכלא ליחשוב וליזיל כיון דלא נפקא לן מידי. עד כאן לשונו:

ואקשינן וליתני חד ולאשמועינן הכי נמי. פירוש ומדנחת למיתני טפי מחד שמע מינה דוקא קתני ומסייעא לריש לקיש. ופרקינן הכי נמי דמבעי למיתני חד ואני ותו לא. שיטה:

איבעיא להו חד בחבריה מיתפיס. כל אחד שאומר ואני אאותו שלפניו קאי ואם כן מתפסי עד אלף כל אחד תוך כדי דבור של חברו. או דילמא אקמא אתפסי ולא מצי אתפוסי באמירה אלא תוך כדי דבור של ראשון. הר' עזריאל ז"ל:

איבעיא להו כל חד בחבריה מיתפיס או דילמא בקמא מתפיס. דאי אמרת בקמא מתפיס טפי מכדי דבור לא. ולפירוש ר"ת דפירש דלר' יהודה נשיאה מתפיס והולך לעולם עומד בעיא זו לרבי שמעון בן לקיש. וא"ת תיפשוט מדר' שמעון בן לקיש דאמר לעיל והוא שהתפיסו כולן תוך כדי דבור. יש לומר דר' שמעון בן לקיש לא פירש בהדיא תוך כדי דבור של דבור ראשון וי"ל בתוך כדי דבור דחבריה אמר. תוספי הרא"ש ז"ל:

תא שמע ואני ואני ותו לא. הכי גרסינן ואי סלקא דעתך חד בחבריה מיתפיס ליתני ואני ואני ואני. כיון דנחית למניינא טפי מחד ליתני טובא ג' או ד'. אלא שמע מינה בקמא מיתפיס ולהכי לא תני דהוי טפי מכדי דבור. ויש ספרים דגרסי ליתני ואני טובא. הרב עזריאל ז"ל:

כי רוכלא ליחשוב וליזיל. אדרבה סבירא ליה דכל חד וחד בחבריה מיתפיס וליכא חידוש במאה יותר מבשנים. ומבשנים איכא חידוש למידק דוקא אחרון כדפרישינן לעיל לאשמועינן דחד בחבריה מיתפיס. ומיהו הוכחה גמורה לא הוי דאיכא למימר דלא דק התנא כדאיתא לקמן. הרא"ש ז"ל בפירושיו:

משום דאמר פי כפיו כו'. בתמיה. ורמינהי ידי נזירה רגלי נזירה לא אמר כלום. כדמפרש ואזיל דבעינן דבר שהנשמה תלויה בו. הר' עזריאל ז"ל:

דף כא:

הכי קאמר יעשה פי כפיו מיין ושערי כשערו מלגוז. ומיירי מתניתין דאמר כך בפירוש ובאחד מהם שאמר הוי נזיר. אי נמי אפילו לא פירש כיון ששמע שאמר חבירו הריני נזיר ואמר איהו פי כפיו הוי כאילו אמר פי כפיו מיין. אבל כשאמר מעצמו ידי או רגלי נזירה לא אמר כלום אם לא הזכיר אבר שהנשמה תלויה בו. והכי תניא בתוספתא פי כפיו שערי כשערו הרי זה נזיר. ידי כידו רגלי כרגלו הרי זה נזיר. ידי נזירה רגלי נזירה לא אמר כלום. הרא"ש ז"ל בפירושיו:

אם שלו היתה בהמה. אם של בעל היו הבהמות שהפרישה עכשיו שאינה צריכת להם שהיפר לה תצא ותרעה בעדר דהוו חולין גמורין. לר' יהודה דאמר משועבד לה בעלה לשלם קרבנות חובותיה ומסתמא משועבד להביא קרבנות נזירות כמו חובתה כדלקמן אפילו הכי תצא לחולין כי הפר לה דלמידי דצריכי לה משועבד לה למידי דלא צריכי

לה לא משועבד לה. ולרבנן דאמרי לא משועבד מיירי הכא דאקני לה. ולמידי דצריכא לה אקני לה למידי דלא צריכי לא אקני לה ולכך תצא לחולין. ואם שלה היתה בהמתה תמות. ואי סלקא דעתך בעל מיעקר עקר אמאי תמות תיפוק לחולין דהוי כאלו לא נדרה כלל. אלא לאו מיגז גייז ובשעת הפרשה היה קדישת ולכך החטאת תמות. הר' עזריאל ז"ל.

והיינו טעמא כיון דצריכה כפרה כר' אלעזר הקפר דאמר נזיר טהור חוטא הוא ובשעת הפרשתא הופרשה לכפרה השתא דהפר לה הוי כחטאת שמתו בעליה. והא דלא מפרש תלמודא כיון דצריכה כפרה כר' אלעזר הקפר כדמפרש בסמוך משום דלקמן קריבה הוצרך ליתן טעם יפה להקרבתה. אבל הכא דלמיתה אזלא לא חש להאריך. ואית דגרסי כיון דלא צריכא כפרה משום דכבר הפר לה בעלה הוי כחטאת שמתו בעליה. ונראה לי לפרש כיון דצריכה כפרה אף על גב דבעל מעקר קא עקר מכל מקום בשעה שהפרישתה היתה צריכה כפרה כלומר היתה מחוייבת להביאה. ואף על גב דהפר לה בעל ומיעקר קא עקר לא הוי הפרשה בטעות אלא כחטאת שמתו בעליה. הרא"ם ז"ל בפירושיו: וכתוב עליו הגהה וז"ל: פירוש לפירושו ולא בעינן לטעמא כר' אלעזר הקפר להך פירושא. עד כאן:

דף כב.

כרבי אלעזר הקפר דאמר נזיר טהור חוטא הוא והא דכתב קרא בטמא מפני ששנה בחטא. הלכך בהך דנטמא מביא חטאת העוף כיון דקל הוא וגם כבר הפרישתה. והכא קראו לטמא חוטא דגבי בהמה אמרינן לעיל תמות אף על גב דמעקר עקר לפי שהיא באה על כפרה והיא צריכה שציערה. מכל מקום לא תקרב כיון שהפר לה דלא אשכחן חטאת בהמה על הספק. אבל העולה תקרב כיון שלא נטמא דבהפרה לא פקעה קדושה מינה כיון דלדורון הוא לכולי עלמא בנזיר טהור:

הא מני ר' אלעזר הקפר היא. ולכך מייתי חטאת העוף לכפרה אף על גב דמעקר עקר. ומכל מקום עולה לא מייתי דעולת העוף דנזיר טמא כיון דכתיב בה וכפר לאו דורון הוא. ואליבא דר' ישמעאל כדאוקימנא באידך פרקין. ומכל מקום חטאת העוף מייתי כדמפרש פרק קמא דנדרים משום דאשכחן דחטאת העוף דאתיא על הספק. ולקמן נמי דרשינן מקרא שהיא באה על הספק וגלי בה קרא דנקל להקריבה יותר משאר זבחים. ואל תתמה דלעיל אמר חטאת תמות ואוקימנא לה כר' אלעזר הקפר והכא נמי הוה לן למימר תמות. דאיכא הפרש דהתם בנזיר טהור שאינו צריך כל כך כפרה ולכך יש לנו

להחשיבו כמו מתו בעליו או נתכפרו. אבל נזיר טמא בעי כפרה טפי כדפירשנו משום דשנה בחטא ולא הוי כנתכפרו בעליו:

אלמא בעל מיגז גייז. אף על פי שהוכחנו מהך ברייתא דכיון שאינה מביאה עולת העוף דמעקר עקר. הך ברייתא פליגא עלה. ונראה לי דאפשר ליישב דלא פליגא דאף על גב דמיגו גייז אינה מביאה עולת העוף דכתיב והזיר והביא אימתי והביא כשצריך להזיר. אבל זו שהופר נזרה אף על פי שנטמאת תחלה אינה צריכה להביא. הרא"ש ז"ל בפירושיו:

דף כב:

רב זוטרא בריה דרב מרי אמר היינו דרמי בר חמא דבעי רמי בר חמא הרי עלי כבשר זבחי שלמים מהו. פירש ר"ת דרב זוטרא בא ליישב דלא תקשינה הנך תרתי ברייתות אהדרי ומתוך כך תפשוט בעיא דרמי בר חמא. וסבירא ליה לרב זוטרא דכלהו תנאי סברי בעל מיעקר עקר כדמוכח ברייתא קמייתא מדאינה מביאה עולת העוף. ואם שתת יין ונטמאת למתים אינה סופגת ארבעים. ואפילו הכי סוברת הברייתא בתרייתא דחברתה אסורה משום דבעיקר קא מתפיס. דאף על פי שהפר לה בעלה ועוקר הנדר מעיקרו דעתה להתפיס כמו שהיתה מעיקרא קודם שהפר לה בעלה. ותפשוט מהכא הא דבעי רמי בר חמא בפרק קמא דנדרים אם היה לפניו בשר זבחי שלמים לאחר זריקה ואמר פירות הללו כזה מהו מי אמרינן בעיקרא למה שהיה לפני זריקה קא מתפיס ואסור או דילמא בצננא קא מתפיס כמו שהיה עתה לאחר זריקה שנצטנן האיסור והלך לו קא מתפיס. ומהכא תפשוט דבעיקרא קא מתפיס. ואם תאמר אי מעקר עקר מה בין זה לאומר הריני נזיר ואומר חברו ואני דאמרינן הותר הראשון כו'. ויש לומר כו' ככתוב בתוספות. ובתוספותיו ז"ל כתב וז"ל: ועוד נראה לחלק דאפילו לא תתבטל עקר הנזירות לגמרי כאלו לא נדר לא דמי למתני'. דאלו היה יודע השני שיתיר לו חכם לראשון היה דעתו לומר הריני ממש כמותך. אבל הכא היתה יודעת שהפר לה בעלה לראשונה דשייך טפי למימר בעיקרא מתפיס. עד כאן לשונו. וא"ת היכי בעי למיפשט מהכא בעיא דרמי בר חמא דהויא אחר זריקה כדמוכחא סוגיא דהתם הלכך שייך למימר בה כדהשתא קא מתפיס. אבל הכא אמרה ואני קודם שהפר לה בעלה הלכך מסתבר למימר בעיקרא קא מתפיס. וי"ל כיון דמעקר עקר איגלאי מלתא דבשעה שאמרה ואני היתה ראשונה מותרת והויא לה כמתפיס בבשר זבחי שלמים לאחר זריקה. ואם תאמר השתא דאמרינן דבעיקרא קא מתפיס אם כן אפילו אמרה ואני אחר שהפר לה בעלה תהא אסורה מידי

דהוה אמתפיס בבשר זבחי שלמים לאחר זריקה דפשטינן מהכא דבעיקרא קא מתפיס. וי"ל דלא דמי דודאי שלמים אף לאחר זריקה שם זבח עליהם ואיכא למימר דכוונתו להתפיס בעיקרו. אבל אשה לאחר הפרה אין שום נזירות עליה והוי כאדם שלא נדר מעולם ואמר חברו עליו ואני.

מי דמי התם כיון דאמר הרי עלי כבשר זבחי שלמים אף על גב דמצי אכיל ליה בחוץ מיקדש קדישי ואיכא למימר מיטעא טעי האי נודר וסבור שיכול להתפיס בשלמים לאחר זריקה הלכך אמרינן בצננא קא מתפיס. אבל הכא ליכא למיטעי ולמימר דבצננא קא מתפיס הלכך אפילו אמרינן הכא בעיקרא קא מתפיס בבעיא דרמי בר חמא מצינא למימר דבצננא קא מתפיס. והיה קשה להר"ם על פירוש שיטה זו דבעינן למימר דסבירא ליה למר זוטרא דאף על גב דבעל מעקר עקר הויא חברתה אסורה. ולעיל פשיטא ליה לתלמודא דאי מעקר עקר דחברתה שריא. והיה מפרש דודאי מהך ברייתא פשטינן דמיגז גייז ופליגא אברייתא דלעיל. והכי קאמר מר זוטרא תיפשוט מהכא בעיא דרמי בר חמא הרי עלי כבשר זבחי שלמים מהו. וסבירא ליה דבעיא דרמי בר חמא הוי במתפיס לפני זריקה ואחר כך נזרק הדם. כי מתפיס איניש בעקרא מתפיס כמו שהוא עתה או דילמא בצננא מתפיס כיון שיודע שהדם עומד ליזרק וכגון דחזינא הכא דאי מיגז גייז חברתה אסורה שמע מינה בעיקרא מתפיס שגם היא יודעת שסופה יכולה לבא לידי היתר על ידי הפרת הבעל. ומיהו קשה דבפרק קמא דנדרים משמע דבעי רמי בר חמא לאחר זריקה כו' ככתוב בתוספות. וי"ל כו' ככתוב בתוס'. הרא"ש ז"ל בפירושיו.

אי נמי הכי קאמר הרי עלי כבשר זבחי שלמים ואמר כן לפני זריקה אחר שנזרק הדם מהו. איכא דאמרי היינו דרמי בר חמא. ואין לחלק ביניהם ואי אמרינן הכא בעיקרא קא מתפיס כמו כן נאמר בההיא דרמי בר חמא. אלא האי איבעיא ליה הריני בעיקביך.

תוספי הרא"ש ז"ל:

דבעי רמי בר חמא. בפרק קמא דנדרים הרי עלי פירות אלו כבשר זבחי שלמים. אי נמי כגון (דמיית) דמחית בשר זבחי שלמים קמיה שנזרק הדם עליה (ומיית) ומחית נמי דהתירא קמיה ואמר זה כזה מהו. כי מתפיס איניש בעיקרא מתפיס כמו שהיה בשר זה קודם זריקת הדם שהיה אסור באכילה ואסור. או דילמא כבשר זבחי שלמים לאחר זריקה קאמר שהבשר מותר באכילה ומותר. ופירוש בצננא היינו לבסוף דכל דבר שהוא חם מצטנן לבסוף. ויש מפרשים מצננא כמו שהיא עכשיו אחר שנצטנן האיסור ונח לו ונעשה היתר. ויש תימה שהרי במלתא דרמי בר חמא כי מתפיס בעיקרא גם אחר שנעשה בשר השלמים היתר אמרינן והוי תפיסותא. ואלו הכא ודאי אי אמרה חברתה

ואני אחר שהפר לה בעלה אפילו אמרינן בעיקרא מתפיס לאו כלום הוא דדוקא כי אמרה חברתה ואני קודם שהפר אמרינן חברתה אסורה. ואם כן היכי פשיט מינה דרמי בר חמא. וי"ל דבדרמי שייך שפיר בעיקרא אחר זריקה דכך נקראת בשר שלמים אחר זריקה כמו לפני זריקה הלכך איכא למימר דבעיקרא מתפיס. אבל הכא כי אמרה אשה זו ואני ליכא למימר בעיקרא מתפיס אלא אם כן אמרה זה קודם הפרה והפר לה הבעל דהשתא אפילו כי אמרינן דמעקר עקר הויא תפיסותא. וא"ת כיון דאפילו אי אמרינן דמעקר עקר חברתה אסורה מאי איכא בין אי אמרינן מיגז או מעקר עקר. יש לומר נפקא מינה כגון ששתתה יין וגילחה במזיד ואחר כך הפר לה בעלה. אי מעקר עקר אינה לוקת. ואי מיגוז גייז תלקה. וכן אם נטמאה ואחר כך הפר אי מעקר עקר לא תביא עולת העוף ואשם. ואי מיגז גייז מביאה עולת העוף ואשם. שיטה. וזה לפי פירוש ר"ת:

הכי גרסינן. הרי עלי כבשר זבח שלמים מהו כי מתפיס בעיקרא מתפיס או דילמא בצננא קא מתפיס. פירוש האומר פירות הללו כבשר זבח השלמים מהו. מי מתפיס בעיקרא קודם זריקת דמים והוי דבר הנדור ומיתסר בפירות. או דילמא בצננא כו' לאחר זריקת דמים ונצטנן האיסור ואם כן דבר הנדור לא הוי ולא מיתסר בפירות. והכא נמי בעיא דאיבעיא לן אי חברתה אסירא או שריא ודאי אי חפיטא בהדיא וחברתה אסורה. אבל לעולם תיבעי לך אי מעקר או גייז לענין מלקות או קרבן כגון אם נטמאת או שתת קודם הפרה. והאי ודאי מצינן לאוכוחי מההוא דלעיל דאוקימנא כר' אליעזר דמעקר עקר אבל מההיא דחברתה אסורה לא מצינא למיפשט דלאו טעמא משום דמיגז גייז אלא משום דבעיקרא קמיתפיס. ואי אמרת מיתפיס איניש בעיקרו והיינו טעמא דחברתה אסורה ותפשוט בעיין דרמי בר חמא. מי דמי התם אף על גב דבצננא מיתפיס. אף על גב דלאחר זריקת דמים מצי אכיל ליה מקדש קדיש. פירוש מי דמי ליכא למפשט בעיין דרמי בר חמא מהכא כי נמי אמר טעמא משום דבעיקרא קא מתפיס. דבההיא דרמי איכא קדושה בעיקרא ובצננא ואם כן איכא לספוקי הכי דאף על גב דמותר לאוכלו חוץ לעזרה לאחר זריקה מכל מקום קדוש הוא לאוכלו תוך חומת ירושלם ולשני ימים ולילה אחד ובהא איכא למיטעי. אבל בההיא דלעיל כי אמרה ואני מי איכא למימר דבצננא קמתפיס לאחר הפרה אי הכי מה קבלה עלה. אם כן ליכא למיפשט למידי ולא דמו אהדדי. יש מפרש הך פירושא דמי דמי דגם גבי חברתה אסורה לא תיפשיט בטעמא משום דבעקרו מתפיס וכיון דלא שייך בצננא כדפריך לא שייך בעיקרא.

איכא דאמר היינו דבעי רמי בר חמא ודאי הך דחברתה אסירא איכא לדמויי ולמימר טעמא משום דבעיקרא מתפיס. אבל הא מבעיא לי הריני בעקביך מהו. ודאי אמרה לה

הריני בעקביך. פירוש אלא הא ודאי איכא למיבעי. גירסא אחריתי אלא הכי איבעיא לן אמרה לה הריני בעיקביך מאי. בכולה מילתא משמע ושריא או דילמא במקמי דהפר לה בעל משמע ואסירא. פירוש האשה שנדרה בנזיר ושמעה חברתה ואמרה הריני בעקביך ובא בעלה של ראשונה והפר לה. מהו מי אמרינן בעקביך ככולה מילתא משמע. כלומר בכל דרכיך לגמרי ואפילו בסוף המעשה משמע. בסוף המעשה הרי הפר לה בעלה ושריא נמי חברתה. או דילמא מאי בעקביך בסוף הנזירות מקמי דליפר לה בעל. ואם כן אף על פי שהפר בעל לראשונה השנייה אסורה. שיטה:

ורמינהו הריני נזיר ואת אם אמרה אמן שניהם אסורין. ואינו יכול להפר דהא קאמר הריני נזיר אם את נזירה וכי אמרה אמן הרי שניהן אסורין ואם היפר לה מופר לעצמו. ואם לאו שלא אמרה אמן שניהם מותרין שהרי תולה בנזירה כלומר אם את נזירה הריני נזיר. מנימוקי הר' עזריאל ז"ל:

אמר רב יהודה תני בברייתא מיפר שלה ושלו קיים. פירוש ולא תיתני שניהם אסורין. ולכך שלו קיים דמיגז גייז סבירא ליה. עוד יש לפרש דכי נמי מעקר עקר שלו קיים דלא תלה נדרו אלא בקבלתה גרידא שאם תקבל היא נזירות על עצמה יהיה נזיר ואם יפר לה שוב אין בכך כלום. שיטה: וכתירוץ שני כתב הרא"ש ז"ל בפירושיו וז"ל: אמר רב יהודה תני ברישא מיפר את שלה ושלו קיים כדתנינן במתניתין. ואף על גב דסיפא משמע שתלה נדרו בנדרה דאם לא אמרה אמן שניהם מותרין. איכא למימר דודאי תלה נזירותו בקבלת נזירותה הילכך אם לא קבלה עליה גם הוא אינו נזיר. אבל אם קבלה עליה לא תלה הפקעת נדרו בהפרתה. עד כאן:

דף כג.

מתני' מכת מרדות. ובתוספתא דמכות תניא מכות ארבעים מן התורה אבל מכת מרדות אינו כן אלא מכין אותו עד שתצא נפשו או שיקבל עליו. ונראה דהיינו דוקא כשאומרין לו עשה מצוה ואינו עושה דמכין אותו עד שיקבל לעשותה או עד שתצא נפשו. אבל הכא שעברה כבר לא עדיפא מאם לא הפר לה.

האשה שנדרה בנזיר והפרישה בהמתה. שלוש בהמות חטאת ועולה ושלמים. אם משלו היתה בהמה תצא ותרעה בעדר. דהפרשה בטעות היתה דכי אקני לה מידי דצריך לה מידי דלא צריך לה לא אקני לה. ואם משלה היתה החטאת שהקנה לה אחר על מנת שאין לבעלה רשות בה תמות. כדמפרש דהויא כמו חטאת שנתכפרו בעליה דלמיתה אזלא. ועולה ושלמים יקרבו דכיון דהופרשו. ונאכלין השלמים ליום אחד כאומר שלמי

נזיר. ואינן טעונין לחם. ואפילו הפרישה הלחם אין שחיטת השלמים מקדשתן. ומיהו פדיון צריך שכבר קדש קדושת דמים. וכן אין חזה ושוק טעונין תנופה דבעינן על כפי הנזיר. הרא"ש ז"ל בפירושיו:

גמ' אישה הפרם וה' יסלח לה באשה שהפר לה בעלה כו'. תמיה לי אמאי שבק תנא תרי קראי קמאי דכתיבי בפרשה וה' יסלח לה כי הניא אביה אותה ועוד קרא אחרינא והפר את נדרה אשר עליה ואת מבטא שפתיה אשר אסרה על נפשה וה' יסלח לה. ונקט האי קרא בתרא. ועוד הני תלתא קראי למה לי דהנך תלתא קראי דמייתי בשמעתין עביד להו צריכותא. וצריך עיון. ואיכא למימר דהאי קרא עדיפא ליה לאתויי משום דאשתו כגופו דמיא וקצת ברור לה שהפר לה ביום שמעו ואפילו הכי צריכה כפרה. אבל בתו לא בריר לה כולי האי שאביה הפר לה. וקרא מציעתה נמי מיירי בנערה המאורסה שאביה ובעלה מפירין נדריה ולא בריר לה כולי האי. והשתא נמי ניחא דצריכי הני תלתא קראי.

כיוצא בדבר אתה אומר והוא לא ידע ואשם. גבי אשם תלוי כתיב ודריש ליה ר' עקיבא בחתיכה אחת וקרא תניינא דריש ליה איסי בן יהודה לשתי חתיכות ותרוייהו צריכי כדמפרש אבל שתי חתיכות דאיקבע איסורא. ולא הוצרך התלמוד לומר ואי אתמר שתי חתיכות דמשמעתיה דקרא לא משתמעי שתי חתיכות אלא מייתורא דקרא דרשינן ליה. הרא"ש ז"ל בפירושיו:

ועלה בידו בשר חזיר. לאו ודאי בשר חזיר קאמר אלא ספק חזיר כדמפרש בגמרא שהיתה חתיכה לפניו ואכלה ונזכר שאכלה ולא ידע אם היה חלב או שומן.

איסי בן יהודה אומר והוא לא ידע ונסלח לו. הכי גרסינן ולאו קרא דלעיל הוא דהא בסמוך קאמר דמצריך צריכי. הר' עזריאל ז"ל:

נהי דלא עביד פסח מן המובחר מצוה מיהא קא עביד. וא"ת והא משמע בבבא קמא בפרק הגוזל קמא דאכילה גסה לא שמיה אכילה ואם כן איסורא עבד שלא יצא ידי חובתו. וי"ל דהכי קאמר נהי דלא יצא ידי חובת אכילת פסח רשע קרי ליה. מה היה יכול לעשות אם הוא כבר שבע אין לו לימנע מלאכול ואין ראוי לקרות רשע אם אכלו. ור"ת תירץ דתרי גווני אכילה גסה ככתוב בתוס':

הוא שנתכוון לשם עבירה. כמאן דאמר ביבמות נכרי אסור בבתו. ואפילו למאן דאמר מותר מדור המבול ואילך גדרו עליהם גדר ערוה ופירשו מרוב עריות שהרי אם לא פירשו לא היו צריכין להשקותו יין. הרא"ש ז"ל בפירושיו:

נפשע. פשעת כאברהם בזבח ביה שקדש ביה. כך נדרש בבראשית רבה. מנימוקי הר' עזריאל ז"ל:

דף כג:

לתאוה יבקש נפרד. הלך אחר תאות לבו כדאמרינן לעיל כל הפסוקים לשם עבירה נאמרו. יש אומרים ראשי תיבות של ל'תאוה י'בקש נ'פרד ל"י"נ עולין לתשעים ושני פעמים לוט עולה כמו כן תשעים לומר ששתי ביאות משתי בנותיו לתאות עבירה כדדרשינן בבראשית רבה. ואין אנו יודעין אם לוט נתאוה להם או אם הן נתאוו לו. כשהוא אומר לתאוה יבקש נפרד הרי לוט נתאווה לבנותיו. הרב עזריאל ז"ל:

וזמרי זינה והפיל כמה רבבות מישראל. פירוש לפי שנתכוון לשם עבירה. אבל יהודה לא נתכוון לעבירה שהרי באותה שעה עדיין לא גזרו על הפנוייה. שיטה:

ומנשים היינו מעין נשים מעין ברכתם. הרב עזריאל ז"ל. וכן כתב הרא"ש ז"ל בחידושיו וזה לשונו: מנשים באהל מברכת נשים שבאהל תבורך גם היא. עד כאן:

דף כד.

מתני' והשלמים יקרבו שלמים ונאכלין השלמים ליום אחד. פירוש הואיל והופרשו לשלמי נזיר מטילין עליהן חומר שלמי נזיר. ושלמי נזיר דינן כתודה דאין נאכלין אלא ליום אחד. והוא הדין שיש להן זרוע ניתן לכהנים ומיהו אין לו להתבשל עם האיל דדוקא הנזיר ודאי שרי קרא אף על פי שנותן טעם באיל. ואין טעונין לחם אין צריך להקדיש להם לחם כשאר שלמי נזיר דהא בטל הנזירות כיון שהפר לה:

ואין טעונין לחם. ואפילו הפרישה לחם לא תהא השלמים מקדשתן הואיל והפר. ומיהו נראה שאם הפריש לחמה שצריך פדיון. וכן אין טעונין תנופה דבעי על כפי הנזיר לתנופה וליכא. תוספי הרא"ש ז"ל. וכן אין חזה ושוק טעונין תנופה דבעינן על כפי הנזיר. ופירוש לנדבה לעולת קיץ למזבח. ואף על פי שדמי חטאת מעורבין בהן הלכה למשה מסיני היא בנזיר כדאיתא בגמרא:

לא נהנין ולא מועלין. פירוש לכולי עלמא כדין חטאות המתות. שיטה:

דמי שלמים יקח בהן בהמת שלמים. ואין מועלין דקדשים קלים נינהו ואין בהם מעילה אלא באימורים לאחר זריקת דמים. ובמעות אשמעינן רבותא דלא נהנין בדמי חטאות ומועלין בדמי עולה. אבל בבהמה לאו רבותא למיתני דמועלין כי הויא הבהמה קריבה דהא פשיטא. הרב עזריאל ז"ל:

גמ' אמר רב חסדא רבנן היא. הלכך כל זמן שלא הפר לה הקנה לה משלו ומביאה כפרתה. וכי הפר לה במילתא דלא צריכא לא אקני לה. אבל לר' יהודה סלקא דעתך כיון דמשעבד לה בתנאי כתובה הוה ליה כאלו הפרישה משלה:

אדם מביא קרבן עשיר על אשתו. אף על פי שהיא ענייה כיון שהוא משועבד להביא קרבנות חובותיה והוא עשיר צריך להביא עליה קרבנות עשיר. וכן כל קרבנות שהיא חייבת. כגון חטאת ואשם וזבה ויולדת ומצורעת ונזירות. אבל נדרים ונדבות לא והכי משמע בירושלמי דכתובות פרק נערה. דקאמר התם ואפילו אכלה חלב או חללה שבת. דמשמע דוקא קרבן חובה אבל נדרים ונדבות אינו חייב להביא שמא תקניטנו ותרור בכל יום. ואף על פי שיכול הבעל להפר משום דברים דבינו לבינה דאיכא הפסד ממון. יש לחוש שמא תדור ותפרע קודם שישמע או זמנין דמטריד ולא מצי מפר לה כדאיתא בנדרים פרק נערה. אבל בנזירות ליכא למיחש שמא תקניטנו כיון שהיא מצטערת בכך. הרא"ש ז"ל בפירושיו.

והכי גריס רש"י שכך כותבת לו כל אחריות דאית לי עלך מן קדמת דנא. הכל קבלתי. ובספרים יש גירסא אחרת שכך כותב לה כל אחריות דאית לך עלי מן קדמת דנא. ושני הגירסאות בתוספתא והכי פירושא כשאדם נושא את אשתו הוא כותב לה כל האחריות דאית לך מן קדמת דנא עלי יהא לשלם שמשלם קרבנות שהיתה חייבת קודם נשואין. ואפילו היתה ענייה כשנתחייבה הקרבן ועכשיו שנשאה הוא עשיר יביא קרבן עשיר עליה. ודוקא קרבנות כפרתה כגון חטאת ואשם וזבה ויולדת ונזירה. אבל נדרים ונדבות אפילו אחר שנשאה אינו חייב להביא. ודוקא קרבנות הוא חייב להביא אפילו נתחייבה בהם קודם שנשאה. אבל אם לוותה ואכלה קודם נישואין אינו חייב לשלם כדמוכח פרק יש נוחלין דטבא ליה עבדו ליה. ואפילו לרבינו חננאל שפסק בלוותה ואכלה ונשאת דבעל יורש הוי ופרע היינו דוקא באותם נכסים שהכניסה לו משום פסידא דמלוה. אבל אם אין הנכסים בעין לא יפרע כלום. וכן פירש רבינו חננאל עצמו. תוספי הרא"ש ז"ל. וכן כתב הוא ז"ל בפירושיו. ומסיים דדוקא קרבנות חובותיה קבל עליה דלא ניחא ליה לאיניש שתהיה אשה אצלו מחוסרת כפרה. עד כאן. אבל בשיטה כתוב וזה לשונו: וכן כל קרבנות שהיא חייבת. ודוקא אותם שנתחייבה בהם משנשאת. אבל אם היתה מחוייבת בהם מקודם שנשאה לא. ואותן נמי דוקא קרבנות חובה כגון יולדת ונזירות. אבל נדרים ונדבות לא שאם כן תדור אלף עולות.

שכך כתב לה פירוש כשנשאה כל אחריות דאית ליך עלי. כלומר קרבנות שתתחייב בהם עלי לפרעם. עד כאן לשונו:

דתניא מביא אדם קרבנות עשיר על אשתו וכן כל קרבנות שהיא חייבת שכך כותב לה אחריות דאית ליך עלי מן קדמת דנא. הכי גרסינן. ולא מיבעיא אם נדרה תחתיו דהכי מיירי מתניתין. דאי נדרה קודם שנשאה לא הוה מצי מיפר לה שאין הבעל מיפר

בקודמין. וכן אם נתחייבה חטאת ואשם או זבה ויולדת ומצורעת כשהיא תחתיו דמביא קרבן עשיר בשבילה דהא משועבד לה והוא עשיר. אלא אפילו נתחייבה קודם שנשאה ואז היתה עניה חייב קרבן עשיר בשבילה דהוי כעני והעשיר דרבינן בתורת כהנים בנגעים. שכך כתב לה בכתובתה כשנשאה שמקבל עליו אחריות דאית ליך עלי והיינו כל הקרבנות שהיא חייבת. דאלו מה שלוותה ואכלה לא קאמר. ורש"י הגיה על פי תורת כהנים שכך כותבת לו אחריות דאית לי עלך. ושתי הלשונות חדא הן אלא שזה מדבר כשהוא מגרשה והיא כותבת שובר שטר כתובתה:

הכי גרסינן דאי רבנן הא לא משעבד לה. ומתניתין דקתני אם שלו היתה בהמה היכי משכחת לה. וכי תימא אפילו תימא רבנן וכגון דאקני לה דאי אקני לה הויא דנפשה ואמאי תצא ותרעה בעדר.

דף כד:

הכי גרסינן תנן אם שלה היתה הבהמה. פריך בין לרב חסדא בין לרבא הא מנא ליה הא פשיטא דמה שקנתה אשה קנה בעלה. אמר רב פפא שקמצה מעיסתה. ואין הבעל משביעה על פלכה ועל עיסתה. אי נמי יש לומר במשליש אשתו על ידי שליש דתנן לא יפחות לה משני קבין. וצימצמה עצמה ונשאר לה. ואיבעית אימא דאקני לה אחר על מנת שאין לבעלה רשות בהן. והוא הדין דמצי לשנויי דאקני לה בעל בין צריכה בין לא צריכה:

אמר שמואל לאבוה בר איהי לא תיתיב אכרעיך. כלומר לא תיתיב אלא אכרעיך עמוד על רגלך עד דאמרת לי האי מהו שלו ושלה של אחר מיתה ושלאחר כפרה. ואף על גב דמשניות נינהו לא ידע פירושן. מנימוקי הר' עזריאל ז"ל.

האיש מדיר את בנו בנזיר. לחנכו במצות או הלכה למשה מסיני כדמפרש לקמן:

מפני שראויין כולן לבא שלמים. שאם ירצה יקנה בהן בהמה שמנה וגדולה ושלמים וממעות אחרים יקנה חטאת ועולה. ואין מעילה אלא בדבר שהוא מבורר שהוא קדוש לדבר הראוי למעול בו. הרא"ש ז"ל בפירושיו:

ודאיכא שאר שלמי נזיר. לעיל מיניה איירי בקרבנות צבור בתוספתא דנזיר. וקאמר ושאר שלמי נזיר דחובה ששחטן שלא כמצותן כגון שלא לשמן דכשרין אלא שלא עלו. או ששחטו בן שנה ואיל דינו בן שתי (נשים) שנים. או ששחטו קודם ספרו ימי נזירותו. הר' עזריאל ז"ל:

ואינן טעונין לא לחם. פירש רש"י הואיל ואין באין בתורת נזירות דבעינן על כפי הנזיר. ור"י פירש דאין טעונין לחם לתנופה אבל לחם צריך להביא. הרא"ש ז"ל בפירושיו.
כמצותן קא חשיב. לעיל גבי אילים דאף על גב דנשחטו כמצותן אין טעונין לחם. שלא כמצותן לא חשיב. הר' עזריאל ז"ל:

דף כה.

והלא דמי חטאת מעורבין בהן. וא"ת אמאי לא אקשי הכי אמתניתין דקתני היו לה מעות. וי"ל דבשלמא מתניתין איכא לאוקומה דאמרה לנזירותי ולכך יפלו לנדבה דאי בעיא מתיא בכולן עולה. אבל אמתניתין דהתם קשיא ליה דעל כרחין מיירי גם היכא דאמר מעות אלו לקרבנות נזירות. דאי בדאמר מעות אלו לנזירותו דמשמע למקצת נזירות אמאי תנא מת אפילו בלא מת דינא הכי דיכול להביא בדמי כולן עולה. שיטה:
ר' שמעון בן לקיש אומר לכל נדריהם ולכל נדבותם. פירוש התורה אמרה מותר נדר יהא לנדבה. וא"ת אם כן אפילו היכא שפירש אלו לחטאת והשאר לשאר נזירות ומת אמאי אמרינן בסמוך והשאר יביא חציין עולה וחציין שלמים הוה לן למימר יפלו לנדבה. יש לומר דסבר דדוקא בחטאות מיירי קרא דהכי אשכחן בעלמא מותר חטאת בא נדבה כדאמר בתמורה פרק ולד חטאת ובזבחים פרק טבול יום זה מדרש דרש יהוידע הכהן אשם הוא לכהן אשם לה' להביא כל דבר הבא ממותר אשם וממותר חטאת יקח בהן עולות הבשר לשם ועורות לכהנים. ולפי שמצינו בעלמא מותר החטאת בא נדבה יש לנו להעמיד זה הפסוק להיכא שהפריש מעות דמי חטאת מעורבין בהן. תוספי הרא"ש ז"ל. וכן כתוב בשיטה וז"ל: התורה אמרה כו'. פירוש וסברא הוא לאוקומי לקרא במותר כי האי כו' ככתוב בתוספות. ויש מפרשים דלהכי מוקמת קרא בהכי משום דסברא הוא דבחטאת איירי דהכי אשכחן בעלמא דמותר חטאת בא נדבה כדאמר בתמורה פרק ולד חטאת ובזבחים פרק טבול יום. זה מדרש דרש יהוידע הכהן אשם הוא לכהן אשם לה' להביא כל דבר הבא ממותר אשם וממותר חטאת ילקח בהן עולות הבשר (להם) לשם ועורות לכהנים. ולפי שמצינו בעלמא מותר חטאת בא נדבה יש לנו להעמיד זה הפסוק להיכא שהפריש מעות ודמי חטאת מעורבין בהן. עד כאן. ומפרש מסיפיה דקרא דכתיב אשר יקריב לה' לעולה מוכח דאותו מותר נדר יהא נדבת עולה ולא חובה דכתיב לכל נדבותם והיינו לקיץ מזבח. ונזיר נמי משמע מדכתיב לכל נדריהם דמשמע שהכל מעורב חטאת ועולה ושלמים שהוא חייב על ידי נדר נזירות. הרב עזריאל ז"ל:

כבר פסקה תנא דבי ר' ישמעאל. דולד חטאת ותמורת חטאת למיתה אזלי. והוא הדין מתו בעליה ונתכפרו בעליה דהלכה למשה מסיני דכולהו מתות אלא דניחא ליה לאיתויי תנא דבי ר' ישמעאל דדריש להו מקרא. וכיון דחטאת מתה גם המעות כיון שפירש לדמי חטאת ילכו לים המלח.

רק קדשיך אשר יהיו לך. בתמורה פרק ואלו קדשים אמרינן רק קדשיך אלו התמורות. נראה לי מדכתיב והיה הוא ותמורתו יהיה קדש. אשר יהיו לך אלו הולדות נראה לי משום דקדושין בהוייתן:

דף כה:

יכול אף וולד חטאת ותמורת אשם כן. לא הזכיר באשם ולד דאשם בא זכר. ומשום דנקט באשם אחד נקט בחטאת אחד. הרא"ש ז"ל בפירושיו.

אמר מר ואמאי גבי ולד חטאת הוא דגמירי מיתה דהלכתא גמירי חמש חטאות מתות ולד חטאת תמורת חטאת מתו בעליה נתכפרו בעליה באחרת עברה שנתה וסימן ותמנע: **למה לי קרא**. לחטאת ואשם למעוטי דאינן קריבין הא הלכתא גמירי לה דלמיתה אזלי והלכתא גמירי לה כל שבחטאת מתה באשם רועה. תרעה עד שתסתאב ויביא בדמיה עולה. אבל אינהו גופיה לא. הרא"ש ז"ל בפירושיו.

אמרת דלא גרסינן כל שבחטאת מתה באשם רועה דבפרק אלו דברים בפסחים ובשבועות פרק קמא משמע בהדיא דירעה דרבנן דקאמר התם מותר אשם ירעה עד שיסתאב ויביא בדמין עולה. ודייק בדמיו אין אבל איהו גופיה לא גזרינן אחר כפרה אטו לפני כפרה. אלא ודאי לא נשנית הלכה כך אלא כל שבחטאת מתה באשם עולה ואתו רבנן ואצרוך שירעה עד שיסתאב ויביא בדמיו עולה פן יבא לעשות גם קודם כפרה. תוספי הרא"ש ז"ל:

ר' עקיבא אומר אינו צריך. כמו אמר מר למה לי קרא למימר דאין תמורת אשם קריבה אשם הלכתא גמירי לה דבאשם רועה. ונראה דלא משמע לר' עקיבא עשה כמו רק לר' ישמעאל ולהכי לא חש לשנויי אליבא דר' עקיבא דקרא אתא לעשה. אי נמי לעשה לא צריך קרא דמרק נפקא. הר' עזריאל ז"ל:

וסלקא דעתין אם כן דר' עקיבא דלא מייתי כר' ישמעאל רק ללמוד עשה אלא למיעוטא בעלמא. משום הכי פריך ליה קרא אינו צריך הרי הוא אומר הוא דסבירא ליה לתלמודא דהוא לא משמע עשה כמו רק דרק משמע שפיר עשה דקאי אועשית עולותיך הבשר והדם משמע רק חטאת ואשם היוצאים מכל זה מכח ההלכה לא תעשה

בתמורתן וולדותיהן כיוצא בהן והיינו עשה. אבל מהוא לא משמע עשה דלא משתעי קרא בעשייתו לאשם דליהוי משמע לאשם יעשה ולא לדבר אחר כדפירש גבי רק דקאי אועשית. הרא"ש ז"ל:

הכי גרסינן ניתק אין לא ניתק לא דאמר קרא הוא בהווייתן יהיו. והכי פירושו אשם שנאבד ונתכפר באחר ונמצא דמדרבנן צריך שירעה עד שיומם ויביא בדמיו עולה. ואם אחר שנתקו ונתנו במרעה הבהמות קודם שיומם לקחו ושחטו סתם כשר והוי עולה. ניתק אין דוקא שניתק ונעקר שם אשם ממנו כשר לעולה בדיעבד. לא ניתק לא כו' אבל אם קודם שניתקו שחטו פסול מדרבנן גזירה לאחר כפרה אטו לפני כפרה. דאמר קרא כלומר ולפני כפרה פסול מדאורייתא דאמר קרא הוא בהווייתו יהא לעולם הוא אשם עד לאחר כפרה. דאי לא הוא הוה אמינא גבי אשם נאמר אפילו קודם שיתכפר אם נמצא האבד לאחר הפרשת השני יקרב עולה אותו שאינו ראוי ליקרב אשם. קא משמע לן הוא בהויית אשם יהיה שלא יקרב עולה עד שיתכפר באחר. מנימוקי הר' עזריאל ז"ל. ובזה נתרצו קושיות התוס':

והתניא. ושאר חייבי קינין שבתורה. כגון זב וזבה ויולדת. רצו להביא חטאת בהמה יביאו כו'. לא מיבעיא שאם ירצה יביא בכל המעות חטאת העוף או עולת העוף דלשם עופות הופרשה: אלא אפילו בהמה יכול להביא בהם אם העשיר:

דף כו.

ולאפוקי הא דתניא מי שהיה מחוייב חטאת. שעבר על אחת מכל חייבי כריתות שמביאין על שגגתן חטאת ואמר הרי עלי עולה והפריש מעות ואמר אלו לחובתי. משמע לכל מה שחייב והרי הוא מחוייב חטאת ועולה. או דלמא לחובת חטאת קאמר או לחובת עולה קאמר או לשניהם קאמר. הילכך אינו יכול להביא בכולן חטאת ולא בכולן עולה אלא בחציין חטאת ובחציין עולה דמעורבין הן דמי חטאת ודמי עולה. ואם רוצה להביא בהן חטאת יקח מעות אחרים ויאמר אם דמי חטאת הם הרי טוב ואם דמי עולה הם הרי הם מחוללין על מעות. ויקח בראשונים חטאת ובשניים עולה. וכן אם ירצה להביא בהן עולה יעשה כך. ואם רוצה להביא בהן חטאת ועולה יביא שתי בהמות ויאמר מה שיש במעות הללו דמי חטאת יהו מחוללין על בהמה זו ודמי עולה על בהמה זו. ולא דמי להא דאמרינן לעיל רצה להביא חטאת בהמה יביא עולת העוף יביא. דהתם בני חדא בקתא נינהי דשניהם על דבר אחד באו.

מת והיו לו (מעות) מעות סתומים. כלומר והניח מעות אלו סתומין ולא בירר אם לחטאת אם לעולה אם לשניהם כדפרישית. ילכו לים המלח דלא גמירי דיפלו לנדבה אלא היכא דבאין לחובת דבר אחת. ור"ת פירש ולאפוקי הא דתניא דהאי תנא פליג אמתניתין ולית ליה הלכה היא בחייבי קינין:

מי שהיה מחוייב חטאת. שאכל חלב או דם. ואמר הרי עלי עולה והפריש מעות ואמר אלו לחובתי ולא פירש איזו לשם חטאת ואיזו לשם עולה. רצה להביא בהן חטאת בהמה לא יביא עולת בהמה לא יביא. דכיון דחטאת ועולה אינן באין על דבר אחד שמא לחובתי דקאמר היינו כולן עולה או חטאת ועולה מעורבין יחד. לכך אין לו תקנה כמות שהן אלא אם רוצה שיהא להם תקנה יביא מעות חולין ויתנה ויאמר אם מעות שהפרשתי כולן חטאת יתפסו אלו בקדושת עולה. ואם הם כולן עולה יהיו מחוללין על אלו ויחזרו ויקדישו לחטאת. ואם הם חטאת ועולה יחד קדושת עולה שבהן תהא מחוללת על מעות הללו והראשונים יהו כולן חטאת והאחרונים שיביא יהו כולן עולה.

מת והיו לו מעות סתומין. שאמר אלו לקרבנות חובתי והרי היא חטאת ועולה מעורבין זה בזה ילכו לים המלח ואין להם תקנה שהרי אין להם פדיון כיון שמת. והיינו לאפוקי הא דלית ביה דין נזירות דיפלו לנדבה אלא כדתני יוליך לים המלח. הר' עזריאל:

אלא אפילו אמר אלו לחובתי מפורשין הן. ולא מקרי סתומין אלא באומר לקרבנות. אבל לחובתי יש במשמעות הלשון חטאת דאינה באה כי אם חובה. וכל היכא שנתפרשה החטאת לא גמירי כדקאמר רבא אם נפלה דמי חטאת מביניהם הרי הם מפורשין. הרא"ש ז"ל בפירושיו:

איכא דאמרי כי אמר לחובתי נמי הוי כמפורשין. דלא נימא יפלו לנדבה דלחובתי משמע שפיר לחטאתי. דהא דאמר לעיל אם רצה להביא חטאת לא יביא דשמא עולה נמי הוי היינו משום שמא חייב עולה על מקום אחר. הרב עזריאל:

ויש ספרים שיש שם גירסא אחרת כך. אמר רב אשי הא דאמרת מפורשין לא לא תימא דאמר אלו לחובתי. אלא עד דאמר אלו לחטאתי ולעולתי (ואלו לעול' ואלו לשלמי) ולשלמי לאו מפורשין הן. ואיכא דאמרי אמר רב אשי לא תימא עד דאמר אלו לחטאתי ולעולתי ולשלמי אלא אפילו אמר אלו לחובתי מפורשין הן. שיטה:

אם נפלה דמי חטאת מביניהן. כגון שאמר אלו לחטאתי והשאר לשאר נזירות דמי חטאת ילכו לים המלח. הרא"ש ז"ל בפירושיו. והר' עזריאל ז"ל פירש וז"ל: אמר רב מעות סתומין דאמר במתניתין יפלו לנדבה אם נפלה דמי חטאת מביניהם בסמוך הרי אלו כמפורשין. כמו שפירש ואמר אלו לחטאתי והשאר לנזירות. והיינו אם נפלה

מביניהם דהשתא דמי חטאת מפורד מביניהם ואין כאן אלא עולה ושלמים ביחד. הרי הן כמפורשין חציין לעולה וחציין לשלמים דיש להם תקנה על ידי חלול.

דף כו:

ומועלין בהם בכולן. בעולה מעורבת בהן בכולן לאו דוקא אלא כל זמן שהיו ביחד. ואין מועלין במקצתם בחצין לבד שמא כולהו שלמים נינהו. וזה כפירוש רש"י ז"ל:

לא שנו אלא מעות. הא דאמר ר' יוחנן הלכה היא בנזיר דיפלו לנדבה היינו דוקא במעות או בדבר העומד לימכר לאלתר במעות. אבל בהמה לא שאם הפריש בהמה בין אחת בין שלש ואמר אלו לקרבנות נזירותי לא אמרינן אם מת או הופר דיפלו לנדבה אלא הוי כחטאת מפורשת שנתערבה בעולה ושלמים דימותו. ואם מכרן דמים ילכו לים המלח. דלא נתקבלה הלכה אלא למעות או בדבר העומד לימכר לאלתר במעות:

לא שנו אלא תמימה. לא שנו דבהמה הוי כדמפורשת אלא תמימה. לא מיירי (אלא) בבהמות הראויות לקרבנות נזירות כגון כבש וכבשה ואיל. דאם כן היכי הוה בעי רב שימי בר אשי לאפלוגי בהא ולמימר דבהמה לא הוי כמפורשת דהא מלתא דפשיטא היא דאי אפשר להיות בהם תערובת דכבשה על כרחין חטאת היא וכבש עולה ואיל שלמים. כדקאמר רבן שמעון בן גמליאל בסמוך הפריש שלש בהמות ולא פירש הראוי לחטאת תקרב חטאת. אלא מיירי בבהמה שאינה ראויה לקרבנות נזירות כגון שלשה פרים או פר אחר דכיון שאינה עומדת לימכר לאלתר שצריכה לרעות עד שתסתאב כרבנן דר' שמעון דאמרי בפרק ואלו קדשים המפריש נקבה לאשם תרעה עד שתסתאב כו' ר' שמעון אומר תמכר בלא מום לא הוי כמעות והוי כמפורשת שנתערבה וכי מת או הפר לה תמות. אבל בעלת מום הויא כמעות לפי שעומדת לימכר מיד. והאי טעמא שייך לר' יוחנן דאית ליה הלכה היא בנזיר דאמר דוקא במעות נתקבלה ההלכה או בדבר העומד לימכר לאלתר במעות. ולריש לקיש דיליף לה מקרא איכא לפרושי בה טעמא דחיישינן שמא באריכות הזמן פירש אלו דמים לחטאת ואי אפשר שיקריבו מהם עולה הלכך ילכו לים המלח.

אבל נסכא לא. לא הויא כסתומה לפי ששומתה ידועה ולא דמיא למעות. ולריש לקיש אינה נמכרת מיד עד שיחקרו לידע שומתה וצריך שהות ואיכא למיחש (שמא) שמא פירש מחציתה או שלישיתה לדמי חטאת.

אפילו נסכא. הויא כמעות משום שמוכרין אותה לאלתר במעות או משום דהיא עצמה מעות כיון שקונין בה. ולריש לקיש נמי אין צריך שהות במכירתה. הרא"ש ז"ל בפירושיו:

אבל סוורא של קורות לא. קביצת של קורות יחד לא הוי כמעות. כך היא סברא שהבעלי בתים מקבצין קורות לצורך בנין שלהם ואין דרך למוכרן אלא באין ומחללין את קדושתייהו על הבהמות. תוספי הרא"ש ז"ל: מאי טעמייהו דרבנן. הנהו אמוראי דאמרי מעות ולא בהמה ולא נסכא ולא סוורא של קורות אם כן מעות גמירי ולא דבר אחר. אלא מעתה מעות ולא עופות כלומר המפריש קן לחובתו ולא פירש איזה לעולה ואיזה לחטאת הוי כמפורש אחד לעולה ואחד לחטאת ואין הדבר ידוע. ואם מת ימותו. וגם אין הבעלים יכולין לברר ולומר זו לעולה וזו לחטאת כדאמרינן לעיל מי שהיה מחוייב חטאת ואמר הרי עלי עולה והפריש מעות ואמר אלו לחובתי. רצה להביא בהן חטאת לא יביא עולה לא יביא משום דחשבינן להו כמפורשין ואין ידוע למה. הכא נמי כיון דחשבתו לכל דבר חוץ ממעות אם כן כשהפריש קן לחובתו הוי כמפורש ואין הדבר ידוע ולא יוכלו הבעלים או הכהן לברר שמא ישנה מעולה לחטאת. ואם מת ימותו ולא אמרינן יקרבו עולות כדין סתומין דאמרינן לעיל תנא נזיר וחייבי קינין דדמו ליה. ואף על גב דאמרינן אין מקיצין בעופות היינו שלא יקחו עולת העוף משופר נדבה אבל אם העוף קדוש כבר מקיצין בו. והכי אמרינן ביומא בפרק טרף בקלפי אלא הא דאמר רב חסדא אין הקינין מתפרשין כו'.

ואמאי והא מעות גמירי ולא דבר אחר. וכיון שהפרישו הבעלים ולא פירשו הוו כמפורשין שנתערבו והיאך יתפרשו בעשיית הכהן. אלא שמע מינה כהן יכול לברר כדכתיב ולקח ועשה. אלמא עופות כסתומין והוא הדין נמי בהמה ונסכא וסוור של קורות. ואם מת או הפר לה בעלה יפלו לנדבה. ולריש לקיש פריך הכי: כי היכי דאמרת בבהמה ונסכא וסואר של קורות משום דרגיל לשהותן חיישינן שמא פירש הכי נמי במפריש קן כיון שעומדין אחד לחטאת ואחד לעולה מסתבר נמי למיחש שמא פירש. ואם מת ימותו ולא אמרינן יפלו לנדבה. וכן כל מפריש קן סתום לא יוכל עוד להתברר. אלא הא דאמר רב חסדא אין הקינין כו' כדפרישית. אלא שמע מינה דלא חיישינן לשמא בירר וכן נמי בבהמה ונסכא וסואר של קורות. וקשה דאדפריך מדרב חסדא ליפרוך מכמה משניות דתנן בהן קן סתומה אלמא דמתבררין אחר כך אף על פי שהפרישן סתומין. וכי תימא כגון שהבעלים אומרים שלא בררו אם כן הא דרב חסדא נמי נוקי הכי. ועוד האיך נחוש שמא ביררן כיון שהוא עצמו מביאן לכהן ולא אמר לו זו חטאת וזו.

עולה. וי"ל דדעת המקשה דאין שום דבר מתפרש אלא בשעת הפרשה או בשעת עשייה ולא בנתיים. והכי פריך אלא מעתה ולא עופות. אם הפריש עופות סתומין ומת נמי חיישת שמא אחר כך ביררן וימותו. והאמר רב חסדא כו' אלמא דאין דבר מתפרש אלא או בשעת הפרשה או בשעת עשייה וכן בהמה ונסכא וסואר של קורות נמי אין מועיל בירור אחר שהקדישו. וכן משמע ביומא בפרק טרף בקלפי דלאו דוקא בעופות קאמר רב חסדא אלא בכל קרבנות. ובקיצור הוה מצי למיפרך למאי דקאמר דחייש בבהמה ונסכא שמא בירר אחר כך והאמר רב חסדא כו'. אלא דניחא ליה למפרך מעופות אעופות.

דף כז.

אמר ליה. רב פפא לרב שימי וליטעמיך דמותבת לי דבהמה ועופות הוו סתומין כמו מעות הא דתנן הביא שלש בהמות כבשה וכבש ואיל ולא פירש אלא אמר אלו לקרבנות נזירותי. הראויין לחטאת כבשה. לעולה כבש. לשלמים איל. ואמאי והא אמרת בהמה לאו כמפורשת דמיא. וכיון שלא פירש חטאת ועולה ושלמים האיך קריבין בלא קריאת שם. אלא ודאי כמפורשת דמיא כאלו פירש חטאת עולה ושלמים ונקבעת כל אחת לשם מה שהיא דחוייה. ולאידך פירושא הכי קאמר ליה וליטעמיך דאמרת דאין ברירה מועלת אלא בשעת הפרשה או בשעת עשייה ולא בנתים. הא דתני רבן שמעון בן גמליאל דאם לקח סתם ולא פירש דהכהן מקריב הראוי לחטאת חטאת. משמע שבסתם הוא מקריב ואין צריך לקרא לו שם. אלמא דסמכינן אהא שהבעלים קראו להם שמות אחר ההפרשה.

אמר ליה ולקח ועשה אמר רחמנא. כלומר שפיר אותיבית לך מעופות שכל אחד מהם ראוי לחטאת או לעולה ואפילו הכי אמר רחמנא ולקח ועשה שאם לא בררו הבעלים בשעת לקיחה יכול הכהן לברר בשעת עשייה אלמא הוו כסתומין. אבל לא אותבת לי מידי מבהמה דאף על פי שלא פירש על כרחין כל אחת ואחת נקבעת לפי מה שהיא ראויה דמי מצית למימר הך דחטאת תקרב עולה הכא נקבה והכא זכר. ולאידך פירושא בשעת הפרשה ודאי הוקבעו כל אחד למה שהוא ראוי. הרא"ש ז"ל בפירושיו:

אמר ליה. רב שימי לרב פפא הא דפרכת מבהמה לאו פירכא דודאי שפיר אותביה מעופות דולקח ועשה אמר רחמנא. שיכול הכהן לברר בעשייתם זה לחטאת וזה לעולה. עכשו אשכחן על כרחך דעופות הוו כסתומין דאם כן בעלמא נמי ניגמר מינה לומר מעות ואפילו עופות ואפילו בהמה ואפילו נסכא שהרי נזיר וקינין חדא מלתא היא. אבל הא דפרכת מבהמה לאו כלום הוא דאף על גב דבהמה הויא כסתומה והוא

לא פירש והזכיר כלל חטאת עולה ושלמים. כיון שכל הבהמות ראויות לקרבן נזיר כי הקדישו סתם נקבעת כל אחת למה שהיא ראויה דמי מצית אמרת דהך חטאת תקרב עולה הכא נקבה חטאת והכא זכר עולה. הלכך אין קדושת חטאת נקבע אלא בכבשה וקדושת שלמים באיל וקדושת עולה בכבש. ורב פפא לית ליה הך סברא אלא בהמה כמפורשת דמיא וכן עופות ולא נקבעים בעשייה. והתם דוקא שני משום דגלי קרא ולקח ועשה ומינה לא ילפינן בעלמא:

וכי תימא הכי נמי אלא הא דאמר רב חסדא אין הקנין מתפרשות אלא בלקיחת בעלים ובעשיית כהן. בשלקח הבעלים פירש זה לחטאת וזה לעולה ואז צריך הכהן לעשות כן. או אם לא פירשו הבעלים כלום ונתנו לכהן נקבעין בעשיית הכהן זה בדין חטאת וזה בדין עולה. מנימוקי הר' עזריאל ז"ל:

דף כז:

מתיב רב המנונא אמרת בהמה בעלת מום כסתומה רמיא. פירוש הרי אמרת דבהמה בעלת מום הויא כמעות ויפלו לנדבה דכסתומה דמי. והתניא כיצד האיש מגלח על נזירות אביו. מי שהיו הוא ואביו נזירים והפריש אביו מעות לנזירות סתומה ומת. זהו שמגלח על נזירות אביו דכיון דנזיר בחיי אביו מצי למימר הריני מגלח על מעות אבי. אבל אם היה אביו נזיר והפריש אביו מעות סתומות לנזירות יפלו לנדבה דכי נדר לאחר מיתת אביו הלכה היא בנזיר דלא הוי יורש מגלח על מעות אביו. מנימוקי הר' עזריאל ז"ל. וזה הוא על דרך גרסת רש"י ז"ל:

הכי גרסינן בזמן שהיה אביו כו'. ככתוב בתוספות. יש ספרים דגרסי איפכא אבל גירסא זו עיקר דמסתבר למימר דנאמרה הלכה היכא דתחלת קבלת נזירותו היתה על סמך מעות אביו. אבל אם בחיי אביו היה נזיר כבר הוזקק להביא קרבנות משלו.

היתה לו בהמה מפורשת כו'. מאי לאו אפילו בעלת מום. אם הפריש אביו שלש בהמות בעלי מומין כמפורשין דמו דאי כסתומין דמו יפדו ויביא בדמיהן נדבה. אלא ודאי כמפורשין דמו. ולא חשבינן להו כמפורשין ונתערבו וימותו כולם. דמסתמא דמי כבשה עומדין לחטאת ודמי כבש לעולה ודמי איל לשלמים. הרא"ש ז"ל בפירושיו:

הכי גרסינן היתה לו בהמה (מפורשת) מופרשת. פירוש (מפורשת) מופרשת לקרבן שאמר בהמה זו לנזיר אבל לא פירש לאיזו תקרב. ולא גרסינן מפורשת דמשמע שפירש למה אם לחטאת אם לעולה ואם כן לא פריך מידי.

מאי לאו אפילו בעלת מום. והא פשיטא דבסתומים מיירי דומיא דמעות סתומים. ומדלא פליג בין תמימה לבעלת מום מכלל דאף בבעלת מום איירי וקאמר תקרב עולה לדמים ושלמים יקרב שלמים לדמיהן. ואמאי הא בעלת מום כסתומה דמיא והוה ליה למימר יפלו לנדבה.

לא תמימה. אין ודאי בסתומה מיירי דומיא דמעות. מיהו בתמימה מיירי דהוי כמפורשת. אבל בעלת מום מאי כסתומה דמיא ויפלו לנדבה. אי הכי מאי איריא דתני מעות סתומה ליתני בעלת מום וליפלוג וליתני בדידה. ומשני אין הכי נמי אלא בעלת מום למאי קדשה לדמי. לחללה על דמים. דמי היינו מעות דקתני. וממתניתין דקתני אם (שלא) שלה היתה העולה תקרב והחטאת תמות כו' לא ניחא למפרך ולמידק מאי לאו אפילו בעלת מום. משום דהתם לא תני ברישא היו לו מעות סתומה דיכול למימר דקתני בסיפא בהמה דומיא דמעות כמו הכא בברייתא דתני מעות סתומה. ואם כן הוה מצי לאוקומי מתניתין במפורשת. הרב עזריאל ז"ל. ובשיטה כתוב וא"ת אמאי לא פריך ממתניתין כדקתני עולה וחטאת תמות אי לאו בהמה בעלת מום ובסתומה דומיא דמעות. וי"ל דמתניתין ידע דאיכא לדחויי בתמימה. עד כאן:

ואינו יוצא בקרבן אביו. צריך עיון דודאי חטאת שמתו בעליה למיתה אזלא. ושמא הוה אמינא דכשיש לו בן צריך לקרבנו לא אזיל למיתה.

מן הקלה. חלב ודם שחייבים על זדונם כרת. על החמורה שבת שחייבים על זדונה סקילה. כיון שאין חטאם שוה דין הוא שלא יצא.

אבל יוצא הוא כו'. כגון שאכל אביו חלב או דם שחייב על זדונם כרת והפריש קרבן ובנו רוצה להביא קרבן אביו על החמורה כגון שחלל הבן שבת שהיא חמורה. תוספי הרא"ש ז"ל:

שהרי אדם מגלח על מעות אביו בנזירותו במעות סתומה. ונהי נמי דאינו מגלח על מפורשין מכל מקום כיון דמצינן לכל הפחות דמגלח על סתומין הכי נמי יביא קרבנו ממעות שהפריש אביו לחובתו. הר' עזריאל ז"ל:

דף כח.

יכול לא יצא בבהמה שהפריש לעצמו אפילו מן הקל על הקל. שכן אם הפריש בהמה על החלב והביא בשוגג על הדם או איפכא. והוא הדין מן החלב על החלב ומן הדם על הדם דין הוא שלא כיפר כשמשנה מקדושה לקדושה שהרי לא מעל ולא כיפר בפרק בתרא דכריתות. דכיון דלא מצי מעל כפורי נמי לא מצי מכפר. שאם הפריש בהמה על

החלב ושגג ונתנה לכהן להקריב על הדם דלא מעל דאכתי בקדושתייהו קיימי ולא נפקא לחולין בהכי. אי נמי אפילו מכרה כל היכא דאיתיה ברשותיה דהקדש איתא ולא מעל כיון דלא נהנה ממנה. ומיהו אם נהנה ממנה מעל אף על גב דלא נפקא לחולין. וכיון דלא מעל לא כיפר שהרי הוא עצמו לא נתכוון לצאת בחטאת זו. הלכך אפילו הביא מדעת על הדם קרבן שהפריש על החלב או על הדם שניה ומתכוין לכפר דין הוא שלא כפר כלל. אבל יוצא במעות שהפריש לעצמו מן הקלה כו'. שאם הפריש מעות לעצמו על החלב ושגג שהיה סבור שהן חולין ולקח מהן בהמה לחטאת דם כפר שהרי מעל שמוציאה לחולין. ולכך כפר משום דהרי הן מעות חולין שלקח מהן בהמה על הדם דקיימא לן כל היכא דמעיל נפקי לחולין. ואי נמי דאהני שינוי להתכפר בשגג במזיד נמי ובמתכוין לקח בהמה להקריב על חטאת דם ממעות שהפריש על החלב או מן החלב על החלב יתכפר על השניה בין מעל בין לא מעל. תלמוד לומר וכפר על חטאתו עד שיהא קרבנו לשם חטאתו ממש. וכן תניא בתוספתא דכריתות הפריש מעות לחטאת חלב והביאו לחטאת דם או אפכא בשוגג מעל לפיכך כפר. במזיד לא מעל לפיכך לא כיפר. הר' עזריאל ז"ל:

תלמוד לומר על חטאתו. לא כתיב אלא חדא זימנא על חטאתו אבל גבי כשבה כתיב יביא קרבנו לחטאת וכתוב בפרשה וכפר עליו הכהן על חטאתו. הרא"ש ז"ל בפירושיו:

קתני מיהא בהמה. שהרי אין אדם מגלח על בהמת אביו בנזיר. מאי לאו בעלת מום. ואי כסתומה דמיא אמאי אין מגלח הא למעות קיימא. ולא מצית למימר דמיירי שפירש זו לחטאתי וזה לעולתי וזו לשלמי אבל בסתומה הוי כמעות ומגלח. דאם כן אמאי תנא בסיפא אבל מגלח על מעות אביו סתומה אפילו בבהמה בעלת מום נמי סתומה מגלח. וליכא לשנויי כיון דחזיא לדמי היינו מעות דהא תנא ברישא אין מגלח על בהמת אביו דמיירי בבעלת מום ואפילו הכי אין מגלח משום דמיירי שפירש בהדיא. הר' עזריאל ז"ל:

מתני' נזרק עליה אחד מן הדמים. או חטאת או שלמים אינו יכול להפר כדי לפוטרה משאר קרבנות ומגילוח. דכיון דנזרק אחד מן הדמים ראויה היא לגלח מיד. וקודם גילוח נמי מותרת לשתות כיון דתגלחת לא מעכבא ואם כן אין כאן נדרי עינוי נפש. ודברים שבינו לבינה נמי מן הגילוח ליכא דאפשר בפאה נכרית כדמוקי בגמרא. אבל קודם זריקה אף לאחר שחיטה כיון דהשתא אסורה ביין הוי עינוי נפש ויכול להפר. הר' עזריאל ז"ל:

ור' עקיבא סבר דאפילו נשחט ולא נזרק אינו יכול להפר. ומפרש בגמרא משום הפסד קדשים. ואפשר דאף על גב דאמרו חכמים דאין לו להפר משום הפסד קדשים מכל

מקום אם הפר מופר. ומיהו משמע אינו יכול להפר דר' עקיבא כמו אינו יכול להפר דתנא קמא. ותימה הוא דאם נטמאת שתביא קרבן טומאה. הרא"ש ז"ל בפירושיו:
ר' עקיבא אומר נשחט עליה אחת מן הבהמות אינו יכול להפר. בגמרא מוקי לה בחטאת שאין לו תקנה ואיכא הפסד קדשים. וכיון דמותרת לשתות ביין לאחר זריקה בהאי פורתא ליכא למיחש לעינוי נפש נגד הפסד קדשים. וגם אפשר בפאה נכרית סבירא ליה כתנא קמא.
במה דברים אמורים בתגלחת טהרה. שאז מותרת ביין מיד לאחר זריקה הלכך לא מצי מיפר. אבל תגלחת טומאה יפר אף לאחר זריקת דמים לפי שיכול לומר אי אפשי באשה מנוולת. דכיון שאסורה לשתות ביין עד זמן ימי נזירות שלם מצטערת ומתכחשת ומתגנה בעיניו וישנאה ולכך מיפר דהוי דברים שבינו לבינה. ולהכי לא נקט לישנא דעינוי נפש להודיע דאף ר' עקיבא דאמר לאחר שחיטה דאיכא עינוי נפש לא מצי מיפר משום הפסד קדשים בתגלחת טומאה מודה דיפר כיון דאיכא ניוול שיש זמן ארוך כל כך. הר' עזריאל ז"ל. ורבי אומר דאף בתגלחת הטהרה יפר משום דגלוח לאשה ניוול ויפר כדי שלא תצטרך להתנוול בגילוח. ונראה לי דאפילו נזרקו כל הדמים מפר כל זמן שלא גלחה. הרא"ש ז"ל בפירושיו:
גמ' מתניתין דלא כרבי אליעזר דאי כר' אליעזר האמר תגלחת מעכבת וכיון דלא גלחה אסורה ביין וכיון דאית לה נוול מצי מפר. ואף על גב דנזרק הדם ויכולה לגלח עצמה ותהא מותרת ביין. מכל מקום כיון דאכתי לא גלחה ואיכא עלה מידי דשייך עינוי נפש מצי מיפר. וניוול דנקט לישנא דמתניתין נקט.

דף כח:

ותנא דידן כיון דאיזרק עלה דם כו'. לא הוה צריך מלתא דתנא קמא דהא על תנא קמא קאמר דלא כר' אליעזר. אלא משום דצריך לפרש מלתא דר' עקיבא ולמיפרך עלה הדר מפרש מלתא דתנא קמא. הר' עזריאל ז"ל:
מתקיף לה ר' זירא ואמאי איכא הפסד קדשים יזרוק הדם שלא לשמן ויתיר בשר באכילה. דכל הזבחים שנזבחו שלא לשמן כשרין. והאי שלא לשמן לאו דוקא אלא משום דכיון שהפר לה אינה עוד נזירה (מי לא תנן כבשי עצרת). והכי קאמר יזרוק דמה ואף על גב דסתמה שלא לשמה קאי אלא לשם שלמי נדבה דאינה עוד נזירה.
מי לא תנן כבשי עצרת ששחטן שלא לשמן. פירוש שלא לשם כבשי עצרת או ששחטן לשם שלמי עצרת.

אבל שחטן לפני זמנן או לאחר זמנן כלומר לפני עצרת או לאחר עצרת הדם יזרק והבשר יאכל. פירוש ביום טוב עצמו יזרוק הדם אף על פי ששחטן שלא לשמן. ועל ידי כך מותר הבשר באכילה היום לאחר הקטרת האימורין. ויש אומרים הדם יזרק שלא לשמו דאי לשמו מיפסלי. ואי אית להאי תנא נדרים ונדבות קרבים אם כן יקטיר האמורין בו ביום ויאכל הבשר בו ביום. ואי סבירא ליה אין קרבין ביום טוב לא יקטיר האמורין עד הערב ולא יאכל הבשר עד הערב דכל כמה דלא מיקטרי אימורין בשר לא מצי אכיל. ומכל מקום כי נמי אין נדרים ונדבות קרבין ביום טוב מותר לזרוק הדם דאינו אלא שבות. אבל אם לא היה זורק הדם היום יהיה הדם נפסל בשקיעת החמה ויפסל הקרבן.

ואם היתה שבת לא יזרוק. פירוש ואף על פי שאין בזריקת דם אלא איסור דרבנן מכל מקום החמירו בה חכמים משום דתקוני זביחה שאני שמתקן הבשר לאכילה והאמורין להקטרה. ודמי לשאין מקטירין תרומה ומעשרות כיון שאינן חובת היום.

ואם זרק הורצה להקטיר אימורין לערב. פירוש אבל היום לא יקטיר. שיטה:

ואי אית ליה אין קרבין כו'. ככתוב לעיל. ואם נטמאו או אבדו אימורין לא מעכבי באכילת בשר. ואם היתה שבת לא יזרוק לפי שמתקן בשר לאכילה ואימורין להקטרה. אי נמי לא יזרוק שהדם אסור לטלטל כיון שאינן חובת היום משום דהוי שלא לשמן. ואם זרק הורצה להקריב איברים לערב ולאכול הבשר אחריה.

הכא במאי עסקינן דשחיט חטאת בצפון. ועל חטאת מצי מגלח כדתנן אם גילח על אחת משלשתן יצא. ואם כן אף קודם זריקה לא מצי מיפר דהא בחטאת אין לו תקנה כדתנן כל הזבחים שנזבחו שלא לשמן כשרין חוץ מפסח וחטאת. ולהכי לא מצי למיפר אף על פי דאיכא עינוי נפש כיון דאיכא הפסד קדשים. אבל קודם שחיטה מפר אף על גב דאי הוי מופרש הוי אזיל למיתה לא מיקרי הפסד קדשים אלא כשנשחט ונפסל אחרי כן. הרב עזריאל ז"ל:

דתנן אם גילח על אחת משלשתן יצא. לכאורה לא הוה ליה לאיתויי רישא דהך דקתני היה מביא חטאת עולה ושלמים דמשמע מינה דחטאת ברישא. ויש ליישב דמשום דתנא קמא הוא דאיצטריך לתלמודא למימר הכי דלא תיקשי לך למתניתין דאמר לא יפר אמאי והלא בשביל חטאת אינה מותרת לשתות ביין. ואהא מהדר אם גילח על אחת משלשתן יצא. תוספי הרא"ש ז"ל וככתוב בתוס'.

וזה לשון הרב עזריאל ז"ל: ולר' עקיבא לא הוה צריך לאתויי הך מתניתין דאם גלח על אחת משלשתן דהא אפילו לא היתה יכולה לגלח לא מפר משום עינוי נפש כיון דאיכא הפסד קדשים. וניוול נמי ליכא שאינה מתכחשת בזמן מועט כזה. אלא לרבנן מייתי לה

למימר דמותרת ביין מיד לאחר זריקת אחד מן הדמים ולכך לא מצי מיפר. ומסתמא מיירי בחטאת דומיא דר' עקיבא. הרב עזריאל ז"ל.
ורבי סבר. דמזוהם בעיני הבעל שתתן אשתו על ראשה פאה נכרית:
מתני' האיש מדיר את בנו בנזיר. אף על פי שהוא קטן וכל דין נזירות עליו ומביא אביו קרבנותיו. ואם נטמא מביא קרבן טומאה. ומספקא לי אם שתה יין או שנטמא למתים אי מיקרי מחאה. דמסתבר למימר הכי כיון שעשה דבר שהנזיר אסור בו אין לך מחאה גדולה מזו. ומיהו מדנקט גלח משמע דוקא שעשה מעשה בגופו. הרא"ש ז"ל בפירושיו:
גמרא יש ספרים דגרסי איש אין אשה לא. והיינו מתניתין דאין אשה מדרת ונקט לה משום דבעי למיפרך בתר הכי לריש לקיש אי הכי אפילו אשה נמי. הרב עזריאל ז"ל:
וזה לשון הרא"ש ז"ל בפירושיו. מאי טעמא. דאיש מדיר את בנו בנזיר וגם מאי טעמא דאשה לא. הלכה היא בנזיר. כך נאמרה הלכה למשה מסיני כדי לחנכו במצות דנזירות סייג לפרישות. עד כאן:

דף כט.

ואין אשה חייבת בבנה לחנכו. והא דאמר בסוכה מעשה בהילני המלכה שישבה בסוכה ושבעה בניה קטנים עמה ואמרו התם שכל מעשיה על פי חכמים היו. יש לומר דשמא היה להם אב מישראל. אי נמי לרווחא דמלתא עשתה כן.
אי קסבר בנו חייב לחנכו במצות. כדי שיהא מלומד לעשות מצוה כשיגדיל אבל בתו אינה חייבת כל כך במצות שיחייב האב לחנכה. והא דאמר פרק שני אחד התינוק ואחד התינוקת מחנכין אותן להתענות ביום הכפורים. וי"ל דשמא חינוך דתענית שאני דדבר קל הוא לשמור בתו בכך. אבל לשומרה כל ימי הנזירות מטומאה ומיין אין דרך האב לשמור בתו כל כך ולא אטרחוה רבנן. ועוד יש לומר דשאני גבי תענית יום הכפורים שהאשה חייבת כמו האיש ולכך צריך להרגילה כדי לעשות כשתגדיל. תוספי הרא"ש ז"ל:
אפילו נדרים נמי. דנדרים נמי סייג לפרישות. הרא"ש ז"ל בפירושיו:
לא מיבעיא קאמר. כלומר אין הכי נמי האב מדיר בנו בנדרים. והא דלא תני ליה הכא משום דלא איצטריך אלא נזירות נקט לרבותא דלא מיבעיא נדרים דליכא ניוול אם הוא מקיים רצון אביו. כגון אם מדיר ליתן צדקה שאמר קונם פירות הללו עליך אם אינך עושה סוכה ונוטל לולב ואתרוג ובהא ליכא ניוול. אלא אפילו נזירות דאיכא ניוול אם מקיים רצון אביו מצי מדיר ליה אביו וחייב לחנכו. מנימוקי הר' עזריאל ז"ל:

כל כמינהון קרובים דאמרין לא תגמריה מצות. כלומר למונעו מחינוך המצות. קסבר כל חינוך דלא חשיבה בזיון הוא ולא ניחא ליה. כל חינוך שאין קרובין מחשיבין אותו ביזוי ולא ניחא ליה לנער ולא רצו חכמים לתקן חינוך בזה שמא ישמע לקרוביו ויעבור על נזירותו. הרא"ש ז"ל בפירושיו:

קסבר כל חינוך דלאו חושביה. שאין קרוביו ואוהביו מסבירין לשבח בזיונא ליה לנער. ולא הטריחוהו חז"ל להטריחו בעינוי כזה. ואית דגרסי כל חינוך לאחשוביה והאי בזיונא הוא ולא ניחא ליה. תוספי הרא"ש ו"ל.

קסבר ריש לקיש כל חינוך דחשיבא בזיונא לא ניחא ליה. הכי גרסינן והכי פירושו. כל חינוך שאינו חשוב שהקרובים אין מחשבין אותן חינוך מצוה כגון של נזירות שאינו אלא מכחיש עצמו ומצטער על פרישתו מן היין. בזיונא הוא ולא ניחא ליה לבן בהאי חינוך. ופירש ר"ת כל חינוך לאחשובי ותיבה אחת היא. והכי קאמר כל חינוך להחשיבו הוא והאי בזיונא הוא ולא ניחא ליה.

בשלמא לר' יוחנן משום הכי מגלח. בהיתר אף על גב דעביד הקפה דהלכה כך היא. אלא לריש לקיש הא קעביד הקפה. כשמגלח ראשו בתער בסוף ימי נזירותו וקעבר גדול המקיפו. הר' עזריאל ז"ל:

הקפת כל הראש לא שמה הקפה. דלא מיקרי הקפה אלא המשוה צדעיו לאחורי אזניו. הרא"ש ז"ל בפירושיו:

ופרקינן קסבר חולין שנשחטו בעזרה לאו דאורייתא. פירוש אינו אסור להביאו ולשוחטו בעזרה ולאכלו שם שהכל מותר. וכן מותר להביא לחם עם האיל ולהניף בעזרה. והאמורין של חטאת איכא למימר יעלה לשם עצים והדם יזרוק לשם מים. ועולה ושלמים יעשה לשם נדבה. ובשר אשם ולחם דמייתי יאכל בפדיון שאין בהן אלא קדושת פה. שיטה:

חולין שנשחטו בעזרה לאו דאורייתא. הלכך בסוף ימי נזירותו דמייתי חטאת עולה ושלמים החטאת דמקטר אימוריו מקטר להו לשם עצים והדם יזרק לשם מים והבשר יאכל. ועולה ושלמים יקריב אותם לשם נדבה. ואם נטמא בנתיים דמייתי אשם האימורין יקטיר לשם עצים והדם יזרוק לשם מים. וחטאת העוף נאכל כו' והדם יזרוק לשם מים. ועולת העוף מקטיר לשם עצים. הר' עזריאל ז"ל:

מנין לחטאת העוף הבאה על הספק שאינה נאכלת. כגון ספק זבה ויולדת. וקצת קשה דמשמע ליה דפשיטא ליה דבאה על הספק אלא דמייתי קרא דאינה נאכלת. וצריך לומר דסיפא דמלתא נקט וכולה אתיא מהך קרא. הרא"ש ז"ל בפירושיו:

מנין לחטאת העוף הבא על הספק שאינו נאכל שנאמר והזב את זובו לזכר ולנקבה מקיש נקבה לזכר. כלומר שוין הן בזה שכמו שזכר מביא קרבן על הודאי כך נקבה דזיל קרי בי רב הוא. ולכך נקישם יחד מכל וכל ומה זכר מביא קרבן על הספק אף נקבה מביא קרבן על הספק. וקצת קשה מה פשוט לן בזכר יותר מבנקבה. ואי מיירי בחטאת חלב שמביא זכר על הודאי ואשם תלוי על הספק הכי נמי מביאה אותה נקבה. ואי בחטאת העוף ודאי מפורש כאן וכאן וספק אינו מפורש לא בזכר ולא בנקבה. ונראה לר' דמיירי בזכר הבא על ספק זבה ואקשייה אהדדי לומר מה זכר מביא קרבן על הספק אם אינו יודע אם זבה היא אם לאו כשבא עליה מביא אשם תלוי. אף נקבה מביאה על הספק אם אינה יודעת אם זבה היא אם לאו או יולדת ספק ולד הפילה או רוח מביאה חטאת העוף על הספק. ומה זכר ממין שמביא על ודאי כמו שבהמה מביא על חטאת מאותו מין יהא אשם תלוי שמביא על הספק אף נקבה מביאה עוף על הספק כמו שמביאה על הודאי.
אי מה זכר מביא קרבן ונאכל. אשם תלוי שמביא על הספק נאכל. אף נקבה אמרת לא. אמור מעצמך דבר זה לא נקישם יחד שהרי אם אמרת בזכר שכן איסורו איסור חולין בעזרה ואיסור נבלה דמלוקה הלכך מביא ואינו נאכל. והוא הדין זכר יביא על ספק זיבתו חטאת העוף ואינו נאכל דלא גרע מנקבה. הרב עזריאל ז"ל:

דף כט:

עד מתי מדיר האיש בנו בנזיר עד שיביא שתי שערות. אבל משהביא שתי שערות אינו ברשותו כלל ואינו יכול להזירו. ואם הזירו אביו קודם שהביא שתי שערות והביא תוך ימי נזירותו נתבטל הנזירות. הר' עזריאל ז"ל:
וכיון דנפיק מרשותיה תו לא מיחייב. דכל מצוה שהוא מחוייב בה אין אביו מחוייב לחנכו בה. קסבר מופלא סמוך לאיש דרבנן וקרא וכי יפליא אסמכתא בעלמא היא. הרא"ש ז"ל בפירושיו. וצריך עיון דהכא מסקינן דכולי עלמא סבירא להו מופלא סמוך לאיש דרבנן ובפרק יוצא דופן סבר ר' יוחנן וריש לקיש דמופלא סמוך לאיש דאורייתא. תוספי הרא"ש ז"ל:
ואיבעית אימא דכולי עלמא מופלא סמוך לאיש הוי דרבנן. ור' יוסי בר יהודה סבר כיון דנזירות אביו אינו אלא מדרבנן לא דחי מופלא דרבנן. והוא הדין דמצית למימר דכולי עלמא כדי לחנכו במצות ובמופלא פליגי דלר' יוסי בר' יהודה הוא דאורייתא. ויש ספרים דגרסי ליה בהדיא. הר' עזריאל ז"ל:

והביאו לפני רבן גמליאל לבודקו. וביום שהדירו אביו הביאו והיה יותר מבן י"ג והביאו לבודקו אם הביא שתי שערות. ר' יוסי בר' יהודה אומר לא כך היה המעשה. אלא בשנת י"ג הדירו והביאו לבודקו אם היה יודע לשם מי נדר. אל תצטער לבודקני. דממה נפשך אהיה נזיר או בשביל אבי או בשבילי. והיינו תנאי תנא קמא כרבי ור' יוסי כר' יוסי בר' יהודה. הרא"ש ז"ל בפירושיו. אבל הר' עזריאל ז"ל כתב וז"ל: שהדירו אביו בנזיר והביאו לפני רבן גמליאל לאחר שהדירו כמה ימים לידע אם הביא שתי שערות ובטל נזירות אביו שהדירו כדתניא בתוספתא בהדי גילח או הביא שתי שערות. ור' יוסי סבר לידע אם הגיע לעונת נדרים. ואמר לו אל תצטער לבודקני. שבתחלת הדרה שאמר לי אבא אמור אהא נזיר וצוני שאדור בנזיר גמרתי בלבי. אם קטן אני אהא בשביל אבא. ואם גדול אני אהא בשביל עצמי. נמצא שהוא נזיר ממה נפשך מאותה שעה ולכך הניח מלבודקו. ואמר מובטח אני בזה כו' שחכמה גדולה עשה שבשעת מעשה שהיה מדירו אביו נזכר לחשוב כל זה כדי שיהא נדיר בלא בדיקה. עד כאן:

אלא לרבי אם גדול אני כו'. הא ברשותיה דאבוה. דסלקא דעתך דלרבי נמי קטן וגדול לענין נדרים קאמר. ולהכי פריך אפילו הגיע לעונת נדרים ברשות אבוה קאי. ומשני דאליבא דרבי לאו קטן וגדול לענין נדרים קאמר אלא קטן וגדול ממש בהבאת שערות. והיינו אם בשביל אבא כגון שלא הבאתי שתי שערות אהא בשביל אבא. ואם לאו שהבאתי שתי שערות אהא בשביל עצמי. ומלתא דפשיטא היא דלרבי הוי פירושא הכי אלא דתלמודא שקיל וטרי לפרש דברי רבי משום דבעי לאקשויי עליה. הרא"ש ז"ל בפירושיו:

בשלמא לר' יוסי בר' יהודה דאמר עד שיגיע לעונת נדרים וכו'. היינו דקאמר אני כו'. פירוש אם קטן אני שלא הגעתי לעונת נדרים ואין נזירותי כלום אהא בשביל אבא. ואם גדול אני שהגעתי לעונת נדרים אהא בשביל עצמי שאין בנזירות אבא כלום. וכיון שיודע להפלות נדריו קיימין והוי נזיר. וזה חכם גדול היה כדמפרש שידע להזהר בכך. והשתא כל חד וחד אהא בשביל אבא אהא בשביל עצמי דוקא כדמפרש.

אלא לרבי דאמר עד שיביא שתי שערות אם גדול אני אהא בשביל עצמי הא ברשותיה דאבוה קאי. על כרחך אם קטן דקאמר מיירי קטנות דקודם עונת נדרים שאז אינו ראוי לנזירות ולכך זקוק לומר אהא בשביל אבא דהא משהגיע לעונת נדרים לא מיקרו קטן. ולא היה לו לומר אלא אהא בשביל עצמי אי לא הוה מספקא ליה אלא בעונות ושערות. אלא ודאי קטן ממש קאמר ואם כן מאי אם גדול אני דמשמע גדלות דמיד אחר אותו קטנו דקא סליק מינה והיינו עונת נדרים דגדול סתם גבי נדרים הוי הגיע לעונת דקיימא

לן מופלא סמוך לאיש דאורייתא כר' יוחנן וריש לקיש פרק יוצא דופן. וגם מדלא פירש בהדיא אם הבאתי שתי שערות אם לא שמע מינה דגדול דקאמר הוי עונת נדרים. ועוד דלא הוי מדלג עונות נדרים שבנתים מתנאו. ואם כן דלשון גדול משמע לכאורה בעונת נדרים טפי משערות למאי איצטריך להתנות שיהא בשביל עצמו בחנם ולא חשש לכבוד אביו שהדירו. הא ברשותיה דאביו קאי והוא ציוהו לידור מחמתיה והרשות בידו להדירו עד שיביא שתי שערות. ועוד דלא שייך אהא בשביל עצמי אלא היכא דפקע רשות אב דומיא דאהא בשביל אבא דלית ליה כח עצמו. והכא בין בגדלות בין בקטנות דקאמר הוא ברשות אביו ואין כאן שום ספק אם יאמר על פי אבא.

דף ל.

אלא דאמר בשביל אבא אהא. כלומר כך גמר בלבו אהא נזיר בשביל אבא או בשביל עצמי אם כבר פקע רשות אבא. אבל לא הזכיר כלל הנודר קטן וגדול בדבריו אלא סימנא ופירושא הוא דבקטיה בברייתא וקטן קטן ממש וגדול גדול ממש לאחר הבאת שערות.

אי דאייתי שתי שערות מעיקרא קאי בנזירות דיליה. כלומר אם הביא שתי שערות קודם שהדירו אביו קאי בנזירות דידיה דאין לאביו רשות עליו ויחול נזיר עצמו שאמר אהא בשביל עצמי. לבסוף קאי בנזירות דאבוה. פירוש אייתי שערות לבסוף לאחר שלשים יום שהדירו אביו שכבר השלים נזירות אביו קודם שהביא קאי בנזירות אבוה. כלומר הרי נזירות אביו חל עליו וצריך קרבן על אותו נזירות. ופטור על נזירות עצמו דלא אמר אהא בשביל עצמי אלא אם לא יוכל לחול נזירות אביו והרי חל.

הכי גרסינן אלא דאייתי במיצעי מאי. כלומר אם בשעת ההזרה לא הביא שתי שערות אלא תוך השלמת שלשים לנזירות אביו הביא שערות שעת הפקע רשות אביו ובטל נזירות אביו שהדירו. דבהדיא תניא בתוספתא דנזיר בהדי גילח או שהביא שתי שערות. מאי כיון דאין נזירות פחות משלשים יום נמצא שאין כאן שום נזירות מחמת אביו ונמצא שצריך לחול נזירותו דלכך נתכוון שיהא נוהג נזירות שלם או בשביל אביו או בשבילו כדי להתחנך במצות.

הניחא לר' יוסי בר' יהודה דאמר עד שיגיע לעונת נדרים. דלדידיה כי אמר אהא בשביל אבא אהא בשבילי ניחא דאם הוא קטן בשעת הדרה הוי נזיר בשביל אביו. ואם היה גדול דהגיע לעונה הוי בשביל עצמו. וליכא למיבעי אם הגיע במצעי מאי דכיון דבשעת נזירות אביו היה קטן חל עליו נזירות אביו באותה שעה ומשום הגעת עונת נדרים לא פקעא. דאף על גב דר' יוסי בר' יהודה הכי הוא דמשהגיע לעונת שראוי לנזירות עצמו שוב אין

אביו מדירו. מכל מקום אם הדירו כבר בעודו קטן מיפקע מיהא לא פקע עד דיביא שתי שערות וכדתניא בתוספתא. ולכולי עלמא אתי אם כן בחד נזירות של שלשים יום סגי וניחא שפיר דמועיל בדיקה לדידיה. אלא לרבי דאמר לדידיה עד שיביא שתי שערות מאי איכא למימר. מה מועיל בדיקה לדידיה האיכא למיחש דילמא אייתי שתי שערות בי מיצעי וצריך נזיר אחר לעצמו כדפירשנו.

לרבי לית ליה תקנתא עד דיתיב דיליה ויתיב דאבוה. פירוש כדפירשנו דאיכא למיחש דילמא אייתי בי מיצעי ואייתי שתי שערות יום אחרון של נזירות אביו ונתבטל ולא היה נזיר כאן כלל שאין נזירות פחות משלשים. וצריך להתחיל לעצמו שלושים יום אחרים שלמים לפי שאמר אהא בשביל עצמי והוא כבר הגיע לעונת נדרים וראוי לנזירות עצמו אחרי שלא נשלם נזירות אביו והוי כמאן דליתיה. הילכך נוהג שתי נזיריות משום ספיקא דמיצעי. ומכל מקום אהני דיבורא למיפטריה מבדיקה ולהביא אחר ס' יום קרבן נזיר ודאי. ולכך אמר מובטחני בזה. לשון ר"ן. מנימוקי הרב עזריאל ו"ל:

הניחא לר' יוסי בר' יהודה דאמר עד שיגיע לעונת נדרים. ניחא דאפילו אם הגיע לעונת נדרים בי מיצעי לא בטלה נזירות אביו. ולהביא שתי שערות ליכא למיחש דבשנת י"ג הוה קאי ואפילו אם הביא שתי שערות שומא נינהו. וקשיא לי דרבי יוסי בר' יהודה הוא דקאמר בנדה בפ' יוצא דופן דמשנת תשע ואילך אם הביא שתי שערות הוי גדול. ואיכא למימר כיון דמלתא דלא שכיחא היא שיביא סימנין קודם שיהא בן י"ג לא חיישינן שמא הביא. הרא"ש ז"ל בפירושיו:

מתני' הכי גרסינן האיש מגלח על נזירות אביו ואין האשה מגלחת על נזירות אביה. כיצד מי שהיו הוא ואביו נזירים והפריש אביו מעות סתומים לנזירותו כו'. אמר ר' יוסי הרי אלו יפלו לנדבה שאין זה מגלח על נזירות אביו. דכיון דבחיי אביו נדר והיו שניהם חייבים קרבן בכי האי גוונא לא גמירי הלכה. שם. והרב עזריאל ז"ל גריס כגירסת רש"י ז"ל וז"ל: הכי גרסינן מי שהיה אביו נזיר והפריש מעות סתומין לנזירותו ומת ואמר הריני נזיר על מנת שאגלח על מעות אבא. אמר ר' יוסי הרי אלו יפלו לנדבה ואין זה מגלח על נזירות אביו. ואיזהו שמגלח על נזירות אביו מי שהיו הוא ואביו נזירים והפריש מעות סתם לנזירותו ומת זהו שמגלח על נזירות אביו. כך היא הגירסא והכי פירושה. אמר ר' יוסי הרי אלו יפלו לנדבה הואיל ולאחר מיתת אביו נדר. ואף על פי שמעות שהפריש אביו סתומה דבהכי לא גמירי הלכה למשה מסיני. ואף על גב דאמר על מנת לאו כלום היא דלא מצי לאתנויי עליהם. ואיזהו שמגלח כלומר ואיזהו שגמירי הלכה דמגלח. היה

הוא ואביו נזירים והפריש אביו מעות סתומה לנזירות. ודוקא סתומה אבל מפורשת לא גמירי הלכתא. עד כאן.

גמ' מאי טעמא. דבן מגלח על נזירות אביו מאי שנא משאר קרבנות דאמר לעיל דנפקא לן מקרבנו בקרבנו הוא יוצא ואינו יוצא בקרבן אביו.

הלכה היא בנזיר. פשיטא מאי למימרא בן יורש אביו בת לא. ולמה ליה לאשמועינן דאין אשה מגלחת על נזירות אביה. תוספי הרא"ש ז"ל. וכן כתוב בשיטה וז"ל: האיש מגלח על נזירות אביו. מאי טעמא כלומר מאי שנא משאר קרבנות דאמרינן לעיל בקרבנו הוא יוצא ואינו יוצא בקרבן אביו ומה דריש. אמר ר' יוחנן הלכה היא בנזיר. ואין האשה מגלחת על נזירות אביה ואקשינן פשיטא בן יורש את אביו בת לא. כלומר ואם כן למה ליה לאשמועינן דאין אשה מגלחת על נזירות אביה. עד כאן:

דף ל:

איבעיא להו פליגי רבנן עליה דר' יוסי ואם תמצא לומר פליגי אירישא. דאפילו הוא ואביו נזירים יגלח על מעות אביו. או אסיפא. דאפילו נזיר אחר מיתת אביו אינו מגלח דלית להו הלכה. הרא"ש ז"ל בפירושיו. וכן פירש הרב עזריאל לגרסת רש"י ז"ל וז"ל: פירוש אירישא דקאמר ר' יוסי דהיכא דנדר לאחר מיתת אביו אינו מגלח על נזירות אביו ואיירי רבנן במגלח. או אסיפה כלומר ברישא מודה דאינו מגלח אלא אסיפא דוקא פליגי דאמר ר' יוסי אם נדר בחיי אביו דמגלח ורבנן פליגי וסברי אפילו הכי דאין מגלח.

הכי גרסינן תא שמע כיצד אמרו האיש מגלח על נזירות אביו בזמן שנדר בחיי האב. אבל אם נדר לאחר מיתת אביו אינו מגלח על נזירות אביו דברי ר' יוסי. ר' אלעזר ור' מאיר ור' יהודה אומרים בין כך ובין כך אינו מגלח על נזירות אביו. והברייתא כתוספתא. והשתא מוכח דאסיפא פליגי רבנן. כך היא הגירסא ופירושין נפישין. וברוב ספרים גרסין גירסא אחרת ואינו עיקר דהכי מוכח בתוספתא כדפרישית. עד כאן לשונו.

הלכתא גמירי לה. ואינה בדין חלוקה בשוה וכל דקדים מגלח. יש מפרשים מי שקדם לידור נזירות ראשון. ויש מפרשים כל הקודם זכה בהן. שיטה:

בעי רבא גריס ר"ת. דאי חד אמורא לא היה לו לתלמוד להפסיק באמצע הבעיות ולומר בעי רבא. תוספי הרא"ש ז"ל:

בכור ופשוט מהו. נראה לי דאם תמצא לומר קאמר דאפילו אם ירושה גמירי ופלגי הני מילי בשני פשוטים אבל בכור ופשוט לא קרינן ביה בכל אשר ימצא לו. או דילמא כל דין ירושה אית ליה. ואם תמצא לומר לפום מאי דשקיל מגלח בחולין הוא דאית ליה פי

שנים. כגון שאמר אביו אלו מעות לנזירותי ולא אמר לקרבנות נזירותי. אבל בהקדש לא. אם אמר לקרבנות נזירותי. והוא הדין דמצי למבעי גם בפשוט אי גמירי הלכה במעות דהקדש. ופירוש זר הוא. ונראה לפרש דסיומא דמלתא היא. אם תמצא לומר ירושה היא ולפום מאי דשקיל מגלח בשני פשוטין כל חד מגלח לפום מאי דשקיל ולא אמרינן כל דקדים מגלח. אפילו הכי בכור ופשוט לא מגלח לפום מאי דשקיל בשאר נכסים דבחולין הוא דשקיל פי שנים דקרינן ביה בכל אשר ימצא לו. או דילמא לא שנא. הרא"ש ז"ל בפירושיו. וכתוב עליו בגליון פירוש לפירושו. ולמאי דפרשינא דרבא נמי באם תמצא לומר מבעיא ליה צריך לפרש דהא בעיא הויא בקמייתא אלא דבלישנא אחרינא בעי לה. עד כאן:

אביו נזיר עולם כו'. כי גמירי הלכתא בסתם נזירות. פירוש כששניהם בסתם נזירות. והוא הדין דמצי למיבעי אם שניהם נזיר עולם אלא שקיצר התלמוד ואם תמצא לומר קאמר. הרא"ש ז"ל בפירושיו: סליק פרק מי שאמר בתרא פרק בית שמאי

דף לא.

כיצד. שור שחור שיצא מפתח ביתי ראשון ויצא לבן ראשון. מפרש בגמרא במסקנתא ואחר כך יצא שחור וסברי בית שמאי ראשון לשחורים קאמר ובית הלל סברי ראשון לכולן. וכן דינר וכן חבית. אבל השתא סלקא דעתין יצא לבן ולא יצא שחור אחריו. אי נמי יצא שחור אחריו וטעמא דבית שמאי דקדוש דלכשיצא שחור קאמר והיה סבור שיצא ראשון לכך אמר ראשון. וכן נראה:

גמ' ובית הלל סברי אם כן שיצא בראשון מיבעי ליה. דהוי משמע ביציאה ראשונה קודם לחברו שחור. אבי ראשון משמע ראשון יכוין והרי יצא תחלה לבן. הר' עזריאל ז"ל:

דף לא:

בית שמאי אומרים כולם נזירים. כל הששה שהתפיסו כולם נזירים. ואף על גב דנזירות בטעות הוא ששני הראשונים מכחישים זה את זה שאם האחד נזיר אין השני נזיר ודברי החמישי והששי ודאי ליתנהו ואפילו הכי קאמרי דכולהו נזירים. והוא הדין הקדש בטעות שור שחור שיצא מביתי ראשון ויצא לבן אף על גב דלא נתקיימו דבריו הוי קדוש. הרא"ש ז"ל בפירושיו.

אמרי הכא סברי בית שמאי הקדש בטעות הקדש. כלומר מההיא דששה נזירים איכא למשמע הכי דהתם ודאי נזירות בטעות וקאמרי כולם נזירים משום דכולם לנזירות

איכוונו שכל אחד היה סבור בדבריו וגמר בדעתו להיות נזיר בכל ענין. ומה שאמר שזה איש כלומר לפי שהיה סבור שהוא כדבריו. ודמי שפיר לתמורה דאמר שור שחור שבביתי יהיה תמורה על זה וחזר ואמר מיד כסבור הייתי לומר לבן הוי השחור תמורה שאנו מקיימין מה שאמר בפיו אף על פי שלא היה לבו לכך והכא נמי נקיים מה שאמר בפיו הריני נזיר אף על פי שאמר לנו שהיה סבור שזה איש כלומר הוי נזיר. תוספי הרא"ש ז"ל:

הכא במאי עסקינן דקאי בטיהרא. בצהרים אחר שיצאו כבר כל השוורים אמר (שגם) שור שחור שיצא כבר מביתי ראשון יהא קדוש. ואמרו ליה לבן נפק ואמר אילו הייתי יודע שיצא לבן ראשון הייתי אומר לבן ואיכא למימר דדעתו היה על איזה שור שיצא ראשון.

והא קתני שיצא אימא שיצא כבר. נראה (לו) לי שאין חילוק במסורת בין קריאה להבא ובין לשעבר אלא מסתמא שיצא להבא קרינן דומיא (דהנר) דדינר וחבית וכן ההיא דנזירים.

הא דקאמרי בית שמאי דכולהו נזירים כגון דאמרי אותם שלא נמצאו כדבריהם אילו הוה ידענא דלאו הכי הוא לא הוה אמינא הכי אלא הכי.

אימא שעלה. ואחר שנמצא של כסף אמר אילו הוה ידענא הוה אמינא של כסף הרא"ש ז"ל בפירושיו:

בתורא דקרמונאי. באותה מלכות כך שם האומרין קרמונאי. תוספי הרא"ש ז"ל. והר' עזריאל ז"ל פירש וז"ל: קרמונאי לשון קרמיון ופוגה שם נהר שהשוורים רועים על שפת הנהר ולכן נקרא שמם קרמנאי. עד כאן:

מתני' נשאל לחכמים והתירו. פירוש ואם לא עבר על נזירות ובא לחכם ונשאל על נזירותו והתירו בחרטה לבית הלל דאמרי יש שאלה: ולבית שמאי דאמרי אין שאלה הוי כדפרישית לעיל. אי נמי לא נפרש ונשאל אלא על ידי חרטה. וכך אמרו להו בית הלל לבית שמאי אי אתם מודים לן בזה אי לאו משום דאין שאלה בנזירות. הר' עזריאל ז"ל:

אמרו להם בית הלל לא את השבט קדשן בתמיה. כלומר גזרת הכתוב דתשיעי ואחד עשר הסמוכים לעשירי השבט מקדשן אם קרא להם עשירי כמו שהוא מקדש את העשירי עצמו. ולא ילפינן בעלמא מינה דהקדש בטעות הוי הקדש. הרא"ש ז"ל בפירושיו:

דף לב.

גמרא אין נזקקין לו. להתיר נדרו או להביא קרבנותיו אלא אם כן מונה איסור בימים שנתן בהם היתר.

ר' יוסי אומר דיו שלשים יום. כגון אם נזר מאה יום ושתה ששים יום יין דיו אם קונסין אותו שימנה מן הששים שלשים וישלים עליהם ארבעים יום ויביא קרבנותיו. הרא"ש ז"ל בפירושיו:

אין נזקקין לו. להתיר את נדרו אלא קנסינן ליה עד שימנה ימים באיסור שלא ישתה יין (בימים) כימים שנהג בהן היתר ואז מתירין לו לפוטרו מן הקרבן בין בנזירות מרובה בין בנזירות מועטת. כגון אם אמר הריני נזיר שלשים יום או נזיר סתם ושתה יין ארבע ימים או שני ימים אין עולין לו מן המנין אלא ימנה עוד שלשים יום ולא ישתה בהם יין. וכן בנזירות מרובה אם נדר מאה יום ושתה בהם יין (אותו יין) אותן ימים שנהג בהן היתר אין עולין לו למנין מאה יום אלא ימנה מאה יום שלימים בלא שתיית יין. וכן אם מנה מקצת קודם שעבר אחרים ימנה על הראשון וישלים מאה:

אמר ר' יוסי דיו שלושים יום. ודאי אם לא קבל עליו אלא שלשים כל ימים ששתה בהן אין עולין לו אלא ימנה שלשים שלא ישתה יין בין הכל בין בראשונה בין באחרונה. אבל בנזירות מרובה שנדר חמשים יום ושתה בהן שלשים יום או ארבעים דיו אם קנסינן ליה שלשים יום למנות בלא שתיית יין אף על פי שאין עוד לבא שלשים יום עד חמשים מכל מקום בעינן לכל הפחות שלשים יום בלא שתיית יין בדין נזירות. ואם מחמשים יום שנדר עבר ושתה עשרים יום עולין כולן למניינו וימנה עוד שלשים שיש לבא עד חמשים ודיו כיון דסתם נזירות איכא בלא שתיית יין.

מני אי רבנן קשיא נזירות. דאמרי הימים שנהג בהם היתר לא יעלו לו מן המנין. והוא הדין בנזירות מרובה דלימא רבנן דאין עולין לו כלל. אלא נזירות מועטת נקט משום דצריך למנקט לר' יוסי נזירות מרובה דהוי רבותא. ואי ר' יוסי קשיא גם נזירות מרובה דאמר דימים שספר אין עולין לו בין שלא מנה שלשים יום בלא שתיית יין. וכל שכן נזירות מועטת דאין עולין לו כלל. ומתניתין קתני מונה משעת שנדר דמשמע עולין לו הן רב הן מעט:

איבעית אימא ר' יוסי כאן בנזירות מרובה כאן בנזירות מועטת. בנזירות מרובה שנדר חמשים יום ושתה עשרים יום כיון שיש עוד לבא שלשים יום מנזירות יעלו לו כל הימים שנהג בהם היתר ולא קנסינן ליה. ומלתא דר' יוסי דקניס בנזירות מועטת. והוא הדין דמצי למימר דר' יוסי קניס אף בנזירות מרובה כי ליכא שלשים יום בלא אותן הימים

שנהג בהן היתר. אלא נזירות מועטת היא מלתא דפסיקא דכי לא נדר אלא שלשים יום כל ימים שנהג בהן היתר אין עולין לו כלל אלא ימנה עד שיהא שלשים יום בלא שתיית יין כלל. מנמוקי הר' עזריאל ז"ל.

דקאמרי בית שמאי הקדש בטעות הוי הקדש. כדמסיק אביי לעיל דקאי בטיהרא. והיכא דאיגלאי מילתא דטעות הואי מעיקרא על ידי התרת חכם או שאמר לו החכם דלאו נדר הוא תצא ותרעה בעדר. הוא הדין לבית הלל בתמורה אם המיר בהמה בבהמה ואחר כך נשאל על הראשונה פקעא נמי קדושת תמורה.

ולא היא בדעתיה תלי. סיומא דמלתיה דרב שימי היא. כלומר ודאי אין זה קל וחומר דבכל דוכתא הקדש בדעתיה דמריה תלי כדכתיב כי יקדיש איש את ביתו דמשמע מדעתו. ובמעשר דוקא גזרת הכתוב הוא כמו שהראו בית הלל פנים לדבריהם משמיני ושנים עשר:

דף לב:

אמר רבה שטפוה רבנן לר' אליעור ואוקמוה בשיטתייהו. שטפוהו והעבירוהו מסברתו והודה לדבריהם. שהרי ר' אליעזר היה בשעת החרבן כדאמרינן בגיטין פרק הנזקין שר' אליעזר ור' יהושע נשאו מיטה של ר' יוחנן בן זכאי כשהוציאוהו מירושלים. נמצא שהיה באותו מנין כשאמרו חכמים לנחום שטעה דאין פותחין בנולד ולא אמר דבר. אלמא שחזר מסברתו והודה לדברי חכמים. הרא"ש ז"ל בפירושיו:

אמר רבא אף על גב דאמור רבנן אין פותחין בנולד אבל פותחין בתנאי נולד. פירוש שאר חרטות הוי כגון אילו באו עשרה בני אדם ופייסו אתכם בשעת הנדר ואמרו לכם שאין טוב לידור כי שמא יחרב הבית כלום נדרתם ואמרו אילו כן לא היינו נודרין. אותה חרטה משוי ליה טעות משעת הנדר שעל ידי כך היה ראוי להתבטל מאותה שעה. שהרי לא נדר מדעת מיושבת הואיל והוא מתחרט על נדרו ואומר עכשו כי טוב בעיניו שלא נדר מעולם וממילא הוא מתחרט בלא שום דבר נולד הרי לא נדר זה האיש מדעת מיושבת ודין הוא שנאמר דבכי האי גוונא אמר קרא אבל אחרים מוחלין לו לשווייה נדר טעות בהכי. אבל בנולד שאמר לו ואילו הייתי יודע שעתיד בית המקדש ליחרב כלום נדרת לא הוי חרטה שעל חרטה זו לא היה ראוי להתבטל הנדר משעה שנדר.

אבל פותחין בתנאי (נדור) נולד היכי דמי דאמרינן להון אילו אתא איניש ואמר לכון דחרב בית המקדש מי הוה נדריתון. פירוש אילו באו אנשים ופייסו לכם ואמרו אין טוב לידור כי שמא יחרב הבית טרם כלות ימי נזירותכם הייתם נודרים. ואם אמרו לא היינו

נודרים מתירין להם. והרי זו דומה לאותה שאמרו במסכת נדרים אלו היו עשרה בני אדם שפייסוך באותה שעה מי נדרת. ואין לחלק מאיזה טעם יהיה אותו פיוס. שאפילו טענת המפייסים בשביל דבר נולד אין בכך כלום והויא חרטה. וזה פירוש נכון. ויש מפרשים אבל פותחין בתנאי נולד היכי דמי אילו אתא איניש ואמר לכון דחרב וישקר לכון בשעת הנזירות אל תזירו שכבר חרב בית המקדש והייתם סבורים דאמת הוא מי הייתם נוזרים. ואמרו לא היה נזירנא מתירין להם נדרם אף על גב דחרב אחר כך. שיטה:

היכי דמי דאמר להו אילו אתא איניש ואמר לכון. כלומר אילו היה אומר לכם אדם אחר שעתיד ליחרב והיה מטעים לכם דברים שאין טוב לידור בנזיר מי הוי נזיר. מי הייתם נודרים ואמרי לא. שפיר מיקרן חרטה והיינו תנאי נולד. וזהו דבר שיש להיות לבו של אדם עליו לדעה מה יעשה. אבל ודאי אי אמרו מאליהן אילו ידענו העתיד אין זו חרטה.

אמר רב יוסף אי הואי התם. כשנשאלו הנזירים ואמרו להם חכמים אם משחרב נזיר אינו נזיר דהוי חרטה. הוה אמינא להו דאין זו חרטה דודאי ידעיתו שעתיד ליחרב דכתיב אל תבטחו אל דברי שקר לאמר היכל ה' היכל ה' היכל ה' המה. והכי קאמר נביא לישראל אל תבטחו בדבר האומר היכל ה' בינותינו ולא תבא אלינו רעה. אלא היכל ה' היכל ה' סימן לדבר שיהיו שניהן עתידין ליחרב זה מקדש ראשון ומקדש שני. אי נמי הכי קאמר אל תבטחו אל דברי שקר האומרים לכם אל תדאגו מן הפורענות כי באמת היכל ה' היכל היכל שלוש היכלות הראשון והשני שיחרבו ואחרי כן יהיה השלישי בנין הצור ואותו יתקיים לעד. אלמא דודאי ידעי שעתיד ליחרב ואפילו הכי קבלו נזירות ואמאי אינו נזיר. ומשני נהי דידעי שיחרב מי ידעי אימת יום שעתיד ליחרב קודם הבאת קרבן. הילכך אדעתא דבנוי נדר. הר' עזריאל ז"ל:

אי הואי התם. כל שאמרו חכמים לנחום דחרבן בית המקדש הוי נולד הוה אמינא דלאו נולד הוא לפי שיודעין היו שעתיד ליחרב דכתיב היכל ה' היכל ה' היכל ה' זה מקדש ראשון ומקדש שני. מקרא הוא בירמיה ואל תבטחו אל דברי השקר לאמר היכל ה' היכל ה' היכל ה' המה ולא תבא עלינו רעה. ומפרש ליה רב יוסף הכי שהיה ירמיה מוכיח את הרשעים שהיו מתייאשים מן הפורענות ואומרים אם יחרב היכל זה עוד יבנה לנו היכל שני ואם יחרב היכל שני עוד יבנה לנו היכל שלישי לימות המשיח. אלמא יודעין היו שיחרב. ומשני נהי דידעי שיחרב ולא ידעי אימת. הילכך הוי נולד שלא היו נמנעים בשביל זה מלידור כיון שלא ידעו אימתי נחרב. הרא"ש ז"ל בפירושיו.

וזה לשון שיטה. אמר רב יוסף אי הואי התם. בהפר נחום לאותן נזירים הייתי אומר להן אין ודאי ידעיתו שעתיד בית המקדש ליחרב ואף על פי כן נזרתם דכתיב אל תבטחו

לכם אל דברי השקר לאמר היכל ה' היכל ה' המה:
פירש רש"י ז"ל בפירוש המקרא. אל תבטחו לומר בזכות שאתם באים להשתחוות שלש פעמים בשנה לא תבא עליכם רעה. ויש מפרשים שכך אמר הנביא אל תבטחו לכם לדברי האומרים לכם היכל ה' בינותינו ולא יבא עלינו רעה. אלא היכל ה' היכל ה' המה עתידים ליחרב ורמז לזה למקדש ראשון ומקדש שני. ויש מפרשים היכל ה' היכל ה' דהיינו בית ראשון ושני. היכל ה' המה כלומר בשבועה המה עתידין ליחרב. ויש מפרשים דהכי קאמר אם עתיד בית ראשון ליחרב עוד יבנה בית שני ואם יחרב בית שני הלא עתיד לבנות לימות המשיח ולא יחרב לעולם. אלמא דעתיד ליחרב:
מתני'. פירוש היו מהלכין בדרך ששה אנשים יחד ואדם אחד בא כנגדן ואמר אחד מהם הריני נזיר שזה איש פלוני שסבור שהוא ראובן ונדר בנזיר אם הוא כדבריו. והאחר סבור שאינו ראובן ונזר בנזיר אם אינו הוא. ואמר השלישי לשנים הראשונים הריני נזיר שסבור אני שאחד מכם נזיר. והרביעי אמר הריני נזיר שאין אחד מכם נזיר כלומר אני יודע שיש בשניכם אחד שאינו נזיר. והחמישי אמר הריני נזיר ששניכם נזירים. והששי אמר לכל החמשה הריני נזיר שכולכם נזירים.
בית שמאי אומרים כולם נזירים. דסברי דנזירות בטעות הוי נזירות וכגון דאמר כל אחד אם הייתי יודע שאינו כדברי הריני אומר בענין אחר. כדאמרינן לעיל אי הוה ידענא דלבן נפק לא אמרית שחור אלא לבן. שיטה:
ר' טרפון אומר אין אחד מהם נזיר. דסבר ר' טרפון לא ניתנה נזירות אלא להפלאה. כלומר שיהיה ברור וידוע לו בשעת נדרו שהוא נזיר וכל הני לא היה ברור לשום אחד מהם בשעת נדרו אם הוא כדבריו. ומיהו נראה דמודה ר' טרפון ברביעי שאמר לשנים הראשונים הריני נזיר שאין אחד מכם נזיר דנזיר הוי. דברור וידוע הוא שאין אחד מהם נזיר לר' טרפון דבעינן הפלאה. ולי נראה דר' טרפון אכולהו קאי וכולי עלמא לא בקיאי בדר' טרפון והיה סבור דודאי אחד מהם נזיר. הרא"ש ז"ל בפירושיו. וזה לשונו ז"ל בתוספותיו: ומיהו נראה דמודה ר' טרפון שרביעי דאמר לשנים ראשונים הריני נזיר שאין אחד מכם נזיר שכן הוא ודאי ששנים ראשונים אינן נזירין לר' טרפון ואם כן הוי שפיר הפלאה בפירוש. ולא הבנתי דמאן לימא לן שהיה ברור לו לרביעי זה הכי שלא ניתנה נזירות אלא להפלאה והיה יודע שאין אחד מן הראשונים נזיר. ועוד שמא הרביעי הזה היה מסופק אם היה ברור (לא נימ' שהשני) לזה השני שהיה מכיר את ההולך לקראתם שאינו ראובן אלא שמעון שהוא נזיר גמור והרביעי שאמר שאין אחד מהם נזיר אינו נזיר. תוספי הרא"ש ז"ל:

הרתיע לאחוריו. הבא כנגדן ולא נודע מי הוי אינו נזיר. כלומר אין אחד מהם נזיר דלא מחית איניש נפשיה לספיקא. וכן היתה דעתו שאם לא יבא הדבר לידי בירור שלא יהיה בדבריו כלום. הרא"ש ז"ל בפירושיו:

גמ' מי שלא נתקיימו דבריו אמאי הוי נזיר. והא לית ליה נזירות בטעות ועוד מי שנתקיימו אמאי לא הוי נזיר. תני הכא במתניתין אינו נזיר אלא מי שנתקיימו דבריו. הרב עזריאל ז"ל (וכן בשיטה וז"ל):

דף לג.

הא אתא לקמן (**כו**'.) תימא אמאי מייתי ברייתא ממתניתין כו' ככתוב בתוס'. ועוד דמתניתין מצינא לפרושי ר' טרפון אומר אין אחד מהם נזיר כיצד אם הרתיע לאחוריו. וליכא לפרושי מתניתין הרתיע לאחוריו אין אחד מהם נזיר ודאי אלא כולם ספק דאם כן היינו ר' שמעון. הילכך משמע ליה לפרושי דאינן נזירים כלל הילכך מוקי לה כר' יהודה דקסבר דלא מחית איניש נפשיה לספיקא ובדעתו שאם לא יתברר שלא יהא עליו שום נזירות. הרא"ש ז"ל בפירושיו (וז"ל).

וכן בשיטה וז"ל: הא אתי לקמן הוי נזיר. פירוש שנודע שהוא כדבריו. מני אי לבית שמאי אף בהרתיע לאחוריו הוי נזיר דנזירות בטעות הוי נזירות. ולבית הלל ספק מיהא הוי ודאי אינו נזיר דקאמר היינו אינו נזיר כל עיקר דאי נזיר ספק קאמר אמאי פליג ר' שמעון. ומשום הכי בעי הא מני אילימא ר' טרפון מי הוי נזיר אפילו נמצא כדבריו כיון דבשעתא שנזר לא ידע אי פלוני הוא. ואי לא מי חייל עליה נזירות והתניא ר' יהודה אומר משום ר' טרפון אין אחד מהם נזיר לפי שלא ניתנה נזירות אלא להפלאה. פירוש אדר' טרפון דמתניתין קאי ר' יהודה. וא"ת ולייתי ממתניתין דתנן ר' טרפון אומר אין אחד מהם נזיר. וי"ל ניחא ליה לאיתויי ברייתא דמפרש מילתיה מקרא. אי נמי יש לומר דמתניתין הכי קאמר ר' טרפון אומר אינו נזיר כיצד הרתיע לא הוי נזיר. וקיימא מילתיה אבבא דהרתיע דבתר מלתיה:

דף לד.

אילימא ר' טרפון. והכי משמע מתניתין ר' טרפון אומר אינו נזיר כיצד הרתיע לאחוריו כו'. מי הוי נזיר אפילו נודע כדבריו כיון דבשעה שנדר לא ידע אי פלוני הוא. קסלקא דעתך דר' יהודה משום דר' טרפון קאמר לה במתניתין דר' יהודה בר פלוגתיה דר' שמעון. ולהכי פריך והתניא ר' יהודה אומר משום ר' טרפון כו'. הר' עזריאל ז"ל:

ראה את הכוי כו'. ששה אנשים ראו כוי אחד אמר האחד הריני נזיר אם זה חיה והשני אמר הריני נזיר אם אינו חיה והשלישי אמר הריני נזיר אם הוא בהמה והרביעי אמר הריני נזיר אם אינו בהמה והחמישי אמר הריני נזיר אם הוא חיה ובהמה והששי אמר הריני נזיר אם אינו לא חיה ולא בהמה. והיו עוד שלשה עמהם האחד אמר הריני נזיר אם אחד מכם נזיר והשני אמר הריני נזיר אם אין אחד מכם נזיר והשלישי אמר הריני נזיר אם כולכם נזירים. כולם נזירים:

סליק פרק בית שמאי פרק שלשה מינין

שלשה מינין אסורין בנזיר. שלשה מיני איסורין יש בנזיר. הטומאה שנאמר על מת לא יבא. והתגלחת שנאמר קדוש יהיה גדל פרע וכתיב תער לא יעבור. הרב עזריאל ז"ל:

ואינו חייב עד שיאכל מן הענבים כזית. פירוש והיינו לר' עקיבא דבסמוך דקסבר דכל איסור נזיר בכזית ואפילו לשתיה אזלינן בכזית. וכיצד יעשה ימלא כוס אחד יין פה לפה ויתן לתוך הכוס כזית אוכלין. אם שותה אותו יין שפוחת מן הכוס לוקה.

ומשנה ראשונה עד שישתה רביעית יין. והוא הדין דלאכילה נמי בעינן רביעית למשנה ראשונה וכיצד יעשה ימלא כוס אחד ויתן לתוכו ענבים עד שישפכו מהמשקין רביעית וזהו שיעור רביעית לאוכלין.

ר' עקיבא אומר אפילו שרה פתו ביין ויש בו כדי לצרף כזית חייב. פירוש דקסבר ר' עקיבא היתר מצטרף לאיסור. וכל שכן לחרצנים וענבים שהן בכזית לר' עקיבא:

וחייב על היין בפני עצמו. אם שתה יין. ועל הענבים בפני עצמן ועל החרצנים בפני עצמן ועל הזגין בפני עצמן. פירוש אם אכל ענבים וחרצנים וזג בבת אחת לוקה שלש דהמינין מחלקין:

ר' אליעזר אומר אינו חייב באכילת כזית חרצנים עד שיאכל שני חרצנים וזגן. פירוש חרצן הוא גרעין וזג הוא הקליפה. ומייתי לה ר' אליעזר מדכתיב חרצנים וזג.

אלו הן החרצנים אלו החיצוניים. פירוש הענב מבחוץ. הזגים אלו הפנימיים. פירוש הם הגרעינין דברי ר' יהודה ר' יוסי אומר. פירוש ר' יוסי חולק הוא על ר' יהודה ונתן סימן לדבריו כדי שלא תטעה בזוג של בהמה החיצון זוג והפנימי ענבל. פירוש כמו כן בענבים החיצון הוא זג והגרעין הוא החרצן. שיטה:

דף לד:

גמרא. ברוב ספרים גרסינן איכא דאמר לה מסיפא עד שיאכל מן הענבים כזית. וליכא בינייהו מידי אי מסיפא דייק אי מרישא. מנמוקי הר' עזריאל ז"ל:

ואיכא דאמרי לה אסיפא כו'. מן הענבים אין מן הגפן לא ודיוקא דרישא לא משמע לן דעלין ולולבין בכלל יוצא מן הגפן נינהו כדכתיב ובגפן שלשה שריגים. הרא"ש ז"ל בפירושיו:

ומאי מיעט מיעט שבישתא. פירוש זמורות שהן קשין תרגום שבשין. והוא הדין לעלין קשין דלא חזו לאכילה. וכי מרבי ר' אליעזר לעיל אפילו עלין ולולבין מיירי ברכין דחזו לאכילה. שיטה:

וזה לשון הר' עזריאל ז"ל. מאי ריבו ריבו כל מילי. ואף עלין ולולבין הקטנים הרכים הראויים לאכילה. ומאי מיעט שבישתא. זמורות שלשה שריגים מתורגמין שיבשין דאינן ראוין כל כך לאכילה כלולבין וכעלין קטנים. ואף על גב דראויין קצת. והוא הדין דמעטינן כל דדמי לטעם שבישתא כגון עלין וקשין שאינן ראויין כל כך לאכילה. עד כאן:

ורבנן דרשי כללי ופרטי מיין ושכר יזיר פרט מכל אשר יעשה מגפן היין כלל מחרצנים ועד זג חזר ופרט. פירוש דמחרצנים ועד זג מיותר הוה דאי נמי לא כתביה הוה ידענא דאסירי דנפקי מכללא מכל אשר יעשה דלא גרעי מעלין ולולבין דהוי מתרבו בפרט וכלל:

אי מה הפרט מפורש פרי גמור. פירושא הוא דמפרש ואזיל דין כל כלל ופרט וכלל או פרט וכלל ופרט אמאי מרבינן כעין הפרט ומאחר שסופנו לרבות כל דבר שהוא כעין הפרט מה תלמוד לומר מחרצנים ועד זג. מפרט וכלל נמי נרבי כעין הפרט. האי נמי פירושא הוא דכל כללי ופרטי. הרא"ש ז"ל בפירושיו. וכן כתב בתוספותיו וז"ל: ואם תאמר מאי קאמר מה תלמוד לומר מחרצנים ועד זג הא שפיר איצטריך כו' ככתוב בתוספות. וי"ל דדייק אמאי איצטריך למכתביה בתר כללא ליכתביה בתר פרטא קמא. ועוד יש לומר דאין זה פירכא אלא פירושא בעלמא שאם לא היה פרט אחרון לא הייתי דן בכלל ופרט אלא נעשה כלל מוסיף על הפרט. עד כאן:

ומאחר שסופנו לרבות כל דבר הדומה לפרט מה תלמוד לומר מחרצנים ועד זג דדרשת ליה לפרטא בתרא והלא בכלל ופרט לבד נרבה כל הדומה לפרט. לומר לך כל מקום שאתה מוצא פרט וכלל אי אתה רשאי למושכו ולדונו כעין הפרט אלא נעשה כלל מוסיף על הפרט. הלכך אי לא כתב אלא כלל ופרט הייתי אומר מרבה יותר אפילו עלין ולולבין ולכך איצטריך פרטא בתרא לידון כעין הפרט ומכאן אתה למד לכל מקום דפרט וכלל אינך רשאי למושכו לכעין הפרט דאם כן הכא למה לי פרטא בתרא. והיינו דקאמר עד שיפרוט לך הכתוב כדרך שפרט לך בנזיר. שיטה:

מחרצנים ועד זג אמר רבינא לאיתויי בין הבינים. ומועד קדריש. ופירש ר"ת הן ענבים קטנים שבין הגדולים ואין רואין פני החמה ואין מתבשלין כל כך. ויש מפרשים דבין הבינים הוא עיקר הענבים מה שבין חרצן לזג. אף על גב דמענבים נפק אייתר ועד לפרט. תוספי הרא"ש ז"ל. וכן כתב הר' עזריאל ז"ל וז"ל: לאיתויי בין הבינים. זהו כל הענבה לבד קליפה וגרעין מה שבין קליפה החיצונה וגרעין שבתוכה. ואתי למיהוי פרטה בתרא. עד כאן:

דף לה.

ואיבעית אימא סבר לה שפיר כרבנן ודריש ליה מכלל ופרט וכלל דאי סלקא דעתך כו'. ומכל מקום למידרש מצית בין הבינים למיחזי פרטה בתרא דאי לאו לבין הבינים אתא לא הוה ידעינן פרטא אף על גב דכתביה בתר כללא דכיון דחרצן לא חשיב פרטא. הר' עזריאל ז"ל.

ואקשינן ואימא כוליה להכי הוא דאתא. פירוש למיהוי פרטא בתרא ודר' אלעזר בן עזריה מנא ליה. שיטה:

ור' אליעזר דדריש ריבויי ומיעוטי פרט וכלל ופרט מנא ליה. נהי דדריש כולא אורייתא בריבויי ומיעוטי וסבר דכלל ופרט וכלל אינה מדה בתורה אמרינן נמי דלא דריש פרט וכלל ופרט. וקאמר רבי אבהו אין בפרט וכלל ופרט דריש. הרא"ש ז"ל בפירושיו:

ור' אליעזר דדריש לעיל ריבה ומיעט. כדאמר לעיל מיעט וריבה. פרט וכלל ופרט מנא ליה. פירוש דהאי ודאי לית ליה מיעט חייבה ומיעט דאי אית ליה דהויא מדה שבתורה לא הוה במיעט וריבה ומיעט כיון דרוב מדותיו בריבה ומיעט. אלא פרט וכלל ופרט דאית ליה מנא ליה דהכא ליכא למימר דאי אית ליה מדה פרט וכלל ופרט לא הוה דריש ליה לכדר' אלעזר בן עזריה דכיון שאין עקר מדה הכי לא שביק למדרש לדרשא אחרינא בשביל למדרש בפרט וכלל ופרט. ולהכי בעי היכא דריש ליה. וגם ודאי כלל ופרט וכלל לית ליה אלא דריש ליה בריבה ומיעט וריבה כדאשכחן בכמה דוכתי. וכן פרט וכלל דריש ליה במיעט וריבה וכן כלל ופרט בריבה ומיעט. אלא פרט וכלל ופרט היכא דריש ליה:

רבא אמר מהאי קרא מן פרט. מן הצאן קרבנו מן הכבשים או מן העזים לעולה. נראה לפרש הכי מן פרט הצאן כלל הכבשים והעזים חזר ופרט דוקא זכר תמים. ומה הפרט מפורש דבר הכשר בבקר כשר בצאן דלעיל מהאי קרא כתב מן הבקר זכר תמים יקריבנו. אף כל הכשר בבקר כשר בצאן למעוטי טרפה דממעטין מן הבקר שלמטה שפסול בבקר

ובצאן. ואהני כללא לאיתויי איל בין שני שנים דמן הכבשים ומן העזים לא משמע אלא בן שנה וכן עז בת שנתה. הרב עזריאל ז"ל:

אמר ליה מהאי קרא לא משמע דחיה בכלל בהמה. כלומר לא מצית למימר מן פרט לאפוקי חיה משום דמן קאי אבהמה וחיה ובהמה בכלל וממן תדרוש מקצת בהמה וחיה. אבל לא מצית למעוטי לגמרי חיה כיון דחיה בכלל בהמה. אמר ליה הא כתיב בקר וצאן כו' ככתוב בתוס'. הרא"ש ז"ל בפירושיו:

דף לה:

ומנא לן דהכי הוא. מנא לן דמדה בתורה היא למדרש כעין הפרט ואדרבנן קאי. ולא מייתי דומה בדומה דלעיל דרשי פרט וכלל ופרט ומייתי כלל ופרט וכלל. אלא תלמודא ידע שדין אחד להם. הרא"ש ז"ל בפירושיו: ולרבנן דרשי לעיל בכלל ופרט וכלל ומנא להו הך מדה שבתורה. ואייתו להו מכלל ופרט וכלל. והא דלא אייתי הך ברייתא דלעיל דוכי יתן איש דדרשי ליה רבנן בכלל ופרט וכלל דניחא ליה לאיתויי ברייתא דפליגי רבנן ור' אלעזר ודמי לפלוגתא דלעיל גבי נזיר. הר' עזריאל ז"ל.

תימה דהא ר' אליעזר דריש לעיל (**כו'**.) ככתוב בתוספות. וליכא למימר דלמעלה דריש ר' אליעזר בריבה ומיעט וריבה ובכאן דריש מיעט וריבה. דאין ביניהן שום דבר דכל כך מרבי מיעט וריבה כמו ריבה ומיעט וריבה. תוספי הרא"ש ז"ל:

נוסח אחר מכדי כלל ופרט אי אתה דן אלא כעין הפרט. ואתרבי כל מילי ומיעט וריבה נמי ריבה הכל ואתרבי כל מילי מאי איכא בין מיעט וריבה לכלל ופרט. איכא דאילו כלל ופרט מרבי אפילו עלין ומאן דדריש ריבה ומיעט לולבין אין עלין לא. וכתב רמ"ה ז"ל האי גירסא לא דייק דהא אמרינן בריש פרקין דר' אליעזר דדריש ריבויי ומיעוטי מרבי עלין ולולבין. אלא הכי גרסינן איכא דאילו ריבה ומיעט מרבה אפילו עלין ומאן דדריש כלל ופרט לולבין אין עלין לא. עד כאן. שיטה:

אמר ר' יוחנן כל איסורין שבתורה אין היתר מצטרף לאיסור. שאם אכל חצי זית היתר וחצי זית איסור לא מצטרף להשלים שיעור האיסור לחייבן חוץ מאיסורי נזיר שאם אכל חצי זית עינב וחצי זית לחם חייב שהרי אמרה תורה משרת ענבים לא ישתה שחייב על שריית פתו ביין. ואי איכא כזית מיין לחודיה מאי למימרא דהא לא איצטריך למימר אף על גב דבליע בפת דאם כן דהויא ליה לטעם כעיקר. וכמסקנא דמלתא מוקי האי דר' יוחנן כר' עקיבא נפיק טעם כעיקר מגיעולי נכרים ולאו חדוש הוא ואם כן למה לי קרא דמשרת אי לא אתו להיתר מצטרף לאיסור:

יש ספרים דגרסי מוכל משרת. אבל פירש הקונטריס בפרק אלו עוברין דלא גרסינן ליה מדבעי לקמן והאי מישרת להכי הוא דאתא. ואי גרסינן לימא אנא מכל קאימנא. ותו כל למה לי לאזכורי כלל כיון דמשרת גופיה מוקמית להכי כר' מאיר. ותו אי הוה גריס ליה כי היכי דפריך לזעירי בסמוך דאמר אף שאור כמאן כר אלעזר דדריש כל אי הכי אפילו חמץ בפסח איכא למיפרך אר' יוחנן אמאי לא תני שאור. וכי תימא דזעירי לא פליג אר' יוחנן וכמאן כרבי אלעזר דדריש כל קאי אר' יוחנן. הא ליתא ואם כן נצטרך לומר דקאי לאפוקי מדאביי אף ר' יוחנן ואם כן קשה דר' יוחנן אמר בהדיא בפרק הקומץ רבה דיש קומץ בפחות משני זיתים והיינו כדאביי. הרב עזריאל ז"ל.

כתוב בתוספות ועוד קשה לריב"א דתנן סתם עיסה כו'. ועוד מה שהזכיר רש"י ז"ל לשון דימוע לא נהיר דבמין בשאינו מינו לא שייך דימוע שאין דימוע אלא במין במינו. לכך נראה לרבינו תם ז"ל דמיירי שהשום והשמן הן יד לטומאה כעין ידות אוכלין ככתוב בתוספות. שיטה. נראה לפרש דהכא מיירי בשום ושמן שהוא כעין מפוזרין על פני המקפה אבל אין מעורבין בתוכה כדקתני התם אמר ר' יהודה אימתי בזמן שהן גוש בקערה. וכן בתוספתא שום ושמן צפין עליה. הלכך כשהמקפה של תרומה והשום והשמן של חולין ונגע טבול יום במקצתן פסל את כולן דמקפה עיקר וכאלו נגע במקפה גופה דשום ושמן קבלו טעם מן המקפה. אבל כשהמקפה של חולין ונגע טבול יום במקצת שום ושמן לא פסל אלא מקום מגעו של שום ושמן אף על פי שנתנו טעם במקפה והן קבלו טעם ממנה. הר' עזריאל ז"ל:

והוינן בה מקום מגעו אמאי פסל הא לא הוי כביצה. פירוש ופחות מכביצה אוכלין אין מקבלין טומאה מן התורה. ומיהו מרישא דמקפה של תרומה ושמן של חולין דקתני שאם נגע טבול יום במקצתו פסל את כולן לא קשיא מידי דשום ושמן דחולין בטלין אגב מקפה דתרומה ונעשית יד לטומאה. שיטה וככתוב בתוספות:

ומיהו הא דדייק תלמודא הא לא הוי כביצה אשום פריך הכי דאף על גב דמדרבנן מטמא בפחות מכביצה מיהו מדאורייתא אינו מקבל טומאה בפחות מכביצה. אבל אשמן לא דייק הכי דשמן משקה הוא ומטמא בפחות מרביעית כדמשמע בפרק קמא דפסחים גבי לא אמרו אלא פחות מרביעית אבל רביעית חזו למטבל בהו מחטין. ויש מפרשים דהכא הכי פריך כיון דאין בו כל כך שיהא ראוי לקבל טומאה מן התורה לא היה לנו להחמיר אלא היה לנו לומר שיהא בטל אגב מקפה. שיטה:

דף לו:

ואלא מאי היתר מצטרף לאיסור אמאי אמרינן שאני אומר. דכל שכן דאיכא מיתה אפילו בכזית לחודיה. הרא"ש ז"ל בפירושיו **כתוב בתוספות תימא למאי דאוקימנא לפרש דמיירי במין במינו כו'**. וקצת קשה לדידיה נמי דהיתר מצטרף כו' ככתוב בתוס'. ויש אומרים דודאי ראוי להחמיר אם כזית בכדי אכילת פרס דאורייתא יותר ממה שראוי להחמיר בדין היתר מצטרף לאיסור. דכי אמרינן כזית בכדי אכילת פרס דאורייתא יש מיתה וכרת בדבר וחיוב חטאת כדאיתא בכריתות. אבל בהיתר מצטרף לאיסור מוכח בפרק ואלו עוברין דליכא כרת אלא לאו. שיטה: ועוד יש לומר דבכל ענין מיירי אף מין בשאינו מינו כגון שעורין שנפלו הלכך פריך שפיר אמאי אמר שאני אומר דהשתא איכא איסורא דאורייתא ולא בטיל ברוב. **ומשני הנח לתרומה בזמן הזה דרבנן**. וא"ת לפירוש זה דמיירי במין בשאינו מינו אם כן לא מהני רבייה כיון דאיכא נותן טעם. ואי בלא רבייה אסור ואיך שרי ריש לקיש ברבייה. יש לומר דאין להקל כל כך להתיר בלא רבייה. וכי איכא רבייה מיהא שרי דהא גבי שתי מדוכות מיירו במין שאינו מינו תבלין ותבשיל ואפילו הכי אמר שאני אומר. ומסתמא בלא רבייה לא שרינן דבדרבנן בעי ריש לקיש רבייה וכי איכא רבייה מיהא שרי. והכא נמי גבי קופות איכא למימר דמיירי במין בשאינו מינו ואפילו הכי שרי ברבייה ואמר שאני אומר. ומיהו יש לחלק דבשתי מדוכות דשרינן היינו משום דבתבלין לא שייך ביה תרומה כלל אף בזמן הבית ושמא אף בלא רבייה שרי. אבל דגן בזמן הזה דשייך ביה תרומה בזמן הבית לא נקל בו כל כך לומר שאני אומר במין בשאינו מינו אף ברבייה. הר' עזריאל ז"ל:

דף לז.

ולאביי מעיקרא קשיא ליה מאי דאמר רב דימי ומותיב ליה כל הלין תיובתא והדר אמר ליה ליתן טעם כעיקר. כלומר עתה רוצה לומר דבשום מקום לא נאמר היתר מצטרף לאיסור. ומצאתי בפירוש ר' יצחק שמקשה ומנא ליה לתלמודא דאביי כי מותיב ומהדר לאוכוחי דהיתר מצטרף לאיסור היינו ממשרת דילמא היינו משום דיליף מכותח הבבלי ולר' אליעזר ושפיר פריך אביי השתא דאימא משרת ליתן טעם כעיקר. ומתרץ דאי מחמץ בפסח ליכא למילף למקפה דמה לחמץ שכן חייב כרת או שכן אסור בהנאה. אלא על כרחך כשהיה אביי מביא ממקפה דהיתר מצטרף לאיסור היינו ממשרת.

ומשני. לבתר דשני ליה ודחה לו רב דימי ראיותיו אז חוזר ומקשה מנין לו לרב דימי דלשום תנא אייתי משרת להיתר מצטרף לאיסור דילמא לטעם כעיקר. ולפי שיטה זו שאמרנו שהיה אביי רוצה לומר כשהביא ממקפה דמשמע להיתר מצטרף לאיסור. צריך עיון מאי קאמר לעיל אי הכי אמאי פליגי רבנן עליה דר' אליעזר בכותח הבבלי ולדידיה נמי הואיל והיתר מצטרף לאיסור ממשרת אמאי פליגי. ויש לומר דפליגי משום דסבירא להו לרבנן דר' אליעזר דנזיר חידוש הוא. אי נמי משום דסבירא להו משרת ליתן טעם כעיקר. תוספי הרא"ש ז"ל:

דילמא לטעם לעיקר. ויש בו טעם יין חייב עליו בכזית ולא משום היתר מצטרף לאיסור אלא משום דאיתעבד כוליה איסור. אבל היתר מצטרף לאיסור לא ילפינן מיניה. הרא"ש ז"ל בפירושיו:

ומה נזיר שאין איסורו איסור עולם. שהיין שיצא מן הגפן לאחר כלות ימי נזירותו מותר ולא יחול עליו איסור נזירות. אותו עצמו שנאסר יש לו היתר לאחר מנין נזירות. ואין איסורו איסור הנאה. דאותו יין עצמו קודם שהפסיק אינו אסור לו בהנאה דמערבין לנזיר ביין. כלאי הכרם שאיסורו איסור עולם. כשזרע חטה ושעורה תחת הגפן אף על פי שהגפנים עצמן שהיו באותה שעה שזרע תחתיו מותר לעולם מכל מקום הענבים שיגדלו מעתה באותו קנין וכן מה שיגדל מן הגפן עצמו אסורין הן לעולם וגם הם אסורים בהנאה. ואין היתר מצטרף לאיסור שהפרי שגדל הוא אסור ואין לו היתר לעולם. והוא הדין לערלה בשתים שהפרי שגדל באילן כל שני ערלה אין לו היתר עולמית ואסור בהנאה. אבל דרך שלישי אין בו דאין איסורו איסור עולם שאילן שנטע מותר וכל הפירות שיגדלו בו לעולם אינן אסורין אלא אותן שיגדלו בו כל שלש או בשנת ארבע בלא פדיון. אבל הפירות שיגדלו מכאן ואילך אין שום איסור חל עליהם ובדרך זו דומה ערלה לנזיר. וכן חידש הרב עזריאל ז"ל.

ואם יש בו כדי לצרף בפת וביין חייב אלמא שמעינן ליה צירוף בהדיא. ורבנן פליגי עליה דלית להו היתר מצטרף לאיסור. ואילו פשט טעם היין בכל הפת לא הוו פליגי עליה רבנן דהא אית להו טעם כעיקר. הרא"ש ז"ל בפירושיו:

דף לז:

יליף מגיעולי נכרים. גיעול פליטה קדרה שבשל בה הנכרי איסור וכשחוזר ומבשל בה ישראל היא מגעלת בליעתה בתבשיל של ישראל והתורה אוסרתו במעשה מדין כל דבר

אשר יבא באש כו'. ורבנן נהי דרבנן לית להו היתר מצטרף לאיסור ואייתר להו משרת ליתן טעם כעיקר תיפוק להו מגיעולי נכרים. הרב עזריאל ז"ל:

ורבנן קדרה בת יומה נמי אי אפשר דלא פגמא פורתא. ומן הדין היה לנו לומר דכי היכי דבפגם מרובה שריא הכי נמי בפגם מועט. ואם כן חדוש הוא כשחלק בו הכתוב וכיון דחדוש תו לא ילפינן מיניה. לכך הוצרך משרת לטעם כעיקר דמין בשאינו מינו כגון פת ביין אינו בטל ברוב וצריך ששים לבטלו. מיהו מין במינו בדבר יבש בטל ברוב כיון דכי מבטיל ליה לית ביה נתינת טעם. והיינו דפרכינן בפרק גיד הנשה וליבטיל ברובא. וכן הפסק כי דבר לח כגון יין ביין או חלב בחלב מן התורה בטל ברוב ומדרבנן צריך ששים הואיל ומתערב זה עם זה אבל דבר יבש אם אינה חתיכה הראויה להתכבד בה או דבר שבמנין או בריה בטל חד בתרי אפילו מדרבנן. ובמין בשאינו מינו צריך ששים. שיטה:

יכול אפילו לא בלע ממנה אמר רחמנא יקדש תלמוד לומר בבשרה עד שיבלע בבשרה. וכל זמן שלא נבלע שלם לא חשיב ליה טעם כעיקר. ואף על פי שלא נבלע כל כך שיהא כזית בכדי אכילת פרס אסר רחמנא וקאמר יקדש. אלמא דהיתר מצטרף לאיסור בקדשים ואם כן הוו שני כתובים הבאים כאחד. הרב עזריאל ז"ל:

כתוב בתוספות שהרי להכי איצטריך דלטעם כעיקר כו'. ולא מוקמינן לה לכזית בכדי אכילת פרס דלהאי לא איצטריך קרא דכל שיעורי איסורין הלכה למשה מסיני. ואי תיקשי לך נוקמה לטעם כעיקר ויהיה חטאת וגיעולי נכרים שני כתובין הבאין האחד. והיתר מצטרף לאיסור ניליף בכל איסורין מנזיר. ונראה לי כיון שהדבר שקול מסתבר טפי לאיסור טעם כעיקר מהיתר מצטרף לאיסור. וכן לעיל דאי לאו דשמע ר' עקיבא ממקום אחר טעם כעיקר הוה מוקי משרת לטעם כעיקר ולא להיתר מצטרף לאיסור:

ורבנן. תיפוק לי היתר מצטרף לאיסור מחטאת. דלדידהו לא הוו שני כתובין הבאין כאחד. ובספרים היה כתוב ורבנן לנותן טעם לפגם הוא דאתא. ואי איפשר ליישבו דלא מצינו שנאסר טעם לפגם בקדשים דאמרינן בזבחים פרק דם חטאת כל יום נעשה גיעול לחברו אלמא דטעם לפגם שרי בקדשים. והכי גרסינן במקצת ספרים ורבנן לטעם כעיקר הוא דאתא ומצרך צריכי דאי כתב רחמנא חטאת הוה אמינא נזיר לא אתי מיניה משום דנזיר מחולין לא ילפינן. ואי כתב רחמנא נזיר הוה אמינא חטאת מנזיר לא ילפינן משום דחמירא איסוריה דאפילו חרצן אסר רחמנא. והא דאמרינן לעיל רבנן ילפי כל איסורין שבתורה מנזיר ולא אמרינן שאני נזיר דחמיר איסוריה. אחטאת קא סמיך דאתי מביניהו. ור' עקיבא אמר לך אם כן ליכתוב רחמנא גבי נזיר וליתו קדשים מיניה. ולית ליה לרבי עקיבא הך סברא דנזיר חמיר הילכך הוו שני כתובין הבאין כאחד ואין מלמדין.

ויש ספרים שכתוב בהן ורבנן לטעם כעיקר הוא דאתא ואי בעית אימא להיתר מצטרף לאיסור. פירוש ומינה לא ילפינן בעלמא דחולין מקדשים לא ילפינן.

והא מצרך צריכו דאי כתב רחמנא גבי חטאת הוה אמינא כו'. ופריך לר' עקיבא דאמר נזיר וחטאת שני כתובין הבאין כאחד. ומשני ר' עקיבא אמר לך ליכתוב רחמנא בנזיר כו'. ואפילו לא גרסינן הכא אלא ומיצרך צריך יש לפרש כך דרבנן משיבין כן לר' עקיבא.

ובפרק אלו עוברין בפסחים גרסינן ורבנן מצרך צריכי. ור' עקיבא למאי צריך בשלמא נזיר מחטאת לא גמרינן דחולין מקדשים לא ילפינן. אלא חטאת ניליף מנזיר. ורבנן מצרך צריכי חטאת להיתר מצטרף לאיסור וחולין מקדשים לא ילפינן. ומשרת ליתן טעם כעיקר ומכאן אתה דן כל התורה. ובחולין פרק גיד הנשה משמע דחטאת ליתן טעם כעיקר והיינו כסוגין דשמעתין ולא כההיא דפרק אלו עוברין. הרא"ש ז"ל בפירושיו.

וכגירסא אחרונה כתב הרב עזריאל ז"ל וזה לשונו: הכי גרסינן בכל הספרים. ורבנן תיפוק להו היתר מצטרף לאיסור מחטאת. אמרי האי נמי לטעם כעיקר הוא דאתא וצריכי. ואי בעית אימא להיתר מצטרף לאיסור וחולין מקדשים לא גמרינן. הגירסה כך והכי פירושו. תיפוק ליה היתר מצטרף לאיסור מחטאת ומינה נילף בעלמא כמו דילפינן בנזיר טעם כעיקר. והוה מצי לשנויי מיד חולין מקדשים לא גמרינן אלא משני מה שסבור שהוא אמת. אי נמי נפרש הכי תיפוק ליה היתר מצטרף לאיסור מחטאת ובקדשים לכל הפחות נימא הכי.

ומשני התם נמי לטעם כעיקר הוא דאתא ואף על גב דילפי מנזיר תרוייהו צריכי. חטאת משום קדשים ונזיר משום דאיכא למיפרך מה לחרצן שכן אסור. והשתא דכתב קרא בחטאת לטעם כעיקר גמרינן שאר איסורין לטעם כעיקר מנזיר כדאמר לעיל ומכאן אתה דן. וליכא למיפרך מה לנזיר שכן חרצן אסור. דאיכא למימר חטאת יוכיח ואייתי לשאר איסורין במה הצד. ואי איתא ודאי אית ליה לרבנן דקרא דחטאת אתי להיתר מצטרף לאיסור ומינה לא ילפינן בעלמא דחולין מקדשים לא ילפינן. אבל מנזיר טעם כעיקר שפיר ילפינן דחולין מחולין הוי ולית ליה חומר דחרצן אסור בנזיר כי גם רבי עקיבא לית ליה כדמפרש בסמוך.

ופריך והא מצרך צריכי. כלומר לר' עקיבא דאמר חטאת ונזיר שני כתובין הבאין כאחד אמאי והא מצרך צריכי. דאי כתב בחטאת לא אתי נזיר מיניה דלא גמרינן חולין מקדשים. ואי תנא בנזיר לא אתי חטאת מינה דמה לנזיר שכן חרצן אסור. ואם כן נילף מחטאת ונזיר בעלמא דהיתר מצטרף לאיסור. ומשני אמר לך ר' עקיבא ליכתוב רחמנא בנזיר ותיתי חטאת מינה. ואי משום חומרא דחרצן אסור גבי נזיר אף על גב דלא חזי

לאכילה ר' עקיבא לית ליה האי חומרא דלא נילף בעלמא מינה. אם כן גבי חטאת דכתב למיהוי שני כתובים הבאין כאחד דלא נילף מינייהו בעלמא. וגירסא זו עיקר:

דף לח.

איכא בינייהו דר' יוחנן מרבה אפילו מיני אוכלין ור' אלעזר משקין אין. כגון יין ומים כדמשמע קרא דמשרת. וכן נמי שריית פת ביין דהוי דרך שתייה. אבל אוכל כגון חרצן ופת זג ופת דהיינו דרך אכילה לר' יוחנן מצטרף לר' אלעזר לא מצטרף. ורביעית דנקט ר' אלעזר כתנא קמא דר' עקיבא וסבר כר' עקיבא בחדא בצירוף וכרבנן בחדא (כשיעור שתייה יין לנזיר ברבים) דשיעור שתיית יין לנזיר ברביעית:

עשר רביעיות. לעניין שיעורין ונקיט רב כהנא האי סימנא כי היכי דלא לישתכח האי גירסא. מנימוקי הר' עזריאל ז"ל:

מצורע לרביעית מים למצורע. דכתיב וטבל אותם ואת הצפור החיה בדם הצפור השחוטה אל מים חיים. ואמרינן בסוטה פרק היה מביא מים שדם הצפור ניכר בהם וכמה הן רביעית. פירוש דסוף נגעים תנן מביא פיילי של חרס ובו חצי לוג מים. וליכא למימר דפליגי דהא אמרי דבפלוגתא לא מיירי. ונראה דהתם גרסינן רביעית. תוספי הרא"ש ז"ל:

ותו ליכא. בתמיה והא איכא מי רביעית נוטלין לידים לאחד ואפילו לשנים דאפילו שני בני אדם נוטלין ידיהם מרביעית שבכלי. בפלוגתא לא קמיירי. והך דידים פלוגתא היא במסכת ידים והכי איתא. מי רביעית נוטלין לידים ואפילו לשנים ומחצי לוג לשלשה וארבעה ומלוג לחמשה ולעשרה. מוסיפין על הראשונים ואין מוסיפין על השניים דברי ר' מאיר. ר' יוסי אומר מי רביעית נוטלין לאחד אבל לא לשנים. ויש טועים שהגיהו ר' זכאי אומר לאחד ולא לשנים לפי שלא היו יודעים המחלוקת איפה ובדו מדעתם לומר שר' זכאי יחלוק כמו רביעית דמי רגלים. (ולא) ולכאורה היה נראה לפרש דהא דאמר בפלוגתא לא מיירי היינו בחמש חיורתא אבל בחמש סומקי מיירי שפיר בפלוגתא. דהא קתני רביעית דם משני מתים דפליגי רבנו עליה ובעו רביעית דם ממת אחד דדרשי נפשת חסר כתיב. איכא למימר שמא יש לחלק בין פלוגתא דנפשות ונפשת ואינך פלוגתייהו. הר' עזריאל ז"ל. ותימה כיון דבסומקתא אמרינן דאיירי שפיר בפלוגתא ליתני דם נבלות בית שמאי מטהרין ובית הלל מטמאין ואמר ר' יוסי בר' יהודה אף כשטמאו בית הלל לא טמאו אלא רביעית הואיל ויכול לקרוש ולעמוד על כזית ובפרק המוציא מייתי לה. ועוד קשה וליחשוב נמי פלוגתא דאין פוחתין לעני בגורן וקא חשיב יין ובריש פרק בכל

מערבין מייתי לה. ושמא אותן רביעיות לא היה תופס אמת לכך לא מנה אותן אף כי מיירי בפלוגתא. תוספי הרא"ש ז"ל:

והאיכא היה מביא פיילי של חרס. מזרקי יין מתרגמינן פיילין וגבי סוטה מיתניא. ולכך נקט של חרס שהוא גרוע מכל הכלים. הר' עזריאל ז"ל.

ומשני בר מההיא דבטלוה רבנן ומוקמוה אארבעים סאה. לא אשכחנא בכל התלמוד דבטלוה בר מהכא. ותירוץ זה מתרץ כל מה שיכולין להקשות מדיני רביעית שבמקוה. הר' עזריאל ז"ל.

הכי גרסינן בספרים. תנא קמא כו' ככתוב בתוספות. ובגמרא גריס ר"ת תנא קמא לא מדמה להו לכל איסורי נזיר לשתייה. דאף על פי שאכילה בכזית כדאמר פרק כל שעה מכל מקום שתייה ברביעית. ור' עקיבא כיון דכתיב וענבים קא דריש. וקשה דבפרק קמא דסוכה דקאמר גפן כדי רביעית יין לנזיר. ופירש רש"י שאם אכל חרצנים וזגין ובא לשער אם אכל מהם רביעית לא יתנם במים לפי שהן צלולין ונופלין בקל אלא בכלי שיש בו יין. וסובר רש"י שצריך שיהא בדין חרצנים וזגין כל כך שיפלו מן היין שיעור רביעית הלוג. ולא נאמר שיתן החרצנים בכוס מים ויתנו כמו כן ביצה ומחצה בכוס מים. שאם היה עושה כן מה לי במים מה לי ביין. ולגרסת ר"ת לכולי עלמא בחרצנים לא בעינן רביעית. וגריס ר"ת התם כדי כזית יין לנזיר. והשתא ליכא לפרושי לענין חרצנים דמה לי אם שיער במים או ביין אף אחרי אשר יקח הזית ויתנם במים או ביין ואחר כך יתן החרצנים הרי מפילים מים או יין מה נפשך יש בו כזית. ויש לפרש כגון ששתה יין ואין ידוע אם היה בו כזית ומביא זית ונותנו בכוס מלא יין ואם שתה כשיעור שיפיל אותו כזית מן היין חייב. ולא יתן אותו זית במים כי אז יהיה בו כזית שוחק כי המים נופלים בקל ונקל לפוטרן ביותר. אבל ביין יתן אותו וימעט. ובזה הדרך יש ליישב גירסת רביעית יין הכתוב בספר שם כגון שתה יין ואין ידוע אם יש בו רביעית לא יתן הביצה ומחצה במים דהוה ליה שוחק אלא יתן ביין ויהיה מצומצם יותר. תוספי הרא"ש ז"ל:

וכתב הר' עזריאל ז"ל הכי גרסינן ועיקר. תנא קמא מדמי משקה דנזיר לשתייה בעלמא. פירוש מה שתייה דעלמא ברביעית אף גבי נזיר ברביעית. ור' עקיבא סבר דשתייה דנזיר בכזית כאכילה. ורבינו נתנאל מצא סמך בירושלמי לגירסא זו וז"ל: משנה ראשונה עד שישתה רביעית יין. דהוו דרשו שכר שכר מה שכר האמור להלן רביעית אף כאן רביעית. חזרו לומר יאכל ולא ישתה מה אכילה בכזית אף שתיה בכזית:

דף לח:

לחייב על זה בפני עצמו ועל זה בפני עצמו. דלמה לי למכתב לחים ויבשים ליכתב וענבים לא יאכל דמשמע כולהו. אלא לומר לך שאם אכל לחים ויבשים והתרו בו משום לחים לא יאכל יבשים לא יאכל חייב שתיים:

הכי גרסינן אמר רבא אכל חרצן לוקה שתים. וכך היא בפרק כל המנחות ופרק המקבל. אבל בכל שעה איתא איפכא אמר אביי במקום רבא.

אחת משום מחרצנים ועד זג לא יאכל ואחת משום מכל אשר יעשה מגפן היין. וכן אכל זג לוקה שתים מהאי טעמא. חרצן וזג לוקה שלש משום חרצן לא יאכל זג לא יאכל ומכל אשר יעשה.

אמר אין לוקין על לאו שבכללות. וכל אשר יעשה מגפן היין כלל כל מידי דגפן יחד. בפרק כל שעה גרסינן איכא דאמרי תרתי הוא דלא לקי הא חדא לקי ואיכא דאמרי חדא נמי לא לקי דלא מייחד לאו כלאו דחסימה. והכי פירושו תרתי לא לקי אם התרו בו מכל אשר יעשה עם התראת זג או חרצן דלהכי אהני מה שנכתב בכלל. אבל אם התרו בו מכל אשר יעשה וכו' לבדו לקי אף אזג או אחרצן. ואיכא דאמרי אף חדא לא לקי אף אם לא התרו בו אלא מכל אשר יעשה לבד לא לקי דלא מייחד אלא כולל כל מילי דאתי מגפן. אבל אם התרו על חרצן משום חרצן ועל זג משום זג או על שניהם יחד משום זג וחרצן לוקה על כל אחת ואחת. ורש"י לא פירש כן התם:

מאי שייר דהאי שייר. דבשביל דבר אחד אין רגילות לשייר. שייר לא יחל דברו. שקבל עליו להיות אסור ביוצא מן הגפן. אי משום הא לאו שיורא הוא. דמידי דאיתא בנזירות וליתא בדוכתא אחריתי קתני ולא יחל איתא נמי בנדרים.

יש ספרים דגרסי והא שייר ענבי דכרי. ולא גרסינן ליה דהא בכלל ענבים לחים ויבשים הוו. הר' עזריאל ז"ל:

ודחינן אי משום הא לאו שיורא הוא כי קתני כל היכא דליתיה בדוכתא אחריתי לא יחל דברו איתיה בענבים. גרסא אחריתא אי משום הא לאו שיורא הוא לא יחל ליתיה בנזירות אלא בנדרים:

והא שייר דבין הביניים. דאמרן לעיל ועד (זג) לאיתויי דבין הביניים דהיינו כל אוכל שבעינב. ומכאן קשה לפירוש ר"ת ז"ל שפירש דבין הביניים היינו ענבים קטנים שבין הגדולים דמאי פריך בהכי דהא בענבים לחים תו ליכא לאו דהא לא מני תנא לאו דחומץ יין וחומץ שכר דלא נחת למימני אלא לאו דשייכי בענבים. ולא קשיא ליה אלא מבין הביניים דהיכי תני בברייתא לוקה חמש לוקה שש מיבעי ליה. שיטה:

דף לט.

מתני' סתם נזירות שלשים יום. האומר הריני נזיר ימנה שלושים ויגלח מן התורה יום שלשים ומדרבנן שלשים ואחד כדאמר פרק קמא.

או שגלחוהו לסטים. שצריכין לשערו לעשות נפה וכברה. סותר שלשים. בין בנזירות מרובה בין בנזירות מועטת שאין גידול שער פחות משלשים. ואם כן אם יש עוד לבא מנזירות מרובה שלושים אינו סותר כלום כיון דאיכא גידול שער. מנימוקי הר' עזריאל ז"ל:

סתם נזירות שלשים יום. גלח או שגלחוהו לסטים סותר שלשים. דבעינן לסוף נזירות שיגלח תגלחת מצוה שיהא שערו גדול כפי מה שראוי לגדל בסתם נזירות שלשים יום. וצריך עיון היכי משכחת לה שיסתור שלשים אם לא שגלחוהו יום מלאת שהרי אם גלחוהו לסוף שמנה או יותר למה יסתור שלשים אך יתחיל מה שמנה כבר. ואולי הכי קאמר סותר עד שיהו בשערות כדי שלשים. כך מצאתי בפירוש הר' יצחק. תוספי הרא"ש ז"ל וככתוב בתוס':

האי ביניתא. פירוש שער. מלתחת רבי. מתחתיתו דהיינו מקום חיבורו מראש הוא עולה וגדל. או מלעיל היינו מצד החיצון וקרי ליה מלעיל לפי שהוא זקוף מלמעלה כשהשיער קטן. הרא"ש ז"ל בפירושיו.

תימה דהכא משמע שאם לא נשאר בו כדי לכוף ראשו לעיקרו משיער שהיה בו בשעת קבלת נזרו שסותר. ולקמן בסמוך אמר ר' יצחק לסתור אינו סותר אלא ברוב ראשו ובתער ומפרש כעין תער. ונראה לי דברוב ראשו ודאי אינו סותר אלא בכעין תער. אבל בכל ראשו סותר היכא דלא שייך כדי לכוף.

תא שמע חיה. ליינדרי בלע"ז דקאי בעיקרא דביניתא סמוך לשרשו. וקסלקא דעתך שאינבה הנקראת ליינדרי אינה זזה לעולם ממקומה שגדילה שם. ואנו רואין שאף כשגדל השער לעולם תמצא אותה קריבה מן השורש. ואי סלקא דעתך מלתחת רבי ברישא דביניתא בעי למיקם טפי. מה שיגדל השער היה לנו למצוא אותה ברחוק מן השורש. אגב חיותא נחית ואזיל אינבא ומעצמו הוא הולך לצד השורש. תוספי הרא"ש ז"ל:

דף לט:

כל אחר מלאת שבעה סותר. לאו דוקא סותר אלא צריך להמתין עד שיזו עליו שלישי ושביעי:

תלש מירט ספסף. ביד והעביר השער. תלמוד לומר קדוש יהיה גדל פרע. ועבר על מצות עשה שצוה הכתוב לגדל שער ולא להעבירו.
למימרא דכי מגלח בתער קאי עליה בעשה ולא תעשה. אבל בשאר נטילת שער אפילו עשה אין בו. ומתניתין דמחייבת מלקות בכל המעבירין דלא כהני תנאי דלר' יאשיה עשה הוא דאיכא בשאר המעבירין ור' יונתן אמר אפילו עשה ליכא. אי נמי בכעין תער מודו דלקי בכל המעבירין: והכא פליגי בששייר מן השער קצת ואין בהם כדי לכוף ראשן לעיקרן.
מה תלמוד לומר תער. ליכתוב לא יעבור שער ראשו. הרא"ש ז"ל בפירושיו.
והכתיב תער לא יעבור. לרבי פריך דבשלמא לתנא קמא איצטריך לאם אינו ענין. אלא לרבי למה לי למיכתביה גבי תוך מלאת שלא במקומו. ותו הכי הוה ליה למיכתב לא יעבור תער תוך מלאת למסמכיה מועד מלאת. ומשני לעבור עליו בשני לאוין. הא דכתב הכי תער לא יעבור למימרא דכי עביד ליה בתער חייב משום לא יעבור ומשום תער ובשאר מעבירים עובר משום לאו דלא יעבור. הר' עזריאל ז"ל:

דף מ.

לעבור עליו בשני לאוין. שאם העביר בתער והתרו בו משום תער ומשום לא יעבור לוקה שתים מידי דהוה אאכל ענבים לחים ויבשים דלוקה שתים כיון דמפרשי במקרא אף על גב דכתיב בחד לאו. הרא"ש ז"ל בפירושיו. ויש מפרשים לעבור בשני לאוין אם גילח בתער ובשאר מעבירים דהוו שני שמות כמו ענבים לחים ויבשים דמין אחד ולאו אחד ולוקה שתיים הכא נמי תער שם אחד. שיטה:
ללקות באחת. בשערה אחת אם גלחו בתוך ימי נדרו או עקר מעיקר גידולו לוקה. לעכב בשתים. בסוף ימי נזירות שמצוה לגלח כל שער ראשו אם שייר שתי שערות מעכב ולא עלתה לו תגלחת. אימא כעין תער. ומיהו כעין תער בעינן לגבי כולהו בין לסתירה בין ללקות. הר' עזריאל. וכן כתב הרא"ש ז"ל בפירושיו וז"ל: ובתער. אכולהו קאי. עד כאן:
תניא נמי הכי. דלוקה באחת וסותר ברוב ראשו. תלש מרט ספסף כל שהוא חייב ואינו סותר אלא ברוב ראשו ובתער. כעין תער. ואית ספרים דגרסי תלש מירט ספסף כל שהוא אינו סותר אלא ברוב ראשו. אבל בתוספתא גריס בהדיא חייב. הרא"ש ז"ל בפירושיו:

דף מ:

אמר ליה רבא בר משרשיא לרבא הא תנא מעיקרא אמר ללמדו כו'. כלומר תלמודא אמר לעיל ללמדו ממצורע אי אפשר שאין דנין קל מחמור. אלמא פשיטא ליה תער כמצורע בלא נזיר וקבעי למילף נזיר מינה. והדר אמר נילף מדינא דנילף ממצורע מדינא דנזיר ולויים. ומדינא נמי לא מצי למילף כדפרכינן לעיל במה הצד. אמר ליה ההוא מרבנן כי אמר אליבא דר' אליעזר. פירוש ההוא דלעיל דמשמע דפשיטא ליה תער כמצורע בלא נזיר היינו אליבא דרבנן דאמרי דהשחתת זקן לא מיחייב אלא בתער ומהשחתה ילפינן מיניה דצריך תער כדמפרש בסמוך. והא דלא דריש למילף תער במצות ונזיר ולויים במה מצינו והיינו אליבא דר' אליעזר דאמר רבה דבהשחתת זקן מיחייב בלא תער אפילו במלקט ורהיטני. ולקמן יליף ר' אליעזר מנזיר דתנן היינו פלוגתייהו בהשחתת זקן אינו חייב לאו דהקפה עד שיטלנו בתער. ר' אליעזר אומר אפילו לקטו במלקט ורהיטני חייב. מאי טעמא דרבנן. כלומר היכי נפקי להו תער מקרא דהקפת זקן והיכי ילפינן תער במצורע מהתם תרוייהו קבעי דתניא זקנו מה תלמוד לומר. במצורע כתיב וגלח את כל שערו את ראשו ואת זקנו וזקנו למה נאמר הלא הוא בכלל כל שערו. לפי שנאמר גבי כהנים ופאת זקנם לא יגלחו יכול אף בדין מצורע. קאי כן בלאו דהקפה והאי דכתב כל שערו היינו לבר מזקנו. תלמוד לומר זקנו. דאתי עשה דזקנו ודחי לא תעשה דהשחתת זקן. ומנלן דבתער. כלומר שפיר חזינא דשרי במצות מאי דאסיר בזקן דלאו מצורע ומנלן דבתער הוא דאסור הקפת זקן. דתניא ופאת זקנם לא יגלחו. גבי כהנים כתיב וילפי ישראל מינייהו בפרקא קמא דקדושין מגזרה שוה דפאת פאת. יכול אפילו גלחו במספרים יהא חייב. דהכי משמע לישנא דגילוח. תלמוד לומר לא תשחית פאת זקנך. ובמספרים ליכא השחתה שאינו נוטל כל השער מעיקרו. הר' עזריאל ז"ל:

הכא דמצוה קא עביד. שאין שום איסור בתגלחת מצורע לא כל שכן שתגלחת מצותו תדחה לאו דהשחתת זקן. ואף על גב דגבי נזיר אי אפשר בלא דחייה ובמצורע אפשר. לא משמע ליה לפלוגי. הרא"ש ז"ל בפירושיו:

דף מא.

ותיפוק לי מזקנו דתניא כו'. דכי היכי דמצורע (נדחה) מדחה לאו דפאת זקן הוא הדין לאו דהקפת הראש. והשתא הוה מצי לשנויי דאיצטריך ראשו מכל מקום לנזירות מצורע דאית ביה עשה ולא תעשה. הר' עזריאל ז"ל: ומכאן יש ללמוד שאסור להקיף פאת הראש דהיינו להשוות צדעיו לאחור אונו ולפדחתו אפילו במספרים. ומיהו דוקא כשנוטלן

סמוך לראש. ותניא בתוספתא חייב שתים אחת לצדעיו מכאן ואחת לצדעיו מכאן ואינו חייב עד שיקיפנו בתער. והיינו כעין תער. ועל כן צריך המגלח ראשו להניח צדעיו מלגלח ולכך הורגלו כשמגלחין ראשי התינוקות להניח הרבה שערות בצדעים. שיטה:

דף מא:

ור' אלעזר דאתי עשה ודחי לא תעשה מנא ליה. פירוש בכהן מצורע בעי. דאי מזקנו דמצורע אתא למימר דמגלח בתער ודחי לאו דפאת זקן דילמא היינו דוקא בישראל מצורע אבל בכהן מצורע אימא דלא יגלח זקנו בתער ולא תדחה עשה דקדושים יהיו ולאו דפאת זקן.

בשלמא לרבנן. דמוקמי ראשו למצורע דדחי לאו דהקפת הראש אם כן הוא הדין דעשה דמצורע דחי לאו דפאת זקן. ואם כן זקנם דמצורע לישראל מצורע לא איצטריך דמראשו נפקא ותנהו ענין לכהן מצורע אף על גב דאין ביה עשה ולא תעשה. ואף על גב דזקנו איצטריך לאשמועינן תער במצורע מכל מקום אין סברא דליתי להאי גרידא אלא לכהן מצורע מציאתו. אלא לר' אליעזר דמוקי קרא דראשו לנזיר מצורע מיניה לא ידענא דמידחי לאו דפאת זקן גבי מצורע דמה לנזיר שכן ישנו בשאלה. ואם כן אימא דזקנו לישראל מצורע דוקא אתא דליכא אלא לאו. אבל כהן מצורע דאיתא לאו ועשה לא. ומשני יליף ליה מגדילים ואתי עשה דציצית ודחי לאו דכלאים.

תניא לא תלבש וסמיך ליה גדילין תעשה לך. ומהכא נפקא לן בעלמא דאתי עשה ודחי לא תעשה. והוא הדין דחזינא מיניה דעשה דמצורע דחי לאו דפאת זקנם ואייתר ליה זקנו לאוקומא בכהן דמידחי לאו ועשה.

דף מב.

אמר מר וכלן ששיירו שתי שערות לא עשו ולא כלום זאת אומרת רובו ככולו דאורייתא. פירוש בפאת זקן דאמר רחמנא לא תשחית אפילו לא גלח אלא רוב הפאות חייב כאלו גלח כלהו.

ממאי מדגלי רחמנא ביום השביעי יגלחנו. גבי נזיר דלא הוה צריך דכתב כבר יגלח אלא לאשמועינן דבעי תגלחת אחרונה גילוח כל ראשו שלא ישייר שתי שערות דבשער אחד לא מיקרי שיעור. ומדאיצטריך הכא לרבויי כל ראשו ולא סגי ברוב שמע מינה דדוקא הכא בנזיר בעינן שלא ישייר כלום וכן במצורע דכתיב כל בשרו ובלויים נמי על כל בשרם. אבל בעלמא כגון בפאת זקן רובו ככולו.

מתקיף לה ר' יוסי בר' חנינא הא בנזיר טמא כתב. ביום השביעי אבל בנזיר טהור בסוף ימי נזרו אכתי לא חזינא דליבעי גלוח כל ראשו דלא נילף מטמא. הר' עזריאל ז"ל:

בעי אביי נזיר שגילח על הקרבן. ביום מלאת ושייר שתי שערות הרי באותה שעה לא גילח יפה. וצמח ראשו. כלומר וגדלו שערותיו וחזר וגלח אותן שתי שערות בלבד. מהו. מי אמרינן תגלחת אותן שתי שערות אינו כלום ששאר השערות שצמחו מעכבין הגילוח דהואיל וראשו מלא שער בשעה שגילחן אין זה גילוח וצריך עדיין להמתין שבעה ולגלח (על) כל ראשו דאחר מלאת סותר שבעה. או לא מעכבן שאר השערות הגילוח. שיטה:

וצמח ראשו. שהמתין עד שצמחו וגדלו שערותיו. הא דקאמר וצמח ראשו ולא שהמתין עד לאחר שלשים יום דאם כן עבד ליה סתירה דמתניתין עד זמן גדול ומגלח כהלכתו. אלא המתין עד שבעה דהיינו זמן שיכוף ראשו לצד עיקרו. ואי בתוך שבעה גלח אותן שתי שערות הא לא מיבעיא לן.

וחזר וגלח. אותן שתי שערות ששייר בראשונה. מהו. מי אמרינן הרי גלח כל שערות נזירות ועלתה לו תגלחת. או דילמא כיון שלא נתגלח בבת אחת שהרי כבר גדלו שערי ראשו כשגלח אותן שתי שערות ולכך לא עלתה לו תגלחת. ולא יהיה לו תקנה אפילו מגלח כל ראשו.

בעי רבא נזיר שגלח ושייר שתי שערות וגלח אחת. בו ביום או קודם שגדלו שתי שערות ונפלה אחת מהן:

אלא נשרה אחת תחלה וגלח אחת מהן. מי אמרינן כיון שלא נשארו שתי שערות עלתה לו תגלחת או דילמא כיון שטעון תגלחת כשסילק מלגלח שהניח שתי שערות כי נמי גילח השנייה לאחר שנשרה הראשונה לא עשה ולא כלום. לפי שטעון גלוח ובשעת גלוח לא היו שם שתי שערות ראויות לגלח דאין גלוח בפחות משתי שערות וכבר נשרה אחת. הר' עזריאל ז"ל:

מתני' אבל לא סורק. דהוי פסיק רישיה ולא ימות כר' שמעון כדמפרש בגמרא.

ר' ישמעאל אומר אף לא יחוף באדמה. דחשיב ליה פסיק רישיה ולא ימות. הרא"ש ז"ל בפירושיו. אבל הר' עזריאל ז"ל כתב וז"ל: ר' ישמעאל אומר אף לא יחוף ראשו באדמה מפני שמשרת השער. דקסבר ר' ישמעאל דבר שאין מתכוין אסור. עד כאן:

וצריכי דאי תנא יין הוה אמינא דין הוא דליחייב אכל חד וחד. כשהתרו בו על כל אחד ואחד משום דאכתי בנזירותיה קאי דהא תנן לקמן דהיוצא מן הגפן אינו סותר כלל מה שעשה. אבל טומאה דסתרא הכל אימא לא ליחייב אלא חדא קא משמע לן דמחייב. ואי תנא טומאה הוה אמינא טומאה שאני דחמירא שסותרת הכל אפילו בנזירות מרובה של

מאה יום. אבל תגלחת דלא סתרה אלא שלשים יום אימא לא לילקי אכל חדא וחדא. קא משמע לן:

דף מב:

גמרא מקרא מלא דבר הכתוב לא יטמא. כלומר שממלא ומשלים הכל שגם ביאתו לבית שיש בו טומאה בכלל לא יטמא הוא. כשהוא אומר לא יבא. תרוייהו גבי נזיר כתיבי וקרא יתירא הוא להזהיר על הביאה ועל הטומאה כדמפרש בסמוך שאם נכנס באהל המת והתרו בו משום לא יבא ומשום לא יטמא ילקה שתים הואיל ושניהם באו כאחד. אבל טומאה וטומאה לא מיחייב שתים משום לא יטמא אם לאו כשיש תוספת טומאה בשנייה כדמפרש בסמוך.

ורב יוסף אמר אף טומאה וטומאה. אף בלא תוספת טומאה מתחייב שתים אם התרו בו אל תטמא אל תטמא. הרא"ש בפירושיו:

הכי גרסינן מקרא מלא הוא דכתיב לאביו ולאמו לא יטמא להם במותם. דבכלל לא יטמא להם הוי בין בנגיעה למת בין בביאה למת בתוך אהל המת. אם כן למה נאמר לא יבא להזהיר על הטומאה ולהזהיר על הביאה. וכן מפרש במסקנא כי אתו בהדי הדדי. אבל טומאה וטומאה לא אם היה מת מונח על כתפו ונכנס באהל המת אינו חייב על הביאה. והיינו טעמא דכתיב גבי כהן הדיוט לא יטמא בעל בעמיו להחלו מי שאינו מחולל ועומד ולקמן יליף מגזרה שוה נזיר מכהן וכהן מנזיר. ודוקא כשעדיין מחובר למת בשעה שנגע למת אבל פירש ונגע חייב על נגיעה שנייה כדמסיק במסקנא:

ורב יוסף האלהים אמר רב הונא אפילו על טומאה וטומאה. כלומר בשבועה אמר רב הונא דאין חילוק בין פירש ונגע למחובר עדיין ונגע זה וזה לוקה שתים. דאמר רב הונא נזיר והוא בבית הקברות. לוקה על עמדו שם אם התרו בו והושיטו לו מתו אביו או אמו או מת אחר ונגע בו חייב אם התרו בו פעם שנייה. ואמאי הא מטמא וקאי שהרי היה עומד בבית הקברות בשעה שנגע פעם שנייה ואם כן לדבריך לא היה לו ללקות על נגיעות למת דהא מחולל ועומד הוא. אלא ודאי רב הונא אפילו טומאה וטומאה לקי תרתי ולית ליה דמחולל ועומד. מנימוקי הר' עזריאל ז"ל:

ורב יוסף אמר אפילו טומאה וטומאה לוקה שתים דאמר רב הונא נזיר שהיה עומד בבית הקברות. היינו טומאה דטומאה בוקעת ועולה ודמי כמאן דנגע בטומאה. והושיטו לו מתו או מת אחר ונגע בו חייב נמי משום נגיעה דמתו:

והושיטו לו מתו ומת אחר ונגע בו חייב. פירוש שהושיטו לו מתו שגם על הקרובים הוא מוזהר ככהן גדול. ומת אחר כלומר או מת אחר כמו חלץ ונתן גט דהוי כמו או נתן גט. ונגע בו חייב אנגיעה דשני. שיטה:

אמר ליה רב יוסף ותיקשי לך מתניתין דתנן היה מטמא כו'. אלא קשו קראי אהדדי וסמי הך ברייתא מקמי מתניתין. לא קשיא כאן בחיבורין כאן שלא בחיבורין. אביי השיב לרב יוסף לתרץ המשנה והברייתא דלא תיקשי אהדדי ולקיים דברי רבא. כאן בחיבורין בעודו מחובר למת אם הושיטו לו מת לא מיחייב דמחולל ועומד הוא ואינו מוסיף טומאה על טומאתו. כאן שלא בחיבורין. אחר שפירש מן המת והושיטו לו מת אחר והתרו בו בל תטמא חייב שתים. דבטומאה שנייה יש תוספת טומאה דבעודו מחובר למת אדם הנוגע בו טמא שבעה ואחר שפירש הנוגע בו אינו טמא כי אם טומאת ערב. כך פירשו המפרשים שיטה זו. וקשיא לי מדקאמר רבא אבל טומאה וטומאה לא משמע דלית ליה כלל בטומאה שתי מלקיות. דאם איתא דאית ליה אמורא היה לו לפרש דבריו. ועוד קשה דהוה ליה למימר אמר ליה לא קשיא כאן בחיבורין וכו'. הלכך נראה לפרש דרבא לית ליה שתי מלקיות בטומאה כלל. ורב יוסף דקאמר דמשכחת להו נמי בטומאה וכדמפרש בתוספת טומאה. אלא קשיין אהדדי לא קשיא כאן בחיבורין וכו' כל זה מדברי רב יוסף ולפרש דבריו דבחיבורין משכחת להו. הרא"ש ז"ל בפירושיו. וז"ל הר' עזריאל ז"ל: אמר ליה רב יוסף ותיקשי לך מתניתין דאמר כוותיה דתנן היה מטמא למתים ואמרו לו אל תטמא אל תטמא חייב על כל אחת ואחת. ואמאי והא מטמא וקאי. ולא מפליג רב יוסף בין מחובר עדיין בשעה שנוגע בשני ובין פירש ממנה.

אלא קשיין אהדדי. מלתא באפי נפשה היא ולרבא ואביי פריך דאמר אבל טומאה וטומאה לא. דבשלמא לרב יוסף מסייעא מתניתין ובריתא לדידיה משבשתא. אלא לאביי ורבא דמייתו ברייתא סיעתא הא קתני מתניתין חייב על כל אחת. עד כאן:

כאן בחיבורין כו'. ככתוב בתוספות. והאי דאמר רב הונא היה עומד בבית הקברות. הואיל ואינו נוגע במת ממש כי הושיטו לו מת אחר ונגע בו הוה ליה כשלא בחיבורין הלכך חייב שתים. תוספי הרא"ש ז"ל.

וקשיא לן דהכא אמרינן יצא זה שמחולל ועומד. ואם כן לעיל בפרק ג' דבעי רבא נזיר והוא בבית הקברות צריך שהייה למלקות או לא. ומוקי לה כגון שנכנס בשידה תיבה ומגדל ובא חבירו ופרע עליו את המעזיבה ומתרין בו לצאת משם. מיבעיא ליה אי לקי בלא שהייה ואי לא ומאי קא מיבעיא ליה והלא אינו מוסיף טומאה על ידי השהייה שמיד שפרע המעזיבה נטמא ואינו מוסיף שום טומאה בשהייה. ואומר ר"י

דהא דאמרינן הכא שפטור כיון שמחולל ועומד הני מילי כשמתרין בו אל תגע בשני דמשום שהוא עובר על התראתו אינו מוסיף שום טומאה. אבל אם מתרין בו שיפרוש מן הראשון ואינו פורש לוקה על כל אחת ואחת שעל ידי שהוא עובר על התראתו הוא מוסיף טומאה שאם היה פורש אדם הנוגע בו לא יהא טמא טומאת שבעה אלא טומאת ערב. ובעוד שהוא נוגע במת אדם הנוגע בו טמא טומאת שבעה. ולעיל בבעיא דרבא מיירי שאמרו לו צא מבית הקברות ומן הדין בעי אי צריך שהייה וילקה כשישהה דכיון דמתרין בו שיפרוש ואינו פורש לוקה. שיטה:

כאן בחיבורין כו'. ובפרק אין מעמידין כו' ככתוב בתוס'. והתם ליכא לפרושי שלא בחיבורין כגון השלישי שנוגע בנוגע במת. דהא התם התיר יוסף בן יועזר והכא אמר ר' ינאי שהוא טמא לתרומה וקדשים ויוסף בן יועזר היה קודם ר' ינאי. אלא שלא בחיבורין דהתם מיירי אחר שפירש כגון ארם שפירש מן המת ואדם אחד נוגע בו ואותו הוא שטהור מן התורה מטומאת שבעה. והם גזרו שיהא טמא שבעה ואתא יוסף בן יועזר ושרי. אבל בחיבורי אדם באדם דהכא לא אישתרי:

כאן בבית כאן בשדה כו'. ככתוב בתוספות. ויש מפרשים כאן בשדה שדה מלאה קברות ובתוך השדה יש בית ומת בתוכו ונכנס בשדה על קבר אחד ומקצת אותו קבר שעומד עליו עומד תחת בית אחד דלא פירש מן הקבר כשנכנס באהל ומחולל ועומד הוא. ובחנם נקט בשדה דהוה מצי למימר שמת מונח עליו ונכנס באהל המת. שיטה:

דף מג.

אלא אמר ר' אלעזר צירף ידו לבית משום טומאה איכא משום ביאה ליכא. כלומר הכניס ידו תחלה לבית לוקה משום טומאה. אבל משום ביאה אינו חייב עדיין כי אם בהכנסו רובו. דהא דאמר ביאה מקצת שמה ביאה היינו דוקא לענין ביאת מקדש כדילפינן בפרק כל הפסולין אבל לשאר מילי לא. וכשמכניס אחר כך רובו לבית ליכא משום ביאה דהא מטמא וקאי. הר' עזריאל ז"ל:

מר בר רב אשי אמר כגון דעייל (**כגון שהוא**) **כשהוא גוסס ונפק נשמתא אדיתיב**. וצריך לומר דסבירא ליה התראת ספק שמה התראה דהא התראת ספק הוא דשמא לא ימות. והוא הדין דהוה מצי לשנויי כגון שהיה הנזיר יושב בבית והכניסו כזית מת לשם. תוספי הרא"ש ז"ל. וכתב הרא"ש ז"ל בפירושיו וז"ל: ונראה לי כיון דרוב גוססין למיתה לא הוי התראת ספק. ולהכי נקט כשהוא גוסס ולא קאמר כשהוא חולה. עד כאן:

במותם אין מיטמא אבל מטמא בנוגעם ובזיבתם. תימה למה לי קרא פשיטא דאפילו לנוגעם וזיבם דלאו דאביו אינו מוזהר דאינו מוזהר אלא על טומאת מת ואבר מן החי שנאמר על כל נפשות מת לא יבוא. ובתורת כהנים יש במותם לא יטמא אבל יושב הוא בהספד ובשורה. תוספי הרא"ש ז"ל:

דף מג:

כל שאין לו קוברין קורא ואחרים עונין אותו. פירוש שאם היה המת יכול לקרות היו לו קוברים עונין אותו. ויש מפרשין קורא הכהן ואחרים עונין אותו לבא לקוברו. וחומרא גדולה היא דאם הכהן יכול לחזר ולמצוא לו קוברין לא יטמא לו. ולישנא דפרק האשה רבה ביבמות הכי משמע כפירוקא קמא דבקורבתא תליא מילתא (באכסנן) דגרסינן התם כיון דאיהו לא קא ירית יתה קריא ולא עניא קרינא ביה. הרא"ש ז"ל בפירושיו:

מתיבי לה יטמא. ולאחותו הקרובה אליו לה יטמא. לה מטמא אבל אינו מטמא לאיבריה לפי שאינו מטמא לא לאבר מן החי ולא לאבר מן המת. פירוש אינו מטמא לאיבריה כשהיא מתה שהרי אפילו לאבר שפירש ממנה בחייה אינו מטמא. וכיון דכל כך אנו מחמירים אף לזו דכתב לה דממעיטא איבריה מיניה נימא לה ולא לאיבריה בין לאבר מן החי בין לאבר מן המת. יש ספרים דגרסינן לפי שאינו מטמא לא לאבר מן החי של אביו ולא לאבר מן המת של אביו. וכל שכן של אחותו דקילא טפי. הר' עזריאל ז"ל:

אבל מטמא לאבר מן המת של אביו. פירוש על ידי חזרה שנטמא כבר לגוף אביו מותר אחר כן ליגע באבר אביו. דליכא למימר אבל מטמא הוא בלא חיזור דהא תניא לעיל אבל מחזיר על עצם כשעורה דוקא מחזר ואוקימנא כר' יהודה. ותו דאם כן דלר' יהודה אפילו לכתחלה נמי מיטמא לאבר מן המת אפילו לאבר מן החי נמי ליטמא דאין סברא לחלק בין אבר מן החי לאבר מן המת אלא מהאי טעמא שכבר נטמא שאר הגוף. שיטה. וכן כתב הרב עזריאל ז"ל וז"ל: דתניא ר' יהודה אומר אבל מטמא לאבר מן המת של אביו. פירוש על ידי חזרה שאם נטמא קודם לכן לגוף אביו שהיה חסר אבר ואחר כך מצא אותו אבר קוברו עם הגוף. אבל לכתחלה מודה ר' יהודה שאינו מטמא לאבר מן המת של אביו. ומיהו לשדרה וגולגולת או רוב בנינו מטמא כר' אליעזר בן יעקב דמודה בסמוך לר' יהודה. והכי תניא בתורת כהנים ר' יהודה אומר אינו מטמא לעצם כשעורה של אביו בתחלה. הואיל ונטמא הגוף.

והתני רב כהנא בר' אליעזר בן יעקב. ומשנתו קב ונקי וקתני שמטמא לאביו חסר כגון לשדרה וגולגולת. וכיון דר' אליעזר בן יעקב קאי כר' יהודה אם כן מאן נינהו דקאי רב

חסדא כוותייהו. לה מטמא ולא לאבריה פרט לכזית מן המת. מעיקרא ממעט אברים שאין בה כזית בשר והדר ממעט כזית מן המת. וכזית נצל מוהל ולחה היוצאה ממנו. עד כאן לשונו:

כשהוא אומר אמור על הכהנים בני אהרן ואמרת אליהם הוסיף לך הכתוב טומאה אחרת שיוכל לטמאות לה. ומסתברא דקאי לאחותו דדרישנא שאינו מיטמא לאברים. ואשמעינן הך קרא אף על פי שאינו מיטמא לאיברים מיטמא הוא לשדרה וגולגולת וכו'. דאם כן לישתוק קרא מיניה דממילא נתמעטו כל האיברים:

דף מד.

אמרת מה אחותו. כלומר מה אחותו מיוחדת. מבוררת כמו וידעו בייחוד כי שם הארון נגנז. שגופו תלוי בו כלומר שהיא בגופה ונפשה קשורה בנפשו שמצוה לקוברה וליטמא לה.

ומטמא לשדרה וגולגולת כו'. אף כל שגופו תלוי בו. שמטמא לו כגון אביו ואמו בנו ובתו ואחיו. מטמא הוא לשדרה וגולגולת כו'. אלמא דר' אליעזר בן יעקב דמטמא לאביו חסר. הרב עזריאל ז"ל:

ופיסקין שכן הלכה דכהן אין יכול ליכנס ולעבור על הקברים לקבור את אביו. לא מיבעיא אם אינו נושא ארון אביו אלא אפילו נושא ארון אביו אסור. ואף על פי שאמרנו למעלה דבחיבורין אינו לוקה על מת (אחד) אחר נהי דלא לקי מיהו איסורא איכא. ואפילו אם הוא מותר לילך מכל מקום לחזור אסור. אבל אם הקבר יחידי מותר לילך שם עד שיקבר. אבל לחזור פעם אחרת קבורה לבכות על הקבר אסור. ונראה דקיימא לן דבזמן שהוא חסר אין מטמא לו כיון דרב חסדא שהוא אמורא הוא סבור כן. וצריך הכהן ליזהר שלא יטמא לקרובו הרוג כל זמן שחסר לו אפילו עצם כשעורה. דהכי משמע לעיל דאפילו כעצם כשעורה הוי חסר ואינו מטמא לו. שיטה:

מתני' שהטומאה והתגלחת סותרין. כל אחד בדינו תגלחת סותרת שלשים וטומאה סותרת הכל. הרב עזריאל ז"ל:

והיוצא מן הגפן אינו סותר. פירוש שאם שתה יין או אכל מכל היוצא מן הגפן מלקא הוא דלקי אבל אינו סותר כלום ואפילו יום אחד:

חומר בטומאה מבתגלחת שטומאה סותרת הכל וחייבין עליה קרבן. פירוש אחר שהזה שלישי ושביעי מביא אשם ושתי תורים למיחל עליה נזירות שטהרה.

והתגלחת אינה סותרת אלא שלשים יום ואין חייבין עליה קרבן. פירוש תגלחת אם גילח בימי נזירותו אינו סותר אלא שלשים בנזירות מרובה. אבל שלשים סותר דבעינן גידול שער ואין גידול שער פחות משלשים. ואין חייבין עליה קרבן דלא הצריכו הכתוב להביא קרבן אלא מונה שלשים. ובנזירות מועטת אם נטמא סותר כל הימים שעשה. ובנזירות מרובה וסותר אלא אם כן ישארו שלושים יום או יוסיף על נזירתו עד שישלים שלשים אחר תגלחתו. תימא אמאי לא תנא במתניתין חומר בתגלחת מטומאה ויין שבתגלחת עשה בה מגלח כמתגלח דכתיב תער לא יעבור על ראשו קרי ביה לא יעביר כדאיתא בגמרא מה שאין כן בטומאה ויין:

גמרא אקשינן ויין יסתור את הכל מקל וחומר מטומאה. ומה טומאה שהותרה מכללה סותרת הכל יין שלא הותר מכללו אינו דין שיסתור. פירוש וליכא למיפרך מה לטומאה שכן מביא קרבן. דאיכא למימר תגלחת יוכיח שאין מביא קרבן וסותר. ומהדרין אמר קרא והימים הראשונים יפלו כי טמא נזרו. טומאה סותרת ואין היין סותר. פירוש האי כי טמא נזרו מיותר הוא דכבר כתב וטמא טובא. שיטה:

ותגלחת תסתור הכל. יותר משלשים אם נדר מאה או יותר ועשה כבר ששים. ואף על גב דדרשינן טומאה סותרת ולא יין מכי טמא נזרו והכי נמי מצי למדרש ולא תגלחת. לא הוה סלקא דעתך למימר הכי דהאי קרא לאו כתב בסתירת הכל דנזירות מרובה אלא בסתם נזירות דשלשים יום דכתיב נזרו. שיהא סותר הכל איבעיא לן כמו בטומאה דתנן נטמא יום מאה סותר הכל ור' אליעזר דפליג יחידאה הוא. ומיהו לסוף דריש מכי טמא נזרו אף בסתירת הכל. הרב עזריאל ז"ל:

ואקשינן תו ותגלחת תסתור את הכל כו'. וקשה מה לטומאה שכן מביא קרבן אי נמי טעון הזאת שלישי ושביעי. ומהדרינן אמר קרא והימים הראשונים יפלו כי טמא נזרו. מיעוטא הוא טומאה סותר את הכל ואין תגלחת סותר את הכל אלא שלושים יום בלבד. שיטה:

וטמא ראש נזרו. נזר של עצמו חייב ולא נזר של אחרים:

ותגלחת לא תותר מכללה על ידי השחתת תער מקל וחומר מיין כו'. ומשני אמר קרא ראשו אמר קרא זקנו. להכי יצא ראשו וזקנו מכלל כל שערו להתיר נזיר ומצורע בתגלחת כדאמר לעיל. הר' עזריאל:

תגלחת שסותר אינו דין שלא הותר מכללה. ותימא טומאה תוכיח שסותרת והותרה מכללה. יש לומר דקל וחומר זה אינו אלא לרווחא בעלמא דבלא קל וחומר מצי למיבעי מנא לן דהותרה מכללה. תוספי הרא"ש ז"ל:

ומקשינן תו ויין יטתור שלשים קל וחומר מתגלחת ומה תגלחת שהותרה מכללה סותרת שלשים יין שלא הותר מכללו אינו דין שיסתור. פירוש שלשים יום. אבל לגמרי אי אפשר שיסתור דהא ממעטינן לעיל טומאה סותרת ואין היין סותר. שיטה:

בעינן גידול שער והא ליכא. דאי לא סתרה תגלחת לא הויא ליה גידול שער משלשים. ואין להתיר תגלחת אלא אם כן יש שער מגודל שלשים אם לא נשאר בשעת הבאת קרבן משער הקדוש כדי לכוף ראשו לעיקרו.

הכי גרסינן מידי הוא טעמא אלא משום גדול שער גבי יין הא קאי שעריה. ואית דגרסי גבי יין שערו כי כדקאי קאי. פירוש מידי הוא טעמא דסתרה תגלחת אלא משום דבעי גידול שער שלשים. ואם כן גבי יין אמאי ליסתור כלל האיכא שער קדוש דהא קאי שערו כדקאי מקמיה דשתה ולא נשתנה. הר' עזריאל ז"ל:

דף מד:

מתני' תגלחת טומאה כיצד היה מזה בשלישי ובשביעי. כדין כל טמא מת. ומגלח בשביעי. דכתיב וגלח ראשו ביום השביעי יגלחנו. ודוקא אחר הזאה שהזו עליו וטבילה דכתיב ביום טהרתו אחר שנטהר שאם לא הזו עליו לא היה מגלח. כך פירש רש"י ז"ל בפירוש התורה. ומביא קרבנותיו בשמיני. פירוש אחר שטבל והעריב שמשו בשביעי דכתיב וגלח ראשו ביום טהרתו ביום השביעי יגלחנו וביום השמיני יביא שתי תורים אחד לחטאת ואחד לעולה וכבש לאשם. דבשביעי אי אפשר לו להביא לפי שהוא מחוסר כפרה. ואם גילח בשמיני. פירוש שאיחר יום אחד וטבל והעריב שמשו בשביעי. מביא קרבנותיו בו ביום. כלומר בשמיני עצמו. שיטה:

גמ' וקים ליה לתלמודא דגבי נזיר מיתנייא. וגם קים ליה דאחר המשנה נשנית לפי שהמשניות נשנו קודם הברייתות. הרא"ש ז"ל בפירושיו. והר' עזריאל ז"ל תירץ וז"ל: והא ליכא למימר דקבלה ובריית זו קודם חזרה נשנית. שהרי ר' טרפון לא אמר דבריו אלא פעם אחת באותה שעה שחלק עם ר' עקיבא ואם כן אי קבל תשובת ר' עקיבא לייתי קרבנות בשמיני:

הא דלא טביל בשביעי. עד יום השמיני ובעודו טבול יום לא יוכל להביא קרבנותיו. ותמיהא לי אמאי נקט גילח בשמיני אף אם גילח בשביעי נמי דבטבילה תליא מלתא. אלא דאורחא דמלתא נקט שדרכו לגלח ביום טהרתו:

אלמא דטבול יום דזב כזב דמי. ואפילו טבול יום דזב בעל שתי ראיות הואיל וטומאה יוצאה עליו מגופו. דכיון דלא אסיק אדעתיה דחמיר האי טבול יום משום דהוי נמי

מחוסר כפרה אם כן אין חילוק בין טבול יום דזב בעל שתי ראיות לבעל שלש ראיות. ובהאי קרא נמי כתיב מזובו דדרשינן מקצת זובו דהיינו זב בעל שתי ראיות. הרא"ש ז"ל בפירושיו:

אלמא קסבר טבול יום דזב כזב דמי. מה זב משולח חוץ לשני מחנות מחנה כהונה ומחנה לויה אף טבול יום דידיה כן ולכך אינו יכול ליכנס בעזרה. איכא דאמר דמשמע דסבירא דחמיר טבול יום דזב מטבול יום דבעל קרי דלא הוי אסור במחנה לויה אלא מדרבנן כמו שמפרש בסמוך והכא משמע דטבול יום אסור מן התורה. ואף על גב דזב ובעל קרי שוין גבי שילוח משתי מחנות כדאמר באלו דברים זב וכל זב לרבות בעל קרי. (אי) אפילו הכי טבול יום שלהן אינן שוין כו':

ואמינא להו אנא וכו'. ויש לתמוה מאי פריך הא האי פתח אהל מועד דכתיב גבי וב על כרחך הוי שער ניקנור כדמפרש לעיל. דפתח ההיכל ממש ליכא למימר שהוא מחוסר כפורים. אבל האי פתח אהל מועד דנזיר היינו פתח ההיכל שהרי אינו מחוסר כפורים שאין מחוסר כפורים אלא מי שטומאה יוצא עליו מגופו. ולעולם אתא קרא לומר שאינו יכול ליכנס קודם לכן. ונראה להר"ם לפרש דחברים דר' נתן היו סוברים דמה שפירש בברייתא זו שער ניקנור כיצד הוא בא. אלא אם כן היינו מייתורא דקרא דהוה מצי למיכתב ונתנם אל הכהן ולמה ליה למיכתב ובא לפני ה'. כמו גבי מטמא מקדש דכתיב והביא אותה אל הכהן והקריב לאשר חטא. אלא מדכתב הכתוב ובא לפני ה' שמע מינה דאתא למדרש דקודם הערב שמש אינו יכול לבא. ועל כרחך לפתח אהל מועד ממש שהוא פתח ההיכל לא אתא לאשמועינן. דאפילו העריב שמשו נמי כיון שהוא מחוסר כפורים אינו נכנס. אלא ודאי שער ניקנור קאמר אלמא קסבר טבול יום דזב כו' כדפרישית לעיל. ופריך להם אביי אלא מעתה גבי נזיר נמי דכתיב אל פתח אהל מועד. ומייתו כמו כן דהוה מצי למימר יביא אל הכהן התם נמי תאמר דאתא לאשמועינן דאחר שגילח דוקא וטבל בשביעי יכנס למחנה לויה בשמיני. דעל כרחך פתח ההיכל לא אתא לאשמועינן דמטמא יהיה לרבות טבול יום נפקא לן בכל טבול יום אלא ודאי שער ניקנור קאמר. והכא על כרחך ליכא לפרושי הכי דאפילו קודם שטבל הוא מותר. תוספי הרא"ש ז"ל:

דף מה.

אלא אמר אביי טבול יום דזב לאו כזב דמי. וטבול יום דזב בעל שתי ראיות כיון דלאו מחוסר כפרה הוא לאחר שטבל מותר ליכנס למחנה לוייה. ובברייתא לאו מייתורא דקרא

דייקא דאורחיה דקרא למכתב הכי ובא לפני ה' ואפילו הכי בטבול יום דזב בעל שני ראיות מותר ליכנס הא טבול יום דבעל שלש ראיות אסור ליכנס. דאי במחנה לויה קאי ואמאי קרי ליה פתח אהל מועד. כלומר האי דפשיטא ליה לתנא דאסור ליכנס לשער ניקנור עד שיטבול ויעריב שמשו מקרא קא דייק. דעל כורחין במחנה לויה קאי בשער ניקנור דמחוסר כפורים אסור ליכנס במחנה שכינה. ואמאי קרי ליה אוהל מועד. למימרא מה אוהל מועד מחוסר כפורים לא עייל אף על גב דהעריב שמשו. אף התם נמי פירוש בשער ניקנור הוי מחוסר כפרה כיון דלא העריב שמשו. דאיכא תרתי מחוסר כפרה וטבול יום לא עייל. הרא"ש ז"ל בפירושיו. וכן בשיטה וז"ל: אלא אמר אביי טבול יום דזב לאו כזב דמי. פירוש טבול יום דזב בעל שתי ראיות. דכיון שטבל מותר ליכנס במחנה לויה. ודוקא בזב בעל שתי ראיות דאינו מחוסר קרבן. אבל זב בעל שלש ראיות לא. והיינו דקאמר ואפילו הכי כיון שמחוסר כפרה לא עייל. כלומר הא טבול יום דבעל שלש ראיות אף על פי דלאו כזב דמי אפילו הכי כיון דמחוסר כפרה לא עייל. וקרא דוכי יטהר הזב דכתיב ביה ובא לפני ה' בזב בעל שלש ראיות כתיב דהוא מחוסר כפרה אף על פי שטבל והעריב שמשו.

ואי במחנה לויה קאי אמאי קרי ליה אהל מועד. פירוש אם כן דטבול יום דזב בעל שלש ראיות אינו מותר ליכנס למחנה לויה אמאי קרי ליה אהל מועד דכתיב ובא לפני ה' אל פתח אהל מועד ואמרינן דלהכי קרייה אהל מועד להקיש כניסת מחנה לויה לכניסת אהל מועד למימרא מה התם באהל מחוסר כפורים לא עייל אפילו העריב שמשו אף הכא נמי במחנה לויה מחוסר כפרה כגון זב בעל שלש ראיות לא עייל.

ואית נוסחי דגרסו אלא אמר אביי טבול יום דזב כזב דמי. והכי פירושה טבול יום דזב בעל שלש ראיות כזב דמי ואסור ליכנס במחנה לויה כזב. אבל זב בעל שתי ראיות טבול יום דידיה מותר במחנה לויה. ואי במחנה לויה קאי פירוש טבול יום דזב בעל שלש ראיות אמאי קרי ליה אהל מועד. למימרא וכו'. שיטה. וכן כתב הר' עזריאל ז"ל וז"ל: (אי) הכי גרסינן אלא אמר אביי טבול יום דזב לאו כזב דמי ואפילו הכי מחוסר כפרה לא עייל. ואמחוסר כפרה קאי והכי קאמר אימתי הוא בא בזמן שהביא כפרתו. פירוש טבול יום דזב בעל שתי ראיות שאינו בר כפרה לאו כזב דמי ומותר ליכנס במחנה לויה מן התורה. ואפילו הכי מחוסר כפרה לא עייל. כלומר אף על גב דטמא מת וטבול יום דזב בעל שתי ראיות עייל. אפילו הכי טבול יום דמחוסר כפרה כגון זב בעל שלש ראיות לא עייל. הלכך גבי נזיר ליכא למימר אימתי הוא כו' דהא לאו מחוסר כפורים הוא דלא שייך למיקרי מחוסר כפורים אלא במי שטומאה יוצאה מגופו כגון זב וזבה ויולדת

ומצורע. ואי במחנה לויה קאי אמאי קרי ליה אהל מועד. סיומא דמלתיה הוא והוי כמו מצי קאי כלומר אם אפילו טבול יום דזב המחוסר כפרה מצי קאי במחנה לויה אם כן אמאי כתב קרא ובא אל פתח אוהל מועד כזב בשמיני שלו וכשמביא כפרתו. והלא אינו נכנס פתח אהל מועד דמחוסר כפרה ואסור ליכנס לעזרה. אלא לומר לך מה התם באהל מועד מחוסר כפרה לא עייל אף במחנה לויה מחוסר כפרה לא עייל. כלומר לומר לך דטבול יום המחוסר כפרה אינו נכנס בשער ניקנור שהוא מחנה לויה. ולהכי כתב פתח אהל מועד לומר דשער ניקנור שהוא בא שם בשמיני איקרי פתח אהל מועד. ומדאהל מועד אינו נכנס מחוסר כפרה אף כו'. אבל אהל מועד דכתיב בנזיר טמא יתיב שפיר שבשמיני שמביא קרבנו נכנס לעזרה דלא הוי חשיב מחוסר כפרה כיון דאין הטומאה יוצאה מגופו.

התם מנא לן. כלומר ואהל מועד גופיה מנא ליה דמחוסר כפרה אינו נכנס בו. דתניא טמא יהיה לרבות טבול יום שאינו נכנס עד העריב שמשו. טומאה בו לרבות מחוסרי כפורים. נראה דהאי דמסיק הכא טבול יום דזב לאו כזב ובפרק ב' דזבחים מסיק דמחוסר כפרה דזב כזב וכל שכן טבול יום. נראה לחלק דהכא אמר לאו כזב גבי טבול יום לענין שמותר ליכנס במחנה לויה וכל שכן מחוסר כפרה גרידא. שהרי כתב ובא לפני ה' פתח אהל מועד לשער ניקנור להביא כפרתו. וההיא דפרק שני דזבחים דאמר מחוסר כפרה דזב כזב לענין עבודת צבור דטמא מת משמש בצבור כדאיתא בפרק ב' דזבחים ובפרקא קמא דיומא. וזב אסור לשמש דלא הותרה טומאת זיבה לגבי עבודה. הר' עזריאל ז"ל:

מתני' תגלחת הטהרה כיצד היה מביא שלש בהמות חטאת ועולה ושלמים. בנזיר טמא לא פירש לעיל הקרבנות דזיל קרי בי רב הוא. והכא נמי לא היה צריך לפרשם אלא להכי תנא להו משום דבעי למיתני ומגלח עליהם. הרב עזריאל ז"ל:

ומגלח עליהם ושוחט את השלמים ומגלח עליהם. פירוש ובזה מותר לשתות יין. שיטה: **שוחט השלמים ומגלח עליהם**. תחלה לכולם שהן עיקר אף על גב דבעלמא חטאת קודמת. ולפי שמשלח שערו תחת הדוד לפיכך שוחטו תחילה. ומגלח עליהם מיד לאחר זריקת הדם דלא דמי האי לנזיר טמא שאינו מביא קרבן עד שיגלח דתגלחתו וכו' והבאת קרבן בשמיני כדכתב קרא. אבל בנזיר טהור כתב תגלחת אחר קרבן כדכתב זאת תורת הנזיר ביום מלאת ימי נזרו כבש בן שנתו לעולה וכבשה בת שנתה לחטאת ואיל לשלמים והדר כתב וגלח הנזיר פתח אהל מועד ולקח ראש נזרו ונתן על האש אשר תחת זבח השלמים. הרב עזריאל ז"ל:

ואם גילח על אחת משלשתן יצא. פירוש דליכא קראי לעיכובא.
רבן שמעון בן גמליאל אומר הביא שלש בהמות ולא פירש. פירוש הפרישם סתם דלא אמר אלא אלו לנזירות כל אחת ואחת נקבעת למה שהיא ראויה:
אבל בתגלחת טומאה לא היה משלחו תחת הדוד. של אשם ושל חטאת העוף פירוש אפילו גילחו בעזרה כגון שאיחר תגלחתו עד יום שמיני שהיה רשאי ליכנס לעזרה שכבר העריב שמשו. דלא כתיבא נתינת שער תחת הדוד אלא בטהור. שיטה:
גמ' ר' יאשיה אומר אינו צריך. כלומר אינו צריך לאומרו מסברא אלא מקל וחומר יש לדרוש שאין לנהוג מנהג בזיון. הרא"ש ז"ל בפירושיו. וזה לשון שיטה: ר' יאשיה אומר אינו צריך. כלומר אינו צריך פסוק לזה ומסברא ילפינן לה.
הרי הוא אומר ולא תעלה במעלות על מזבחי קל וחומר לדבר בזיון. ובזיון הוא שיעמוד כך מגולח פתח אהל מועד.
ר' יצחק אומר אינו צריך הרי הוא אומר ולקח את שער ראש נזרו ונתן על האש אשר תחת זבח השלמים. במי שמחוסר לקיחה ונתינה ולא במי שמחוסר לקיחה הבאה ונתינה. פירוש ואם יגלח בעזרה יהיה מחוסר הבאה מפתח אהל מועד עד מקום שהוא מבשל השלמים בלשכת הנזירים שבעזרת נשים. אלא בלשכת הנזירים היה מגלח ושם היה מבשל השלמים. שיטה:
וכתב הרא"ש ז"ל בפירושיו וז"ל. ולא מי שמחוסר לקיחה הבאה ונתינה. וזה מחוסר הבאה מפתח אהל מועד עד מקום שהוא מבשל השלמים בלשכת (הבזיכים) הנזירים. תמיהא לי ומנלן שאינו מבשלו פתח אהל מועד. וכי תימא משום בזיון אם כן אפילו תגלחת נמי. עד כאן:
אבא חנן אומר משום ר' אליעזר וגלח הנזיר פתח אהל מועד בזמן שהוא פתוח. כלומר על כרחין לאו פתח אהל מועד ממש דאם כן הוה ליה דרך בזיון. ולא אתא קרא לומר שמגלח על השלמים אלא אחטאת הוא מגלח. וקרא דכתיב פתח אהל מועד בזמן שהוא פתוח וכל זמן שאינו פתוח אינו מגלח. שיטה:
ר' שמעון שזורי אומר וגלח הנזיר נזיר ולא נזירה. שמא אית ליה דנזירים מגלחים בעזרה ולכך ממעט נזירה שמא יתגרו בה פרחי כהונה. ולית ליה מתניתין דמסכת מדות לשכת הנזירים ששם מגלחים הנזירים:

דף מה:

אשם בנזיר טהור מי איכא. דסלקא דעתין דבנזיר טהור מיירי דליכא אשם. קשה קצת ואם היה נזיר טמא משלח תחת הדוד של אשם והוי כמו חסורי מיחסרא ולא ניתני יצא בברייתא. והיינו דלא כמתניתין דקתני דבתגלחת טומאה לא היה משלח תחת הדוד. ויש מפרשים דמתניתין דקתני לא היה משלח תחת הדוד כגון שגלח במדינה. אבל אם גלח בעזרה ודאי היה משלח תחת הדוד של אשם והכא מיירי שגלח בעזרה.

נוטל הרוטב. אחר שגלח ונתן השלמים על האש אם יש שם רוטב נוטל מן הרוטב ונותן על השער. ואם כן משלח את השער תחת הדוד של שלמים כדמפרש ואזיל מדכתיב מזבח השלמים. הר' עזריאל ז"ל:

מזבחו יהיה תחתיו. מייתורא דזבח קא דריש תחת דוד השלמים יהיה מן הזבח דהיינו הרוטב. דמן הזבח עצמו אי אפשר לשרוף כל זמן שהוא ראוי לאכילה. הרא"ש ז"ל בפירושיו:

מתני' היה מבשל שלמים או שולקן. שליקה יותר מבישול כדאמרינן בפרק כל הבשר כבד אוסרת ואינה נאסרת. ובמנחות עור חמור ששלקו. ובפרק כל שעה בין כבושין בין שלוקין בין מבושלין שהכבישה נוטל המרירות יותר ושליקה נוטל פחות מעט והבישול נוטל פחות מעט ולכך נקט כסדר זה.

וחלת מצה אחת. בסדר הפרשה. נותנו על כפי נזיר ומניפו. דרשינן ליה במנחות מלמד שהכהן מניח ידו תחת יד בעלים ומניף. הר' עזריאל ז"ל:

כהן נוטל את הזרוע בשלה מן האיל וחלת מצה אחת מן הסל ורקיק מצה אחד ונותן על כפי הנזיר ומניף ואחר כך הותר הנזיר לשתות יין. והוא הדין באימורין נמי מניף וחזה ושוק בשאר שלמים. אלא דלא חשיב האי תנא אלא מה שלא היה בשאר שלמים. וגם בפסוק לא הוצרך להזכיר חזה ושוק אלא לפי שהוא דבר שהיה בכלל ויצא לידון בדבר חדש בהפרשת זרוע הוצרך להחזירו לכללו לתנופת חזה ושוק.

דף מו.

ר' שמעון אומר כיון שנזרק עליו אחד מן הדמים. פירוש דהיינו חטאת או עולה או שלמים הותר הנזיר לשתות יין ולהטמא למתים. שיטה:

גמרא ואימא עד דאיכא תרוייהו קרבן ותגלחת. אם כן גזרה שוה למה לי. תימה אי לאו גזרה שוה הוה אמינא אחר תנופה דקרא דואחר ישתה הנזיר יין בתר דמים ותגלחת ותנופה כתיב. קא משמע לן גזרה שוה ומה להלן אחר קרבן ותגלחת אף קודם תנופה

אף כאן גבי אחר ישתה הנזיר יין. וי"ל דרב דאמר תנופה מעכבת היינו לר' אלעזר אבל לרבנן לא מעכבא דשיירי מצוה היא ובלאו גזרה שוה ידעינן דשיירי מצוה. דמהו דתימא דקאמר בסמוך היינו לר' אליעזר. הר' עזריאל ז"ל.

ואקשינן ומי מעכבא והתניא זאת תורת הנזיר בין יש לו כפים בין אין לו כפים. פירוש ומשמע ליה הכי כי היכי דכי אין לו כפים לא מעכבא ביה התנופה הכא נמי ביש לו לא מעכבה. ומתניתין על כרחין כר' אליעזר אתיא ואשמועינן דלא מעכב. דאי כרבנן פשיטא דלא מעכב דהא אמרינן אחר מעשה יחידי ולמה לי היקשא דהכא. אלא לאו אתא למימר דאפילו לר' אליעזר לא מעכבא דליכא למימר דהכי קאמר כי היכי דיש לו כפים מעכבי הכי נמי כי אין לו וכר' אליעזר דאם כן למה לי הקישא לישתוק מיניה וממילא ידענא דמעכבא. אלא על כרחך כי היכי דאין לו אינו מעכב כך יש לו אינו מעכב וכר' אליעזר. וקשיא לרב דאמר דלר' אליעזר מעכבא. שיטה:

דף מו:

והתניא. פירוש בניחותא. נזיר ממורט בית שמאי אומרים אינו צריך להעביר (שער) תער על ראשו ובית הלל אומרים צריך להעביר תער על ראשו. ואמר ר' חנינא מאי אינו צריך דבית שמאי אינו צריך ואין לו תקנה. הא לבית הלל יש לו תקנה והיינו דר' פדת דאמר רב פדת בית שמאי ור' אליעזר אמרו דבר אחד. פירוש והתניא סיוע לדברינו דבאין לו שער שייך שפיר העברת תער כמו ביש לו בשנויי דשנינן הבריתות לרב דתניא נזיר ממורט בית שמאי אומרים כו' ואמר רבינא כו'. כל זה ממילתיה דמאן דאמר והתניא. ולר' אבינא מאי אינו צריך דבית שמאי אין לו תקנה. דסברי דכיון דאין לו שער אי אפשר לו להביא תער במקומו ואם העביר אינו מועיל לו כלום דסבירא להו לבית שמאי כר' אליעזר דאמר דמצורע שאין לו בהן יד ורגל אין לו טהרה עולמית ולא אמרינן יתן על מקומו ודיו. ולבית הלל יש לו תקנה וצריך להעביר תער על מקום השער. אלמא אין לו שער זקוק לתער כאלו יש לו שער ואם כן יש לנו לפרש דכוותה למעלה דאין לו כפים צריך להניף בזרועו כמו ביש לו כפים לר' אליעזר לעכב וכדשנינן לרב. שיטה.

והיינו דר' פדת דאמר בית שמאי ור' אליעזר אמרו דבר אחד. דכי היכי דלבית שמאי לית להו דכי אין לו שער יהא לו תקנה במעביר תער במקומו הכי נמי ר' אליעזר סבר כמו כן דאין לו בהן ימין אין לו טהרה עולמית דסבר בעינן קרא כדכתב. ר' שמעון אומר נותן על מקומו ויוצא. דלא בעינן קרא כדכתב. וחכמים אומרים על שמאל. ואז שמעינן דר' אליעזר כבית שמאי דאין לו תקנה להעביר תער במקומו. ומיהו שמא בית שמאי

סברי להו כרבנן דאמרי תגלחת לא מעכבא ואין לו תקנה היינו לקיים המצוה. והכי נמי מפרש ברייתא דלעיל דיש לו כפים ויש לו שער כדפירשנו לעיל. ולא תיקשי לרב דאמר תנופה מעכבת לר' אליעזר. הרב עזריאל ז"ל:

אי אליבא דר' אליעזר פשיטא וכו'. נראה אף על פי שקיצר התלמוד ולא פירש דכר' אליעזר אתיא צריך לומר דכר' אליעזר אתיא כדלעיל. אלא משום דקאמר ואי אליבא דרבנן השתא יש לומר תגלחת וכו' פריך ליה לאלתר ולא מעכבא אפילו לרבנן. הרא"ש ז"ל בפירושיו:

ומקשינן ולרבנן לא מעכבא והתניא זאת תורת הנזיר בין יש לו כפים. ועל כרחין אתא לומר דמעכב דכשם שאין לו כפים מעכב מסתמא משום דכל שאינו ראוי לבילה בילה מעכבת בו אף יש לו כפים מעכב. ולר' אליעזר לא איצטריך דנפקא ליה מאחר כל המעשים כולן אלא כי איצטריך לרבנן. ושמע מינה דבתנופה מודו רבנן דמעכבת דאף על גב דאמרי אחר מעשה יחידי באחד מן הדמים קאמר כתקנו דהיינו זריקה ותנופה אבל תנופה מעכבת מדכתיב זאת תורת הנזיר ולאפוקי תגלחת דלא מעכבא.

ואלא הא דתניא בין יש לו שער בין אין לו שער הכי נמי דמעכב. כשאין לו שער שיגלח. והא על כרחין לרבנן תגלחת לא מעכבא דהא אמרי אחר מעשה יחידי. אלא על כרחין לרבנן הכי תפרש כי היכי דיש לו שער אין תגלחת מעכב הכי נמי באין לו שער אין תגלחת מעכב. ואתיא כרבנן דאמרי תגלחת לא מעכבא דלר' אליעזר ודאי תגלחת מעכבא.

והתניא. נזיר ממורט בית שמאי אומרים אין צריך להעביר תער על ראשו ובית הלל אומרים צריך להעביר תער על ראשו. ואמר ר' אבינא מאי צריך לבית הלל צריך ואין לו תקנה. דכל שאין ראוי לבילה בילה מעכבת בו. הא לבית שמאי יש לו תקנה. פירוש וקסלקא דעתין דלבית שמאי יש לו תקנה בלא כלום ומנא להו לבית שמאי האי סברא והא ראוי לבילה בעינן. אלא ודאי טעמייהו מהאי קרא דזאת תורת הנזיר בין יש לו שער בין אין לו שער וסבירא להו דהכי קאמר כשם שיש לו שער אינו מעכב כרבנן דהא תגלחת לא מעכב כך אין לו שער אינו מעכב אף על גב דאינו ראוי לבילה. דהא ליכא למימר דאתיא כבית הלל דאמרי צריך ואין לו תקנה והכי קאמר כשם שאין לו שער אין לו תקנה (אלא) אם לא העביר כך יש לו שער אין לו תקנה אם לא העביר וכר' אליעזר מדאמר תגלחת מעכבא. דאם כן למה לי למילפא מזאת תורת הנזיר מאחר כל המעשים כולם נפקא ליה. אלא ודאי כדפרישנא מה יש לו שער אין גילוח מעכב כרבנן הכי נמי אין לו שער אין תגלחת מעכב. ואם כן הך דכפים נמי נפרש מה יש לו כפים אין תנופה

מעכבת הכי נמי אין לו כפים אין תנופה מעכבת. דלבית הלל אין לו תקנה משום דבעינן ראוי לבילה.

ופליגא דר' פדת. פירוש זה שאמר ר' אבינא דלבית שמאי נזיר ממורט יש לו תקנה פליגא דר' פדת דאמר בית שמאי ורבי אליעזר אמרו דבר אחד. דר' אליעזר הא אמר דאין לו טהרה עולמית ואנן אמרינן דלבית שמאי יש לו תקנה ואינו צריך להעביר תער כלל. שיטה:

הא לבית שמאי יש לו תקנה כו'. וא"ת דילמא לעולם בא להשוות יש לו לאין לו דאמרי צריך ואין לו תקנה ולאשמעינן דתגלחת מעכבת. וי"ל דליכא לפרושי הכי דאי לרבנן הא אמרי תגלחת לא מעכבת. ואפילו אי תנופה מעכבת היינו משום שהיא מעבודת הקרבן אבל תגלחת לא מעכבת מגזרה שוה דאחד אחד. ואי לר' אליעזר מאחר כל המעשים כולם נפקא. ומיהו קצת קשה אי ברייתא סמיך אהך סברא אמאי מייתי דנזיר ממורט דבלאו הכי היה יכול להקשות דעל כרחין לא מצית להשוות יש לו לאין לו לומר שתגלחת מעכבת דאי לרבנן הא אמרי תגלחת לא מעכבא ואי לר' אליעזר מאחר כל המעשים כולן נפקא. הרא"ש ז"ל בפירושיו:

אית דגרסי אמר רבינא. ותירוץ הוא כו' ככתוב בתוספות. ואית דגרסי בלישנא קמא דלעיל נמי אמר רבינא ומפרש דתירוץ הוא. ואין נראה לר"י כלל. תוספי הרא"ש ז"ל:

ורבינו נתנאל פירש שמועה זו בענין אחר. אמר רב תנופה מעכבת בנזיר. אליבא דמאן כו'. לעולם אליבא דר' אליעזר. ואף על גב דלר' אליעזר נפקא ליה מאחר ישתה הנזיר דדריש אחר מעשה כולם. מכל מקום אכתי איצטריך כן יעשה על תורת נזרו דדרשינן ליה בפרק הקומץ למימר דתנופה מעכבת בנזיר דכמאן רכתב חוקה דמי. ותרוייהו צריכי דאי לא כתב אחר ישתה דאתנופה קאי לר' אליעזר לא חזינא עיכובא בתנופה כיון דמיעכבא כפרה בעלמא אף על גב דכתב וכן יעשה כדמסיק ליה הכא. ולרבנן קאי וכן יעשה אשני מינין שבנזיר חלות ורקיקין שמעכבין זה את זה כדאיתא התם בהקומץ רבה ומפיק ליה בגמרא מוכן יעשה. ומיהו לא מעכבי נזיר לשתות יין ומלטמא למתים דהא אחר מעשה יחיד אמר מגזרה שוה ולא בעינן רק אחד מן הדמים ושאר קרבנות ותגלחת לא מעכבי וכל שכן שני מיני לחם ותנופה לא מעכבי כלל אף כפרת הקרבן כמו בעלמא.

ומי מעכבא והתניא זאת תורת הנזיר בין שיש לו כפים בין שאין לו כפים. פירוש זאת תורת הנזיר תורה אחת לכל הנזירים כמו זאת תורת המנחות דבריש מנחות דתורה אחת לכל המנחות. וכן גבי חטאת. וקא סלקא דעתך דהכי קאמר כי היכי דאין לו לא מעכב

הכי נמי יש לו. וא"ת מנא לן אדרבא הוה לן למימר דאפילו אמרינן דיש לו לא מעכב כי אין לו מעכב כר' זירא דכל הראוי לבילה אין בילה מעכבת בו כו'. וכן גבי חרש דאין מפר לאשתו דשמיעה מעכבא כי אין יכול לשמוע. וכן גבי חליצה דאלם ואלמת. ויש לדחות דמכל מקום מיקיימא תנופה קצת שהכהן מניף כמו שמצינו בפרק כל המנחות באות מצה מנחות סב ב והאשה (מניפה) הכהן מניף על ידה. והיינו בקרבן נדבה דאילו סוטה ונזירה מניפות כדאיתא פרק קמא דקידושין. מיהו תימה דאימא איפכא דאין לו מעכב כר' זירא ויש לו מעכב מזאת תורת. ואפילו לרבנן נימא דמעכב כפרת הקרבן ולא לשתות יין וליטמא דנפקא לן מאחר מעשה יחיד מגזרה שוה. ונראה משום דאמר בתוספתא דנזיר פרק קמא נזירות נוהגת בין בארץ בין בחוצה לארץ בין שיש לו כפים בין שאין לו שנאמר ונתן על כפי הנזיר. והשתא ההוא קרא אהני לאין לו מדלא כתב ונתן על כפו דהא בנזיר קאי וכתב הנזיר למימר הנזיר מכל מקום ואפילו אין לו כף. והאי זאת תורת הנזיר דהכא אתי לאקושי יש לו לאין לו לומר דלא מעכב. ועל כרחך לר' אליעזר דאי אליבא דרבנן פשיטא דלא מעכב כדאמר לעיל אי אליבא דרבנן השתא תגלחת כו'. וקשיא לרב.

ומהדר אלא הא דתניא זאת תורת הנזיר בין יש לו שער בין אין לו הכי נמי לא מעכבא. על כרחך ליכא למימר כדקאמר דכי היכי דאין לו לא מעכב יש לו נמי לא מעכב. דלמאן אי לר' אליעזר מעכב ואי לרבנן למה לי קרא האמרי דתגלחת לא מעכבא מגזרה שוה דאחר אחר. ועוד מהיכא תיתי שמא אין לו מעכב כר' זירא אף לרבנן. וכי תימא להכי איצטריך קרא למימר דלא נימא כר' זירא וכי אין לו נמי לא ליעכב לאפוקי מדר' זירא. להכי מייתי ברייתא דנזיר ממורט דתניא גבי בתר הנך תרתי דכפים ושער בתוספתא דנזיר. הלכך על כרחך הכי פירושו בין יש לו שער בין אין לו שער מעכב שצריך להעביר מיהא תער (לא יעבור) על ראשו. דכי היכי דביש לו מעכב שצריך לגלח בתער לר' אליעזר מואחר ישתה אחר מעשים כולם. הכי נמי אין לו צריך להעביר תער על ראשו. והכי נמי משמע בתוספתא דתניא בין יש לו שער בין אין לו שער ולקח את שער ראש נזרו. פירוש דהוה ליה למימר ולקח את שערו ואייתר ראש נזרו למימר אפילו אין לו שער. ובספרי מפיק אין לו שער מקרא אחרינא בין לר' יאשיה בין לר' יונתן. והכי נמי נפרש גבי כפים דתרוייהו בהדי הדדי מיתני וכי היכי דיש לו כפים מעכב לר' אליעזר כדפירשנו הכי נמי אין לו מעכב על מקום הכף דמקרי שפיר על כפי הנזיר. וכן תפרש שנאמר ונתן על כפי הנזיר דהוא דומיא דמצורע דאין לו בהן יד ובהן רגל דיתן על מקומו כמו שאפרש בסמוך דלא בעינן קרא כדכתיב. והיינו כרב. והכי גרסינן והתניא נזיר ממורט

בית שמאי אומרים צריך העברת תער ובית הלל אומרים אין צריך. ואמר ר' אבינא צריך לבית שמאי ואין לו תקנה. ופליגא דר' פדת דאמר ר' פדת בית שמאי ור' אליעזר אמרו דבר אחד דתנן אין לו בהן יד ובהן רגל אין לו טהרה עולמית. ר' אליעזר אומר נותן הוא על מקומו ודיו. ואם כן לר' אבינא ר' אליעזר ובריית כבית הלל. ולר' פדת בריית ור' אליעזר כבית שמאי. וכמו שפירשנו כך הגירסא בתוספתא פרק קמא דנזיר פלוגתא דבית שמאי ובית הלל. וכן בירושלמי בפירקין. וכן ביומא פרק הוציאו לו ור' אליעזר נמי קאמר נותן על מקומו ובפרק הוציאו לו ובפרק נגמר הדין. ומשנה היא בפרק בתרא דנגעים הכי. ולא כמו שכתב כאן בספרים בשיבוש ולא צריכי כפירוש ר"ת ששמועה זו משיטות הפוכות שבתלמוד נזיר ממורט כאן וביומא. זה לשון רבינו נתנאל עד כאן לשונו. רבינו עזריאל ז"ל:

מתני' גילח על הזבח. פירוש על השלמים. ונמצא פסול. פירוש בעל מום או נשחט על מנת שיאכל ממנו כזית חוץ לזמנו או חוץ למקומו או נשפך דמו או יצא או נטמא. והוא לא ידע וגלח שערו תגלחתו פסולה. שהרי גילח קודם שנזרק עליו אחד מן הדמים בהכשר. וסותר שלשים ויביא קרבן אחר בסוף שלשים. וזבחיו לא עלו לו. פירוש שאר הזבחים שהקריב אחרי הפסול והתגלחת הפסולה לא עלו לו. דכיון שהיה צריך לסתור עד שיגדל שערו וכשהקריב שאר זבחים לא היה ראוי לתגלחת חשבינן להנך זבחים כאלו הקריבם קודם זמנו תוך מלאת. ויש מפרשים כך: ושאר זבחיו שהביא קודם התגלחת דקודם שנודע שראשון נפסל לא עלו שלא נראו להביאם וצריך להמתין שלשים לרבנן ושבעה לר' אליעזר. שיטה:

גלח על החטאת שלא לשמה. משנה שאינה צריכה היא דהיינו גילח על הזבח ונמצא פסול דחטאת שלא לשמה פסולה. אלא אגב דבעי למיתני גילח על העולה ועל השלמים פלוגתא דר' שמעון ורבנן נקט נמי על החטאת. הרא"ש ז"ל בפירושיו.

ואית ספרים דגרסי דאמר קרא על זבח תודת שלמיו ולא כתיב שלמים. ופירש הר' משה דמהאי קרא דרשינן במנחות פרק התודה לרבות שלמי נזיר ליום ולילה. ומקישינן נמי שלמי תודה לשלמי נזיר שאם גילח עליהם יצא. הרא"ש ז"ל בפירושיו:

דף מז.

מתני' מי שנזרק עליו אחד מן הדמים ונטמא. קודם תגלחת.

ר' אליעזר אומר סותר הכל. פירוש אף קרבנו שהביא קודם שנטמא יחזור ויביא אחר שיטהר דכיון דתגלחת מעכבת לר' אליעזר הוי נטמא קודם גלוח כאלו נטמא קודם

שהקריב שום דבר מקרבנותיו. והוא הדין דאם נזרקו עליו כל הדמים ונטמא לר' אליעזר דחוזר ומביא הכל. והכי משמע סוף פרק שני דאמר רב חסדא קדש שער בדם דקאמר אי אליבא דר' אליעזר כיון דאמר תגלחת מעכבת תוך מלאת הוא וליסתור כל קרבנותיו.

שיטה:

ר' אליעזר אומר סותר את הכל. לא כל הימים קאמר כדמפרש בגמרא דר' אליעזר סבר נטמא אחר מלאת סותר שבעה. אלא סותר את כל הקרבנות קאמר דר' אליעזר לטעמיה דאמר אחר כל המעשים כולם שאינו מותר לשתות יין עד אחר הבאת כל קרבנותיו. נמצא כשנזרק אחד מן הדמים עדיין אינו ראוי לתגלחת. וכיון דסבירא ליה לר' אליעזר שאין אחד מן הקרבנות מתירו בתגלחת עד שיקריב את כולם אם כן כל קרבנותיו חשובים כקרבן אחד וכשנטמא קודם שהקריבו את כולם הוי כאלו נטמא שחרית קודם שהקריב אפילו אחד מהם והוי הקרבן שהביא כאלו הקריבו תוך מלאת. ואיכא לספוקי הכא הואיל ונראה לתגלחת משנזרק אחד מן הדמים אולי די בסתירת שבעה. ולי נראה דלרבנן אין כאן סתירה כלל דכיון שנזרק אחד מן הדמים מותר לשתות יין וליטמאות למתים ולגלח ויצא מכלל נזירות ולא שייך ביה סתירה. הרא"ש ז"ל בפירושיו:

סליק פרק שלשה מינין פרק כהן גדול

מתני' היו מהלכין בדרך. אכהן גדול ונזיר קאי. והוא הדין דפליגי נמי בכהן הדיוט ונזיר דטעמייהו שייך נמי בכהן הדיוט. הרא"ש ז"ל בפירושיו:

אמר להן ר' אליעזר יטמא כהן. אפילו כהן גדול שלא מצינו שמביא קרבן על טומאת גופו כנזיר.

שאין קדושתו קדושת עולם. דסתם נזירות דקרא אינו אלא שלשים. וגם קדושתו באה לו על ידי נדרו אבל כהן קדושתו קדושת עולם על פי הדיבר. הר' עזריאל ז"ל:

גמ' בשלמא. האי בשלמא הוי כמו פשיטא לי שהוא בא לשאול בעייא אחר הפשיטא. ואמר פשיטא לי דכהן גדול ונזיר לרבנן כהן עדיף ולר' אליעזר נזיר עדיף. שיטה:

בשלמא כהן גדול ונזיר האי סבר כהן גדול עדיף. דהיינו רבנן והוא הדין דמצי למימר דאפילו כהן הדיוט עדיף נמי לרבנן אלא איידי דבעי למנקט בכהן גדול נקט הכי. תוספי הרא"ש ז"ל:

דף מז:

ותימה האיך היו שני כהנים גדולים כאחד כו'. ככתוב בתוספות. ופירש הר' משה כגון שחלה כהן גדול או גלה ומינו אחר תחתיו. וכיון ששימש ימים רבים בכהונה מסתמא

אין מעבירין אותו אף כששב הראשון או נתרפא מחליו. דדוקא באירע קרי שהשני אינו משמש אלא לפי שעה והראשון חוזר לעבודתו.

מרובה בגדים ומשוח שעבר. כגון שאירע קרי לכהן גדול ומינו אחר תחתיו קודם שנגנז שמן המשחה ומת כהן גדול ומינו אחר תחתיו אחר שנגנז שמן המשחה. ומה שלא מינו משוח שעבר אפשר שהאחר נתחכם ונתעלה יותר או שמא על פי מלך מינוהו כמו שמצינו שהיו עושין בימי בית שני שהיו מתמנים על פי המלך בתוספת דמים. הרא"ש ז"ל בפירושיו.

מרובה בגדים ומשוח שעבר. לא משוח בשמן המשחה אלא משוח זה מרובה בגדים. שעבר. שאירע בראשון קרי ונכנס אחר תחתיו ושימש בשמונה בגדים וחזר הראשון לעבודתו ואז עבר השני. והאי דקרי ליה מרובה בלשון משוח משום דסליק ממרובה ולא ניחא ליה למימר מרובה ומרובה שעבר. הר' עזריאל ז"ל:

עבר מחמת קריו ועבר מחמת מומו. כגון שאירע מום בכהן גדול ומינו אחר תחתיו ואירע בו קרי.

עבר מחמת קריו עדיף דחזי לעבוד למחר כשיטהר ואילו האי לא חזי לעבודה עד שיתרפא. והוא הדין בשני כהנים הדיוטים אחד בעל מום ואחד בעל קרי:

משוח מלחמה וסגן. מי אמרינן דמשוח מלחמה עדיף לפי שנמשח בשמן המשחה או דילמא סגן עדיף שנתמנה להיות במקום כהן גדול. הרא"ש ז"ל בפירושיו:

אין בין משוח מלחמה לסגן כו'. תימה הא איכא הא דאמר סוף פרק בא לו ופרק בתרא דהוריות משוח מלחמה מוזהר על חמישה דברים האמורים בפרשת כהן גדול לא פורע ולא פורם ולא מטמא לקרובים מה שאין כן בסגן. וי"ל דבטומאה קא מיירי. והא דלא חשיב לא מטמא לקרובים אומר ר"י דאף סגן אסור ליטמא לקרובים מדרבנן. תוספי הרא"ש ז"ל. וכתב הר' עזריאל ז"ל וז"ל: תימה דבשלהי בא לו אמר דבגדים ששמש בהן כהן גדול משמש כהן משוח מלחמה. וסגן עובד בארבעה בגדים ככהן הדיוט עד יום הכפורים שאירע קרי בכהן גדול והוא תחתיו. ותו כל הדברים האמורים בפרשה לא פורע ולא פורם כו' אינן נוהגין בסגן ונוהגין במשוח. ויש לומר דהכא לא איירי אלא בטומאה והכי קאמר אין בין סגן לענין ליטמא כו'. ואף על גב דחמישה קרובים אסורים משום משוח מלחמה ליטמא בהן והסגן מטמא להן. (ש"מ) אסור לסגן ליטמא להן למאן דאמר יטמא רשות. ואפילו למאן דאמר חובה מכל מקום יש כח ביד חכמים לגזור בשב ואל תעשה. והכי קאמר אין בין סגן למשוח לענין טומאה ששניהם אסורים להטמאות לכתחלה אלא שאם כו':

דתניא. ר' חנינא בן אנטיגנוס אומר למה תקנו סגן לכהן גדול כו'. בפרק טרף בקלפי גרסינן למה סגן מימינו. ואית דגרסי לימינו. הר' עזריאל ז"ל:

דף מח.

אשכחן כהן גדול נזיר מנא לן. הוה מצי למימר מגזרה שוה דאמו אמו אלא דניחא ליה לאשכוחי בגופיה. הרא"ש ז"ל בפירושיו:

שומע אני אפילו נפש בהמה במשמע. כלומר אפילו נבלה דבהמה איקרי נפש מכה נפש בהמה. תלמוד לומר נפש מת ובהמה לא איקרי נפש מת. ולא גרסינן תלמוד לומר (נפש) מת דבהמה איקרי שפיר מת דכתיב והמת יהיה לו:

לא אם אמרת בכהן גדול שאינו מביא קרבן כו'. לכך יטמא תאמר בנזיר תלמוד לומר לאביו ולאמו. השתא הוה מצי למפרך הא דפריך בסמוך האי מיבעיא ליה כו' אלא מפיק ליה בפירכא אחרינא.

או אינו אלא לאביו ולאמו. אתא למימר דדוקא להם אינו מטמא משום שמצטער יותר הא לשאר מתים אפילו לרחוקים מטמא דאיכא למימר הכי על כל נפשות מת כלל לאביו ולאמו פרט הני אין מידי אחרינא לא. אמרת קל וחומר. כלומר אין סברא לדונו בכלל ופרט ויטמא לרחוקים שיש להשיב קל וחומר על זה ומה כהן הדיוט. וליכא למיפרך מה לכהן הדיוט שקדושתו קדושת עולם ודין הוא שלא יטמא לרחוקים תאמר בנזיר. דלא אתא אלא למימר דלא נימא דקרובים חמירי טפי מרחוקים. הר' עזריאל ז"ל:

אבל מטמא (**היא**) **הוא לשאר מתים**. אומר ר"י הטעם דמאחר דכתיב בנזיר נזר אלהיו על ראשו אומר לרחוקים יטמא שאינו עצב עליהם כל כך. וצריך עיון הרי כבר נאמר על נפש מת לא יבא והדר אמר לאביו כו' אם כן ממעט קרובים ורחוקים. ויש לומר דתרוייהו בקרובים חד בשאר קרובים שאינו מצער כל כך וחד לאביו. אבל רחוקים שאינו עצב עליהם יטמא:

דף מח:

אמו לגזרה שוה. תימא הואיל ומופנה מצד אחד מצד דכהן גדול כדאמר לעיל הא אמרינן פרק המפלת דמופנה מצד אחד לר' ישמעאל למדין ואין משיבין. וי"ל דמכל מקום דחיק לאשכוחי שתהא אמו מופנה משני צדדין דאמרינן התם דאי משכח מופנה מצד אחד ומופנה משני צדדין שבקינן מופנה מצד אחד וגמרינן מופנה משני צדדין. ונראה דהכא אינו מופנה כי אם מצד אחד דאית ליה לר' ישמעאל צריכות דבסמוך דאי אשמעינן אביו

הוה אמינא אביו הוא דאינו מטמא משום דחזקה בעלמא. והשתא ניחא דאיצטריך לאמו בנזיר לגופיה. אבל לאמו דכהן גדול מופנה דכיון דגלי רחמנא בנזיר שאין חילוק באביו ואמו הוא הדין בכהן גדול. תוספי הרא"ש ז"ל:

לכרתניא ולאחותו. ולאחותו מה תלמוד לומר הרי שהיה הולך כו'. ישראל שהיה (לו) הולך לשחוט את פסחו ולמול את בנו. ושמע שמת לו מת יכול יטמא. שהרי מצוה הוא ליטמא לקרובים ואפילו הוא כהן הדיוט. אמרת לא יטמא. כלומר אין כאן מצוה ליטמא לקרובים ולדחות פסח ומילה דשייך בהו כרת. יכול לא יטמא. גם למת מצוה כשם שאינו מטמא לקרובים. תלמוד לומר לאחותו. קרא יתירא הוא לומר דלאחותו דוקא אינו מטמא כשהולך לשחוט פסחו אבל למת מצוה הוא מטמא. הרב עזריאל ז"ל:

ר' עקיבא אומר נפש אלו הרחוקים. דסברא הוא לאוקומי דוקא ברחוקים מידי דהוה אכהן הדיוט. הרא"ש ז"ל בפירושיו:

ור' עקיבא גזרה שוה לכדרבי מנא ליה. דלדידיה אינו מופנה כל עיקר דמצריך בנזיר לאביו ולאמו ותרוייהו למת מצוה והכי נמי למבעי בכהן גדול תרוייהו למת מצוה דמוכח כיון דאמר ר' עקיבא מת אלו הקרובים אם כן בעי תרוייהו למת מצוה דאי לאביו גרידא למה לו להזכיר כלל לאמו. אלא בעי תרוייהו ואם כן בכהן גדול בעי תרוייהו וגזרה שוה מנא ליה. הרב עזריאל ז"ל:

מה לי כהן גדול לחודיה ומה לי כהן גדול ונזיר. דכיון דכהן גדול ונזיר מיטמא למת מצוה כל שכן כהן גדול לחודיה ולא איצטריך אמו דכהן גדול להתירו במת מצוה ומופנה הוא לגזרה שוה. הרא"ש ז"ל בפירושיו: וכסבר ר' עקיבא מופנה מצד אחד אין משיבין אי נמי משיבין וליכא פירכא. הרב עזריאל ז"ל:

ומשני כיון דפסח ומילה אית בהו כרת אימא לא ליטמא אפילו למת מצוה קא משמע לן. ומפסח ומילה לא אייתי כהן גדול ונזיר דשמא אית בהו חומרא דליתא בהנך. הרב עזריאל:

דף מט.

ולר' עקיבא מכדי לא שנא כהן גדול לחודיה ולא שנא כהן גדול ונזיר נפקא ליה מלאחיו לאביו ולאמו דכהן גדול למה לי. נהי דלאמו צריך לגזרה שוה לאביו למה לי. והוא הדין דמצי למיבעי לאביו ולאמו דנזיר אמאי צריכי תרוייהו למת מצוה.

משום דחזקה בעלמא הוא. דרוב בעילות אחר הבעל אבל אמו דודאי ילידתיה אימא ליטמא לה. והאי דדרשינן מת אלו הקרובים הוה מוקמינן ליה בקרובים מצד האב דמדכתיב לאביו הוה ממעיטנא אמו וקרוביה שיטמא להם כיון שהם ודאין.

כיון דכתיב למשפחותם לבית אבותם. ודרשינן מיניה בבתרא פרק יש נוחלין משפחת אב קרויה משפחה משפחת אם אינה קרויה משפחה הוה אמינא דלאמו אתא למעוטי אב וקרובים דידיה שיטמא להם. ומת אלו הקרובים הוה מוקמינן בקרובי האם. אבל השתא דכתיב תרוייהו דרשינן שפיר גזרה שוה דלישתוק קרא מינייהו ומעל כל נפשות מת דכהן גדול ומנפש מת דנזיר (ד)שמעינן כל קרובים. ולאמו דכהן גדול הוצרך לכתוב לגזרה שוה וכיון דהוצרך לכתוב לאמו הוצרך נמי לכתוב לאביו דלא תימא דמלאמו ממעטינן אביו. ולאביו דנזיר הוצרך לכתוב למדרש מיניה דמיטמא למת מצוה ואיצטרך נמי למכתב לאמו דלא תימא דמלאביו ממעטינן אמו. ואית ליה לר' עקיבא מופנה מצד אחד למדין ואין משיבין. אי נמי כיון דגלי קרא גבי כהן גדול שקולין הם הוא הדין נמי גבי נזיר ואייתר לאמו דנזיר להפנות גזרה שוה משני צדדין:

על כל נפשות מת למה לי. אגב דדריש נפש מת דנזיר בעי נמי למדרש קרא דכהן גדול. הרא"ש ז"ל בפירושיו.

וכן כתב הרב עזריאל ז"ל וז"ל: ולר' עקיבא מכדי לא שנא כהן גדול לחודיה לא שנא כהן גדול ונזיר נפקא ליה למת מצוה מלאחיו. דבכהן גדול נמי נפקא משום דלא שנא ואם כן לאביו ולאמו דכהן מופנה לגזרה שוה ולמה לי תרוייהו. והכי נמי מצי למבעי מלאביו ולאמו דנזיר דאוקימנא תרוייהו למת מצוה ולמה לי תרוייהו. ועל כולהו הויא הך צריכותא דמפרש:

אבל לאמו דחזינא דילידתה אימא ליטמא. ולית ליה השתא הקל וחומר דלעיל דכהן הדיוט שמטמא לאחיו מאביו ואינו מטמא לאחיו מאמו. עד כאן לשון הרב עזריאל ז"ל.

אימא ליטמא לה. והאי דדרשינן מת אלו הקרובים וכו' ככתוב בתוס'. אבל השתא דכתיבי תרוייהו דרשינן שפיר גזרה שוה דלישתוק קרא מינייהו ומעל כל נפשות מת דכהן גדול ומנפש מת דנזיר שמעינן כל קרובים. ולאמו דכהן גדול הוצרך לכתוב לגזרה שוה וכיון דהוצרך לכתוב לאמו הוצרך נמי לכתוב לאביו דלא תימא דמלאמו ממעטינן אביו. ולאביו דנזיר הוצרך לכתוב למידרש מיניה דמיטמא למת מצוה. ואיצטריך נמי למכתב לאמו דלא תימא דמלאביו ממעטינן אמו. ואית ליה לר' עקיבא מופנה מצד אחד למדין ואין משיבין. אי נמי כיון דגלי קרא גבי כהן גדול שקולין הם הוא הדין נמי גבי נזיר ואייתר לאמו דנזיר להפנות גזרה שוה משני צדדין:

על כל נפשות מת למה לי. אגב דדריש נפש מת דנזיר בעי נמי למדרש קרא דכהן גדול.

דף מט:

כך כתוב במקצת ספרים לאפוקי רביעית דם וגו'. והוצרכו המפרשים לפרש לאפוקי שלא יטמא לה. וברוב ספרים כתוב לאיתויי. וניחא הך גירסא טפי לאיתויי שמטמא באהל. הרא"ש ז"ל בפירושיו:
אלא לקפחני. לצערני כמו אקפח את בני דר' טרפון. הרב עזריאל ז"ל:

דף נ.

ואית ספרים דגרסי כדאמר רבא לא נצרכה כו'. ור' יוחנן ורבא אמרינהו למילתייהו אמתניתין דאהלות דקתני אלו מטמאין באהל המת כזית מן המת. ואיכא למיפרך כדפריך הכא כזית ממנו מטמא באהל כולו לא כל שכן. ואי איפשר לגרוס כך דהא באהלות קתני בהדיא רובע עצמות מרוב הבנין או מרוב המנין. ואית ספרים דגרסי לא נצרכה אלא לשדרה וגולגולת. דהא לקמן פריך והא רבא הוא דאמר לא נצרכה אלא לשדרה וגולגולת שאין בהן רובע עצמות ולא מצינו שאמרה רבא בשום מקום אם לא שאמרה בכאן. וליתא להך גירסא דהא תנן במתניתין שדרה וגולגולת. והא דפריך לקמן והא אמר רבא פשיטא ליה דרבא לא מצריך רובע לשדרה וגולגולת כי היכי דלא מצריך לרוב בניינו ולרוב מניינו. ולא נהירא לי דאי פריך משום דנראה לו להשוות שדרה וגולגולת לרוב בניינו מאי פריך והאמר רבא מתניתין היא באהלות רוב מניינו ורוב בניינו שאין בהן רובע. וי"ל דהתם לענין טומאת אהל מיתניא. אבל הכא מייתי ראיה מגלוח נזיר. ואף על גב דלרבא נמי מיבעי ליה לשנויי מתניתין דאהלות כדתרצה ר' יוחנן מכל מקום מסתבר ליה דנזיר מגלח על רוב בנין ורוב מנין. הרא"ש ז"ל בפירושיו:
מי אמרינן כי גמירי הלכה למשה מסיני דנצל חשוב כבשר. ומשום דנצל הלכה קמיבעיא ליה גבי בהמה. אבל אי הוי מן התורה חשוב כבשר הוא הדין לבהמה. והוא הדין דהוה מצי למיבעי גבי שרץ. או שמא כיון דשיעור שרץ הוי בכעדשה ונצל דמטמא מהלכה היינו לשיעור כזית אבל לשיעור אחר לא. הרב עזריאל ז"ל:
תא שמע המחהו באור טמא. בפרק העור והרוטב מתני המחהו לשומן של נבלת עוף באור טמא דמשום הכי לא נפסל לאכול כמעיקרו. בחמה טהור דכשנימוח בחמה מסריח מפני חום החמה ואינו ראוי לאכילת אדם. ועכשיו סבר המקשה דכשנימוח מאליו בחמה נצל הוא וטהור ולא מחמת הסרחון. ולהכי פריך ואי סלקא דעתך יש נצל לבהמה

בחמה אמאי טהור הא אכתי ראוי לכלב. ומשני אימת קאכיל ליה וכו' לעולם יש נצל ולהכי טהור דאימת קאכיל ליה לבתר דמסרח מכח החמה. דקודם שנימוח אסרח מכח החום וכיון דאסרח הוה ליה עפר ואף לכלב אינו ראוי. הר' עזריאל ז"ל:

דף נ:

מעיקרי אצבעותיו ולמעלה. קא סלקא דעתין דממקום שמתחילין האצבעות להתפצל עד סוף היד וקרי ליה למעלה לפי שכשאדם משתמש בידיו ומגביהם ראשי האצבעות הם כלפי מעלה. מלא פיסת יד מן האצבעות עד הזרוע. ומלא קשרי אצבעותיו מתחלת הפיצול ער סוף האצבעות. חד שיעורא הוא. ממאי דהאי מקשרי אצבעותיו ולמעלה לראש אצבעותיו דלמא למעלה לצד הגוף דהיינו מלוא פיסת היד. הרא"ש ז"ל בפירושיו:

דף נא.

כתוב בתוספות ואפילו ארבע או חמש תרודים מן רקב כו'. וא"ת והא אמרינן בפרק המפלת אי איפשר למלא תרווד עפר ועוד מבית הקברות שלא יהא בו מלא תרווד רקב. וי"ל דמיירי התם בשנקבר בקרקע קשה שיש שהות למת לירקב קודם שיתערב בו מן העפר. דכיון דבתחלתן לא היה בו שום תערובות אף על גב שבסוף יהיה שם תערובות מטמא. שיטה:

אמר רבא התם שקברו כו'. ולהכי נקט ועמדו דמיירי בכוליה מת שנרקב ועמד על חצי תרווד. ונקט ליה לאורויי דכי נרקב כל המת הוי רקב הבא מן העקב נשאר ברקב שאר כל הגוף דאיבעיא לן בסמוך. ובעי למיפרך מהכא. ומהכא לא תיפשוט בעיין דהבעיא הוי כי אירקיב חד אבר ואתי דרך עקב. הר' עזריאל ז"ל:

ויש מפרשים גלגולין קונטארד"י בלע"ז דבר העומד כנגדו לקלקלו. שיטה:

חוץ מן השינים והשער והציפורן. בנדה בפרק דם הנדה מפרש טעמא משום דבעינן דומיא דעצם מה עצם שנברא עמו ואין גזעו מחליף אף כל שנברא עמו ואין גזעו מחליף. יצאו השינים שלא נבראו עמו. יצאו שיער וצפורן שאף על פי שנבראו עמו גזען מחליף. ובשעת חבורן הכל טמא והנוגע בהם כנוגע בבשר המת.

בעי חזקיה שערו העומד ליגזז וכו'. גבול היה להם לגידול שער מתי היה עומד ליגזז ומבעיא ליה אי מטמא בשעת חיבורן למת. ויש מפרשים דמיבעיא ליה אם נעשה גלגולין כאלו היה גזוז וקברו עמו. ולא נהירא דאם כן אמאי מייתי הך מתניתין דאהלות הכא:

כי גמירי רקב הבא מן כולו מת. כלומר שבא מדבר שמת עם המת שבשעת מיתה מת הכל יחד. אבל דאתי דרך עקב לא לפי שמחיים הוי כבשר מת.
ואי סלקא דעתך הבא מן העקב לא. כלומר שאינו מטמא. זיל להכא דלמא דרך עקב קאתי. פירוש למה טמא כלך לדרך זו ותאמר שמא מן העקב בא. ולמה תטמאנו ודאי והמאהיל עליו ונכנס למקדש או אכל קדש בשגגה מביא קרבן ושמא חולין בעזרה הוא.
אי דאירקיב כוליה מת ואתי דרך עקב הכי נמי. אם נרקב כל הגוף ונרקב גם העקב לא מיבעיא לי דודאי טמא. אלא הכא כגון דאירקיב חד אבר וקאתי דרך עקב שעדיין לא נרקב שאר הגוף כי אם העקב ואותו אבר הסמוך לו דאיכא למימר לפי שאין חיות בעקב מיהר לרקוב והרקיב גם האבר שאצלו ובכי האי לא גמירי רקב. הרא"ש ז"ל בפירושיו:
ה"ג ברוב ספרים. אי דארקיב כוליה מת אף על גב דאתי דרך עקב טמא. אלא הכא דאירקיב חד אבר. כלומר מהכא לא תפשוט דהיכי מיירי ברייתא אי דארקיב כוליה מת כדאוקמא רבא לעיל אז ודאי טמא אפילו רקב העקב כשאר רקב הגוף. אלא הכא הא דמיבעיא לן כגון דאירקיב חד אבר ואתי דרך עקב דרקיב רגל ושקיל דרך עקב ובכהאי גוונא תיבעי מאי. הרב עזריאל ז"ל:

דף נא:

עורו מהו. מסתבר לי דמבעיא ליה למאן דאמר עור טהור מן התורה הלכך איכא לספוקי שמא לא חשיב כבשר המת ונעשה לו גלגלין. ונראה לי דהוה מצי למפשט מדרבה בר בר חנה דאמר דוקא גזז שערו אבל לא גזז לא אף על גב דאפילו מדרבנן טהור. אלא שלא שרצה לפשוט מדברי אמורא. ואף על גב דלעיל קאמר תפשוט מדרבה בר בר חנה היינו משער אשער. הרא"ש ז"ל בפירושיו:
וסכיה נשא. ובכך העביר כל השערות ולא נשאר בו שער כלל העומד ליגזז ושלקו בחמי טבריה לאחר מיתה והלך כל העור. כגון זה ודאי אין לו גלגילון. ויש מפרשים וסכיה נשא להעביר עור הראש ושלקו בחמי טבריה להעביר עור של שאר הגוף. אבל חמי טבריה לעור הראש לא לפי שעור הראש רך ומי טבריה עזין ואי שליק בהו הראש יעלו גם מן הבשר ויהיה מת חסר שאין לו רקב. מיהו קשה דמשמע דנשא אינו מעביר העור אלא השער לבד. לכן יש מפרשים כו' ככתוב בתוספות. שיטה:
הרקיב האבר כשהוא חי. בעודו מחובר לגוף דאי נחתך הוה ליה חסר. הר' עזריאל ז"ל:

דף נב.

שמע מינה שיעורא גמירי. דאי אמרת דנמלה שנקצצו רגליה קרויה בריה אם כן חומט נמי תחלת ברייתו בלא רגלים קרוי בריה ואכתי אין בו כעדשה דתחלת ברייתו כשהוא שלם אין בו אלא כעדשה ונילף מיניה דפחות מכעדשה יטמא. הרא"ש ז"ל בפירושיו. והר' עזריאל ז"ל כתב וזה לשונו: שמע מינה שיעורא גמירי. כמו שהוא נברא מתחלה שלם בעינן דאי בריה גמירי ואפילו חתך במקצתו כיון שיוכל לחיות הוי שרץ. אם כן בשרץ נמי ליטמא בפחות מכעדשה כיון שלאחר שנברא אם היה חותך ממנו היה יכול לחיות עדיין:

אמר רב שמעיה כי בעינן שיעורא היכא דלא נפלה ביה נשמה אבל היכא דנפלה ביה נשמה לא תיבעי לך. פירוש הא ליתא דבעית למילף שיעור עדשה לגדולים מחומט. דודאי חומט כשהוא כעדשה בתחלת ברייתו אין בו נשמה הלכך מטמא. וכן שרצים גדולים נמי ילפינן מחומט קודם שיש בהם נשמה ומטמאו בכעדשה. אבל גדולים לאחר שנפלה בהם נשמה והן חיין אין כעדשה מטמא בהן והיינו דקאמר אבל נפלה בהן נשמה לא. ואם כן בנמלה כי נפלה ביה נשמה תיבעי לך אם חתך ממנה מעט כדפרישית. הר' עזריאל ז"ל:

איבעיא להו שדרה וגולגולת תנן. דדוקא בשניהם או דילמא כו'. וכמו במשנתינו יש משנה במסכת אהלות דקא חשיב אלו מטמאים באהל השדרה והגולגולת כו'. והכי איכא למבעי אההיא ממשנה דלשון אחד יש בשניהם. והכי משמע בסמוך דמייתי מפלוגתא דאהלות. תוספי הרא"ש ז"ל.

שגידד. פירוש חתך כמו גודו אילנא. רוב עילעין שבה. צלעות תרגומו עילעין. ובחולין פרק אלו טרפות מפרש נשתברו ברוב שני צדדין. נתפרקו ברוב צד אחד. טהורה. שבטל שם שדרה ממנה. ובקבר אפילו נשברה או נפרקה טמאה שהקבר מצרפה דהכי גמרי. הא לא גידד טמאה. השדרה לבדה. מי קתני הא לא גידד טמאה דילמא כי גידד טהורה אידך תיבעי לך. מי קתני הא לא גידד טמאה בלא גולגולת דילמא עם גולגולת מיירי ואף על פי כן אם גידד טהורה. אידך כלומר אם לא גידד תבעי לך אי מטמאה שדרה לבדה.

תא שמע ר' יהודה אומר ששה דברים ר' עקיבא מטמא. בסמוך קא חשיב להו. של טרסיים. צורפי נחושת. והניחוה באויר. מקום שאין עליה אהל שלא יטמאו הנכנסים שם. הרא"ש ז"ל בפירושיו:

הא לא גידד טמא. שמע מינה דשדרה לבדה מטמאה. והוא הדין דמצי למיפרך מסיפא בהדיא דקתני מפני שהקבר מצרפה. אלא פריך אף מרישא בדיוקא. ומשני הא קא משמע

לן כו'. כולה מיירי דאיכא גולגולת בהדה והא קא משמע לן דכי גידד טהורה. אידך תיבעי לך פירוש שדרה גרידא תיבעי לך. הר' עזריאל ז"ל:
וכל הרופאים עמו. שהיו בקיאין להכיר העצמות שהם משדרה וגולגולת ולהשוות עצם לעצם לידע אם הם משני מתים או ממת אחד:

דף נב:

כי קתני אבר מן המת כו'. פירוש כי קתני בכללא אבר מן המת ובכללו אבר מן החי. הלכך בכללא קא מני ששה ובפרטא קתני שבעה.
לאפוקי עצם כשעורה. דאין הנזיר מגלח אלא על מגעו ועל משאו. ועל רביעית דם דקתני סבירא ליה לר' עקיבא דנזיר מגלח על אהלו. וקשה דבמתניתין מוכיח ר' עקיבא דנזיר מגלח על רביעית דם מקל וחומר דעצם כשעורה ודיו לבא מן הדין להיות כנדון. וצריך לומר לפי הך שינוייא דודאי ר' עקיבא גמרא גמיר דנזיר מגלח על רביעית דם ואף על אהלו. ובמתניתין לדבריו דר' אליעזר קאמר. תוספי הרא"ש ז"ל:
ואיבעית אימא כי קתני מידי דנזיר מגלח על אהלו לאפוקי עצם (כשערו) כשעורה דאינו מגלח אלא על מגעו ועל משאו. ורביעית דם דחשיב ר' עקיבא לאו לגבי טומאת אהל גרידא דאם כן הוה ליה לשנויי כי קתני מידי דמטמא באהל ועצם כשעורה דלא מטמא באהל לא קתני ולמאי קאמר מידי דנזיר מגלח. אלא כל הני ששה דברים מיתני גבי נזיר מגלח ואית ליה כמקצתן של זקנים דלקמן בסמוך דאמרי רביעית דם לכל בין לתרומה וקדשים בין לנזיר ועושה פסח. אבל לא סבירא ליה כוותייהו ברובע עצמות אלא סבירא ליה כאינך זקנים:
שהרי תלמודו של ר' עקיבא בידו. כלומר כמה פעמים חזר ר' עקיבא מתלמודו ולא שמעתי משום אדם שחזר בו מרביעית דם. ועוד מקרא מסייעו דכתיב בכהן גדול על כל נפשות מת לא יבא משמע שתי נפשות ונזיר ילפינן מיניה בריש פרקין מגזרה שוה דאמו אמו:
תא שמע. אי שדרה או גולגולת בעינן או לא. בית שמאי אומרים רובע עצמות מן העצמים. משאר עצמות מטמא באהל אפילו משנים או משלשה איברים ובלבד שיהא בהן רובע עצמות. ובית הלל אומרים מן הגויה מרוב בנין כו'. אין רוב עצמות מטמא באהל אלא הגויה מעיקר הגוף כמו מרוב הבנין או מרוב המנין.
אמר ר' יהושע יכולני לעשות בית שמאי ובית הלל שוין. ולא נחלקו בדבר הזה אבל השומע טעה דסבר דמן העצמות דקאמרי בית שמאי היינו משאר עצמות. ויכולני לפרש

שמא משנים או משלשה כגון משני שוקים וירך אחד או משני ירכים ושוק אחד דהיינו רוב בניינו של אדם בגובה. דבחנם לא שנו (בי' ש"מ) בית שמאי משנים או משלשה. הר' עזריאל ז"ל.

משני שוקים וירך אחד. ומשנים דקאמרי בית שמאי לאו דוקא דלעולם מתלתא בעי. ויש מפרשים דשני שוקים וירך אחד לא חשיב כי אם שנים לגבי שני ירכים שוק אחד. שהשוק הוא קטן מן הירך שהוא למטה מן הארכובה. דבמסכת אהלות קא מני איברי האדם ממטה למעלה וקא חשיב שנים בשוק חמשה בארכובה ואחד בירך. הרא"ש ז"ל בפירושיו:

שמאי אומר. פליג אתלמידיו. והאי דאקדים מלתייהו למלתיה משום כבוד בית הלל דמסתמא אינהו מהלל רבם קבלוה. ומתניתין דאהלות כוותייהו דרובע הקב מרוב בנין או מרוב מנין דוקא מטמא באהל אבל משאר עצמות צריך חצי קב: הר' עזריאל ז"ל:

ליפשוט מינה טעמא דשמאי. דמחמיר לטמאה בעצם משדרה לבד או מגולגולת לבד כדקתני או. הא רבנן. דלא תנו או אלא השדרה והגולגולת עד דאיכא שדרה וגולגולת.

היכא דאיתיה בעיניה אפילו חד מנהון. ושמאי דמחמיר לטמאות אפילו בעצם הוצרך למתני או דלא תימא כולי האי לא מחמיר אלא בעי עצם מכל חד מינייהו. אבל רבנן דמצרכי שדרה שלימה או גולגולת שלימה לא צריכי למתני או:

דף נג.

והא רבא הוא דאמר כו'. לא איתפרש היכא אמרה רבא. ויש מפרשים דדייק לה מהך דאמר רבא לעיל בפרקין לא נצרכה אלא לרוב (בניינו) בניין ורוב מניין שאין בהם רובע קב עצמות וכי האי גוונא איכא נמי למימר על שדרה וגולגולת.

בתר דשמעה מר' עקיבא. לא אתפרש. ור' יעקב מפרש דרבא אמרה למתני על מתניתין דאהלות דקא חשיב ששה דברים שר' עקיבא מטמא וקא חשיב שדרה וגולגולת משני מתים ורובע עצמות משני מתים. ואי אין שדרה וגולגולת פחות מרובע אמאי איצטריך לשנותן. ותירץ רבא לא נצרכה אלא לשדרה וגולגלת שאין בהן רובע. אבל מקמי דשמעה לדר' עקיבא הוה סלקא דעתיה דאין שדרה וגולגולת פחות מרובע. וקשה לי אמאי קאמר בתר דשמעה מר' עקיבא הא מקמי הך דר' עקיבא קתני במתניתין ואלו מטמאין באהל וקתני השדרה והגולגלת ורוב עצמות ועלה נמי בעי לשנויי לא נצרכה אלא לשדרה וגולגולת שאין בהן רובע. הרא"ש ז"ל בפירושיו.

הכי גרסינן אמר רב עוקבא לא נצרכה. הא דקתני במתניתין שדרה וגולגולת דמשמע שלמים אלא שאין בהן רובע ולהכי איצטריך למתנייה במתניתין דחדוש הוא. אבל מכל מקום רובע עצמות הבא משדרה וגולגולת תיבעי לך משום דחמיר טפי משאר עצמות. ופריך והא רבא הוא דאמר לעיל לא נצרכה כו'. הכי פירושו וכי היכי דרוב בניינו ורוב מניינו שלימים נזיר מגלח אף על גב דלית בהו רובע מסתמא הכא נמי שדרה וגולגולת דמתניתין כי הוו שלימים נזיר מגלח אף על גב (דאית) דלית בהו רובע. ומשני בתר דשמעה מרב עוקבא דאמר סברה. הר' עזריאל:

תא שמע שמאי אומר כו'. תימה היכי בעי למפשט לתגלחת נזיר מהך דשמאי דמתניא לענין טומאת אהל. ועוד תימא מנא ליה לרמי בר חמא דשדרה וגולגולת חמירי מרוב בניינו ורוב מניינו דשדרה וגולגלת איברים גדולים הם ואפשר דיש בהן כל כך עצמות כמו ברוב בניינו או רוב מניינו. ונראה דרמי בר חמא תליא בהך דמבעיא לן לעיל אי שדרה או גולגולת תנן או שדרה וגולגולת תנן דפשיטא ליה לרמי בר חמא אי שדרה וגולגולת תנן דבעי חצי קב דהא לא חמירי. ואי שדרה או גולגולת תנן פשיטא ליה דעל רובע מהם מגלח כיון דחמירי. והיא גופה קא מבעיא ליה לרמי בר חמא שדרה או גולגולת תנן ונזיר מגלח על רובע כיון דחמירי או דילמא שדרה וגולגולת תנן ולא חמירי ובעי חצי קב. והשתא מייתי שפיר ממתניתין דאהלות דמדשמאי מטמא בעצם אחד מן השדרה או מן הגולגולת מכלל דרבנן מטמאו בשדרה או בגולגולת אלמא חמירי לפשוט מינה טעמא דשמאי דמחמיר. הא רבנן עד דאיכא חצי קב עצמות. כלומר הא רבנן בעו שדרה וגולגולת לענין טומאה ולתגלחת נזיר נמי בעי חצי קב. הרא"ש ז"ל בפירושיו:

על אלו דרישא למעוטי עצם כשעורה. דלא יהא מגלח על אהלו. ורבינו נתנאל מצא בספר ישן למעוטי רובע עצמות ועצם כשעורה דעל אהלו לא. פירוש שניהם ביחד ומיירי דאיקמח איקמוחי כדמוקי לה בסיפא. ובאותו רובע עצמות שנשחק יש בהם עצם כשעורה שלם וקסלקא דעתך דכיון דאיכא תרוייהו רובע עצמות ועצם כשעורה נזיר מגלח לכך איצטריך למעוטי. הר' עזריאל ז"ל:

אבן הסככות. היינו סככות ופרעות דסיפא ותני נמי והדר מפרש. ויש מפרשים אבן הסככות אבן שסוכין ורואין בה כמו זכוכית דאין מביאה הטומאה. הרא"ש ז"ל בפירושיו:

דף נג:

תיפוק ליה משום עצם כשעורה. וא"ת מאי פריך הא לענין אהל איירינן ועצם כשעורה אין מטמא באהל. ויש מפרשים דהכי דייק רובע עצמות לא כלום ואפילו במגע. ואמאי והא אית בה עצם כשעורה דמטמא במגע. שיטה:

הכי גרסינן וריש לקיש מאי טעמא לא תני ליה ברישא אמר לך כי קתני מידי דנזיר מגלח על אהלו מידי דלא מגלח על אהלו לא קתני. ור' יוחנן מאי טעמא לא תני ליה בסיפא אמר לך כל מילי דשמיע מכללא מרישא לא קתני בסיפא. מרישא שמעינן דאין מגלח עליו מדנקט יש עליו בשר כראוי דוקא.

והא חצי קב עצמות דמשמע רובע לא ואפילו הכי קתני ליה בסיפא. ומשני אי לא תנא רובע עצמות כו'. פירוש מתניתין אוקימנא לעיל דאיקמח איקמוחי הילכך אי מרישא הוה אמינא דאפילו על מגעו ועל משאו אינו מגלח כיון דליכא עצם כשעורה. קא משמע לן רובע דסיפא דעל אהלו דוקא אין מגלח הא על מגעו מגלח. הרב עזריאל ז"ל.

ופריך ריש לקיש וכל היכא דשמע מכללא לא תני בסיפא והא חצי קב עצמות כו'. והא חצי לוג דם כו'. לאפוקי מר' עקיבא דאמר רביעית דם נזיר מגלח עליו. דקאמר במתניתין לקמן דנתי לפני ר' אליעזר ומוכיח דנזיר מגלח על רביעית דם מקל וחומר דעצם כשעורה. ותימה הא נמי שמעינן מכללא מדלא קתני ליה גבי עצם כשעורה אלמא דאין הנזיר מגלח על מגעו ומשאו. וי"ל דמכללא לא שמעינן ליה דהוה אמינא דשעורה אתיא כרבי עקיבא והא דלא תנייה גבי עצם כשעורה משום דהוי בכלל עצם כשעורה דמיניה אתי בקל וחומר.

על פני השדה זה המאהיל על פני המת. דמשמע מגע שהוא באויר על פני השדה והיינו אהל. ואף על גב דבחולין בפרק בהמה המקשה דריש ר' ישמעאל מהאי קרא להוציא עובר שבמעי אשה ור' עקיבא דריש ליה לרבות גולל ודופק. וי"ל דהכא דריש מעל פני. והתם דריש מהשדה שהוא בגלוי להוציא עובר במעי אשה ולר' עקיבא לרבות גולל ודופק שמונח על פני השדה:

ויש בו כדי להעלות ארוכה. הכי גמירי לה.

חרב הרי כחלל. דכיון שנגעה החרב במת נעשה אבי אבות הטומאה כמת עצמו. ולאו דוקא חרב אלא הוא הדין כל כלי מתכות הנוגעין במת לפירוש ר"ת. ולר' יצחק מסמפונא אף כלי שטף כמו שאפרש לקמן בעזר ה'. או במת זה אבר הנחלל מן המת. דלמת שלם לא איצטריך דאפילו החרב שנגעה במת מטמא באהל:

דף נד.

או בקבר אמר ריש לקיש זה קבר שלפני הדיבר. שקודם מתן תורה דאמרינן ביבמות בפרק הבא על יבמתו אמר ר' שמעון בן יוחי קברי נכרים אינן מטמאין דכתיב ואתנה צאני צאן מרעיתי אדם אתם. אתם קרויים אדם (אתם) ואין אומות העולם קרויין אדם. ופריך והכתיב כל הורג נפש וכל נוגע בחלל תתחטאו. ומשני דילמא אקטיל חד מישראל. רבינא אמר נהי דמעטינהו מטומאת אהל דכתיב אדם כי ימות באהל ממגע וממשא מי מעטינהו. משמע דלאידך שינוייא דאיצטריך לשנויי דילמא אקטיל חד מישראל סבר דאף ממגע וממשא מעטינהו. ולדידיה (איצטריך אהא) אצטריכא הא לרבות קבר שלפני הדיבר דאף על גב דלאו ישראל נינהו מטמאין במגע. דהכא במגע איירי ולמגע רבינהו קרא ולא לאהל. ור' בנאה דהוה מציין מערת המכפלה בבתרא בפרק חזקת הבתים סבר כרבנן דר' שמעון. דבפרק קמא דמועד קטן אמרינן דאין מציינין אלא על דבר שמטמא באהל. וצריך עיון לריש לקיש מנא ליה דעצם כשעורה מטמא במשא. הרא"ש ז"ל בפירושיו. והרב עזריאל ז"ל כתב וזה לשונו וריש לקיש נפקא ליה מקרא אחרינא. עד כאן.

תימה דהכא משמע דאבר שאין עליו בשר כראוי ואין בו עצם כשעורה אינו מטמא לא במגע ולא במשא לר' יוחנן: ובמסכתא אהלות פרק שני תנן אלו מטמאין באהל אבר מן המת ומן החי שיש עליהם בשר כראוי. ובסיפא תנן אלו אין מטמאין באהל אבר מן המת ומן החי שאין עליהם בשר כראוי ועצם כשעורה. והשתא לר' יוחנן על כרחך מיירי בסיפא שיש בו עצם כשעורה דאם לא כן לא היה מטמא במגע. ואם כן אמאי קתני לה כלל בסיפא. אי לאשמעינן דאינו מטמא באהל מרישא שמעינן ליה דהא לר' יוחנן אית ליה דכל היכא דשמעינן מכללא לא תני בסיפא. ואי לאשמועינן דמטמא במגע ומשא תיפוק ליה משום עצם כשעורה. ותירץ הר"ם דסיפא איצטריך לאשמועינן דדבר שיש בו עצם כשעורה ויש עליו בשר אך לא כראוי אינו מטמא באהל. דאי מרישא הוה אמינא היינו כי ליכא עצם כשעורה לא מטמא באהל. אבל אם יש בו עצם כשעורה מטמא באהל אף כי אין עליו בשר כראוי. קא משמע לן סיפא דעל כרחין מיירי דיש בה עצם כשעורה ואפילו הכי אינו מטמא באהל. תוספי הרא"ש ז"ל:

איבעיא להו עד שיטהר דקתני בשביעי קאי ומאי עד שיטהר עד דעביר הערב השמש ומני ר' אליעזר היא. דאמר לעיל בפרק מי שאמר מתחיל ומונה מיד. והיינו משביעי דאם לא היה מתחיל למנות נזירות טהרה עד שמיני היכי מייתי קרבן טומאה והא ר' אליעזר אמר התם במתניתין לא בו ביום. אלא ודאי מתחיל ומונה מיד דקאמר ר' אליעזר

היינו בשביעי. ומיד דקאמר היינו מיד שיטהר. ואחר כך מביא קרבנותיו בשמיני. והוא הדין דהוה מצי למימר ור' יוסי בר' יהודה היא דאמר לעיל ביום תגלחתו. שיטה:
מתני'. וארץ העמים. מפרש בגמ' דגזרו עליהן טומאה. וכל אלו טמאות דחשיב הכא דרבנן נינהו.
הגולל והדופק. פירש רש"י גולל דף הארון של מעלה שהוא כסוי הארון. דופק דופן הארון. ור"ת מפרש גולל אבן גדולה שמניחין על הקבר לציון ולהכין מקום קברו והיא שקורין מצבה. ולשון גולל כמו וגללו את האבן שעל שם שהיא גדולה וכבדה צריך לגוללה. דופק שתי אבנים אחת שמעמידין בראש המצבה לצד ראשו ואחת לצד רגליו. ובערוך פירש לאחר שחפרו הקבר כל צורכו בונין מכאן ומכאן איצטבא לכסות המת ואותן אבנים קרויים גולל. ושורות אבנים שמכאן ומכאן קרוי דופק. ודופק דפקים היינו דופק מועט שסומך דופק גדול ואותו טהור. פירוש זה בערך גולל. הר' עזריאל ז"ל:
ואין עולין לו. קאי אכל הנך דמתניתין. ותמה הר' משה מאיברא הנוגע בכלים שנגעו במת אמאי אין עולה לו אותו היום אחר שטבל שהרי כשנטמא על ידי רביעית דם ורובע עצמות אמרינן בגמרא שיום שביעי אחר שטבל עולה לו מן המנין. ויש לחלק דיום שנטמא בו לא מסתבר דיעלה. הרא"ש ז"ל בפירושיו:
על אלו אין הנזיר מגלח. לא קאי אימי ספרו וימי גמרו שהרי הן מגלחין בשביל צרעתו ופשיטא דאין מגלחין פעם שלישית אנזירות משום טומאת צרעת דכי ימות מת עליו דוקא אמר רחמנא:

דף נד:

גמרא הסככות אילן כו'. פרעות אבנים פרועות כו'. מיירי שהיה בודאי טומאה תחת אחד מן הענפים או מן האבנים ולא ידעינן תחת איזו מהן. וכיון שמהלך ובא תחת כל הענפים והאבנים נאמן הוא לומר הוסרה ונסתלקה הטומאה מכאן. הרב עזריאל ו"ל:
ואלו הן סככות (**פי'**) **אילן המסך על הארץ**. פירוש ענפיו מתפשטין על הארץ ויש כזית מת תחת אחד מן הענפים ויש הפרש בין נוף לחבירו ואין ידוע תחת איזו נוף היא הטומאה והלך הנזיר תחת אחד מהן ואין בהם פותח טפח. ומדרבנן הוא.
ופרעות אבנים היוצאות מן הגדר. פירוש אבנים בולטות מן הגדר ויש כזית מת תחת אחת מהן ואין ידוע תחת איזו מהן היא הטומאה. ומיירי שהן רחבות טפח דהכי משמע סוף פרק דם הנדה דמהלך תחת כולו טמא בודאי. אך יש אויר מפסיק ביניהם והלך הנזיר תחת אחת מהם דמן התורה טהור ואף על פי שאין בין כל אחת ואחת אלא פחות

משלשה הוי הפסק דגבי טומאה לא אמרינן לבוד כדאמרינן תחת ארובה הבית טהור ואפילו אין בארובה פותח טפח. שיטה. והרא"ש ז"ל כתב בפירושיו וז"ל: ומיירי שהן רחבות טפח דהכי משמע בנדה פרק דם הנדה בסופו שהמהלך תחת כולו טמא ודאי. אלא שאויר מפסיק ביניהם והלך הנזיר תחת אחת מהן. (וי"ל) ויראה לי דמיירי שהאילן עומד ברשות הרבים וכן האבנים בולטות לרשות הרבים דספק טומאה ברשות הרבים טהור וחכמים גזרו עליו טומאה. אבל ברשות היחיד הוי טמא דאורייתא וסותר ומביא קרבן כדמוכח לקמן בריש פרק שני נזירים. עד כאן:

או משום גושא גזרו. עשו גוש בארץ העמים כמת ואפילו רוכב על בהמה טמאה לפי שהאהיל על הגוש שהוא כמת. דגזרו עליה לטמא באהל כמת משום מתי מבול שהיו בארץ ובחוצה לארץ וגם נפלים שקוברים שם. ואפילו לר' שמעון בן יוחאי דאמר קברי נכרים אין מטמאין באהל מכל מקום רוב ישראל נהרגו ומתו בחוצה לארץ. אבל בשידה תיבה ומגדל או בקרון או בספינה שיש חלל תחתיה טפח טהור. הרב עזריאל ז"ל:

משום גושא. שגזרו עליה כמאהיל על המת לפי שאין מציינין בה קברים. הרא"ש ז"ל בפירושיו:

תא שמע. פירוש אי משום אוירא גזרו או משום גושא גזרו. ומזה בשלישי ובשביעי. ואי אמרת משום אוירא גזרו פירוש אויר אוירא למה לי הזאה. כלומר בשלישי ובשביעי הלא אינו אלא רק חומרא בעלמא. וא"ת להכי הצריכו הזאה הלא אתי לאיחלופי בטומאת מת ויאמרו העולם דבטומאת מת לא צריך הזאה. אין זה יכול להיות דאתי לאיחלופי בטומאת מת. כי דכולי עלמא ידעי דאינו אלא חומרא בעלמא מדקתני מטמאין באויר אוירא יותר ממת דמת אינו מטמא אלא באויר גושא ולא באויר אוירא. אלא לאו שמע מינה משום גושא. פירוש אויר גושא גזרו. ולא אוירא פירוש באויר אוירא. והשתא ניחא למה הצריכו הזאה גזירה משום טומאת מת ואתי לאיחלופי דהגזרה עתה משום מת. לא לעולם אימא לך משום אוירא גזרו. פירוש משום אויר אוירא. וא"ת למה הצריכו הזאה הא לא אתי לאיחלופי בטומאת מת. ומשני כי קתני ומזה בשלישי ובשביעי קאי אשארא לא קאי אכל מה שבמשנתנו. תוספות חיצונית:

הכי גרסינן מסתברא דלא קאי אכולהו מדקתני וכלים הנוגעים במת והני כלים בני הזאה נינהו בתמיה. ולא הנוגע במת אינו טמא טומאת שבעה. דכלי שטף הנוגעים במת הנוגע בהם אין לו אלא טומאת ערב. והמקשה היה סבור היינו בכלים מיירי בין בכלי עץ בין בכלי מתכות ולהכי לא בעי לאוקמה בכלי מתכות דבעי הזאה אף כי אין הנזיר מגלח עליו. הר' עזריאל ז"ל:

כתוב בתוספות כדאמר במסכת שמחות כל טומאה שהנזיר כו'. ואומר ר"ח דעל כרחין ההיא תוספתא משובשת היא דהא רביעית דם דאין הנזיר מגלח עליו וכהן מוזהר עליו כדכתיב ועל כל נפשות מת לא יבא. ואומר ר"י דאין זו קושיא דשמא אותה תוספתא סברא כמקצת זקנים ראשונים שהיו אומרין רביעית דם לכל. או שמא סברא דגם כהן אינו מוזהר אלא על חצי לוג שהנזיר מגלח עליו. תוספי הרא"ש ז"ל. והתוספות חיצוניות כתבו וזה לשונן. וקשיא דודאי דזה הכלל דוקא דכל דבר שנזיר מגלח עליו כהן מוזהר עליו. ומה שאנו רואים מרביעית דם ומרובע עצמות דאינם שוין אין הכי נמי דיכול להיות דשיעורן אינם שוין מפני ההלכה למשה מסיני. אבל מן הדבר הם שוין. והכלל מוכיח דכך היא דקתני כל דבר וכו' ולא קתני כל שיעור שהנזיר מגלח דכהן מוזהר אלא ודאי שוין נזיר וכהן לענין אותו דבר.

כתוב בתוספות ומשמעתין קשה למה שפירש הרב ר' יצחק כו'. עוד הביא ראיה מדאמרינן בספרי וכל אשר יגע בו הטמא יטמא למה נאמר. לפי שנאמר בחלל חרב בא הכתוב ולימד על האדם שהוא טמא שבעה. למדנו לכלים ואדם וכלים מנין. פירוש שמטמאין שבעה שהרי משמע קרא וכל אשר יגע בו הטמא פירוש אותו שנגע במת יטמא הנוגע בו טומאת שבעה והנפש הנוגע בו באותו שנטמא טומאת ערב. כלים ואדם וכלים מנין שהן טמאין טומאת שבעה תלמוד לומר וכבסתם בגדיכם ביום השלישי. משמע שהבגדים שהוא לבוש טמאים שבעה מכח האדם. והך אדם מיירי שנטמא לאחד שנגע בחרב דכתיב בקרא לעיל מיניה דטמא. ומכאן למדנו ארבעה במת דכלים מטמאים לאדם ואדם כלים שלשתן טמאים שבעה. והתם בגדים משמע אף בשאינו כלי מתכות. ואומר ר"ת דתכשיטי מתכות מיקרו שפיר בגדים כדדרשינן גבי בגדי כהונה אלה הבגדים וכו'. והשבצים הם מזהב. ובשמעתין אמרינן בהדיא דנוגע בשאר כלים דאינו מטמא אלא טומאת ערב. ועתה יש ללמוד מן הפסק הזה כל המשנה דאהלות דהכי איתמר התם שנים טמאים במת אחד טומאת שבעה ואחד ערב. כיצד אדם הנוגע במת (טמא) טמא טומאת שבעה ואדם הנוגע בו טמא טומאת ערב. שלשה טמאין במת שנים טמאין טומאת שבעה ואחד טמא טומאת ערב. כיצד כלים הנוגעים במת וכלים בכלים טמאין טומאת שבעה ושלישי בין אדם בין כלים טמאים טומאת ערב. ארבעה טמאות במת שלשה מהן טמאים טומאת שבעה והרביעי טומאת ערב. כיצד שנים הנוגעים במת ואדם בכלים וכלים באדם טמאין טומאת שבעה. שלישי בין אדם בין כלים טמאים טומאת ערב. וכל זה הדין יש ללמוד מן הספרים שלא מצינו שיהיו טמאין שבעה רק כלים ואדם וכלים דוקא ולהכי קאמר שנים טמאין במת. וכשאדם נוגע במת אינו מטמא אדם אחר

שבעה שלא מצינו שני אדם טמאין כי אם אחד. אבל ודאי אם היו כלים הנוגעים בראשון טמאין שבעה ולא גרע מאדם שקבל טומאה מכלים שיחזור ויטמא כלים שבעה. וכן שלשה טמאין במת שהכלים מטמאין כלים והא לא גריעי כלים שניים מכלים שנגעו באדם שקבל טומאה מכלים. ושלישי בין אדם ובין כלים טמאין טומאת ערב. שלא מצינו בהדיא שלשה כלים טמאים שבעה כי אם שנים וכן לא מצינו אדם שיהא טמא על ידי כלים שניים כי אם על ירי ראשון. וכן ארבעה טמאים במת כו' שכך מצינו בהדיא כלים ואדם וכלים ולא יותר. תוספי הרא"ש ז"ל:

דף נה.

לא דכולי עלמא משום גושא. פירוש אויר גושא גזרו אבל אויר אוירא טהור. ובהא פליגי מר סבר אהל ורוק לא שמיה אהל ומר סבר אהל זרוק שמיה אהל. פירוש רבי דמטמא סבר אהל ורוק לא שמיה אוהל ולא הוי חציצה. וא"ת אליביה האיך תמצא אויר אוירא טהור כמו שאמרנו דעל כרחין משום גושא גזרו אבל אויר אוירא כולי עלמא סברי דטהור והאיך תמצא אליבא דנפשיה. יש לומר במונחת דלאו אהל זרוק ואז מורי רבי דהוי מפסיק וטהור. ור' יוסי בר' יהודה מטהר דאהל זרוק שמיה אהל והוי הפסקה. אבל אין יכול לומר איפכא דכולי עלמא משום אוירא גזרו פירוש אויר אוירא ור' יוסי בר' יהודה מטהר משום דאהל ורוק שמיה אהל. דאם כן האיך תמצא אויר אוירא טמא אליבא דר' יוסי דכולי עלמא הוא סובר דאויר אוירא טמא דאנן קיימינן דכולי עלמא סברי אויר אוירא גזרו אם כן האיך תמצא זה כיון דקסבר דאהל זרוק הויא הפסק כל שכן במונחת דיותר הויא הפסקה ויהא טהור. לכך גרסינן דכולי עלמא משום גושא גזרו.

והתניא ר' יוסי בר' יהודה אומר תיבה שהיא מליאה כלים וזרק על פני המת טמאה. פירוש הכלים שבתוך התיבה טמאים. ומיירי שבאותה תיבה יש יותר מארבעים סאה ולא מקבלת טומאה. דאם היו לו פחות היה מקבלת טומאה והאיך יכול לומר אחו כך ואם היה מונחת טהורה הוי דבר המקבל טומאה וכל דבר המקבל אינו חוצץ מפני הטומאה. אלא עק כרחך מיירי דיש לה יותר מארבעים סאה.

כיון דלא שכיח לא גזרו רבנן. וא"ת אויו אוירא דטמא היכי משכחת לה. בקרון או בספינה דשכיחא הוא. תוספות חיצוניות:

הכי גרסינן ואי בעית אימא דכולי עלמא משום אוירא גזרו וטעמא דר' יוסי בר' יהודה כיון דלא שכיחא לא גזרו ביה רבנן. פירוש דכולי עלמא משום אוירא הילכך רבי מטמא בנכנס בשידה תיבה ומגדל. וטעמא דר' יוסי בר' יהודה דמטהר משום דקסבר דאפילו

כי גזרו על אוירא לא גזרו אלא במילתא דשכיחא כגון הולך על הגשר דדבר רגילות הוא. אבל במילתא דלא שכיחא כגון נכנס בשידה תיבה ומגדל לא גזרו שאין רגילות בני אדם ליכנס בהן. אבל מכל מקום בתיבה מליאה כלים וזרקה על פני המת דלא שייך התם אלא טומאת אהל הויא פלוגתייהו במונחת ובאהל זרוק למר שמיה ולמר לא שמיה כדאמרן. הר' עזריאל ז"ל:

כתוב בתוס' פירוש אחר. לא דכולי עלמא כו'. והתניא. בניחותא ומייתי סיעתא דאיכא מאן דמטמא בקרון ובספינה ומטהר בשירה תיבה ומגדל:

אלמא משום דלא שכיחא הוא. ואי בעית אימא דכולי עלמא משום גושא. פירוש הא דמפליג האי תנא בין שידה תיבה ומגדל לקרון וספינה לאו כדקאמרת דכולי עלמא משום אוירא והא דמטהר בשידה תיבה ומגדל משום דמילתא דלא שכיחא לא גזרו רבנן. אלא כולי עלמא משום גושא והא דמטהר ר' יוסי בר' יהודה בשידה תיבה ומגדל משום דאהל זרוק שמיה אהל כדתרצינן לפלוגתייהו לעיל. וקרון או ספינה דמטמא משום דגזור ככתוב בתוס'. הרא"ש ז"ל בפירושיו:

כתוב בתוס' ורבי דמטמא אפילו בשידה וכו'. וא"ת אם כן דגזר אליבא דנפשיה היכי משכחת אויר אוירא דטהור. וליכא למימר דלא סבירא ליה הא אמרינן דעל כרחין משום גושא גזרו אבל אויר אוירא טהור. וי"ל בכלים כגון דאיכא כלים בתוך שידה או באחת מהן דלא שייך למיגזר שמא יוציא ואז הכלים שיהיו בתוכה טהורים. תוספות חיצוניות:

דף נה:

והיינו נזירות מועטת דרב חסדא והכי קאמר לא שנו כו'. וכתוב בתוספות אבל בנזירות מרובה כגון שנדר שמונים יום ולסוף עשרים יום נתנגע ונטהר וגילח לסוף שלשים יום לנגעו מיסלק סלקי ליה כיון שנשאר מנזירותו כדי גידול שער. ולפעמים עולין מקצתן כגון אם שהה בחלוטו ארבעים או חמשים יום.

נזיר שהיה טמא בספק ומוחלט בספק. ספק אם נטמא במת וספק אם הוא מצורע מוחלט. (ז"ל) וצריך עיון במסכת נגעים היכי משכחת לה ספק מוחלט. דתנן בריש פרק חמישי דנגעים כל ספק נגעים טהור חוץ מזה ועוד אחר והנך שנים הם טמאים. ותנן נמי בההוא פרקא כל ספק נגעים בתחלה טהור ומשנזקק לטומאה ספקו טמא. הרא"ש ז"ל בפירושיו.

כתוב בתוס' שני תגלחות הללו שעשה למצורע וכו'. ואינן עולות לתגלחת כו'. ואפילו למאן דאמר דבנזירות מרובה עולין לימי צרעתו מכל מקום תגלחת של מצורע אינה

עולה לשם נזירות לא לתגלחת טהרה ולא לתגלחת טומאה. וכן משמע בסמוך דפריך ואם איתא דבנזירות מרובה עולין לו ימי צרעתו בשלש שנים ושלשים יום סגי. ומשמע בהדיא דמכל מקום בעינן ארבע תגלחות גם למאי דבעי למימר דימי צרעתו עולין לימי נזירותו. תוס' חיצוניות.

דף נו.

ואי סלקא דעתך. ימי צרעתו סלקין לימי נזירותו אם כן בשלוש שנים ושלושים יום סגי. (זה הפירוש הגיה רבינו נתנאל כי היה משובש בפירוש). וכן עיקר דלאחר שתי שנים שהן בשביל שתי תגלחיות של מצורע ימתין (וימתין) שלשים יום ויגלח דשמא הוא נזיר טמא. אבל קודם שלשים לא דשמא הוא נזיר טהור ולא טמא מת וימי צרעת עלו לו. אבל לאחר שלושים יום יגלח ממה נפשך דמכל מקום אפילו עלו לו צריך תגלחת משום נזירות טהרה ואין גידול שער פחות משלשים. וגם עד ימנה שנה משום נזיר טהרה דאימר טמא מת היה ולא עלו לו ימי צרעת כל זמן שלא עשה תגלחת טומאה ואם כן למה לי ארבע שנים בשלש שנים ושלשים יום סגי כדפרישית שתי שנים ושלשים יום ושנה. אלא לאו שמע מינה דאין עולין. הרב עזריאל ז"ל.

ותני עלה במה דברים אמורים. והא דקמייתי לחנם נקטיה אלא משום דקא בעי למפרך מנזירות מרובה לנזירות מרובה. תוספות חיצוניות:

לא אם אמרת בימי טומאה דין הוא שלא יעלו שאף מבטל הקודמין. תאמר בימי חלוטו שאין מבטל. וליכא למימר דהיא גופה נגמר מהאי דינא דאף ימי חלוטו יבטל הקודמים דהא אמרינן לעיל פרק שלושה מינין וכי ימות עליו מת וגו' והימים הראשונים יפלו כי טמא נזרו טומאת מת סותרת הכל ואין דבר אחר סותר את הכל. ותו דאיכא למימר הריני נזיר לאחר עשרים יום ומעכשיו מאה יום יוכיח דאמרינן לעיל פרק שלישי דמונה עשרים יום ואחר כן מונה שלשים ומגלח ומביא קרבן ואחר כן מונה חמשים כדי להשלים נזירות ראשונה ואין השלשים אמצעיים סותרים את הראשונים ואף שמגלח באותן שלושים ומביא קרבן. אף ימי חלוטו אף על גב שמגלח בהו ומביא קרבן לא יסתרו הקודמים ואם כן יעלו. ואף על פי שהשלשים אמצעיים אין עולין למנין נזירות ראשון אין להביא משם ראיה לימי חלוטו דהתם אותן שלשים הם נזירות אחר בפני עצמו. (כל זה מפורש בפ"ג) הר' עזריאל ז"ל:

ואין לי אלא ימי חלוטו ימי ספרו מנין. פירוש ימי ספרו אותן ימים שכתוב בהן וישב מחוץ לאהלו שבעת ימים מנין שאין עולין לו. ודין הוא ימי חלוטו טעון תגלחת וצפרים.

פירוש דכשנגמרו ימי חלוטו מגלח ומביא צפרים דהיינו צפרי מצורע דכתיב וראה הכהן והנה נרפא נגע הצרעת מן הצרוע ולקח למטהר שתי צפרים חיות טהורות. ומגלח דכתיב וכבס המטהר את בגדיו וגלח את כל שערו. ובתר הכי וישב מחוץ לאהלו שבעת ימים והיינו ימי ספרו. ולאחר שבעת ימי ספרו הוא טעון תגלחת וצפרים תגלחת ביום השביעי דכתיב והיה ביום השביעי יגלח את כל שערו. וצפרים ביום השמיני היינו קרבן דלות דכתיב ואם דל הוא ואין ידו משגת יביא שתי תורים או שני בני יונה. שיטה:

דף נו:

אלא לאו בנזירות מרובה וקתני שאין עולין כמו שאמרנו על ידי נזיר בקבר. ואין אתה יכול לפרש כמו דלעיל בנזירות בת חמשים יום דיתיב עשרים ואיתילדת ביה צרעת ולא נשאר רק תגלחת שלשים עם ימי צרעתו. ומשום הכי אין עולין דלא ישייר תגלחת שלשים אחר תגלחת צרעתו דצריך שבעה עבור ימי חלוטו משום הכי לא מצי לפרושי דקתני ימי חלוטו דומיא דימי טומאתו כדקאמר לעיל כשרוצה להוכיח ימי חלוטו מימי טומאתו. וקאמר אחר כך אם אמר בימי טומאתו שאין עולין משום דמבטל הקודמים תאמר בימי חלוטו שאין מבטל הקודמים. אם כן כי היכי דימי טומאתו צריך דלאחר שנטהר שיהיה עוד שלשים כמו כן בימי חלוטו נמי הוה מיירי שישאר שלשים טהרתו ואפילו הכי אמרינן דאין עולין שמע מינה דאין עולין. תוס' חיצוניות:

מתני' שהנזיר מגלח עליה. פירוש שסותר את הקודמין כגון אותן הנזכרים במשנה ראשונה. חייבין עליה כלומר קרבן אם נכנס למקדש. ושאין הנזיר מגלח עליה כגון אלו הנזכרים במשנה שנייה.

אמר ר' מאיר לא תהא זו. כלומר שמטמא באהל ובמגע. קלה מן השרץ. דאינו מטמא אלא במגע ואפילו הכי חייבין עליה על ביאת מקדש כדאיתא בשבועות. שיטה:

גמ' בזורע שבת וחרדל בשנים ושלשה מקומות שחייב בפאה כו'. כדאיתא במסכת פאה. יש מפרשים דסלקא דעתך דאין זה שהה (פאה) כיון שזרעו בסירוגין ופטור מן הפאה קא משמע לן. וצריך עיון כי יש לפרש בענין אחר. ואף על גב דירק פטור מן הפאה כדאמר כל שהוא אוכל ונשמר למעוטי ירק שאינו נשמר. שבת חשיב טפי ונשמר מידי דהוה אמלבנות שומים ובצלים דחייבין בפאה בפרק בא סימן:

מתני' אינו דין שיהא הנזיר מגלח על מגעה ועל משאה. לעיל פרישית דלדברי ר' אלעזר קאמר אבל ר' עקיבא סבירא ליה דאף על אהליה מגלח. הרא"ש ז"ל בפירושיו:

דף נז.

או דילמא רביעית דם הלכה. מה שהוא מטמא באהל דכתיב על כל נפשות מת דמשמע שיעור שתי נפשות דהיינו שיעור שתי רביעיות. עצם כשעורה קל וחומר ואתה בא ללמוד רביעית דם בקל וחומר מעצם כשעורה מתוך חומרא שיש ברביעית דם שמטמא באהל מה שאין כן בעצם כשעורה. וקאמר ליה אין דנין קל וחומר מהלכה. פירוש מתוך חומר אהל שיש ברביעית דם שבא בהלכה. הרא"ש ז"ל בפירושיו.

סליק פרק כהן גדול פרק שני נזירים

מתני' הרי קרבן טומאה שלי וקרבן טהרה שלך ואם אני הוא הטהור קרבן טהרה שלי וקרבן טומאה שלך. קרבן טומאה אשם ושני תורים אחר לעולה ואחד לחטאת. וקרבן טהרה חטאת בהמה ועולת בהמה ושלמים. עולת העוף וקרבן טומאה תחת נדבה וחטאת העוף ספק ולא תאכל. ואשם אינו מביא דקסבר דאשם אינו מעכב כרבנן דאמרי בפרק שלישי הביא חטאתו ולא הביא אשמו מונה.

וסופרין שלשים יום. פירוש אף על פי שעשו זה עדיין הם אסורין לשתות יין וליטמא למת דכל אחד מהם יש לומר שמא הוא הטמא ועדיין יש לו למנות ולהביא קרבן טהרה. שיטה:

וסופרין שלשים יום. מיום שנדר השני:

גמ' באומר שנזרקה טומאה ביניכם. שהיה מרוחק מהם ארבע אמות דהשתא לא הוו אלא תרי והוה ליה ספק טומאה ברשות היחיד. הרא"ש ז"ל בפירושיו:

דף נז:

דקתני ואינו יודע. דמשמע שלא נולד לו מעולם משום דלא הוי התם מדלא קתני שכחתי. וקשה דבפרק האיש מקדש קאמר הכי במאי שהורמו רייקא נמי דקתני אינו יודע ולא קתני אינו. יש לומר דאינו ידוע משמע תרוייהו בין לא נודע לו ובין ידע ושכח. אבל אינו ידוע לא משמע אלא חדא שלא ידע. והכא אמרינן דייקא נמי דמירי היכא דלא ידע. והתם קאמר דמירי היכא דידע דלישנא משמע בתרוייהו. תוספות חיצוניות.

כתוב בתוספות וא"ת יביא כל אחד קרבן כו'. וי"ל הספק דהכא בשני נזירים לא גמרינן מסוטה משום דבודאי אחד מהם טמא ולא גמרינן מסוטה אלא ספק דשמא ליכא שום טומאה הכא רק טהרה לבד כמו בסוטה. והכא אין לכל אחד ואחד דין דספק טומאה דרשות היחיד אבל ודאי שניהם יש להביא קרבן אחד דטומאה דשניהם ודאי יש להם לעשות דין דאחד דאילו לא היה אלא אחד מביא קרבן טומאה ומגלח. השתא נמי דהוו

השנים לא עדיפי מאילו ליכא אלא חד מינייהו ומביאין קרבן אחד דטומאה בין שניהם דספק שניהם כודאי דאמרינן בסוטה שמא אינם טמאין ואין עליהם טומאה ודאית אבל לשניהם יחד אין לכל אחד דין דספק טומאה. וא"ת ומעיקרא מאי פריך הוה ליה ספק טומאה ברשות הרבים ומאי פריך טומאה מהיכי מטהרי מסוטה והך דהכא לא דמי לסוטה. ואומר ר"י דמשום הכי פריך דהיה לנו לטהר מטעם דנוקים כל חד בחזקת טהרה דרשות הרבים לא תליא במילף דסוטה דכי נמי דמי ליה מטהרינן מטעם חזקה. ומשני דהך רשות היחיד דאי ליכא אלא חד היה מביא קרבן טומאה הלכך בין שניהם יש להביא קרבן טומאה. ואם תאמר כיון דרשות הרבים לא ילפי מסוטה מאי פריך בפרק קמא דנדה אי מה נדה ברשות הרבים טהור אף הכא נמי כרשות הרבים ספיקא טהור והא טעם רשות הרבים חזקת טהרה הוא והתם ליכא חזקת טהרה דאדם בחזקת טומאה. תוספות חיצוניות. יש לומר דודאי היכא דאיכא חזקת טהרה אין צריך ללמדו מסוטה דאפילו לא דמי לסוטה מטהרין מטעם חזקת טהרה. והכא דליכא חזקת טהרה אין לטהרו אלא מטעם (נילף) דילף מסוטה דלא מטהרין אלא היכא דדמי לסוטה ומדמינן ליה לסוטה ממש לטהר ברשות הרבים ולא ברשות היחיד. אבל היכא דדמי לסוטה אף על גב דליכא חזקת טהרה ילפינן מסוטה לטהרה ברשות הרבים ולטומאה ברשות היחיד שהרי גם בסוטה ליכא חזקת טהרה דכיון דקינא לה הוי כמו שאין לה חזקת טהרה ואפילו הכי אמר רחמנא במקום סתירה טמאה הא ברשות הרבים טהורה. ומיהו תימא דבפרק כשם משמע דאי לאו דילפינן מסוטה הוה מטהרינן כל ספק טומאה שיש בו דעת לישאל בין ברשות היחיד בין ברשות הרבים והואיל וכן מנין לנו לטהר ברשות הרבים היכא דלא דמי לסוטה. יש לומר דאחרי שגלה לנו הכתוב בסוטה שאין לטמא ברשות הרבים כמו ברשות היחיד אף על פי שאין לה חזקת טהרה מעתה היכא נמי דלא דמי לסוטה ניטהר ברשות הרבים כיון דאיכא חזקת טהרה. תוספי הרא"ש ז"ל ותוס' חיצוניות:

ומסיק התם פרק כשם דאיצטריך רב גידל לומר בכל טהור יאכל בשר הא ספק טמא לא יאכל היכא דיש בו דעת לישאל דאי מסוטה עד דאיכא דעת נוגע ומגיע. הא לעולם טהור דהא הוי אין בו דעת לישאל. צריכא דרב גידל דבספק לבד לא יאכל. והקשה רבינו יוסף בן רבינו ברוך כיון דאי מסוטה בעינן בן דעת נוגע ומגיע, למה לי קרא קמא דרב גידל והבשר אשר יגע בכל טמא ודאי טמא לא יאכל הא ספק טהור וטמא יאכל ומלקי לה לאין בו דעת לישאל. דמסוטה ידעינן ליה שפיר דהא לא איצטריך לו אלא לאשמעינן דיש דבר בנוגע דטמא וזה ידעינן מאידך בבא דסיפא. ותירץ דאיצטריך לטהר אין בו

דעת לשאול אף היכא דאין בו חזקת טהרה מטהרינן באין בו דעת לשאל. וקשה דהא נמי מסוטה ידעינן דהא ילפינן מסוטה ברשות הרבים אף היכא דליכא חזקת טהרה כדפרישית. ויש לחלק בדבר דודאי טהרה דרשות הרבים דמפורשת בקרא ונסתרה דוקא במקום סתירה אבל ברשות הרבים יש לנו לומר שפיר דמקרא מלא דבר הכתוב בין דיש בדבר חזקת טהרה ובין כי ליכא חזקת טהרה אבל להנך דמטהרינן מסוטה אין בו דעת לישאל ליכא ייתור אי לאו לפי שאינו דומה לסוטה. אם כן אין לך בו אלא חדושו דוקא היכא דיש בו חזקת טהרה כמו בסוטה ולא נאמר דסוטה חשיבא כמו שאין לה חזקת טהרה. עוד יש לומר דהא דקאמר דאי מסוטה הוא אפילו בעינן יודעת נוגע ומגיע קאמר דרב גידל דמשמע דמסוטה גמרה הוא מטהרינן אין בו דעת לישאל. נראה דהכי פירושו דאי מסוטה ולא כתב כל טהור יאכל בשר דמפיק מינה רב גידל לטמא ספק הוה אמינא ספק נגע והוה אמינא בעי דעת נוגע ומגיע מרישיה דקרא דוהבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל דדייקינן מיניה לטהר אין בו דעת לשאל אבל מסברא לא הייתי מחלק בין יש בו דעת לישאל ובין אין בו דעת לישאל. עוד יש לומר דשמא בענין אחר קושיא דרבינו יוסף דמסוטה לא ילפינן אין בו דעת לשאל כי הך דשמעתא כגון ארבע חביות ואחד מהן נטמא ודאי על ידי חולדה דשרץ בפיה קא משמע לן דרב גידל. תוספות חיצוניות:

מגלחין ומביאין קרבן טומאה וטהרה. וכשחוזרין וסופרין שלושים יום ומביאין קרבן טהרה חוזרין ומגלחין שניה ולהכי פריך אמאי דילמא לאו טמאין אינון וקעביד הקפה. פירוש כשמגלחין כל ראשם בשלשים ראשונים וחוזרין ומגלחים באחרונים הא על כרחם אחד מהם לאו טמא הוא ואין עליו אלא תגלחת אחת וכשהן מגלחין שתי פעמים אם כן חד מינייהו עבר על לא תקיפו פאת ראשכם. הר' עזריאל ז"ל:

והא קעביד השחתה. כלומר דשמא נזיר טהור הוא בתגלחת ראשונה ועובר בלא תשחית את פאת זקנך. שיטה:

אמר ליה רב אדא חובה תקברינהו לבנה. בניחותה, דאיסורא קא עבדא. אי נמי יש לפרש בתמיה וכי רוצה לקבור בניה שהיא עושה איסור:

כולהו שני דרב אדא לא איקיים זרעא לרב הונא מחובה. כשגגה שיוצאה מלפני השליט. הרב עזריאל ז"ל. ובפירוש שני פירש הרא"ש ז"ל בפירושיו וזה לשונו חובה תקברינהו לבנה. וכי היא רוצה שתקבור את בניה שאינה יריאה מעונש על שהיא מקפת אותם. הוה כשגגה היוצאה מלפני השליט. וקברה בנים אף על פי שלא קלל אותה. עד כאן:

מכדי תרוויהו וכו'. לא שייך לפלוגתייהו כלל ולשון מכדי משונה. במאי פליגי. רב הונא דאמר דמקיף הקטן חייב ואשה המקפת גדול פטורה ורב אדא דאמר אשה המקפת גדול חייבת וגדול המקיף קטן פטור. תוס' חיצוניות:

מכדי תרוייהו סבירא להו הקפת כל הראש שמה הקפה. פירוש רב הונא דאמר חובה מגלחת להון אבל איש היה עובר אף על פי שמגלח כל ראשם. ורב אדא הא אמר חובה תקברינהו לבנה דמשמע דיש איסור במגלח כל הראש כשגדול מגלח לגדול. שיטה:

וקיימא לן כרב הונא דאשה מותרת להקיף קטן וגדול המקיף את הקטן חייב. דסוגיא דפרק קמא דבבא מציעא כוותיה דקאמר מאי בינייהו איש דאמר לאשה אקיף לי קטן. וקאי השנויא דהיינו אשה לאו בת חיובא היא. אלמא אשה מותרת להקיף את הקטן מדנקט אשה ולא איש משמע דאיש המקיף הקטן חייב כרב הונא. וצריך עיון למאי דקיימא לן כרב הונא אם יהא אסור לספר ישראל להקיף נכרי. תוספי הרא"ש ז"ל:

דתניא ראשו מה תלמוד לומר. גבי מצורע כתיב וגלח את כל שערו את ראשו ואת זקנו ואת גבות עיניו ואת כל שערו יגלח. והשתא דריש לראשו דמייתי דבכלל כל שערו הוא. ולקמן דריש זקנו. וגבות עיניו דריש בסוטה פרק היה מביא לכלל ופרט וכלל לרבות כל כינוס שיער ונראה. יכול אף מצורע כן. לא יגלח כל ראשו. והא דכתיב וגלח את כל שערו נוקי ליה בשאר שיער הגוף. תלמוד לומר ראשו לומר דגלוח מצורע דחי לאו דהקפה. הרא"ש ז"ל בפירושיו:

דף נח.

דכיון דאלו גלחיה בחד זימנא לא מיחייב. ואפילו אינו מצורע כי נמי הקיף ולבסוף גילח לא מיחייב דאתי קרא דמצורע למידחייה. הרא"ש ז"ל בפירושיו:

הכי גרסינן ברוב ספרים ומי כתב קרא הכי והא אמר ריש לקיש. פירוש וכיון דמצי לגלח בהיתר מי אתי קרא למישרי אף לגלח באיסור והאמר ריש לקיש כל מקום וכו'. ואית ספרים דגרסי ומי מצית אמרת הכי והאמר ריש לקיש וכו'. והלשון מיושב יותר הרב עזריאל ז"ל:

לאו גרידא מנא ליה. דאי לאו דשמיע ליה מקרא אחרינא דעשה דחי לאו גרידא לא הוה ליה לאוקמי למדחי לאו ועשה. שיטה:

הא גדילים תעשה לך מהם. מדסמיך גדילים תעשה לך גבי לא תלבש לומר דעושין גדילים מצמר בטלית פשתן דהיינו כלאים. אי נמי גדילים מצמר ופשתים יחד בחוטין מכל אחד דעביד בה קשר דהשתא איכא כלאים. תוספות חיצוניות:

ומאן דנפקא ליה מראשו. דעשה דגלוח דמצורע דחי לאו דהקפה מאי טעמא לא נפקא ליה מגדילים דהכי נמי איצטריך גדילים לאשמועינן בעלמא דעשה דוחה לא תעשה. דמראשו לא נילף דאיכא למפרך מה לראשו שכן לאו שאינו שוה בכל. ואם כן ראשו למה לי מגדילים נפקא דעשה דחי לאו. הרב עזריאל ז"ל:

הא כיצד צמר ופשתים בין במינם בין שלא במינם. פירוש ציצית צמר בטלית של פשתים או איפכא. אבל שאר מינים במינם פוטרין שלא במינן אין פוטרין להכי אתו מין כנף. והשתא אי לאו דאשמעינן מראשו דעשה דמצורע דחי לאו דהקפה לא הוה מוקמי קרא דגדילים לכדרבא ממש אלא לכי דוקייה דרבא צמר לצמר ולמשי ופשתים לפשתים ולמשי אבל צמר ופשתים לא. אבל השתא דגלי קרא דעשה דמצורע דחי לאו דהקפה מעתה נאמר דקרא דגדילים אתא לידחייה לאו דכלאים ולומר דצמר ופשתים בשל פשתים ומינה ילפינן בעלמא דדחי לא תעשה. דמראשו דמצורע ליכא למילף בעלמא דאיכא למיפרך מה לראשו שכן לאו שאינו שוה בכל דנשי ליתנהו בהקפה. תוספי הרא"ש ז"ל.

דאתי עשה ודחי לא תעשה ועשה מנא ליה. ומנא ליה דמצורע נזיר מגלח ראשו. זקנו מה תלמוד לומר. דבכלל כל שערו הוא. לפי שנאמר בכהנים ופאת זקנם לא יגלחו תלמוד לומר זקנו. ובכהנים איכא גם עשה דקדושים יהיו והוא הדין נמי דדחי לאו ועשה דנזיר. תימה היכי בעי למילף נזיר מכהן דאיכא לאקשויי מה ללאו ועשה דהשחתה דאינו שוה בנשים תאמר בגלוח נזיר ששוה בכל. והכי פריך בסמוך. וי"ל דלפי המסקנא ניחא. והשתא קסבר כיון דבכהן איכא חדא קולא שאינו שוה בכל ובנזיר חדא קולא שכן ישנו בשאלה אם כן שקולין הם ולמדים זה מזה. ובעלמא לא ילפינן מינייהו משום דקילי. הרא"ש ז"ל בפירושיו.

ורבי יוסף הקשה מאי קאמר ומאן דמפיק לראשו כו'. דלמא אי שתיק מראשו הוה אמינא דתגלחת לא הותרה בנזיר מקל וחומר דיין שאינו סותר לא הותר תגלחת שסותרה אינו דין שלא הותר כדאיתא פרק שלושה מינין דף מ"ז ע"א. וי"ל דקל וחומר דלעיל אינו קל וחומר גמור דאיכא למימר טומאה תוכיח שסותרת והותרה מכללה אצל מת מצוה. תוספות חיצוניות:

ומאן דמוקי ראשו בנזיר זקנו למה לי. הוה מצי לשנויי דכהן מנזיר לא אתי שכן ישנו בשאלה כדקאמר בסמוך. אלא דעדיפא מינה קא משני. הרא"ש ז"ל בפירושיו:

דף נח:

מיבעיא ליה לכדתניא. דמוכחת דהשחתה דזקן הויא בתער לכך איצטריך זקנו דמצורע למימר דתגלחת דמצורע דוחה השחתת זקן. ומיניה ידעינן דגילוח מצורע הוו בתער. אבל לא מצי ידע תער במצורע מנזיר מצורע דסבר כמאן דאמר פרק שלושה מינין תער לא יעבור לרבות כל המעבירין ואפילו במלקט ורהיטני. לכך איצטריך זקנו. ואף על פי דמזקנו ילפינן תער מכל מקום דרשינן מיניה כן מצורע דיש לנו לומר מקרא מלא דבר הכתוב בין ישראל בין כהן. (ונעשה תירוץ ממה שעושין קושיא ולא נדחוק לשנות מקרא מלא דבר הכתוב. סימן שפ"ה). והר"ם מפרש דאם כן קשיא מה שמקשה התלמוד לעיל למאן דאמר ראשו ללאו גרידא לא תעשה ועשה מנא ליה ולא שני מקרא מלא דבר הכתוב. וגם נימא תלמודא כשמקשה לא ניכתוב כי אם זקנו לבד ולישתוק מראשו דחדא מינייהו אתיא משום תער. יש לומר דאף על גב דצריכי קראי לגופייהו אי משום תער אי משום הקפה מכל מקום נדע החידוש דחייה כדפירשנו כך דקדק מורי הרב מקינון. נראה דכולה שמעתין מיתוקמה. דאף על גב דקראי צריכי לגופייהו או משום לאתויי בתער דוקא או משום הקפה כל הראש שמה הקפה. מכל מקום נדע מינייהו דחייה אף למאן דאמר דקראי לא צריכי כי אם ללאו ועשה דמסתבר לן שהפסוקים באים משום חידוש דחייה. ולפירוש זה ניחא דהני תנאי דשמעתין היינו תנא דלעיל פרק שלושה מינין. ואף על גב דהקפת כל הראש שמה הקפה איצטרך למילף מראשו ובתער איצטריך למילף מזקנו אפילו הכי חדא מינייהו ללאו ועשה וחדא ללאו גרידא. דהיינו תנא דאצריך קרא ללאו גרידא ולא דריש גדילים. וא"ת מנא לן כהן מצורע ונזיר מצורע דילמא לא ידעינן אלא או הא או הא כיון דמצריך קרא גרידא. וי"ל דהיינו קושיא שמקשה תלמודא למה לי ראשו למה לי זקנו. כלומר פשיטא דקרא ללאו גרידא וחדא ללאו ועשה. ואם כן לא ידעינן אלא או הא או הא ולא ידעינן כהן מצורע דמצריך קרא ללאו גרידא. ומשני כו'.

תוספות חיצוניות.

כתוב בתוספות וא"ת והא שפיר איצטריך לאשמועינן דתגלחת מצורע בתער. ועוד דלעיל פריך למאן דיליף דמוקי ראשו ללאו גרידא לאו ועשה מנא ליה. וי"ל כו'. תוספי הרא"ש ז"ל:

ומפרש רבינו אחי למה לי למכתב זקנו צו'. דמשמע ליה כי היכי דמסיק ליה תנא ללאו ועשה מזקנו ומוקמינן ליה לכהן מצורע משום דקרא כתיב בין בישראל בין בכהן. דעל כרחין לאו מכח ייתורא מוקמינן ליה בכהן דהא לישראל נמי איצטריך לאורויי לן דתגלחת מצורע בתער כדאסיקנן. אלמא סברא הוא דקרא סתמא כתיב בכל אדם ואם

כן קרא דראשו נמי אית ליה למימר דמסתמא כתיב ומיירי נמי בנזיר. ואם כן למה ליה להאי תנא למילף לאו ועשה מזקנו כדאמר לעיל הא מראשו גופיה שמעינן נזיר. ולא מצי לשנויי דזקנו איצטריך למילף דתגלחת מצורע בתער דאם כן למה ליה לתנא לאיתויי פאת זקנם בכהנים הוה ליה לאיתויי לא תשחית פאת זקנך. אלא ודאי משמע לתנא דחיית הכהן דלאו ועשה ואמאי הא מראשו שמעינן לאו ועשה דנימא קרא סתמא כתיב ואפילו בנזיר. וסלקא דעתין השתא דתנא דמוקי לראשו ללאו גרידא אית ליה דכהן ונזיר שקולין הם. והכי אמר לעיל:

ובעלמא לא ילפינן דאיכא למיפרך כדאמרינן. ובהצד השוה נמי לא ילפינן מינייהו דאיכא למיפרך.

דאמר רב מיקל אדם כל גופו בתער. דמצי לגלח ראשו וזקנו בכעין תער דקיל איסורו ודחי להו עשה דמצורע. תוספות חיצוניות.

הכי גרסינן ברוב ספרים. ובעלמא לא ילפינן מינייהו דאיכא למיפרך כדאמר. פירוש בעלמא לא ילפינן מכהן לחודיה או מנזיר לחודיה דעשה דוחה לאו ועשה דאיכא למיפרך כדאמר. וא"ת לכל הפחות ניגמר מזקנו דכהן בעלמא כל היכא דהוי לאו שאינו שוה בכל דדחי. ואם כן גבי והתעלמת כגון כהן והוא בבית הקברות היכי פריך פשיטא עשה ולא תעשה הוא הא אינו שוה בכל דבכהן קאמר ושמעינן מהכא דדחי. וכן גבי אלמנה לכהן גדול חולצת ולא מתייבמת דקאמר בשלמא מן הנישואין עשה ולא תעשה הוא. ומה בכך הלא אינו שוה בכל אלא בכהן גדול וכן הרבה. ויש לפרש דמזקנו לא גמרינן בעלמא אפילו לאו שאינו שוה. דאיכא למיפרך מה לעשה דמצורע דין הוא דדחי לא תעשה ועשה דנזיר וכהן דחמיר משום שלום בית דאמר מר גדול השלום כו' שעל ידי כן אוכל בקדשים למחרת תגלחתו לאחר שהביא כפרתו ואוכל עם אשתו בקדשים ומותר בתשמיש המטה. וכהאי גוונא איתא בפרק שילוח הקן דאי לאו שלח תשלח הוה אמינא דעשה דמצורע דחי עשה דשילוח משום דעדיף דגדול השלום. ואף למאן דאמר במועד קטן דמצורע בימי חלוטו מותר בתשמיש המטה איכא קצת שלום בית דקודם תגלחת שהוא משולח חוץ לשתי מחנות אף על פי שהוא מותר בתשמיש שמא לא מתרצה אשתו ללכת אליו הואיל ומשולח הוא ויתגנה בעיניה וכדקאמר הכא. בעלמא לא גמרינן מינייהו דאיכא למיפרך כדאמרן ולא נקט הך פירכא. הוא הדין דמצי למינקטיה אלא משום דהוה צריך למימר נזיר מכהן לא יליף שכן לאו שאינו שוה וכהן מנזיר שכן ישנו בשאלה ולא הוה מצי למימר משום שלום בית בעלמא נמי נקט פירכי דלעיל. הר' עזריאל ז"ל:

מיקל אדם כל גופו בתער. אפילו בית השחי ובית הערוה. ולא מיירי באיש זקן למאי דסלקא דעתין השתא דבתער ממש קאמר. תוספות חיצוניות:
ומשני כעין תער. במספרים סמוך לבשר אף כעין תער שרי רב אבל לא תער ממש. ונראה דאף במלקט ורהיטני אסיר דבמספרים דוקא נקט תלמודא. הר' עזריאל:

דף נט.

בנזיר מותר כו'. ככתוב בתוספות. ויש מפרשים בנזיר מותר להעביר בית השחי ובית הערוה במספרים דקסבר תער לא יעבור על ראשו כתיב בין בתער בין בשאר מעבירין אבל בשאר גופו הרי הוא ככל אדם. שיטה:
בעא מיניה רב מר' חייא מהו לגלח. אין לפרש דבמספרים בעא מיניה דכיון דאמר ליה ר' חייא אסור היכי אמר רב לעיל דמותר להקל במספרים כעין תער ולא מסתבר למימר דפליג אר' חייא רביה. אלא מהו לגלח בתער אמר ליה ר' חייא אסור. והא גדיל. ותימה מאי פריך ליגלחיה במספרים דר' חייא לא אסר אלא בתער. ופירש ר"ת והא קא גדיל ומצערי ליה. הרא"ש ז"ל בפירושיו. וכן בתוספות חיצוניות וזה לשונן. מהו לגלח. פירש ר"ת דלגלח בתער קמבעיא לרב דאלו במספרים קא שרי רב לעיל והכא אהדר ליה ר' חייא לרב דאסור ולכאורה משמע דרב קיבלה מיניה. ומיהו רב שאל מרבי חייא מהו לגלח בתער רק לידע טעמו של דבר דבעי למפרך עלה והא גדיל. תוס' חיצוניות:
גבול יש לו כל זמן שמגדל נושר. ואם כן אין דרך בני אדם לגלחם שהרי כל היתרון הגדל נושר. ולכך המגלחם עובר משום דהוי תיקוני אשה. הר' עזריאל ז"ל:
השתא לפי סוגית הלכה זו כמו שהגרסה כתובה בתלמוד מותר לגלח בית השחי ובית הערוה במספרים אפילו כעין תער. ובשאר אברים כגון שער שבזרועותיו ובשוקיו ושתחת זקנו מותר לגלח אף בתער דלא חזינא בהו איסור כלל. הר' עזריאל ז"ל. ולפי זה ניחא שפיר לא עשה רגליו במפיבושת דבעי למימר שלא גילח בית השחי ובית הערוה כדמוכח פרק מצות חליצה (יבמות דף ק"ג) הרי שהיה יכול לגלחם בהיתר גמור במספרים אף בכעין תער כדקאמר רב לעיל. והשתא לפירוש הלכות גדולות משמע דבית השחי ובית הערוה ובין שאר איברים בתער הוי מדרבנן אך בית השחי ובית הערוה לוקה מדרבנן ושאר איברים לא לקי מידי. ובמספרים כעין תער אף בבית השחי ובבית הערוה מותר כדקאמר רב:
ועוד מצא רבי בהלכות פסוקות כו'. השתא לפי ההוא גרסא בין שאר איברים בין בית הערוה בתער אסור. ובמספרים ערוה אסור שאר איברים מותר. תוספות חיצוניות

ותוספי הרא"ש ז"ל וכן בשטה וככתוב בתוספות. והא דאמר בהחולץ (דף מ"ח) ועשתה צפרניה ר' אלעזר אומר להעביר ור' עקיבא אומר לגדל וראיה לדברי ר' אלעזר ומפיבושת ירד לקראת המלך לא עשה רגליו ולא עשה שפמו הא עשייה העברה. ופירש רש"י התם לא עשה רגליו ולא גילח ציפורניו. ואינו כדאמר לר' מאיר פרק מצות חליצה חלץ למעלה מן הארכובה חליצתו פסולה משום דלא איקרי רגל. ופריך מהכא ולא עשה רגליו ומשני לישנא מעליא והשתא פריך שפיר דלמעלה מן הארכובה איקרי רגל. ונראה דדרשינן משום שנראה לו דאסור לגלח בית השחי ובית הערוה אף במספרים ואפילו הוא אסור שמא אחריו הוא דגזרו ובימי דוד ושלמה לא היתה הגזרה לכך מגיה הוא הכתוב. תוספות חיצוניות:

מהו לחוף. פירוש מהו שיהא מותר להתחכך בצפורניו כדי להשיר שער הערוה. אמר ליה אסור. בבגדו מאי אמר ליה בבגדו מותר. דכהאי גוונא ליכא תיקון אשה הואיל ואינו נוגע בשער אלא בבגדו:

דף נט:

מתני' מת אחד מהם. פירוש וכיון דמת אחד מהם אי אפשר שיביא האחד הנשאר קרבן טומאה וקרבן טהרה מספק משום דשמא יביא חולין לעזרה. ועוד דאין מביאין אשם או חטאת נדבה. כיצד יעשה אמר ר' יהושע יבקש אחד מן השוק ויפייס ממנו שידור כנגדו בנזיר. פירוש עמו. שיטה:

גמ' אמר רב יהודה אמר שמואל לא אמרה ר' יהושע. למילתיה שיבקש אחד שידור כנגדו אלא לחדד בה התלמידים. אם יש בהן שישיב כבן זומא. אבל ודאי ר' יהושע גמרה לבן זומא ולא משום קושיא דאמר נמצא מביא קרבנותיו לחצאים. אלא הכי קאמר הואיל ואין אחר כנגדו מביא מחציים. תוספות חיצוניות והרא"ש ז"ל בפירושיו. ולא נהירא גירסא זו דהא אמרינן כבר דלא אמרה ר' יהושע אלא לחדד בה את התלמידים. הרא"ש ז"ל בפירושיו:

אמר רב נחמן בר יצחק מאי ליעבוד ליה ר' יהושע לדקיה דלא ליסרי. מה יעשה ר' יהושע שמצריך ליחד אחד כנגדו על הדקין ועל בני מעים שלא יסריחו. שהרי בסוף שלשים מביא קרבן טומאה וקרבן טהרה ולאחר זריקת הדם הוא מגלח ואין האימורים ואיברי העולה נקטרים עד לאחר תגלחתו ותגלחת חבירו אם כן יסריחו. ולבן זומא אתי שפיר טפי שאין כאן אלא נזיר אחד ולא מסריחי קרביים בין זריקת הדם להקטרה בשביל תגלחת אחת. אבל לר' יהושע דבעי שני נזירים וצריך שיגלחו בין זריקה להקטרה איכא

למיחש טפי שמא יסריחו האימורים. ותימה הוא למה יסריחו בשביל המתנה שתי תגלחיות. ועוד למה ימתין הכהן מלהקטיר עד לאחר תגלחתם. וצריך עיון כי בערוך בערך דק פירש להא מילתא כמו שפירשנו ולא ביארה בכל הצורך. (ויש פירושים אחרים ואינן מיושבין). ויש גורסין מה ליעביד ר' יהושע לרוקיה דלא ליסרי. ומפרש מה יעשה ר' יהושע מרוק פיו שלא יסריח אם לא היה מדבר. כלומר רוצה היה לדבר כשאמר זה שאין בדבריו ממש דודאי הלכה כבן זומא ולא איכפת לן אם מביא קרבן לחצאין. הר' עזריאל ז"ל:

מתני' ושותה יין ומטמא למתים. לאחר מאה ועשרים דמונה שלושים יום מיום ששים ואחד שמא לא היה טמא וביום תשעים מגלח ובתשעים ואחד מביא קרבנות נזיר חטאת ועולת העוף דשמא טמא. ואף על גב דכל נזיר טהור אינו מגלח אלא ביום שלשים ואחד וזה מגלח כל שני תגלחיות ראשונות ביום שלשים. הואיל ואינו מותר לשתות אחריהם ביין לא חששו אם מגלח יום שלשים. אבל תגלחת אחרונה היא ביום מאה ועשרים ואחד יום ומביא קרבנות נזיר טהור ומותר בו ביום ביין. והיינו הא דקאמר לאחר מאה ועשרים יום כן פירש הרב. ולעיל פירש הרב דאם כן היינו דלא כר' עקיבה דאמר גילח בשמיני מביא קרבנותיו בשמיני. דאם כן ביום שלשים עצמו דמגלח מצי לאתויי קרבנות נזיר טמא בתגלחת ראשונה. ואין לפרש דהכי הוא דמגלח ומביא ביום שלשים ראשונים חטאת. דאם כן תגלחת שנייה תהיה ביום חמשים ותשע יום דיום שלשים שגילח בו עולה לו להתחיל בו מנין השני וביום הששים עצמו יהיה מותר לאכול בקדשים. ומתניתין קתני לאחר ששים יום. וגם ליכא למימר דתגלחת ראשונה ביום שלשים ואחד ובו ביום מביא קרבנותיו דאם כן תגלחת שנייה גם כן בו ביום ששים ואחד ועד לאחר ששים ושתים אינו מביא קרבנות מצורע. ומיתניתין משתמעא דאחר ששים יום דבששים ואחד הוא מותר לאכול בקדשים. תוספות חיצוניות:

דף ס.

גמרא אמרת תגלחת ראשונה וכו'. וחטאת העוף ספק ואזלא לקבורה. ותפס דברי ר' יהודה והניח דברי רבנן דאמרי בשריפה בפרק בתרא דתמורה. ובפרק כל שעה אמרו לו לר' יהודה אשם תלוי וחטאת העוף הבא על הספק יוכיחו שאנו אומרים בשריפה ואתה אומר בקבורה:

רביעית מביא קרבן טהרה וכו'. ושאר קרבני חטאת ושלמים יהיו חובה בכל ענין או מעולה זו או מעולה ראשונה שעדיין לא הביא חטאת ושלמים עד עתה. ולדברי ר' יהושע

יבקש אחר שידור כנגדו לאחר שספר שלשים דהשתא לא יביא קרבנו לחצאין. הרב עזריאל ז"ל:

כתוב בתוספות ולכך ימנה שלשים ויום שמיני וכו'. ויום אחד ושלשים יגלח דכיון דנטהר מצרעתו אינו מגלח אלא עד יום אחד ושלשים כשאר נזירים אף על פי שעדיין אינו שותה יין ומיטמא למתים דשמא נזיר טמא היה. הרא"ש ז"ל בפירושיו:

כתוב בתוספות ואי אפשר לגלח שנית עד שלשים וכו'. וביום שלושים דהיינו שבעה ושלשים לנזירותו מגלח דכיון שיש עליו ספק צרעת מגלח ביום שלשים כדפרישית לעיל. וביום שמנה ושלשים יביא עולת בהמה לספק נזיר טהור וחטאת העוף לספק צרעתו ואוכל בקדשים בו ביום. הרא"ש ז"ל בפירושיו:

דף ס:

טמא ודאי ומוחלט ודאי אוכל בקדשים לאחר שמונה ימים. לאו דוקא לאחר שמונה דביום שמיני מגלח תגלחת שנייה ולמחרת בשמיני מביא קרבנותיו. ושותה יין ומטמא למתים לאחר ארבעים וארבעה דאחר שהביא בשמיני קרבנות צרעתו מונה אותו יום ועוד ששה ימים ומגלח לטומאתו ולמחרת ביום שמיני מביא קרבן טומאתו הרי חמשה עשר יום. ואותו יום משלים לאחד ושלשים יום ומגלח בו ביום ושותה ביין. הרי שמותר אחר ארבעים וארבעה ימים דהיינו ביום חמשה וארבעים. ולא הוי לאחר ארבעים וארבע דומיא דאחר שמונה דהיינו ביום שמיני עצמו והכא יום ארבעה וארבעים ולא יותר. צריך עיון הטעם למה אין יום תגלחת של מוחלט דהיינו יום שביעי עולה למנין שבעה של נזיר טמא. דנהי דתניא פרק כהן גדול דימי חלוטו אין עולין לימי נזירותו והוא הדין ימי ספרו אין עולין למנין נזירותו. וגם תגלחת דהחלט אינה עולה לתגלחת דנזיר טמא כדאיתא בסמוך דנזיר טמא לאחר ביאת מים ומצורע לפני מים ולכך אינו עולה. וצריך אחר שגילח לצרעתו גילוח אחר שבעה ימים כדי לכוף ראשו לעיקרו. אבל יום דתגלחת החלט למה אינו עולה למנין ז' ויגלח יום י"ג ויביא קרבנותיו ביום י"ד. ושמא נפרש מתחיל נזירות טהרה ביום י"ג ומונה שלשים דהיינו שלשה וארבעים וביום ארבעה וארבעים יביא קרבנותיו. והא דקאמר תלמודא ושותה יין לאחר ארבעה וארבעים היינו ביום ארבעים וארבעה כמו אוכל בקדשים לאחר שמונה ימים דהיינו יום שמיני עצמו. הגה"ה: צריך עיון לפרש דהא ביום שביעי דמגלח מייתי קרבנות טומאה כר' עקיבא ומאותו יום מתחיל מנינו מביום ז' עצמו ויגלחנה טהרה. וי"ל דכיון שאין נותנין לו אלא שבעה כדין נזיר שמא לא דיינינן בנזיר ששהא תגלחתו אלא כשאר נזיר טמא שמגלח

בשביעי ומסיים קרבנותיו בשמיני. וכן יש לפרש בסמוך גבי שתה יין לאחר מ"ד. תוס' חיצוניות:

מפני מה נזיר טהור אינו כמצורע ותעלה תגלחת צרעתו לנזירותו. כגון אם נחלה וביום השלמת נזירותו נתרפא וגילח לצרעתו תעלה לו גם לנזירותו. ובמתניתין אמרינן דצריך ארבע תגלחות משום דתגלחת צרעתו לא עלתה לו לנזירותו. הרא"ש ז"ל בפירושיו:

דף סא.

בעי רמי בר חמא הני ארבע תגלחיות. דהוו בנזיר ספק טמא ספק מוחלט משום מצוה נינהו וצריכי כלהו תער או משום עבורי טומאה נינהו ולעבורי בנשא סגי. איבעיא לן בספק דכיון דבתגלחת ראשונה עביד טבילה קודם תגלחת משום ספק טומאה דאי לא טביל לא מצי מגלח דדילמא לאו מוחלט הוא ואינו יכול לגלח עד שיטבול וישחוט זבח אחר דדילמא טהור הוא. וכן לאחר תגלחת עביד טבילה משום ספק החלט וקרבן טומאה נמי מייתי אם כן שייכא ההיא תגלחת קצת לתגלחת טומאה ואותה תגלחת מגלח בתער הרי קיים מצות תער לטומאתו ולחלוטו דהא טביל ליה תרי זימני. ובתגלחת שניה נמי טביל אחר תגלחת דספק טהרתו וספק ספרו הוא ומגלח נמי בתער. אבל בתגלחת שלישית לא יצטרך תער דכיון דטבל שתי טבילות בקמייתא הרי קיים מצות תער לספק טומאה. ואף על גב דמכל מקום מצרכינן תגלחת שלישית משום ספק טומאה בעבורי נשא סגי דלעבורי שער טומאה היינו משום דבעי למימני שלשים יום דנזיר טהרה ולא איפשר למנות נזיר (טומאה) טהרה אם עליו שער טומאה. או דילמא משום מצוה הוו כולהו ארבע תגלחות ואפילו השלישית. ואם כן יצטרך תער דאינו יוצא ידי חובת תגלחת טומאה בתער ראשונה אף על גב דטביל מקמי תגלחת דכיון דלמצוה איתקון כולן צריכין תער. תא שמע ומגלח ארבע תגלחיות ואי סלקא דעתך משום עבורי שער טומאה הוא בשלש סגי. שהרי בתגלחת ראשונה ושלישית אזיל ליה שער טומאה ובראשון ובאמצעי עבד ליה תגלחת טהרה. ואי ליכא מצוה דתגלחת אחרונה לא ליעביד כלל דהא ליכא בתרה מידי. אלא ודאי מצוה בארבעתן שמע מינה. ואם כן תער בעינן. הרב עזריאל ז"ל:

תא שמע ומגלח ארבע תגלחיות ואי סלקא דעתך משום עבורי שיער טומאה אפילו בשלש סגי. פירוש תגלחת שלישית לא אצטריך כלל לעשות ואפילו הכי מיד שמנה שתי ימים ושתי תגלחיות לצרעתו מיד הוא מותר למנות מנין דנזירות טהרה ומותר לשתות ביין אחר תשעים יום אף על גב שלא גילח לטומאתו הואיל ותגלחת טומאה

להעביר שיער תעלה לו לתגלחת דמצורע מידי דהוה לנזיר. ומדתנן דאינו עולה תגלחת דמצורע לנזיר טמא שמע מינה דלאו משום עבורי שיער הוא אלא משום מצוה ולכך אינו עולה. והוא הדין דמצי למפשט מדאמרינן לעיל דתגלחת צרעתו אינה עולה לו לטומאתו. תוספות חיצוניות:

וקשה לי דמסתבר דאפילו נזיר טהור מצי לאעבורי שערו בנשא רק שישייר שתי שערות לקיים מצות גילוח כדמוכח לעיל דמצות גילוח הן שתי שערות. וצריך לומר דתרי גווני נשא נינהו ויש נשא שהשיער צומח אחר כך. הרא"ש ז"ל בפירושיו:

סליק פרק שני נזירים פרק הכותים אין להם

הנכרים אין להם וכו'. ואין מקבלין ממנו קרבנות נזיר להקריבן. ואם בא להמלך אם מותר לשתות יין וליטמא למתים מתירין לו. שהוא כופה את עבדו. כופהו לשתות יין **ואינו כופה אשתו**. לשתות אם לא שאמר לה בלשון הפרה. הרא"ש ז"ל בפירושיו:

גמרא. דאמר קרא. גבי נדרים לאסור איסר על נפשו מי שנפשו קנויה לו יכול לאסור איסר על נפשו יצא עבד. והא קרא בנדרים כתיב. אם אינו ענין לנדרים דאיכא קרא אחרינא דעבד אינו יכול לידור מדכתיב להרע או להטיב. תנהו ענין לנזירות. ומהכא נפקא לן דביד רבו למחות ומותר בכך העבד לשתות ביין.

נימא גבי נזיר נמי לא. דגם כשישתחרר לא יאסר כלל ביין וגם בלא מחאת רבו מותר לשתות ביין. קמשמע לן ואמרת אליהם דנזירות חל עליהם ואסורים לשתות ביין כל אימת דלא מיחה קודם. תוס' חיצוניות:

בני ישראל מעריכין ולא נכרי. שאם אמר נכרי ערך פלוני עלי לא אמר כלום. דסלקא דעתך אמינא נילף מנדרים שישנן בנכרים שהרי הוקשו ערכין לנדרים מכי יפליא נדר בערכך. הר' עזריאל ז"ל:

יצא נכרי שאין לו אב. הילכך אינו בתורת נזירות ליין ולטומאת מתים הילכך ליכא למדרש הכא איש לרבויי. ותמיה לי בני ישראל למה לי. דליכא למימר דמהאי קרא לא שמעינן אלא יין וטומאת מתים ואתא בני ישראל למעוטינהו מקרבנות. דלא הוה מסתבר שיביא קרבנות נזירות הואיל ואין עליו תורת נזירות כלל. ועוד אי מצינן למידרש האי קרא לחצאין אכתי נימא מי שאין לו אב מיטמא למתים ומאיש נרבה שאסור לשתות יין. אלא ודאי האי קרא ליכא למידרשיה לחצאין. ונראה לי דמהאי קרא לא הוה שמעינן מידי אי לא כתיב בני ישראל. אלא בתר דכתיב בני ישראל אתיא הך דרשא לאפוקי מריבויא דאיש. הרא"ש ז"ל בפירושיו:

דף סא:

יצא נכרי שאין לו קהל. דקהל נכרים לא איקרי קהל.
ודלמא כרת הוא דלא מיחייב וכו'. תימה אמאי צריך למעוטינהו מהאי כרת טפי מכל שאר כריתות שבתורה. ושמא אין כאן ייתורא דאורחיה דקרא למיכתב ונכרתה הנפש ההיא מעמיה או מתוך הקהל. הרא"ש ז"ל בפירושיו:
שאני הכא דכתיב והתנחלתם אותם לבניכם. רב אחא בר יעקב מהדר אשינויא דלעיל מי שיש לו אב לענין ירושה ופריך ליה מהא דר' יוחנן דאמר נכרי יורש את אביו דבר תורה. ואתא רב אחא לשנויי הך פרכא ולאוקומי להך שינוייא דמי שיש לו אב לכל דין ירושה האמורה בתורה אף לענין להנחיל עבדו לבנו. יש לו טומאה ישנו בכלל לאביו וכו' ככתוב בתוספות.
מי שיש לו נחלת עבד. שאב מורישו יש לו טומאה. כלומר שייך ביה למימר לאביו ולאמו לא יטמא דכתיב גבי נזירות. ואף על גב דהא דאין נכרי מוריש עברו לבנו משום שאינו קונה עבד כלל כדאמר התם מהם תקנו כו'. מכל מקום קרא דלאביו דמשמע עיקר אבות דהוי לענין נחלה לא הוי בנכרים. הר' עזריאל ו"ל:
אי הכי בעבדים נמי כו'. וא"ת והא (אייתר בו) איתרבו עבדים מאליהם. וי"ל דכיון דאיכא ריבוייא מאליהם ומיעוטא דאביו נימא דאהני ריבוייא שאסור ביין ומיעוטא לפוטרו מקרבן. תוספי הרא"ש ז"ל:
אי הכי בעבדים וכו'. ככתוב בתוס'. וקשה לי דדוקא גבי נכרים הוא דאמרינן ולא הם קונין זה מזה ועבד יצא מכלל נכרים ולכל דיני קניינים דינו כישראל. ונראה לי לפרש שעבדים אינן בכלל שום ירושה לא יורש אביו ולא מוריש ממונו לבנו דעבד אין לו חייס. ולעיל נמי הוה מצי למפרך הך פירכא אלא דאיפריך הך שינוייא. והשתא דאוקמיה רב אחא פריך ליה.
אלא אמר רבא. גבי ערכין איכא למדרש מיעוטא דבני ישראל וריבויא דאיש אבל גבי נזיר ליכא לקיומי תרוייהו כדמפרש ואזיל. הילכך מיעוטא דרשינן ומאיש לא מצינן לרבויי מידי ושמא אתא לדרשא אחרינא. הרא"ש ז"ל בפירושיו:
אימא בני ישראל מגלחין על נזירות אביהן ואין הנכרים וכו'. וצריך עיון הא למה לי קרא הא כבר ממעטינן ליה מלעולה פרט לנזיר שאינו מביא נזירות. וצריך לומר דאי לא כתיב אלא חד הוה מוקמינן ליה שאינו מגלח על קרבן אביו אבל משלו יוכל להביא קרבן נזירות. להכי איצטריך אידך קרא שאינו מביא כלל קרבן נזירותו. תוספי הרא"ש ז"ל:

דף סב.

הכי גרסינן איש כי יפליא דכתב רחמנא גבי ערכין למה לי. ולעיל דרשינן מיניה לרבות נכרים שנערכין למה לי. וז"ל תוספות חיצוניות. איש איש נראה דלא גרסינן במקום ערכין נזירות איש דכתב בנזירות למה לי דהא ממעטינן נכרים שאינן בכלל נזירות. ושמא איש דנזיר לא מצינו תנא דדריש מיניה מירי ואיכא למימר אורחיה דקרא הוא. אבל איש דכתב גבי ערכין דדריש מיניה תנא דברייתא לרבות נכרים שיהו נערכין או מעריכין למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה מדידיה קבעי תלמודא כיון דערכין אתקש לנדרים ובנדרים איכא קרא לרבויי למה לי איש דערכין דקדריש תנא לרבויי נכרים. והכי נמי צריך לומר דליכא לרמויי קראי אהדדי דאם לא כן תיקשי לך כי היכי דגבי נזירות אמר דעבדים האדון כופה אותם מהיקש דברים דכתיב בהם לאסור איסר על נפשו ומכל מקום שייכי בנזירות מקרא ואמרת אליהם לרבות עבדים גבי ערכין נמי נימא הכי נקיש ערכין לנדרים למעט עבדים וכתיב בערכין ואמרת לרבויי ונימא שהאדון יהיה כופה העבד לגבי ערכין. אלא שמע מינה דואמרת דערכין לא דרשינן מיניה מידי ואורחיה דקרא. אי נמי שמא לא שייך להקיש ערכין לנדרים לומר דעבדים לא יהו שייכי דמשמע לאסור איסר על נפשו דאית ליה עינוי נפש ולא שייך בערכין. הגה. עד כאן:

לאיתויי מופלא סמוך לאיש. ועתה צריך להגיה הברייתא ולא נאמר יכול לא יהו נערכין תלמוד לומר איש. דעיקר איש כי אתא למופלא סמוך לאיש. תוספי הרא"ש ז"ל. ובפירושיו כתב ז"ל וז"ל: לאיתויי מופלא סמוך לאיש. והא דקתני בברייתא יכול לא יהו נערכין תלמוד לומר איש לאו דוקא דמנדרים ילפינן שהנכרים נערכין. אלא תנא לפום ריהטיה נקט הך דרשא דאי לאו דשמעינן ליה ממקום אחר הוה דרשינן ליה מהאי קרא לאיתויי מופלא סמוך לאיש דנכרים. ואם אינו ענין לערכין דמבני ישראל ממעטינן דאין הנכרים מעריכין תנהו ענין לנדרים. עד כאן:

הניחא למאן דאמר. במסכת ערכין בפרק קמא בני ישראל נערכין ולא הנכרים נערכין יכול לא יהו מעריכין תלמוד לומר איש. וטעמיה מפרש התם דמסתברא ליה לאוקומי ריבוייא למעריך ולא לנערך מידי דהוה אטומטום ואנדרוגינוס דמעריכין ואינן נערכין. הרא"ש ז"ל בפירושיו:

יכול לא יהו מעריכין תלמוד לומר איש. אם כן אתי מהיקשא דנכרים מעריכין ומייתר איש לגבי ערכין לרבות קטן דמעריך דהא לא ידעינן מנדרים. אלא למאן דדריש יכול לא יהו נערכין ומינה שמעינן אפילו קטן נערך דלענין נערך ליכא חילוק בין גדול לקטן. וקצת קשה היכי מצי אתי מהיקשא דנערכים דנכרים נערכים הא בנדרים לא שייך

כי אם נודרים ולא שייך נידרים. וצריך לומר כיון דממעטינין להו מבני ישראל דאין מעריכין ההיקש דאיתקוש לנדרים שבקיה לקרא דעל כרחין נקישינן לענין נערכים. תוספות חיצוניות:

לאיתויי נכרי גדול שאינו יודע להפלות שאינו מעריך. ולפי שכבר דרש מבני ישראל למעט נכרים נקט האי לישנא לאיתויי פירושו כמו למעוטי כלומר לאיתויי גם זה לאותו דין שמעטנו כבר נכרים. (ותו קשה) ותיקשה תרי מיעוטי למה לי. תריץ דאי לא כתיב אלא חד מיעוטא הוה מוקמינן ליה בגדול שאינו יודע להפלות אף על פי שאם היה ישראל היה מעריך השתא דנכרי הוא אינו מעריך. ובכי האי גוונא לא מצי למימר לאיתויי מופלא סמוך לאיש וצריכי תרי קראי דמחד קרא הוה ממעטינן דוקא מופלא סמוך לאיש. משום דסוגיא זו למאן דאמר מופלא סמוך לאיש דרבנן ומחד קרא הוה ממעטינן אפילו נכרי גדול. הרא"ש ז"ל בפירושיו:

אבל אין לפרש לאיתויי נכרי גדול כמשמעו לרבות נכרי גדול דאף על גב דאינו יודע להפלות נדריו נדרים. דאם כן לישתוק קרא מיניה ואנא ידענא דנדרו נדר. דכי היכי דישראל נדריו נדרים כשהוא גדול אף על פי שאינו יודע להפלות כדתנן בפרק יוצא דופן הוא הדין נמי נכרים דהא מקרא מרבינן שהנכרים נודרים נדרים כישראל. הר' עזריאל ז"ל:

והא דקתני יכול לא יהו נערכין לאו דוקא אלא אסמכתא בעלמא היא דמנדרים ילפינן דנכרי נערך ועיקר קרא אתא לנכרי גדול שאינו יודע להפלות. ויש מפרשים דאם אינו ענין לערכין דהא אין מעריכין תנהו ענין לנדרים מה שאין כן בישראל דלא בעינן יודע להפלות:

מכדי הא איתקש נזירות לנדרים. ונדרים לערכין ובערכין כתיב כי יפליא וכל מאי דדרשת מיניה הוא הדין לנדרים דאיתקיש לערכין דכתיב כי יפליא נדר בערכך ונזירות איתקש לנדרים דכתיב כי יפליא לנדור נדר נזיר. הרא"ש ז"ל בפירושיו:

אלא כי יפליא דכתיב גבי נזירות למה לי הא איתקש לנדרים. דכתיב לנדור נדר נזיר להזיר ואם כן למה לי ואיש כי יפליא. והוא הדין דמצי למימר דיפליא דערכין למה לי. ולפי המסקנא משני מתרוייהו לאיתויי ידים שאינם מוכיחות. כלומר למעוטי ידים שאינן מוכיחות דלא הוו ידים דמקשינן ידות לנזירות מה נזירות בהפלאה אף ידות בעינן שיפרש דבריו. וליכא למימר לאיתויי ממש לרבות שאינם מוכיחות. דהא קרא דכי יפליא אדרבא משמע דבעינן הפלאה מעלייתא. תוספות חיצוניות:

הכי גרסינן דאיתמר ידים שאין מוכיחות אביי אמר הוין ידים רבא אמר לא הוין ידים. לרבא ניחא וכו'. ויש מפרשים לאתויי ידים שאין מוכיחות דהויין ידים כהך דתנן לעיל פרק קמא האומר אהא הרי זה נזיר ואוקימנא בשנזיר עובר לפניו ולא אמרינן אהא בתענית קאמר. ומיתורא דאיש כי יפליא מרבינן דהפלאה כי האי חשיבא הפלאה. **היתר נדרים פורחין באויר.** ואין להם מקרא מפורש על מה שיסמוכו אלא רמז בעלמא שדרשו חכמים לא יחל דברו הוא אינו מוחל אבל אחרים מוחלין לו. הרא"ש ז"ל בפירושיו:

דף סב:

מתני' אמר מר חומר בעבדים. מתניתין הוא וכן הוא לשון נזיר משונה. הרב עזריאל ז"ל: **שהוא מיפר את נדרי אשתו.** ובהפרה זו נתבטל הנדר ומותרת לשתות יין אף לאחר שתתאלמן או תתגרש. ואינו מיפר את נדרי עבדו. אף על פי שכופהו לשתות יין הנדר מיהא קיים ואם נשתחרר משלים את נזירותו. ולא נהירא הך פירושא דהיינו סיפא היפר לאשתו היפר עולמית אם לא שנאמר דפרושי קא מפרש. ונראה לי שהוא מיפר נדרי אשתו ואף אם נתרצה אחרי ההפרה שתקיים את נדרה אין עליה תורת נזירות שכבר נתבטל הנדר ובעבדים אף אם כפהו לשתות יין אם יאות האדון אחר כך שיקיים נזירותו צריך לקיימו. הרא"ש ז"ל בפירושיו:

גמרא אלא אמר אביי הכי קתני למה רבו צריך לכופו לנזירות ואינו צריך לכופו לערכין ואין צריך לכופו לנדרים. דאמר קרא גבי שבועת ביטוי. להרע או להטיב יצא להרע לאחרים שאין הרשות בידו. שאם נשבע להרע את הפלוני אין השבוצה חלה ונדרים אתקשו לשבועה דכתיב או השבע שבועה לאסור איסר. הילכך בנדרים אין צריך לכופו דלא חל הנדר כלל שהנדר על אדוניו שמכחיש את כחו ואינו ראוי למלאכה. וקרא דלאסור איסר על נפשו דדרשינן מיניה מי שנפשו קנויה לו הוא בבל יחל דברו יצא עבד שאין נפשו קנויה לו שאינו בבל יחל דברו ואף על פי שנדרו נדר יכול רבו לכופו לעבור על נדרו ואינו עובר בבל יחל. אם אינו ענין לנדרים שהרי לא חל הנדר כלל תנהו ענין לנזירות. ותימה נזירות נמי איתקש לנדרים ונילף מיניה דלא חלה עליו נזירות כלל. הרא"ש ז"ל בפירושיו: והתוספות חיצוניות כתבו וזה לשונן בפירוש המשנה. שהוא כופה עבדו כשנדר עבדו בנזיר חל נזירות עליו אבל ביד רבו למחות בו ולומר איני חפץ שתהיה נזיר וישתה יין אימת דבעי האדון. ומפקין ליה מקרא בגמרא לאסור איסר על נפשו במי שנפשו קנויה לו ולא לעבד. ואף על גב דהאי קרא כתיב בנדרים מוקמינן ליה

בנזיר באם אינו ענין. וליכא למעוטי מיניה לגמרי דאינו בנזירות כלל אף בלא מחאת האדון דאיכא קרא אחרינא ואמרת לרבות עבדים. עד כאן: והרב עזריאל ז"ל הקשה וזה לשונו. וגבי נזירות קשה אמאי אינו יכול לשתות ביין בלא כפיית רבו הא איתקש לנדרים. וקרא דדרשינן לרבות העבדים מתוקם בנזירות שנדר בעודו עבד שיחזיר וימנה ויקיימנו כשיצא לחירות. עד כאן. ויש לומר דשאני נזירות דגלי ביה קרא שחל על דבר שאין הרשות בידו כגון אם אמר שבועה שאשתה יין וחזר ואמר הריני נזיר כדדרשינן מיין לאסור יין מצוה כיין הרשות. הילכך חלה נמי נזירות עליו אף על פי שאין הרשות בידו להרע לאדוניו אבל הרב כופהו משום דלאסור איסר על נפשו אם אינו ענין לנדרים דלא חל הנדר כלל תנהו ענין לנזירות לומר דאף על גב דחלה עליו נזירות הרב כופהו ואינו עובר משום בל יחל. הרא"ש ז"ל בפירושיו:

דף סג.

מתני' נזיר שגלח והביא קרבנותיו. אם טומאה ידועה. פירוש טומאה שאיפשר שהיתה ידועה כגון שלא היה קבר התהום סותר. טומאת התהום אינו סותר. אם נודע לו שבמקום שעבר היתה טומאת התהום כדמפרש בגמרא שאין אחד מכירה בסוף העולם. אף על פי שודאי טמא היה אינו סותר דהלכה היא בנזיר. אם עד שלא גילח וכבר הביא קרבנותיו בין כך טומאה ידועה ובין כך טומאת התהום סותר. דהא דגמירי דטומאת התהום לא סתרא היינו דוקא היכא דנודע לו אחר גילוח לר' אליעזר או אחר הבאת קרבנותיו לרבנן. הרא"ש ז"ל בפירושיו:

אם עד שלא גילח. שהביא כל קרבנותיו ולא הספיק לגלח עד שאמרו לו שנטמא בטומאת התהום. ובגמרא מוקי לה כר' אליעזר דאמר תגלחת מעכבא. ואם תאמר דבפרק כיצד צולין אמר דטומאת התהום אי איתידע ליה קודם זריקה זורק הדם הואיל וכבר שחטו עליו עד שלא ידע והשתא מי גרע לפני זריקה לרבנן מלפני גילוח לר' אליעזר. ויש לומר דאין הכי נמי דגרע וטעמא יש בדבר דודאי שחיטה וזריקה אחת הן ומי ששחט הוי כאילו זרק אבל תגלחת מילתא באנפיה נפשה. תוספות חיצוניות:

טומאת התהום מיקרי כל טומאה שיכול להיות שלא נודע לשום אדם כדמפרש בגמרא כגון היה טמון בעפר או נתון בצרורות. הר' עזריאל ז"ל:

ונמצא מת על פני המערה. כלומר על פני המים שבמערה והמערה אינה מקורה אלא מגולה והוא מסופק אם נגע במת ואם לאו. ומערה היא רשות היחיד. והוא לא הכיר בה טמא לפי שאין זו טומאת התהום וסותר. שיטה:

ונמצא כזית מן המת צף על פני המים ספק האהיל עליו ספק לא האהיל עליו טמא. דספק טומאה ברשות היחיד ספקו טמא. ואם נודע לו ספק זה אף אחר שגילח סותר דהיינו טומאה ידועה. ואף על גב דאמרינן בגמרא ספק טומאה צפה טהורה. היינו ספק מגע אבל ספק אהל טמא. משוקע בקרקע המערה. במקום שטבל ובודאי נטמא. ליטהר מטומאת מת. כגון שהיה נזיר טמא וטבל במערה שהיה המת משוקע בה והשלים נזירותו או טמא מת שטבל ואחר כך קבל עליו נזירות. טמא וסותר שחזקת טמא טמא וחזקת טהור טהור שרגלים לדבר. האי רגלים לדבר לאו דוקא דהכי גמירי הלכתא אלא כלומר קצת טעם יש לדבר כיון דבחזקת טומאת מת היה לא ניתנה הלכה לטהרו:

גמרא ריש לקיש אמר כי דרך. גבי פסח כתיב איש כי יהיה טמא לנפש או בדרך בעינן טומאה כי דרך. בפסחים בפרק כיצד צולין יש סוגיא אחרת דקאמר התם אשכחן נזיר עושי פסח מנא לן אמר קרא כי דרך. אבל סוגיא דהכא סברה דמר יליף נזיר מפסח ומר יליף פסח מנזיר.

כל שאין מכירה אחד בסוף העולם. פירוש שאיפשר שאין אדם מכירה. הרא"ש ז"ל בפירושיו:

המוצא מת מושכב. בפירקין תנן כי האי גוונא גבי נוטלו ואת תפוסתו ודייק בגמרא מוצא פרט למצוי מת פרט להרוג. והכי נמי נימא הכי פרט למצוי שאם היה ידוע אין זה טומאת התהום. פרט להרוג שההורג ידעו והוי ידע בה אחד בסוף העולם. מושכב פרט ליושב דודאי אדם הושיבו משמה וידע בו. אבל מושכב שמא נפל עליו גל. ובפירושים כתוב אבל יושב לא מחזיק רוחב הדרך ואפילו לקדשים טהור דשמא לא נגע בו. לרוחב הדרך דודאי נגע. תוספות חיצוניות. ובפירוש כתב הרב עזריאל ז"ל וז"ל: ודוקא מושכב. מושכב לרחבה דאז ודאי נגע בו. אבל לא יושב דאם כן יש דרך לעבור שלא דרס עליו ויכול להיות שלא נגע בו ואף לתרומה טהור. וכן נקט מוצא פרט למצוי דלא הוי טומאת התהום. ומת פרט להרוג דאותו שהרגו ידע בו שמת. והכי נמי דרשינן לקמן בפרקין גבי המוצא מת בתחלה מושכב כדרכו. עד כאן:

מאי שנא. כי היכי דילפת נזיר מפסח למר ופסח מנזיר למר הכי נמי נילף כל שאר דבר מינייהו. והכי נמי הוה מצי למיפרך ממתניתין דמפלגא בין נודע אחר שגלח לנודע קודם שגלח. דאי טעמא מקרא ליכא סברא לפלוגי. וכן מסיפא לטהר מטומאת מת טמא. ואי מקרא כיון דודאי נטמא בקבר התהום מה לי היה טמא מת מה לי היה טהור כיון דמטומאת מת ידועה נטהר. טומאת התהום גמרא גמירי לה. וקראי דמייתי לעיל אסמכתא בעלמא נינהו. הרא"ש ז"ל בפירושיו:

ר' אליעזר הוא דאמר תגלחת מעכבת. לשתות יין ולכך קודם גילוח הוי כאלו נודע לו קודם הבאת קרבנותיו לרבנן דסותר.

בעי רב חמא נטמא תוך מלאת ונודע לו אחר מלאת מהו. ובטומאה ידועה נמי בעי בתר ידיעה אזלינן וידיעה לאחר מלאת היא ולא יסתור כלל או נודע לאחר גילוח לר' אליעזר או אחר זריקת דמים לרבנן. והרי משתמע לישנא דקאמר ולמאי אלימא למסתר אמר רבא תא שמע. משמע דבעי רמי בר חמא לענין אם סתר כלל אי לא:

ופירש הרב ונודע לו לאחר מלאת קודם גילוח לר' אליעזר קא בעי או שבעה או שלשים. תוספות חיצוניות. וכן כתב הרב עזריאל ז"ל וז"ל: בתר טומאה אזלינן. וסותר שלשים כאלו נודע לו תוך מלאת. או בתר ידיעה אזלינן וסותר שבעה. כך מפרש הבעיא בסמוך. אבל השתא סלקא דעתך דלענין סתירה כלל קבעי אם יסתור כלל. עד כאן:

בעי רמי בר חמא בר חמא וכו'. וכפירוש התוס'. ופירושא דמתניתין אם עד שלא גילח בין כך ובין כך סותר דאוקימנא כר' אליעזר מיבעיא ליה אם סותר שלשים או שבעה. אמר רבא תא שמע אם עד שלא גילח וכו'. היכי דמי אי דאיתידע ליה תוך מלאת צריכא למימר. כיון שהטומאה וידיעה היתה תוך מלאת פשיטא דסותר. אלא לאו אחר מלאת ושמע מינה דסותר. ואכתי לא גמר רבא פשיטותיה ונושא ונותן סוגיית התלמוד לגמור פשיטותיה דרבא ומיפרשא נמי בעיא דרמי בר חמא. הרא"ש ז"ל בפירושיו:

כתוב בתוס' צריך עיון מאי קאמר וכו'. עוד יש לומר דעיקר דיוקא דרבא אריש סמיך דכי גילח ונודע קתני טומאה ידועה סותר והיינו דודאי אתידע אחר מלאת דהא אחר גילוח נודע. וצריך עיון למה לא הביא הרישא דמשתמע מיניה בהדיא טפי. דשמא משום דבהך סיפא אמרינן דסותר אפילו בטומאת התהום. יש לומר בקוצר קים לן דלא מיירי בנודע לו תוך מלאת דהא קתני עד שלא גילח ואוקימנא כר' אליעזר. ומיירי היכא דהביא קרבנותיו ולישנא דהכא הוא צריכה למימר דלא גילח ומאי האי דקאמר עד שלא גילח לא היה לו לתנא לומר לשון זה אי בנודע לו תוך מלאת מיירי. (אלו ההגהות מר' יצחק מקינון). תוספות חיצוניות.

ועוד כתוב לקמן נראה דלהכי לא מייתי ראיה מרישא דנודע לאחר כו'. אלמא בתר טומאה אזלינן. דלעולם היה יודע דבתר טומאה אזלינן לעיל דליסתור אבל היה מסופק אם סתר שבע או שלשים כדמסיק. ולכך מביא ראיה דסיפא אחד זה ואחד זה דסותר ולא היה יודע התלמוד מה היה רוצה לומר ועל זה קאמר ועדיין תיבעי. עד כאן תוס' חיצוניות:

דף סג:

אלא נודע אחר מלאת סותר לר' אליעזר. והכי נמי לרבנן דסותר בנודע לו אחר קרבנות. דאם נודע לו אחר גילוח שנטמא טומאה ידועה קתני רישא דסותר. תוספות חיצוניות:
ועדיין תיבעי לך כו'. ונראה דמצי למיבעי אם יביא קרבן נזיר טמא או כדין טהור שנטמא ונודע תוך מלאת. ונראה דהא בהא תליא כולו סותר מעשה דין נזיר טמא ודין נזיר טהור או שבעה סותר דאזלינן בתר ידיעה וכבר מילא ימי נזרו. תוס' חיצוניות:
הני מילי כי נטמא אחר מלאת והאי לפני מלאת הוא. והשתא מיפרשא בעיא דרמי בר חמא וממתניתין ליכא למפשט. והוא הדין דמצי למיבעי אליבא דרבנן אי בתר טומאה אזלינן וסתר מן התורה ומביא קרבנות טומאה כדין נזיר טמא או בתר ידיעה אזלינן ולא סתר אלא מדרבנן. אלא משום דאוקימנא מתניתין דאם עד שלא גילח כר' אליעזר ומיבעיא ליה פירושא דמתניתין ופשיט ליה אליבא דר' אליעזר. והוא הדין לרבנן ומינה. וקשה הא אמרינן במתניתין נזיר שגלח ואחר כך נודע לו שהוא טמא אם טומאה ידועה סותר. אלמא בתר טומאה אזלינן. ונראה לי לתרץ דלא דמי דברישא כבר הביא קרבנותיו בטומאה ועל כרחו צריך להביא קרבנות אחרים וצריכין אנו לילך אחר טומאה. דאי אזלינן בתר ידיעה כבר עבר נזירותו. אבל טמא אם נטמא אחר מלאת קודם הבאת קרבנותיו לרבנן או קודם גילוח לר' אליעזר דאכתי לא פסק נזירותיה בהא ודאי אזלינן בתר ידיעה. הרא"ש ז"ל בפירושיו:
והתוספות החיצוניות כתבו וזה לשונן. ומשמע לפי המסקנא כו' זו בתר ידיעה אזלינן ולא בתר טומאה והוי כאלו הוי ליה הטומאה בשעת הידיעה. וצריך עיון רישא דקתני נזיר שגלח ונורע שהוא טמא אם טומאה ידועה סותר. והשתא אי בתר ידיעה אזלינן משוית ליה כאלו נטמא בשעת הידיעה אם כן למה יסתור קרבנותיו כלל הא ודאי נזיר שנטמא אחר שגילח אין כאן בית מיחוש. וצריך לומר על כרחין דהא דפשיט בתר ידיעה לאו דוקא ממש בשעת הידיעה. אלא דלא דייני בתר טומאה תוך שלשים ואחד קודם הבאת קרבנותיו. עד כאן:
במה דברים אמורים שמצאו שלם אבל מצאו משובר ומפורק אפילו אין לו מקום לעבור טהור חיישינן שמא בין שוקיו גרסא אחרת בין פרקיו עבר. ובקבר אפילו משובר או מפורק טמא מפני שהקבר מצרפו. במה דברים אמורים במהלך ברגליו. אבל טעון משאוי או רכוב אפילו בנזיר ועושי פסח טמא לפי שהמהלך ברגליו אפשר לו שלא יגע ושלא יחול ושלא ימוט. גרסא אחרת ושלא יאהיל ושלא יסיט. במה דברים אמורים בטומאה

ידועה. אבל בטומאת התהום אפילו בתרומה טהור. גרסא אחרת בטומאת התהום אבל בטומאה ידועה שלשתן טמאין. ופירוש שלשתן נזיר ועושי פסח ותרומה. שיטה:
היה במים ובאפילה ובנקיקי הסלעים אין זו טומאת התהום. פירוש משום דאפשר שאחר שמת שם ראוהו בני אדם בתוך המים בעוד שהחמה זורחת שם או באור הנר שהיה אדם מוליך שם. אבל כשנמצא טמון בתבן או בעפר מוכחא מילתא דמשנפל שם חי לא היה אדם יכול להראותו.
ולא אמרו טומאת התהום אלא למת בלבד. פירוש לאפוקי הרוג דלא. אי נמי למעוטי טומאת התהום דזיבה דאם ספר שבעה נקיים וטבל ביום שביעי והביא קרבנותיו וראה אחר טבילה אמרינן שיהיה טמא למפרע וכל קרבנות שהקריב נפסלו ונטמאו למפרע אף על פי שהיה ספק בשעה שהקריבם אם יראה ואם לא יראה. ומיהו לא בא למעט טומאת ספק שרץ שאפילו נגע בו בודאי אין סותר דלא אסרה תורה לנזיר מגע שרץ אלא של מת. שיטה:

דף סד.

כל הניטלין והנגררין. אם נטל שרץ בידו או גררו בארץ אצל טהרות ספק נגע ספק לא נגע ספיקן טמא. דלא חשיבא טומאה צפה כיון שהיא ביד האדם. והנזרקין. אם זרקו באויר אצל טהרות אף על פי שבא מכח אדם חשיבא טומאה צפה. חוץ מכזית מן המת. שזרקו ספק האהיל על הטהרות טמאים. דטהרת טומאה צפה מקראי דכתיבי בשרץ גמרינן הלכך לא מטהרינן אלא בטומאת מגע דשייכא בשרץ. והמאהיל על פני הטומאה. כגון שזרק טהרות ספק האהילו על המת. דבכי האי גוונא בספק מגע טהור בין שהטומאה צפה בין שהטהרה צפה. דהכי איתא בתוספתא דטהרות כשם שטהרו ספק טומאה צפה וכו'. כיצד עריבה שהיא טמאה טומאת מת וככר של תרומה כריך בסיב או בנייר נתון בתוכה וירדו גשמים ונתמלאת והרי הוא צף על פני המים בצידי עריבה ספק לא נגע ספיקו טהור מפני שזה ספק טהרה צפה. ומיהו פליגי בה ר' יהודה ורבנן בריש פרק רביעי דמסכת טהרות דקתני הזורק טומאה ממקום למקום ככר לבין המפתחות מפתח לבין ככרות טהור. ר' יהודה אומר ככר לבין מפתחות טמא מפתח לבין ככרות טהור. הרא"ש ו"ל בפירושיו:
מת בכלי וכלי צף על פני המים. ויודע הוא שלא האהיל עליו ומספקא ליה אם נגע אם לא נגע. והוא הדין דהוה מצי למימר שרץ בכלי. הרא"ש ז"ל בפירושיו:

על גבי מי חטאת מהו. מי אמרינן הא ודאי משקה או דילמא כיון דאפר מעורב בו אוכלא הוא. וקשה אם כן אמאי לא נקט בעלמא ואפר מעורב בהם. ושמא בעי ממי חטאת שמטמאין ואיכא תרתי והוי כטומאה בסמיכתא וגם לא הוי אוכלא. תוספות חיצוניות:

דף סד:

אמר רב המנונא נזיר ועושה פסח שהלכו בקבר התהום בשביעי שלהם. כגון נזיר שנטמא והזה ושנה וטבל ובו ביום עבר על קבר התהום ולא נודע לו עד שהשלים נזירותו והביא קרבנותיו אינו סותר. מתיב רבא לטהר מטומאת מת טמא. אלמא טומאת התהום סותרת בשביעי. בפרק הריני נזיר ובפרק כהן גדול. ומכל מקום כיון שבאה לו הטומאה בשביעי קודם תגלחת שעדיין אין גופו ראוי לתגלחת טהרה הילכך טמא וסותר. אבל אנא מודינא כשבאה לו הטומאה בשביעי לאחר שטבל וגלח דהשתא גופו ראוי לתגלחת טהרה דאין עליו לעשות שום דבר שיעכב תגלחת טהרה. ובעושה פסח נמי אין עליו לעשות שום דבר שיעכבנו משחיטת פסחו ולכך טהור ואינו סותר. והכי נמי הוה מצי לשנויי דמתניתין מיירי דמחוסר טבילה דהא ירד ליטהר מטומאת מת קתני ולא עלתה לו טבילה בודאי. אלא קים להו שאף אם באה לו הטומאה לאחר שטבל כיון דאכתי מחוסר תגלחת טמא לפי שאין ראוי לתגלחת טהרה:

אמר ליה אביי והא מחוסר הערב שמש. אף כשלא באה לו הטומאה עד לאחר תגלחת טומאה אכתי אין גופו ראוי לתגלחת טהרה שעדיין מחוסר הערב שמש. אמר ליה שמשא ממילא ערבא. ואין זה חסרון דשמשא ממילא ערבא. הר' עזריאל ז"ל: אומר ככר לבין מפתחות טמא מפתח לבין ככרות טהור. הרא"ש ז"ל בפירושיו:

מת בכלי וכלי צף על פני המים. ויודע הוא שלא האהיל עליו ומספקא ליה אם נגע אם לא נגע. והוא הדין דהוה מצי למימר שרץ בכלי. הרא"ש ז"ל בפירושיו:

על גבי מי חטאת מהו. מי אמרינן הא ודאי משקה או דילמא כיון דאפר מעורב בו אוכלא הוא. וקשה אם כן אמאי לא נקט בעלמא ואפר מעורב בהם. ושמא בעי ממי חטאת שמטמאין ואיכא תרתי והוי כטומאה בסמיכתא וגם לא הוי אוכלא. תוספות חיצוניות:

אמר רב המנונא נזיר ועושה פסח שהלכו בקבר התהום בשביעי שלהם. כגון נזיר שנטמא והזה ושנה וטבל ובו ביום עבר על קבר התהום ולא נודע לו עד שהשלים נזירותו והביא קרבנותיו אינו סותר. מתיב רבא לטהר מטומאת מת טמא. אלמא טומאת התהום סותרת בשביעי. אמר ליה אביי מודינא לך בנזיר שמחוסר תגלחת. הילכך אפילו טבל כיון דמחוסר תגלחת סותר ובהכי איירי מתניתין. אבל רב המנונא אמר אחר שטבל

וגלח ופסקה הימנו טומאת נזירות. והוא הדין דהוה מצי לשנויי מתניתין בשלא טבל אלא רבותא טפי אשמעינן דאפילו טבל כל זמן שלא גלח סותר. אמר ליה רבא אף אנא מודינא בעושה פסח דלא מיחסר ולא כלום. רבא פריך לאביי דקאמר דמודה רב המנונא דמחוסר תגלחת סותר ואיהו איירי בשגלח. וקאמר ליה רבא אף אנא מודינא בעושה פסח דלא מיחסר מידי. אם כן מאי קא משמע לן רב המנונא מילתא דפשיטא היא כיון שטבל וגלח הנזיר ועושה פסח טבל דתו לא סתר. והוא הדין דהוה מצי למימר כיון שגלח מאי למימרא. אלא נקט עושה פסח דלא מיחסר מידי בתר טבילה. אמר ליה אביי מחוסר הערב שמש. והיינו רבותיה דרב המנונא דאפילו הכי קרינן ביה חזקת טהור. והשיב לו רבא דאין זו רבותא דשמשא ממילא ערבא. כן נראה לי לקיים גירסת הספרים כי ראיתי שמחקוה כל המפרשים. הרא"ש ז"ל בפירושיו:

אמר ליה מודינא לך בנזיר שמחוסר תגלחת. מתניתין מיירי כשבאה לו טומאה בשביעי קודם שגלח שאין גופו ראוי לתגלחת טהרה לדברי ר' אליעזר אם לא גילח תגלחת טומאה תחלה שהרי לר' אליעזר מתחיל למנות נזירות טהרה משביעי לאחר תגלחת. אבל הבאת קרבן טומאה לא מעכבא תגלחת טהרה כיון שמתחיל למנות יום שביעי כדמוכח בפרק הריני נזיר ובפרק כהן גדול. ומכל מקום כיון שבאה לו הטומאה בשביעי קודם תגלחת שעדיין אין גופו ראוי לתגלחת טהרה הילכך טמא וסותר. אבל אנא מודינא כשבאה לו הטומאה בשביעי לאחר שטבל וגלח דהשתא גופו ראוי לתגלחת טהרה דאין עליו לעשות שום דבר שיעכב תגלחת טהרה. ובעושה פסח נמי אין עליו לעשות שום דבר שיעכבנו משחיטת פסחו ולכך טהור ואינו סותר. והכי נמי הוה מצי לשנויי דמתניתין מיירי דמחוסר טבילה דהא ירד ליטהר מטומאת מת קתני ולא עלתה לו טבילה בודאי. אלא קים להו שאף אם באה לו הטומאה לאחר שטבל כיון דאכתי מחוסר תגלחת טמא לפי שאין ראוי לתגלחת טהרה:

אמר ליה אביי והא מחוסר הערב שמש. אף כשלא באה לו הטומאה עד לאחר תגלחת טומאה אכתי אין גופו ראוי לתגלחת טהרה שעדיין מחוסר הערב שמש. אמר ליה שמשא ממילא ערבא. ואין זה חסרון דשמשא ממילא ערבא. הר' עזריאל ז"ל:

יכול לא תביא וכו'. ובפרק שני דכריתות פליגי בה ר' יהודה ורבנן דתנן התם ר' יהודה אומר מביאה על הראשונה ואינה מביאה על השניה מביאה על השלישית ואינה מביאה על הרביעית. והך ברייתא כרבנן דר' יהודה. הרא"ש ז"ל בפירושיו:

התם נמי הא מיחסרא הערב שמש. פירוש המפלת יום שמונים ואחד דקיימא לן דמביאה שני קרבנות דאף אור לשמונים ואחד מחייבי בית הלל שני קרבנות:

ואמאי הא מיחסרא הערב שמש. תימא מאי הערב שמש שייך הכא והלא היא טובלת אחר שבועיים ונקראת טבולת יום ארוך ואסורה בתרומה עד אור לשמונים ואחד וזהו הערב שמש שלה. וי"ל מי לא עסקינן שאיחרה טבילתה עד יום שמונים ואחד וצריכה אז הערב שמש ואינה מביאה כפרתה ער למחר. ואפילו הכי קים לן דבכל ענין אם הפילה יום שמונים ואחד מביאה שתי קרבנות ואף על גב דמיחסרא הערב שמש. ומשני אביי דשמשא ממילא ערבא ולא מיקרי חסרון. וכיון שמה שמחוסרת הערב שמש לא מיקרי חסרון גם מה שאינה יכולה להביא קרבנותיה עד למחר לא הוי חסרון דלילה לא הוי מחוסר זמן מידי דהוה אמפלת אור לשמונים ואחד לבית הלל. ואי תיקשי לך עד כאן פליג ביום שמונים ואחד שאם הפילה קודם שטבלה מחוסרה מעשה ומביאה קרבן אחד. והוא הדין נמי אחר שטבלה נמי מחוסרת הערב שמש ומנא לן דלא פליג. תריץ דבמחוסרת טבילה לא מיקרי מחוסרת מעשה כיון שבידה לטבול מידי דהוה אילדה אחר מלאת קודם שהביאה קרבנותיה דכיון דבידה להביאם הוי כאלו הביאתן. ויש מפרשים וכו' ככתוב בתוספות. הרא"ש ז"ל בפירושיו. וכן כתב הר' עזריאל ז"ל וזה לשונו: הכא נמי האי מחוסר הערב שמש. פירוש כי ילדה לאחר מלאת לידה ראשונה שהוא יום שמונים ואחד אמאי תביא הא מיחסרא הערב שמש. דהא דקאמר יום מלאת תביא דזהו יום שמונים ואחד תביא קרבן שני היינו בכל ענין אפילו לא טבלה עדיין קודם לכן ללידתה דהשתא אינה יכולה להביא קרבן ביום שמונים ואחד ולאכול קדשיה. ופריך הא מחסרא הערב שמש אבל מהא דמחסרא טבילה לא פריך אמאי תביא אחר מלאת בכל ענין אף קודם טבילה. דהא לא מיקרי חסרון לפוטרה מקרבן שני כיון דבידה לעשות. אבל מהערב שמש שאין בידה פריך אמאי תביא קרבן שני. ואמר ליה אביי אין זה חסרון דשמשא ממילא ערבא. עד כאן:

מתני' המוצא מת בתחלה. שלא היה יודע שנקבר שם. זהו לשון דלכתחלה דעתה הוא מצאו מתחלה. הרב עזריאל ז"ל:

מצא שלשה אם יש בין זה לזה מארבע אמות ועד שמונה. פירוש מקבר ראשון עד השלישי אין פחות מארבע אמות ולא יותר משמונה. הרי זו שכונת קברות ומוכח שלשם קבורה נתנום שמה ואסור לפנותם משם. ואפילו אחד אם היה ידוע שלשם קבורה ניתן שם היה אסור לפנותו. אלא שבאחד או שנים אנו תולין שלא נקברו שם אלא לפי שעה והיה דעתם לפנותם או נקברו בשדה בלא רשות הבעלים ולא קנו מקומם. אבל כשהם שלשה מוכח שזה המקום מיוחר לקבר כי אורך המערה הוא שמונה ורוחב המערה ארבע אמות ובודק ממנו ולהלן עשרים אמה דהיינו שיעור אורך שתי מערות והחצר.

ובפרק המוכר פריך אילימא כר' שמעון דאמר אורך המערה שמונה והחצר שש כ"ב היין. ואי רבנן דאמרי אורך המערה שש והחצר שש י"ח היין. ומוקי לה כרבנן וכגון דבדק באלכסונה או כר' שמעון ובניפלי. ותימא אמאי לא פריך מיניה וביה דקתני עד שמונה אלמא אורך המערה שמונה אם כן כ"ב היין. וי"ל דשמא סבירא ליה שהחצר אינה רחבה כי אם ארבע על ארבע. ובודק הימנו ולהלן עשרים אמה מן הדרום לצפון וכן מן המזרח למערב דמספקא לן איזהו רוחב המערה ומרוחב המערה ואילך צריך לבדוק עשרים אמה. וכן צריך לבדוק מצד אחר עשרים אמה מן הצפון לדרום ומן המערב למזרח דמספקא לן לאיזה צד היו החצר והמערה השנייה. ויש מפרשים שאין צריך לבדוק אלא מצד אחד שהיו רגילין להכניס ראש המת תחלה לכוך ורגליו לצד חלל המערה. הילכך אין צריך לבדוק אלא לצד רגלי המתים. הרא"ש ז"ל בפירושיו:

ובתוספות חיצוניות ומה שאינו בודק רק מצד אחד אומר ר"ת דמיירי שיש לצד אחד תל או סלע. עד כאן:

דף סה.

מצא אחד בסוף עשרים בודק עוד עשרים. דשמא מערה אחרת יש שם. אבל מצא עוד בסוף עשרים אומר בירושלמי שאינו צריך לבדוק. תוספות חיצוניות:

מצא אחד בסוף עשרים בודק ממנו ולהלן עשרים אמה. שרגלים לדבר שזו השדה עשויה לקברים והיו בה גם מערות אחרות. ומשום רגלים תנא כל הני משניות הכא. וכולן שנויות במקומן ואגב גררא תנינהו הכא. הרא"ש ז"ל בפירושיו:

גמרא פרט למצוי. פירש רשב"ם פרט לידוע שאם אחד מהם ידוע ושנים תחלה ומייתי ליה גבי מצא שלושה הרי זה שכונת קברות כדאמר בסמוך. ולא נהירא דאם כן לא הוי דומיא דאינך פרט ליושב דהתם שלושה יושבים אין להם תפיסה דטעמא משום דנכרים נינהו אבל שלושה מצויים יש להם שכונה כדאמר לקמן שלושה ידועים וכו'. לכך נראה לפרש וכו' ככתוב בתוספות. תוספות חיצוניות:

מצא שלשה אחד ידוע ושנים תחלה או אחד תחלה ושנים ידועין. האי ידוע היינו שיודע שנקבר שם אבל אין ידוע אם נקבר שם לישאר עולמית אם לאו. ותחלה דהכא שמעולם לא היה יודע שנקבר שם עד השתא שמצאו. הילכך בשנים שידועין לו שנקברו שם נוטלו ואת תפוסתו דלמת מצוה ליכא למיחש דמת מצוה קלא אית ליה כדאמר פרק נגמר הדין. אבל אם הם שלשה בין הם כולם תחלה שלא היה יודע שנקברו שם מעולם בין הם ידועים שנקברו שם אפילו אין ידועים שנקברו להיות שם עולמית הרי זה שכונת

קברות ואסור לפנותו דמסתמא כיון שהם שלושה נקברו להיות שם עולמית. אבל שנים תחלה ואחד ידוע או איפכא שאין השלשה שוין אין לומר דמסתמא להיות שם עולמית נקברו. דכמו שלא ידענו מן השנים שהן תחלה או מן האחד שהוא תחלה שנקבר לישאר עולמית כמו כן אותן שקברו אותן הידועים לנו לשם לא ידעו מן האחרים כלל כמו שהם תחלה ואין ידועים לנו. הרב עזריאל ז"ל. וזה לפי פירוש התוספות:

מת פרט להרוג. שאין לו לא תפוסה ולא שכונה משום שכחסר דמו דהכי גמירי. הרא"ש ז"ל בפירושיו:

פיסקא היכי דמי תפוסה. פירוש היכא חזינן שצריך ליטול עמו כדי תפיסתו.

ממצרים טול עמי מעפר הארץ. מייתורא דממצרים קא דריש:

אמר ר' אלעזר נוטל עפר תיחוח. הכי גרסינן ולא גרסינן ר' אלעזר בר' צדוק אלא ר' אלעזר אמורא היה דפריך ליה מר' אלעזר בר' צדוק וקאמר הוא דאמר כי האי תנא.

את הקיסמין קיסמי עצים של הארון. ואת הקסוסות כמו קוזזות אדמה. ויש מפרשים שהיו נותנין בארון מיני קיוהא כמו מקבל עליו עשר קוססות למאה דבבא בתרא פרק המוכר פירות. הרא"ש ז"ל בפירושיו:

ולמלא תרווד רקב. כגון שנקבר המת ערום בארון של שיש ונפחת הארון ויצא מרקבוביתו דרך הפחת. העפר שתחת הארון הוא ספק אם מעפר הארץ הוא או מרקבובית המת והנמצא בתוך הארון הוא ודאי ומצטרף כולו יחד למלוא תרווד. הרא"ש ז"ל בפירושיו:

וקשיא לן דהא אמרן לעיל איזהו מת שיש לו רקב כל שנקבר ערום בארון של שיש. והיכי קתני נוטל את הקיסמין דמשמע שנקבר בארון של עץ וקתני יש לו רקב. וי"ל דהכא מיירי כגון שנקבר בארון של שיש ונפחת ונפל מן המת חוץ לארון הילכך תחת הארון יש לומר שהוא ספק אם הוא מן המת אבל בתוך הארון אין ספק. ויש מפרשים דקיסמין וקסתות הם עצים דקים של עשבים ושל מיני בשמים שנותנין בקבר של אדם חשוב. וקסתות מלשון את פריה קוסס ויבש. שיטה:

דף סה:

אמר ריש לקיש עילה מצאו וטהרו את ארץ ישראל. בעלילה מועטת ובסברא קטנה טהרו ארץ ישראל משום כהנים ועושי טהרות. והכא נמי כיון שברשות פינה השנים התירו גם לפנות השלישי ולא דמי לקבר הידוע דאסור לפנותו דאין כאן ידיעה ודאית:

בדק עשרים אמה. ולא מצא בתוך עשרים שום מת. מי אמרינן לא בדק שפיר וצריך עוד לבדוק עד קרקע בתולה. אמר רב הרי זו שכונת קברות ואין לטמא אלא שלושה הראשונים שמצא ואין צריך לבדוק עוד. וקשה לי דבפרק ששה עשר דאהלות בתר הך משנה תנן הבודק בודק אמה ומניח אמה עד שהוא מגיע לסלע או לקרקע בתולה אלמא תחלה צריך לבדוק עד קרקע בתולה. ועוד דלשון הרי זו שכונת קברות לא משמע כהאי פירושא. עוד מפרש בדק עשרים אמה ולא מצא מהו שנצריכנו לבדוק עוד עשרים אמה מרוח אחרת. מי אמרינן כיון דלא אשכח מהך גיסא אידך גיסא נמי ליכא או דילמא צריך מיהא לבדוק. הרי זו שכונת קברות ואין צריך עוד לבדוק. וגם על פירוש זה קשה לי דלדברי המפרשים שאין צריך לבדוק רק מרגלי המת ואידך ליכא למיבעי מידי. ולדברי המפרשים שאין היכר ברגלי המת פשיטא דצריך לבדוק משני צדדין דהי מינייהו מפקת ואמאי פשט ליה דאין צריך. ועוד דהרי זו שכונת קברות לא משמע גם כפירוש זה. ונראה לי לפרש בדק ולא מצא מאי. ומבעיא ליה אם מותר לפנות אלו שלשה מכאן דקודם בדיקה חיישינן שמא מערות היו כאן מתוקנים לקברים. וכיון שבדק ולא מצא הוברר הדבר שאין כאן שכונת קברות דאין דרך לקבור אלא במקום המיוחד לקברים הרבה. הרי זו שכונת קברות נפשט לו דכיון דשלשה הם מחזקינן להו בשכונת קברות אף על פי שלא מצא יותר. ולא גרסינן הכא מאי טעמא אמר ריש לקיש עילה מצאו וכו'. הרא"ש ז"ל בפירושיו:

מתני' כל ספק נגעים בתחלה. כלומר קודם שנראה לכהן טהור עד שלא נזקק לטומאה. כלומר שעדיין לא הוחזק בטמא כגון אדם שהוא טהור ונולד לו נגע ונעשה בו שער לבן בבהרת ואין ידוע מי קדם. טהור דאוקמיה אחזקה דטהרה. ומשנזקק לטומאה ספקו טמא. פירוש מאחר שטמאו הכהן והסגירו ובסוף הסגר ראשון לא נודע בודאי אם פשה אלא בעיניו עמד מחזקינן ליה כטמא. וכן אם הוא ספק אם בהרת קודמת לשער לבן וטמא או אם שער לבן קודם לבהרת וטהור אם בתחלה הוא מטהרינן ליה דאמרינן שער לבן קדם דחזקת טהור טהור. אבל משנזקק לטומאה אפילו ספק מחלטינן ליה כאלו הוא ודאי. ואגב גררא דטומאת התהום דאמרינן ביה שחזקת טמא טמא וחזקת טהור טהור אייתי האי משנה של נגעים ואותה של זב ואותה דהמכה את חבירו. וא"ת כיון שהוזקק לטומאה והוא טמא מן הראשון אמאי צריך לטמאו מן השני. יש לומר נפקה מינה דכשיתרפא מן הראשון יהיה טמא מחמת שני. שיטה:

והתוספות חיצוניות כתבו וזה לשונן. עד שלא נזקק. כגון אדם שהיה טהור בלא נגע ונולד לו שער לבן או בהרת ואין ידוע מי קדם טהור דאוקמינן אחזקה דטהרה. משנזקק

שהיה טמא מקודם לכן מחמת נגע אחר ונולד בהרת ושער לבן ואין ידוע מי קדם טמא דאוקמינן אחזקיה קמא. ונפקא מינה שאף כשירפא מן הראשון יהיה טמא מחמת שני כן פירש הרב. ומיהו במסכת נגעים בתחלה טהור עד שלא נזקק לטומאה כיצד. שנים שבאו אצל כהן בזה בהרת כגרים ובזה בהרת כסלע בסוף שבוע בזה כסלע ובזה כסלע ואין ידוע אי זה מהם פשתה. שאחד הוטמא והאחד עמד בעיניו. טהור בין באדם אחד בין בשני בני אדם טהור. ומפיק ליה מקרא בתורת כהנים וטמא אותו אותו ודאי הוא מטמא ואינו מטמא את הספק. משנזקק לטומאה ספיקו טמא כיצד שנים שבאו אצל כהן בזה בהרת כגריס ובזה בהרת כסלע לסוף שבוע בזה כסלע ועוד ובזה כסלע ועוד שניהם טמאים ואף על פי שחזרו להיות כסלע וכסלע. פירוש שאם היו מכירים אותו שהיה בו מתחלה כסלע היה טהור שהרי חזר ועמד בעיניו וכל הפסיון הלך לו. ומיהו מכל מקום כיון שאותו שהיה בו כגריס עדיין טמא שעדיין יש בו מן הפסיון הלכך מספק שניהם טמאים עד שיחזרו להיות כגריס. וזהו שאמרו משנזקק לטומאה טמא. ומפיק ליה בתורת כהנים מקרא אחרת וטהר אותו את הודאי הוא מטהר ואינו מטהר את הספק. הילכך גם כאן טוב לפרש כמו שמפורש במשנה ולא מיירי כלל הכא בספק דשער לבן. ובפרק רביעי הוי פלוגתא דר' יהושע אומר כהה וקתני בתר הכי כל ספק נגעים טהור חוץ מזה ועוד אחד ואיזה זה שהיתה כו'. עד כאן:

גמרא מנא הני מילי. דספק נגעים להקל. הואיל ופתח בו הכתוב בטהרה תחלה מזה יש ללמוד דכל ספק מקילינן ביה לטהרו. אי הכי. דמהך קרא ילפת לה אפילו נזקק לטומאה נמי דגזרת הכתוב היא. אלא כי אתמר דרב יהודה אהא איתמר והך קרא אתא לדרשא אחרינא. והא דמפלגי במתניתין בין נזקק לטומאה ובין לא נזקק מקראי דתנא קמא דדריש ליה כדפרישית במתניתין.

אם בהרת קדמה לשער לבן טמא. דכתיב והיא הפכה שער לבן דבעינן שהבהרת מהפכתו ללבן. ספק טמא ור' יהושע אומר כהה. פירוש טהור כמו והנה כהה הנגע. ודלמא כהה וטמא. כלומר מאי טעמא דר' יהושע דמטהר דילמא ראוי להיות טמא. והוי כמו מנא הני מילי אלא שלשון נזיר משונה. הרא"ש ז"ל בפירושיו:

הכי גרסינן ור' יהושע קיהה. ולא גרסינן ור' יהושע אומר כהה דאם כן היכי בעי מאי כהה פשיטא דר' יהושע בעי למימר טהור כמו כהה הנגע דלפלוגי אתנא קמא דאמר טמא אתא. ועוד מאי פריך ודילמא כהה טמא. אלא גרסינן ור' יהושע קיהה כלומר איסף והביא ראיות הרבה כמו אקהו אקהייתא בנהרדעא לשון אסיפה. ולכך בעי מאי קיהה כלומר למה הביא ראיות לטהר או לטמא. אמר רבא קיהה וטיהר. ולחלוק על תנא קמא

בא. ופריך ודילמא קיהה וטימא. איסף והביא ראיות לדברי תנא קמא. אמר רב יהודה אמר רב אמר קרא לטהרו וכו'. הרב עזריאל ז"ל: ובתוספות חיצוניות כתבו וזה לשונם. לא גרסינן קיהה אלא כיהה כלומר לגער בתלמידיו כמו ולא כהה בהם דבני עלי. ויש מפרשים קיהה כלומר קיהל התלמידים לעמוד למנין על הדבר. ובעי מאי כהה כלומר מה גער לתלמידים או לענין מה קיהל התלמידים לטמא או לטהר:

אבל לא גרסינן כיהה דמאי בעי דודאי כיהה לשון טהרה. ומיהו קשה דהכא מסיק טעמא דר' יהושע מקרא ופרק המדיר מוכח מינה דר' יהושע אזיל בתר חזקת הגוף. ותו קשה לטעמא דהתם דאם כן אמאי מטמאין חכמים הא אזלי טפי בתר חזקת הגוף מדר' יהושע ואפילו היכא דאיכא חזקת דממון. ופירש ר"ח דאי לאו קרא מטעם חזקה לא הייתי מטהר בריעותא גדולה כמו שער לבן דשער לבן בא על ידי חלישות הבשר ויש הוכחה שמחמת הנגע בא. ואי לרבא דליכא אלא חזקה לא נוקי בספק שער לבן כדפרישנא ונוקי לאידך ספקות שאין בהן ריעותא. אבל השתא דאית ליה חוקה שאר ספק לא צריך קרא אם כן על כרחין לספק שער לבן אתא:

ותנא קמא לא דריש קרא הילכך לא מוקי חזקה בספק שער לבן. ומזה יש ליישב הא דפריך ואימא כיהה וטמא ליה לרבא וכיהה דאמר ר' יהושע גופיה מטהר ודאי. ופריך מנא ליה דילמא ר' יהושע מטמא מספק ורבנן מטמאי ודאי. ומסיק אמר קרא לטהרו או לטמאו טומאה ודאית או טהרה ודאית וטומאה ודאית ליכא למימר דאם כן היינו תנא קמא אם כן על כרחין טהרה ודאית. ותוספות תירצו בענין אחר דודאי אי ליכא אלא חזקה לא מטהרינן אלא בלא נזקק שהוא בחזקת טהרה אבל נזקק לא. קא משמע לן דרב יהודה אפילו נזקק כדמשמע הכא דר' יהודה מיירי אף בנזקק:

ואי לאו חזקה נמי לא הוה מוקמינן קרא אלא בשלא נזקק אבל כיון דאית ליה לא צריך קרא וכי אתא קרא לנזקק. ולא נהירא דלפירוש המשנה גם לא נזקק יש לו חזקת טומאה דאחד פשה וטמא ודאי. על כן נראה יותר כפירוש רב יהודה שפירשתי. עד כאן:

מתני' בשבעה דרכים בודקין את הזב. פירוש משום דאינו מטמא באונס דכתיב מבשרו ולא מחמת אונסו. עד שלא ניזקק לזיבה. פירוש כגון ראיה ראשונה ושנייה. ויש מפרשים דוקא בראיה שניה בודקין אותו אבל ראיה ראשונה כבעל קרי הוא וטמא טומאת ערב אפילו באונס. שיטה. וכפירוש השני פירש הרא"ש ז"ל וז"ל: עד שלא נזקק לטומאה. דהיינו כשרואה ראיה שנייה שבה נעשה זב גמור לטמא משכב ומושב. אבל ראיה ראשונה מטמאת באונס טומאת ערב כמו בעל קרי כדדרשינן בנדה פרק בנות כותיים

זאת תורת הזב ואשר תצא ממנו שכבת זרע ראיה ראשונה של זב איתקש לבעל קרי ומצטרפת עם השניה אפילו היתה באונס:

בשבעה דרכים בודקין את הזב עד שלא נזקק לטומאה לזיבה. כגון בראיה ראשונה. בודקין אותו שאם ראה באונס אינה מצטרפת לשנייה ולשלישית להביא קרבן. אבל מכל מקום בראיה ראשונה לבדה אפילו באונס טמא טומאת ערב דלא גרע מקרי. ואף במשא היא מטמאה טיפת הזוב וגם מצטרפת (לשנים) לשניה לספור שבעה דבראיה ראשונה כתיב מזובו ולא מחמת אונסו. וכן מוכח בפרק בנות כותיים דאמר התם אמר רב הונא ראיה ראשונה של זב מטמאה באונס דכתיב וכו' מה שכבת זרע מטמאה באונס אף ראיה ראשונה של זב מטמאה באונס. תנן ראיה ראשונה בודקין אותו. מאי לאו לטומאה לא לקרבן. משמע בהדיא אבל במשא מטמא וגם מצטרפת לשניה לטומאת שבעה. והדר קאמר תא שמע בשניה בודקין אותו למאי אילימא לקרבן ולא לטומאה איקרי כאן מבשרו ולא מחמת אונסו וכו'. אלמא דראשונה צריכה בדיקה לקרבן ולא למשא ולא לצירוף לספור שבעה והשניה צריכה בדיקה לספור שבעה. הר' עזריאל ז"ל:

במאכל. אם אכל דברים המביאים לידי זיבה כבר מפורשים בפרק קמא דיומא חג"ב ב"י: חלב גבינה בשר שמן ביצים ויין ישן בריבוי שתיה. במשא. משא כבד שנשא. במראה. ראה אשה אפילו לא הרהר. ובהרהור אפילו לא ראה. ואם אירע לו אחד מאלו השבעה קודם שראה ראייה שנייה אינו נעשה זב והטיפה אינה מטמאה במשא. הרא"ש ז"ל בפירושיו:

ר' נחמיה פוטר וחכמים מחייבין שרגלים לדבר. פירוש האי שרגלים לדבר אדר' נחמיה קאי והכי קאמר ר' נחמיה פוטר שרגלים לדבר שלא מחמת הכאה ראשונה מת שהרי הקל בנתיים ממה שהיה. שיטה:

גמ' מנא הני מילי. דבשלישית אין בודקין אותו. דאמר קרא והזב את זובו לזכר הזב חדא זובו תרי לזכר. עד כאן יש לו דין זכר שאינו מטמא באונס. מכאן ואילך ולנקבה. יש לו דין נקבה שמטמא באונס כדאמרינן פרק בנות כותיים כי תזוב זוב הרי אונס אמור. ומה אני מקיים דמה מחמת עצמה ולא מחמת ולד. הרא"ש ז"ל בפירושיו:

דף סו.

ספק מחמת ראיה. פירש ר"י כגון שבדק בעד וכו'. ויש מפרשים בענין אחר ספק מחמת שכבת זרע. כלומר ספק אם שכבת זרע תחלה ואין הזיבה שלאחריו מטמא. כדתניא במסכת זבים [זבים ב, ג] הרואה קרי פוטרת זיבה של אחריו. דודאי כל שלא נזקק פוטר

משום דהוי אונס שהקרי מחליש גופו והוי כחולי. אבל משנזקק שהוא סותר אפילו באונס אין הקרי פוטר. ולא נהירא דאם כן מאי קאמר ספק מחמת שכבת זרע אפילו ודאי שראה הקרי אחר השכבת זרע אינו פוטר. ועוד לרב אדא בר אהבה דמפרש בסמוך שכבת זרע לענין שאינו תולה היינו ספיקו. מיהו התלמוד סותר כל דברי רב אדא בר אהבה ומפרש דקרי פוטר בכל זמן אפילו בימי ספירה. ולפי זה יכול ליישב הך פירושא ונאמר דמשנזקק טמא דאוקמינן אחזקיה ונאמר מספק שראה הזיבה תחלה. אבל לדברי רב אדא אין לי ליישבו וטוב יותר לפרש כדפרישית. תוס' חיצוניות:

הכי גרסינן ואין לך חולי גדול מזה. פירוש ואי אמרת דטעמא דקרי מטהר זיבה משום חולשה מה לי ישראל מה לי גר אדרבה טפי חולשה איכא בגר שהכניס עצמו לדאגת המצות. אלא תנאי היא. כלומר טעמא דקרי מטהר זיבה לאו משום חולשה אלא גזרת הכתוב היא. ודוקא בישראל ולא בגר כמו שאפרש לקמן. הרא"ש ז"ל בפירושיו:

אמר רבא והא תנן. במסכת זבים נכרי שראה קרי ונתגייר מטמא בזיבה מיד. במה דברים אמורים כשנתגייר כשהוא מהול. והא הכא דליכא חולשה דהא לא נזקק לטומאה דנימא על ידי חולשא חזא זוב ואפילו הכי אין תולין הזוב בשכבת זרע. אמר ליה אין לך חולי גדול מזה. פירוש שמקבל עליו עול מצות והוה ליה חולשה ומחמת אותה חולשה ראה זוב. והאי חולי דקאמר לאו דוקא שאם היה חולה גמור לא היה מטמא בזיבה כיון שעדיין לא נזקק לזיבה כדתנן בשבעה דרכים בודקין את הזב וחד מינייהו בחולי. אלא לאו חולי ממש קאמר אלא חולשה בעלמא קאמר ומחמת חולשה הוא דחזי זוב ולא מחמת קרי. אלא תנאי היא. פירוש הא דאמר ר' יהושע שכבת זרעו של זב אי אפשר לה בלא צחצוחי זיבה תנאי היא עד אימת אמרינן דאיכא צחצוחי זיבה. דתניא שכבת זרעו של זב מטמאה במשא כל מעת לעת. פירוש שאם ראה קרי אחר זיבה בתוך מעת לעת אמרינן דאיכא צחצוחי זיבה ומטמאה במשא. ר' יוסי אומר יומו. אבל לאחר מכן אף על גב דבתוך מעת מעת הוי אינו מטמא בזיבה דתו ליכא צחצוחי זיבה. וא"ת ואמאי לא אמר האי תנא דשילהי כיצד הרגל דקאמר קריו הזב מנין קל וחומר מרוק דטהור בטהור טמא בטמא ומייתי לה בין לטומאת מגע בין לטומאת משא. וכן מתניתין פרק רביעי דכלים דקתני למעלה מהם רוקו ושכבת זרעו דקאמר מדקתני להו בהדי רוקו משום דאתאי מרוקו ולא משום סברא דאי אפשר בלא צחצוחי זיבה. ואומר ר"י דמתניתין דקתני שרגלים לדבר דמשמע דסבר דטעמא דמטמא שכבת זרע לפי שראה אותו מחמת הזיבה וסמוך לראיית הזיבה אבל מופלג מראיית הזיבה אינה מטמאה ולכך לא מייתי מכל הני תנאי דלכולהו אינה מטמאה כלל דזיבות. ולכך אייתי תנא דציחצוחי זיבה ואידך תנאי דאינה

מטמאה במשא אלא מעת לעת או יומו לזיבה אבל ברחוק יותר לא מטמאה במשא.
תוספות חיצוניות:
כתיב איש אשר לא יהיה טהור מקרה לילה. דמשמע אשר לא יהיה טהור בסתם כלומר שהוא טמא טומאה אחרת היוצאה מגופו דומיא דקרי ומאי ניהו זיבה. ומקרה משמע שכבת זרע שראה הקרי אחר הזיבה. וכתיב לילה מיותר לאשמועינן דלילה שלאחר הזיבה יש לטיפת קרי דין זיבה ומטמאה במשא. ותנא קמא דייק מלפנות ערב דעד שיפנה היום דהיינו מעת לעת יש לה דין זיבה. ובספרי קתני והיה לפנות ערב מלמד שהקרי מטהר הזיבה מעת לעת. ודריש קרא גם למפרע דזיבה הבאה מעת לעת של קרי אין לה דין זיבה ולר' יוסי יומו. ודוקא בישראל שקריו טמא אבל נכרי שקריו טהור אינו מטהר הזיבה. אמר לך אורחיה דקרא למייתי. כלומר ולא מייתר לדרשא:
סליק פרק הכותים אין להם ונשלמה מסכת נזיר בסיעתא דשמיא תם ונשלם שבח לאל בורא עולם. ברוך ה' לעולם אמן ואמן: